

941

POLSKA GOSPODARCZA TYGODNIK

1 9 3 8

POLSKIE KOPALNIE SKARBOWE NA CZERNYM ŚLĄSKU

SPÓŁKA DZIERŻAWNA
SPÓŁKA AKCYJNA
SOCIÉTÉ FERMIERE DES MINES
FISCALES DE L'ÉTAT POLONAIS
EN HAUTE-SILESIE

CHORZÓW I C.ŚL.

PLAC MARSZAŁKA PIŁSUDSKIEGO 9-12, TEL. 400-01

SPRZEDAŻ
WĘGLA, KOKSU, BRYKIETÓW
I SIARCZAMONU Z KOPALNI
„KRÓL, BIELSZOWICE, KNURÓW”

ADR. TELEGR.

CHORZÓW

SKARBOWE FERME

10-lecie S. A. Przemysłu Gumowego „ARDAL”

pod znakiem intensywnego rozwoju

Rozwój poszczególnych gałęzi przemysłu w Polsce szedł dziwnymi drogami; były to przeważnie skoki, przypominające najlepsze czasy amerykańskie, po których następował częstokroć długotrwały marazm

Podobnie przedstawiała się sprawa w odniesieniu do wytwórczości gumowej, jednej z podstawowych gałęzi przemysłu wojennego.

Z chwilą odzyskania Niepodległości nie znaleźliśmy właściwie polskich wyrobów gumowych, a w parę lat później istniały już w Grudziądzu największe na kontynencie zakłady — popularne „Pepege”, zatrudniające ponad 6 tysięcy robotników. Niedługo zekaliśmy jednak na upadek „Pepege”. Jako wyraz wtórny ich kolosalnego rozwoju, powstało wprawdzie parę zakładów mniejszych, nie mniej przez szereg lat „Pepege” było unieruchomione.

Wówczas to w Lidzie, zdaleka od ośrodków produkcji i spożycia — powstała przed 10 laty fabryka pod nazwą S. A. „Ardal”. Drobna ta początkowo placówka przemysłowa zaczęła się rozrastać i dziś swą produkcją znacznie prześcignęła niedawnych wielkich konkurentów.

Dziś ten niegdyś mały „Ardal” zatrudnia ponad 800 robotników i produkuje przeciętnie ok. 7000 par obuwia gumowego dziennie. Są to już zakłady przemysłowe w niczym nie przypominające pierwotnej fabryczki; mają własne rozległe tereny, okazałe gmachy produkcyjne, wszelkie urządzenia pomocnicze, jak: tartaki, warsztaty mechaniczne, elektrownię, odlewnię itp., a przede wszystkim urządzenia techniczne, nie ustępujące najlepszym wzorom europejskim.

Dziesięciolecie „Ardalu” zbiega się ze znacznym powiększeniem produkcji, a co zatem idzie budową nowych gma-

chów fabrycznych, nowej potężnej elektrowni, oraz rozbudowę warsztatów pomocniczych.

Rozwój ten jest wyłączną zasługą inicjatywy Prezesa Zarządu i głównego akcjonariusza „Ardalu” P. S. Melupa, który dziś reprezentuje

niewątpliwie największą produkcję w zakresie przemysłu gumowego. Pan Prezes S. Melup nie ograniczył się jednak do ziem wschodnich i zwrócił uwagę na olbrzymi specjalnie przygotowany kompleks gmachów w Grudziądzu. Były to właśnie gmachy dawnego „Pepege”. Uruchamia je; dziś zatrudniają one już ponad 1500 robotników.

Na specjalne podkreślenie zasługuje moment zatrudnienia tak poważnej, jak na Grudziądź, liczby pracowników i wpływ, jaki to wywarło na stosunki socjalne nie tylko w samym Grudziądzu, lecz na całym Pomorzu.

Obecnie Zakłady „Pepege” poza wszystkimi typami obuwia gumowego, a częściowo i skórzanego, produkują szereg artykułów technicznych, chirurgicznych, węże, opony, dętki gumowe itp. Niezależnie od tego Zakłady „Pepege” przygotowane są całkowicie na produkcję opon samochodowych.

Podkreślić należy, że Zakłady „Pepege” uruchamiają stopniowo dalsze działy produkcji, a w b. r. zapoczątkowały eksport do szeregu krajów europejskich, a poza tym wyspecjalizowały się w pokrywaniu zapotrzebowania wojskowego.

Nawiązując do punktu wyjścia, stwierdzić należy, że działalność „Ardalu” oraz „Pepege” mimo, iż cechuje je szybkość rozwojowa — jest obliczona na dłuższą metę, a ich wpływ na stosunki socjalne, zarówno na terenie kresów wschodnich, jak i Grudziądza jest niewątpliwie bardzo dodatni.

314

Alfred Walter

S. Melup, Prezes Zarządu S. A. „Ardal” w Lidzie

„Przegląd Ekonomiczny”

organ Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego we Lwowie
kwartalnik poświęcony badaniu podstawowych i aktualnych
problemów gospodarczych i społecznych

Redaktor Prof. Leopold Caro, Lwów, ul. Akademicka 21, II

„Przegląd Ekonomiczny” ogłosił w tomach XIX i XX prace: Prof. Leopolda Caro pt. „Pius XI o liberalizmie, bolszewizmie i narodowym socjalizmie”, Prof. Edwina Hauswalda pt. „Podstawowe warunki podniesienia poziomu gospodarczego ludności”, Prof. Zdzisława Stahla pt. „Ewolucja przepisów skarbowych w polskim ustawodawstwie konstytucyjnym”, Kustosza Władysława T. Wisłockiego pt. „Tomasz Masaryk jako socjolog” i Prof. Ferdynanda Zweig apt. „Adam Krzyżanowski”.

W tomie XXI, który się właśnie ukazał, mieszczą się prace X. Rektora Uniw. S. B. w Wilnie Prof. Dra Aleksandra Wóycickiego pt. „Rozwiązanie zagadnienia pracy”, redaktora „Gazety Polskiej” Bohdana Witwickiego pt. „Ośrodki dyspozycji w gospodarce polskiej”, dokończenie rozprawy pt. „Rząd, Sejm i Senat w sprawach gospodarczych”, odezwa Rady Społecznej przy Prymasie Polski w sprawie wsi, kilkanaście recenzji dzieł ekonomicznych i socjologicznych i nekrolog śp. Gabriela Czechowicza.

Prenumerata roczna wynosi w kraju wraz z przesyłką zł 15, za granicą zł 20. Dla urzędników państwowych, samorządowych oraz słuchaczy wyższych uczelni, zamawiających prenumeratę bezpośrednio w administracji „Przeglądu Ekonomicznego” prenumerata ulgowa zł 12. Dla członków Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego otrzymujących bezpłatnie „Przegląd Ekonomiczny”, oraz mających prawo nabywania tomów „Biblioteki” Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego po znacznie niższej cenie, wkładka miesięczna zł 1,50, wkładka ulgowa zł 1, wpisowe zł 3. Prenumeratę wpłacać można na konto P. K. O. 154383 lub przekazem pod adresem Skarbnika Dyr. Dra Karola Trawińskiego, ul. Senatorska L. 11. — Cena tomu w sprzedaży księgarskiej zł 4.

188

1-go marca b. r.

Elektrownia Miejska w Warszawie
rozpoczęła

**sprzedaż ratalną
silników elektrycznych**

w dziale wystawowym SALONU
(Marszałkowska 150)

Na miejscu udzielane są porady techniczne

326

**Dezerterem z pola obowiązku
obywatelskiego jest ten,
kto uchyla się od
ofiary na Pomoc
Zimową**

Konto P. K. O. 70200 Pomoc Zimowa

ZJEDNOCZONE FABRYKI ZWIĄZKÓW AZOTOWYCH W MOŚCICACH I W CHORZOWIE

d o s t a r c z a j ą :

<u>Nawozy azotowe:</u>	Azotniak	21 ⁰ / ₁₀₀ azotu
	Wapnamon	15·5 ⁰ / ₁₀₀ azotu
	Siarczan amonu	21 ⁰ / ₁₀₀ azotu
	Saletrzak	15·5 ⁰ / ₁₀₀ azotu
	Saletrę wapniową	15·5 ⁰ / ₁₀₀ azotu
<u>Nawóz fosforowy:</u>	Supertomasynę 30 ⁰ / ₁₀₀ kwasu fosforowego rozp. w 2 ⁰ / ₁₀₀ kwasie cytrynowym	
<u>Nawóz azotowo-fosforowy:</u>	Supertomasynę azotniakowaną 9 ⁰ / ₁₀₀ N i 12 ⁰ / ₁₀₀ P ₂ O ₅	

Produkty chemiczne:

<u>A z o t o w e :</u>	Azot Amoniak skroplony Wodę amoniakalną chemicznie czystą Kwas azotowy chemicznie czysty Kwas azot. techn. (o różnych stężeniach) Nitrozę Azotyn sodowy Saletrę amonową Saletrę potasową Saletrę sodową Salmiak rafinowany Salmiak sublimowany Węglan amonu Siarczan amonu (dla celów technicznych)
<u>C h l o r o w e :</u>	Chlor ciekły Ług bielący (podchloryn sodowy) Herbatox (preparat do tępienia chwastów) Chlorobenzen Paradwuchlorobenzen Ortodwuchlorobenzen Chloronaftalen Woskol (wosk syntetyczny)
<u>R ó ż n e :</u>	Karbid, Tlen, Wodór

Adres dla korespondencji: Z. F. Z. A. Chorzów III

POLSKA GOSPODARCZA

TYGODNIK, WYDAWANY PRZY POPARCIU MINISTERSTWA PRZEMYSŁU I HANDLU
ORAZ MINISTERSTW: SKARBU, ROLNICTWA I REF. ROLN., KOMUNIKACJI, POCZT I TELEGR.

WYCHODZI W SOBOTY

TREŚĆ ZESZYTU

	Str.		Str.
NOWELIZACJA PRAWA PRZEMYSŁOWEGO A ZAGADNIENIA RZEMIOSŁA — W. TORWICZ	515	KOMUNIKACJA I TRANSPORT	539
INWESTYCJE KOMUNIKACYJNE W ZWIĄZKU Z BUDOWĄ CENTRALNEGO OKRĘGU PRZEMYSŁOWEGO — DR S. K.	519	Plan finansowo-gospodarczy Polskich Kolei Państwowych — B. K.	
KRONIKA GOSPODARCZA:		ŻEGLUGA I SPRAWY MORSKIE	541
SPRAWY GOSPODARCZE W IZBACH USTAWODAWCZYCH	521	Praca polskiej floty handlowej w roku 1937 — J. Korolkiewicz	
GÓRNICTWÓ I PRZEMYSŁ:		POCZTA I TELEGRAF	546
GÓRNICTWÓ WĘGLOWE	526	KRONIKA TYGODNIOWA:	
PRZEMYSŁ NAFTOWY	527	PRZEGLĄD USTAW I ROZPORZĄDZEN	547
PRZEMYSŁ WŁOKIENNICZY	530	TERMINY OGÓLNYCH ZEBRAŃ W SPÓLKACH AKCYJNYCH	547
PRZEMYSŁ CHEMICZNY	530	SKARBOWOŚĆ I FINANSE:	
ROLNICTWO	530	BUDŻET	548
Produkcja i konsumpcja wełny owczej w Polsce — Inż. St. Czerny		AKCYZY I MONOPOLE	548
Parcelacja zadłużonych nieruchomości ziemskich — F. J.		PIENIĄDZ I KREDYT	548
HANDEL:		RYNEK DEWIZ I PAPIERÓW PROCENTOWYCH	548
TRAKTATY I KONWENCJE	536	Z BANKU POLSKIEGO	549
Układy handlowe polsko-greckie — S. L.		PRZEGLĄD ZAGRANICZNY:	
KRAJOWE RYNKI TOWAROWE	538	„ANSCHLUSS” GOSPODARCZY — A. W-SKI	550
RYNEK AKCYJNY	538	POŁOŻENIE GOSPODARKI FRANCUSKIEJ — DR ROMAN BATTAGLIA	554
CŁO ORAZ REGLAMENTACJA	539	KRONIKA ZAGRANICZNA:	
		JUGOSŁAWIA	557
		Z RYNKÓW ZAGRANICZNYCH	557

NOWELIZACJA PRAWA PRZEMYSŁOWEGO A ZAGADNIENIA RZEMIOSŁA

ZAGADNIENIA rzemieślnicze nabierają coraz większej wagi—nie tylko w rozumieniu czynników rządowych, realizujących politykę gospodarczą Państwa, lecz także w pojęciu opinii publicznej i czynników społecznych.

Do „popularyzacji” problemów rzemieślniczych przyczyniły się do pewnego stopnia publikacje oficjalne izb rzemieślniczych, obrazujące przede wszystkim stan gospodarczy rzemiosła w poszczególnych okręgach kraju. Materiały, zawarte w tzw. rocznych sprawozdaniach izb o położeniu gospodarczym rzemiosła, przedstawiają całokształt zagadnienia rzemiosła, organicznie związanego z ogólnym położeniem gospodarczym i społecznym kraju.

Głównym jednak bodźcem, który sprawy rzemieślnicze uczynił przedmiotem szczególnego zainteresowania szerokich sfer gospodarczych i społecznych, były liczne—uderzające swoją wymową—zjawiska gospodarcze, jakie wystąpiły w okresie ostatniego kryzysu. Oto—poza wsią—właśnie warsztat rzemieślniczy okazał się najbardziej wytrwałym i odpornym na uderzenia kryzysu i na wahania koniunktury gospodarczej, których konsekwencjom nie zdołały skutecznie przeciwstawić się zakłady i przedsiębiorstwa fabryczne, zasobne w kapitały i posługujące się najbardziej nowoczesnymi zdobyczami techniki i metodami organizacji produkcji. Kryzys więc wykazał, że średni i drobny warsztat stanowi główną ostoję dla utrzymania równo-

wagi gospodarczej i społecznej Państwa w okresie, kiedy równowaga ta najbardziej jest narażona na zachwianie.

W odniesieniu do warsztatu rzemieślniczego i do rzemiosła w ogóle kryzys gospodarczy unoczniał kilka podstawowych i prostych prawd, świadomość znaczenia których nie była tak wielka w okresie przedkryzysowym:

1.—Warsztat rzemieślniczy opiera swoją produkcję w znakomitej większości — a w niektórych gałęziach w całości — na surowcach krajowych.

2.—W całości rzemiosło opiera się na kapitale rodzimym.

3.—Liczba 400 tys. warsztatów rzemieślniczych w Polsce ma swą społeczno-gospodarczą wymowę. Nawet, gdyby przyjąć, że na 1 warsztat rzemieślniczy przypada przeciętnie tylko 2 zatrudnionych pracowników, okaże się, że rzemiosło daje zatrudnienie ogromnej liczbie obywateli, wpływając znakomicie na odciążenie rynku pracy, szczególnie w okresie kryzysu gospodarczego.

4.—Praca rzemieślnika w warsztacie, oparta na głębo zakorzenionych tradycjach, ma w konsenkwenckji także inne cele na widoku, poza zdobyciem utrzymania — w odróżnieniu od produkcji wielkoprzemysłowej, której, w zasadzie, jedynym celem gospodarczym jest osiągnięcie zysku. Dzięki tradycji — rzemieślnik jest ściśle i w sposób szczególnie zespolony ze swą działalnością; zespolenie to bywa czasem tak silne, że wobec niego względy ściśle ekonomiczne ustępują na plan dalszy. Ten objaw właśnie tłumaczy m. in. zjawisko odporności warsztatu rzemieślniczego na skutki kryzysu — w przeciwieństwie do wielkich przedsiębiorstw przemysłowych, gdzie zejście poniżej pewnego minimum, określonego warunkami gospodarczymi, prowadzi do unieruchomienia przedsiębiorstwa, a stąd do zwiększenia zastępów bezrobotnych.

Powyzsze czynniki uzasadniają uznanie roli gospodarczej i społecznej rzemiosła. Te czynniki — przy uwzględnieniu także czynników psychicznych — prowadzą do uznania rzemiosła za rdzeń stanu średniego. A wystarczy sięgnąć do historii, by stwierdzić, że brak silnego i rozwiniętego stanu średniego w Polsce — stał się jednym z głównych powodów słabości gospodarczej Państwa i wynikających z tej słabości konsekwencji politycznych.

* * *

Te wstępne uwagi biorę za punkt wyjścia do dalszych rozważań na właściwy temat artykułu, bowiem w rozważaniach swych nie mogę ograniczyć się tylko do interesów i potrzeb określonej warstwy społecznej — w oderwaniu od potrzeb gospodarczych całego kraju i wynikających stąd założeń polskiej polityki gospodarczej.

Jaki jest postulat zasadniczy tej polityki?

Odpowiedź na to pytanie — dla wszystkich, niewątpliwie, w Polsce zrozumiałą i przekonywującą — znajdujemy w przemówieniu, wygłoszonym przez Pana Ministra Przemysłu i Handlu Antoniego Romana na posiedzeniu Sejmu w dn. 17/II 1938 r.:

„Uprzemysłowienie kraju stanowi wspólny i naczelny nakaz naszej racji stanu — tak polityczno-wojskowej, jak i społeczno-gospodarczej, i wobec tego polityka uprzemysłowienia kraju winna być centralnym punktem naszych wysiłków”.

A więc uprzemysłowienie kraju staje się naczelnym hasłem, którego urzeczywistnienie warunkuje zachowanie i rozwój największych dóbr duchowych i materialnych Narodu i Państwa. Dążenie zaś do osiągnięcia wskazanego celu ożywiać musi zarówno każdego obywatela indywidualnie, jak i wspólnie te warstwy społeczne, na których opiera się produkcja i wymiana dóbr.

Uprzemysłowienie kraju jest jedyną drogą do poprawy wewnętrznej struktury społecznej, wydobycia z nędzy wielkich mas ludności i uczynienia z nich siły aktywnej w gospodarstwie narodowym Polski.

Na jakich czynnikach polityka Państwa ma szukać oparcia przy rozwiązywaniu problemu uprzemysłowienia kraju?

* * *

Mając na względzie, że Polska musi stać się krajem rolniczo-przemysłowym o takiej strukturze społecznej, która dawałaby największą gwarancję i oparcie dla równowagi wewnętrznej — musimy z góry stwierdzić, że zadaniem szczególnie ważnym będzie wytworzenie w Polsce czynnika, spajającego najdalsze peryferie życia zbiorowego w zwartą całość, zdolną oprzeć się każdemu naporowi z zewnątrz. Tym czynnikiem może być przede wszystkim stan średni, opierający się na przemysłowo-rzemieślniczym przetwórstwie, gdzie kapitał i praca zespalają się w harmonijną całość.

Uprzemysłowienie — to problem złożony, obejmujący takie zagadnienia, jak organizacji produkcji i zbytu, inwestycji i ich finansowania, kredytu, szkolenia pracowników i szereg jeszcze innych. Specjalne miejsce w tych zagadnieniach przyznać należy dwóm problemom, mianowicie: fachowości jednostki oraz środkom technicznym warsztatu. Te dwa momenty określają możliwości postawienia sprawy uprzemysłowienia na płaszczyźnie jak najszerzej. Wynika stąd dalszy postulat. Przyznając dużą rolę warsztatowi typu rzemieślniczego, należy równocześnie wyjść poza ramy tradycyjnego sposobu pojmowania rzemiosła. W dotychczasowych ramach bowiem nie uwzględniliby się tych wszystkich wymagań, jakie wynikają z dokonywujących się zmian w układzie życia gospodarczego w związku ze stałym postępem w dziedzinie techniki i metod wytwarzania. Tradycjonalizm natomiast może i powinien odgrywać swoją rolę w tych dziedzinach, gdzie rękodzieło właściwe uniezależnione jest od wpływów i metod technicznych.

Wysoki poziom wiedzy fachowej, należycie wyposażony i urządzony warsztat — zapewniają z jednej strony możliwość postawienia produkcji na właściwym poziomie, z drugiej zaś — dają warunki dla stworzenia rezerwy wykwalifikowanych pracowników w poszczególnych gałęziach wytwórczości przemysłowej.

Działalność rzemiosła musi być w akcji uprzemysłowienia koordynowana z potrzebami, dotyczącymi ogólnych interesów gospodarczych i społecznych kraju. Dlatego rzemiosło winno wewnętrznie być połączone we własnych organizacjach zawodowych, branżowych czy też społecznych, umożliwiających zorganizowany udział jego w poczynaniach i pracach nad gospodarczą przebudową kraju.

Wydaje się, że powyższe uwagi uwzględniły minimum warunków, jakim rzemiosło winno odpowiadać, aby wywiązać się skutecznie z zadań i roli w zakresie uprzemysłowienia kraju.

* * *

Z kolei nasuwa się pytanie, czy i w jakiej mierze istniejący stan rzeczy w rzemiośle czyni zadość wskazanym wymaganiom; czy rzemioło pod względem technicznym, zasobności wykwalifikowanych sił i organizacyjnym—jest przygotowane do wypełnienia oczekujących je zadań. Niestety, brak odpowiednich dostatecznie ścisłych danych statystycznych. Dane, publikowane przez izby rzemieślnicze w rocznych sprawozdaniach o położeniu gospodarczym rzemiosła w poszczególnych okręgach, nie zawierają—poza nielicznymi wyjątkami—pełnego i krytycznie ocenionego materiału. W każdym jednak razie z danych tych—uzupełniając je ogólnymi spostrzeżeniami—można wysnuć niektóre wnioski:

1) większość warsztatów rzemieślniczych należy do grupy drobnych i słabo wyposażonych w odpowiednie narzędzia i urządzenia techniczne, warsztatów zaś zmehanizowanych, używających jako napędu energii elektrycznej, silników itp.—jest w stosunku do ogólnej ilości warsztatów znikoma liczba, i to tylko w okręgach o wysokim uprzemysłowieniu;

2) ilość zgłoszonych do rejestracji umów terminatorских jest b. mała w stosunku do ilości uprawnionych do kształcenia terminatorów;

3) rzemioło organizacyjnie jest bardzo rozproszkowane; organizacje obejmują przeciętnie mniej niż połowę uprawnionych do wykonywania rzemiosła; brak organizacji branżowych w zakresie poszczególnych gałęzi wytwórczości rzemieślniczej, opartych na konsekwentnym programie działalności; istniejące organizacje rzemieślnicze przejawiają b. słabą aktywność;

4) w niektórych zawodach przeważa typ produkcji chałupniczej, a w tym wypadku—całkowita niemal zależność od nakładcy (szewstwo, krawiectwo);

5) brak urządzeń gospodarczych, mających na celu podniesienie techniki wytwarzania, organizację zbytu, dostawy materiałów itp.—co wpływa ujemnie na ogólny poziom ekonomiczny rzemiosła.

Mimo zauważonych braków nie należy przesądzać sprawy wewnętrznego potencjału rzemiosła w kierunku jego ekspansji gospodarczej. Przesadzanie takie byłoby niesłuszne i jednostronne—bez zbadania obiektywnych warunków, jakie istnieją dla rozwoju gospodarczego rzemiosła.

* * *

Warunki obiektywne, stwarzające dla rzemiosła możliwości gospodarczego rozwoju i ekspansji, dotyczą najrozmaitszych dziedzin z zakresu polityki gospodarczej i społecznej Państwa. Sprawę obciążeń publicznych, monopolów i karteli, polityki kredytowej, inwestycji publicznych, ubezpieczeń społecznych i szereg innych—oddziałują na sytuację ekonomiczną poszczególnego warsztatu i przedsiębiorstwa, ograniczając lub rozwijając jego aktywność. Spośród wielu takich czynników, jeden wywiera zasadniczy wpływ na kształt życia gospodarczego kraju—jako generalny tego życia regulator. Jest to system norm prawnych, które stanowią o ustroju gospodarczym w Polsce i o formach, w których działalność gospodarcza ma się odbywać i rozwijać. System, o którym mowa, znalazł wyraz swój w prawie przemysłowym, wydanym w formie rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dn. 7/VI 1927 r.

Już w parę lat po wejściu w życie prawa przemysłowego w opinii rzemieślniczej ukształtował się pogląd, że przepisy tego prawa, normujące ustrój rzemiosła

i warunki jego prowadzenia, nie są dostosowane do potrzeb gospodarczych rzemiosła i nie stwarzają dostatecznej ochrony prawnej dla samodzielnego warsztatu rzemieślniczego. Domagano się głównie zaostrożenia systemu reglamentacji, wskazując na znaczny wzrost „nielegalnego” rzemiosła, na „zawodowe partactwo i nieuctwo”—panoszące się poza ramami reglamentacji.

Nowelizacja prawa przemysłowego, dokonana ustawą sejmową z marca 1934 r.—nie zadowolili sfer rzemieślniczych, gdyż poza wprowadzeniem przepisu o nowych formach gospodarczej organizacji (które zresztą zupełnie w życiu się nie przyjęły) oraz ograniczeniem dotychczasowych kompetencji cechów rzemieślniczych—system reglamentacji nie został w zasadzie zmieniony. Nowe przepisy o zakresie działania cechów, odbierające im prawo do bezpośredniej działalności gospodarczej w postaci zakładania i prowadzenia urzędzeń gospodarczych—wywołały burzę protestów, ponieważ rzekomo godzić miały w tradycję i najżywniejsze interesy zorganizowanego rzemiosła.

W dążeniu sfer rzemieślniczych do znalezienia najodpowiedniejszych—w ich pojęciu—ram prawno-ustrojowych dla rzemiosła wybitną rolę odegrał ostry przebieg kryzysu gospodarczego, który wydobyl na powierzchnię życia szereg zjawisk, znanych dotąd raczej z teorii niż z doświadczenia. Doszły one do przeświadczenia, że jednym z nieodzownych warunków dla poprawy sytuacji ekonomicznej rzemiosła jest stworzenie nowej podstawy dla jego zdrowego rozwoju przez poddanie szczegółowej rewizji zasad, wytyczonych rzemiosłu w prawie przemysłowym.

Sprawa reformy prawa przemysłowego nie może być rozważana pod kątem widzenia interesów tylko jednej warstwy społecznej, a powinna być traktowana przede wszystkim ze stanowiska potrzeb ogólnopństwowych. Stwierdzamy, że w żywotnym interesie kraju leży, aby samodzielnym średnich i drobnych warsztatów typu przemysłowo-rzemieślniczego, wyposażonych dobrze pod względem technicznym, było jak najwięcej; że warsztaty te powinny być prowadzone przez rzemieślników o wysokich kwalifikacjach zawodowych; że rzemioło powinno odznaczać się zawartością organizacyjną, by w ten sposób mogło być przygotowane do wykonywania swych zadań w ramach gospodarczego programu Państwa; że, wreszcie, poza działalnością produkcyjną—za jedno z głównych zadań warsztatu rzemieślniczego należy uznać szkolenie fachowców w danym zawodzie. Oto zasadnicze cele, które muszą uwzględniać w swej treści normy prawne.

* * *

System norm prawnych, zawartych w prawie przemysłowym, określających gospodarczy ustrój rzemiosła, oparty jest na generalnej zasadzie reglamentacji w formie dowodu uzdolnienia zawodowego, jako warunku do samoistnego prowadzenia rzemiosła. Zasada ta jest jednolita dla wszystkich rodzajów i gałęzi rzemiosła—bez względu na to, jakie jest ich znaczenie gospodarcze dla Państwa. Prawo przemysłowe, poddając rzemioło systemowi reglamentacyjnemu, nie precyzuje ogólnego pojęcia odrębności grupowej wytwórczości rzemieślniczej, ograniczając się do wyliczenia tylko szeregu rzemiosł według ich nazwy tradycyjnej.

Stan rzeczy, utrwalony w prawie przemysłowym, nie odpowiada temu, co daje się zaobserwować w faktycznych stosunkach gospodarczych kraju. Faktem bowiem jest, że pewien typ wytwarzania przemysłowo-warszta-

towy wyodrębnia się, zajmując położenie pośrednie pomiędzy przemysłem fabrycznym i drobnym warsztatem rzemieślniczym. Typ ten rodzi się pod wpływem postępu techniki.

Ta kwestia stanowi najpoważniejsze zagadnienie, gdy chodzi o wypracowanie systemu prawnego, odpowiadającego potrzebom życia gospodarczego. Odnalezienie jednak właściwych sformułowań prawnych dla właściwego ujęcia wskazanych odrębności gospodarczych—jest problemem złożonym, wymagającym skrupulatnych badań i wnikliwszego przemyslenia. Błąd w tym zakresie mógłby poczynić nieobliczalne szkody dla układu i normalnego biegu życia gospodarczego.

Z jakimi trudnościami rozstrzygnięcie tej kwestii może się spotkać—świadczą o tym sprawa przemysłu domowego i chałupnictwa. Jak wiadomo, opinia rzemieślnicza powszechnie domaga się zniesienia tych postanowień prawa przemysłowego, które wyłączyły z jego systemu przemysł domowy i prace chałupnicze. Problem to niezwykle złożony; zrodził się w stosunkach gospodarczych Europy w w. XVI, gdy gospodarka miejska i system cechowy organizacji produkcji musiały ustąpić miejsca gospodarce terytorialnej w granicach państwa. Problem ten komplikuje się wybitnie w Polsce dzięki szczególnym warunkom społecznym. Tu przemysł domowy i chałupniczy (w wielu wypadkach obydwa typy różnią się tylko nazwą, a nie istotą) rozrósł się do niezwykłych wprost rozmiarów, dając zatrudnienie setkom tysięcy obywateli.

Produkcja chałupnicza w zasadzie niewiele odbiega w naszych warunkach gospodarczych od produkcji samodzielnego rzemieślnika, dostosowując się do potrzeb i gospodarczych możliwości uboższej ludności. W wielu wypadkach—szczególnie w okresie kryzysu—uległa zatarciu granica pomiędzy samodzielnym rzemieślnikiem i chałupnikiem, jak np.: w szewstwie i krawiectwie. Produkcja przemysłu domowego i chałupniczego, opanowanego przez kapitał nakładczy—przez stosowanie przez nakładcę metod wyzysku i uchylaniu się przezeń od ponoszenia ciężarów publicznych—stwarza na rynku groźnego konkurenta dla samodzielnego rzemieślnika. Warunki wolnej konkurencji na zdeorganizowanym rynku nie istnieją, i rzemieślnik w wielu wypadkach kapituluje w nierównej walce, schodząc sam do pozycji chałupnika. Jeżeli chałupnictwo na wsi czy w mieście tworzy odrębny typ rzemieślnika, to rozumiała może być tendencja rzemiosła, aby chałupnictwo „zlikwidować”, jako zjawisko bezpośrednio i trwale zagrażające interesom rzemiosła. Z całą pewnością jednak można twierdzić, że formalne poddanie pracy chałupniczej i przemysłu domowego rygorom reglamentacji prawa przemysłowego—sprawy nie załatwi. Przekształcenie zjawiska, które głęboko tkwi w życiu gospodarczym, wymaga współdziałania wszystkich czynników gospodarczych i społecznych oraz Państwa—współdziałania, opartego na wyraźnym programie.

Chałupnika trzeba jak najprędzej wydobyć spod wszechwładztwa nakładcy i podnieść do poziomu samodzielnego wytwórcy. Osiągnąć to można na drodze działań gospodarczych przez zorganizowanie produkcji chałupniczej przy ewentualnej pomocy finansowej Państwa. Do zadań szczególnych Państwa w tym programie należy stworzenie odpowiednich warunków prawnych; w pierwszym rzędzie aktualną staje się potrzeba wyraźnego określenia sytuacji prawnej nakładcy i unormowanie warunków pracy chałupnika. Kwestia wydania ustawy chałupniczej—o ile wiadomo—jest

przedmiotem badania i zainteresowania odnośnych resortów administracji państwowej.

* * *

Jeżeli ustawodawca, wprowadzając reglamentację rzemiosła w prawie przemysłowym, kierował się intencją, by na tej drodze podnieść rzemiosło na wyższy poziom zawodowy i kierunek ten utrwalić, to założenie takie słuszne jest ze stanowiska potrzeb gospodarczych kraju. Inna jest jednak kwestia, czy i w jakiej mierze życie potwierdziło oczekiwania. Bowiemy poza ramami reglamentacyjnymi znalazły się dziesiątki tysięcy rzemieślników, których produkcja znajduje szeroki zbyt.

Norma prawna, regulująca stosunki gospodarcze, winna być wyrazem życiowego kompromisu. Takie też winny być wskazania odnośnie zasad reglamentacji rzemiosła. Kompromis w tym zagadnieniu winien polegać na stworzeniu warunków dla postawienia rzemiosła na wysokim poziomie zawodowym i gospodarczym, co odpowiada potrzebom rzemiosła i Państwa. Droga do tego prowadzi przez zorganizowany system kształcenia i szkolenia zawodowego, który winien w całości znaleźć oparcie w systemie reglamentacyjnym.

Kwalifikacje zawodowe—łącznie z należywym wyposażeniem warsztatu—odgrywają rolę najważniejszą, gdy chodzi o system kształcenia zawodowego. Tu warunki prawne winny tak być pomyślane, aby przyczyniły się do wiodrębienia samorządnego najbardziej doborowego elementu spośród mas rzemieślników—i pobudziły do trwałego jego wzrostu. Przeciwnie tego celu w systemie reglamentacyjnym odpowiada naturalnym dążeniom i ambicjom jednostki i zespołów, stanowić bodziec do szlachetnego współzawodnictwa.

W tym zakresie reglamentacja ma pole do działania, zachowując tradycyjny trójpodział: uczeń, czeladnik i mistrz. Nowe zasady reglamentacji winny ponadto uwzględnić warunki uprzemysłowienia poszczególnych obszarów kraju i zawierać wytyczne programowe dla rozwoju polskiej kultury rzemieślniczej, następnie—mieć na widoku spowodowanie i ułatwienie ekspansji na obszary nieuprzemysłowione elementu przedsiębiorczego o wysokich kwalifikacjach zawodowych i moralnych.

* * *

Opinia rzemieślnicza szczególną uwagę zwracała na postanowienie prawa przemysłowego, które normuje wzajemne świadczenia w umowie o naukę. Chodzi tu o zakaz bezpłatnego zatrudniania uczniów, jak również o pobieranie wynagrodzenia za naukę. W praktyce zasada ta napotkała na znaczne trudności. Rzemieślnicy twierdzą, że bezpłatne nauczanie terminatora, a na dodatek płacenie mu za czas nauki—jest niesłuszne; że w odniesieniu do nauki w rzemiośle zastosowano w prawie przemysłowym zasadę wręcz przeciwną od tej, jaka powszechnie obowiązuje w zakładach nauczających. Jednocześnie organizacje rzemieślnicze wskazują na ogromny spadek ilości zawieranych formalnie umów o naukę, co bynajmniej nie pokrywa się z faktycznymi stosunkami; nauka rzemiosła odbywa się poza rygorami prawa przemysłowego.

Zagadnienie nauki w rzemiośle nie da się jednak potraktować wyłącznie ze stanowiska interesu rzemiosła czy też ucznia. Sprawa ta wiąże się ściśle ze stosunkami społecznymi kraju, jak również z całością kształtem polityki uprzemysłowienia.

Państwo musi dążyć do tego, aby ułatwiać odpływ młodzieży wiejskiej do przemysłu i rzemiosła; utrudnie-

niem zaś byłoby obciążenie rodziców i opiekunów ucznia świadczeniami na rzecz mistrza. Kompromis jest tu możliwy pod warunkiem wyłączenia jednolitego systemu dla wszystkich rzemiosł. Należałoby dopuścić wszystkie zainteresowane czynniki do wpływów na rozstrzygnięcie—wiązące zarówno pryncypała, jak i terminatora—w poszczególnych gałęziach rzemiosła. Sytuacja terminatora musi być jednak określona w prawie przemysłowym wyraźnie, gdyż to stanowi o istocie ochrony prawnej kształcącej się w rzemiośle młodzieży.

Postulat, aby prawo określało wyraźnie, kto w jego rozumieniu jest uczniem—zasługuje na uwzględnienie i odpowiada dezzyderatom w tej sprawie ze strony rzemiosła.

Rzemiosło domaga się zasadniczej reformy prawa przemysłowego w dziale, normującym ustrój organizacyjny rzemiosła.

Istotnie, formy organizacyjne, wprowadzone do prawa przemysłowego nowelą z marca 1934 r., nie odpowiedziały potrzebom rzemiosła, ani też nadziejom ustawodawcy. Rzemieślnicze związki gospodarcze w życiu nie przyjęły się, wobec czego nie wydaje się celowym utrzymywanie w systemie prawa przemysłowego przepisów, nie znajdujących zastosowania praktycznego. Sprawa przywrócenia cechom rzemieślniczym uprawnień w zakresie działalności gospodarczej również nie budzi zastrzeżeń; zgodne to jest z dążeniami rzemiosła do wzmoczenia autorytetu gospodarczego cechów. Nasuwa się tu jednak uwaga, że ogólny stan rzemiosła wymaga wielkiego wkładu pracy i wysiłków dla uspołecznienia najszerzych warstw rzemieślniczych i podniesienia ich organizacyjnego, aby z kompetencji gospodarczych cechów rzemiosło mogło uzyskać spodziewane korzyści. Od wykonania tej pracy zależy w znacznym stopniu wzmoczenie prężności gospodarczej rzemiosła drogą racjonalnej organizacji produkcji rzemieślniczej oraz jej zbytu. Rozproszkowanie organizacyjne rzemiosła powoduje

często różnorodność poczynań, stając na przeszkodzie podjęciu i wykonaniu akcji gospodarczej z efektywnym skutkiem dla ekonomicznego położenia rzemiosła.

Wysiłki organizacyj rzemieślniczych winny iść w kierunku tworzenia urządzeń, mających na celu zaopatrywanie warsztatów w surowce i narzędzia, eliminowanie zbędnego pośrednictwa handlowego, pomoc w nabywaniu niezbędnych maszyn w danych działach produkcji i mechanizacji warsztatu, organizowanie fachowej pomocy instruktorskiej, oraz organizacji zbytu we własnych magazynach sprzedaży. Uzyskanie potrzebnego kredytu na ten cel i poparcia ze strony państwa nie będzie trudne, o ile rzemiosło zdobędzie się własnym wysiłkiem i wolą na zwartość organizacyjną i wspólne gospodarcze działanie.

Jeżeli chodzi o formę organizacyjną dla powiązania ze sobą organizacyj rzemieślniczych, to kwestia ta nie powinna być przesądzana w tym czy innym kierunku. Dążenia rzemiosła do przywrócenia związków cechów nie budzą zastrzeżeń, gdy chodzi o pionowe powiązanie cechów branżowych.

Powiązanie wszystkich organizacyj rzemieślniczych z samorządem gospodarczym rzemiosła jest kwestią zarówno stosunków faktycznych w okręgu danej izby, jak i uzdolnień oraz inicjatywy kierowniczych czynników izby; niemniej i przepisy prawa przemysłowego powinny stworzyć odpowiednie podstawy dla takiego powiązania.

Takby się przedstawiał ogólny rzut na szereg najistotniejszych zagadnień, które wiążą się ściśle ze sprawą nowelizacji prawa przemysłowego. Sprawa ta znacznie ekscytuje opinię szerokich sfer rzemieślniczych, co znajduje m. in. wyraz na łamach prasy rzemieślniczej. Ważne w tej dyskusji jest to, aby toczyła się ona w atmosferze powagi i spokoju. Ułatwi to znalezienie wspólnej płaszczyzny dla porozumienia wszystkich zainteresowanych sfer gospodarczych.

W. Torwicz

INWESTYCJE KOMUNIKACYJNE W ZWIĄZKU Z BUDOWĄ CENTRALNEGO OKRĘGU PRZEMYSŁOWEGO

JEDNYM z najważniejszych czynników, warunkujących realizację budowy Centralnego Okręgu Przemysłowego, jest rozbudowa i modernizacja środków komunikacyjnych. Przed przystąpieniem do inwestycji komunikacyjnych konieczną jest rzeczą ustalenie: rozmiaru potrzeb, jakie są nieodzowne na okres najbliższy i dalszy (hierarchia potrzeb), rodzaju inwestycji, jakie winny być dokonane, kosztów inwestycji i możliwości ich ukończenia w danym okresie czasu. Rozlokowanie w C. O. P. zakładów przemysłowych wskaże, jakie środki komunikacyjne będą musiały być na nowo stworzone czy też ulepszone, aby umożliwiły one tym zakładom najkorzystniejsze warunki pracy i rentowność. Zakłady przemysłowe muszą mieć zapewnioną dogodną komunikację z ośrodkami surowcowymi (okręgi: śląski, kielecki, podkarpacki, Wołyń) i z ośrodkami aprowizacyjnymi. Oprócz środków komunikacyjnych, zapewniających zakładom przemysłowym dowóz surowców, muszą istnieć dogodne środki komunikacyjne, zapewniające transport wyro-

bów przemysłowych do najdalszych miejscowości w kraju, jako ośrodków konsumcyjnych i do portów morskich—z dostosowaniem głównych szlaków komunikacyjnych do wymagań tranzytowych. Przy tworzeniu planu inwestycji komunikacyjnych w każdym razie muszą być brane pod uwagę istniejące środki komunikacyjne, mianowicie z uwagi na ograniczone możliwości finansowe, i te właśnie środki winny być wykorzystane—oczywiście, w miarę możliwości zastosowania odpowiedniego sprostowania i ulepszenia trasy. Środki komunikacyjne nie powinny być dublowane, jeśli mają one łączyć te same miejscowości i jeśli do zaspokojenia potrzeb wystarcza jeden środek komunikacyjny. Jeśli gdzie nie ma kolei, a tylko są drogi kołowe—powinno się, ze względu na mniejsze koszty, dla uzyskania dogodnej komunikacji raczej wykorzystać drogi kołowe i te odpowiednio ulepszać przez wymianę nawierzchni tłuczniowej na nawierzchnię trwałą i gładką, najekonomiczniejszą na drogach o dużym obciążeniu,

Rzut oka na C. O. P., zakreślony granicami Bugu, Pilicy i Beskidów, wskazuje, że—jeśli chodzi o kierunek z południa na północ—wysuwa się na pierwszy plan droga wodna Wisły. Nie trzeba specjalnie dowodzić, jakie oszczędności dają gospodarstwu społecznemu drogi wodne. Jeśli chodzi o przykłady, to wystarczy wspomnieć, że w Niemczech stawka za 1 tonokilometr przewozu drogą wodną wynosi 0.35 + 0.6 fen. Państwa, posiadające to przyrodzone dobrodziejstwo, jakim są dla kraju rzeki spławne i żeglowne, doceniając olbrzymie znaczenie dróg wodnych, rozbudowują je przez wiązanie rzek—o ile na to warunki terenowe pozwalają—za pomocą kanałów i skanalizowanych rzek w sieć dróg wodnych, odpowiadającą potrzebom komunikacyjnym, gospodarczym i politycznym państwa. Niemcy np. obecnie dążą do uzyskania połączeń swoich spławnych rzek na zachodzie i wschodzie kraju za pomocą kanału, przechodzącego przez środek kraju, oraz do uzyskania dalszych połączeń swoich rzek na południu z Dunajem dla uzyskania wielkiej żeglugi stosownie do swej orientacji gospodarczej ku krajom naddunajskim.

Polska posiada system rzek, który mógłby stanowić poważną sieć dróg wodnych—od południa ku północy (Wisła) i ze wschodu na zachód (Prypeć, Bug, Niemen, Noteć, Warta). Niestety, rzeki nasze nie odgrywają poważniejszej roli przewozowej. Obrót przewozowy na naszych drogach wodnych wyniósł w 1935 r. tylko 713 tys. t, tj. ok. 1% przewozów kolejowych. (W Niemczech obrót przewozowy na drogach wodnych wyniósł w 1935 r. 20% przewozów kolejowych). Przeświadczenie o pilnej potrzebie rozbudowy dróg wodnych jest już w społeczeństwie ugruntowane. Stworzenie C. O. P. winnoby dać impuls do aktywniejszej działalności w rozbudowie naszych dróg wodnych. Przede wszystkim chodzi o Wisłę, która przechodzi przez C. O. P. i łączy z nim źródła surowców zagłębia węglowego. Uregulowanie całej Wisły i udostępnienie jej dla żeglugi wymaga dużych stałych nakładów pieniężnych i dłuższego czasu. Ukończona zapora na Sole w Porąbce, budowa zbiorników wodnych na Dunajcu w Rożnowie, w Czchowie, na Brynicy w Kozłowej Górze, zabudowanie potoków górskich—oto początek robót, zmierzających do regulacji Wisły dla celów żeglugi. Kredyty inwestycyjne wodno-komunikacyjne w 1937 r. w wysokości ok. zł 15 miln. zostały zużyte głównie na wspomniane powyżej roboty. Kredyty na budownictwo wodne w 1938 r. są nieco większe (zł 18 miln.), ale jeszcze wciąż nie wystarczające. Będą więc w dalszym ciągu kontynuowane roboty wodne na Wiśle i jej dopływach. Dla C. O. P. najważniejszym zagadnieniem jest—jeśli chodzi o drogi wodne—udostępnienie drogi wodnej z zagłębia do Sandomierza dla przewozu węgla. Powyżej ujścia Sanu Wisła jest w części uregulowana. Wykończenie regulacji pozwoli na kursowanie barek o pojemności ok. 300 t, przez co zrealizowany będzie minimalny program w tym zakresie. Będzie to zarazem pierwszy etap prac nad rozbudową dróg wodnych, po którym przyjdzie kolej na dalsze, mianowicie: uregulowanie dalszego biegu Wisły celem połączenia C. O. P. ze stolicą i portami Bałtyku dla dowozu surowców i wywozu produktów przemysłowych, uregulowanie Warty od Koła i budowa kanału Warta—Gopło—Wisła, który to kanał pozwoli związać obszar kraju o wysokiej kulturze rolnej z Wisłą i przez nią z portami morskimi,

mi, budowa kanału Klesów—Horyń—Bug przez Pińsk i kanał Królewski z Wisłą.

Jeśli chodzi o koleje, to winny one związać C. O. P. w linii pionowej od południa przez Sandomierz z Warszawą i dalej z portami Bałtyku (Gdynia—Gdańsk), a w linii poziomej z zachodem (zagłębie węglowe) i ze wschodem (woj. wołyńskie). Dla osiągnięcia połączenia z południa na północ zajdzie potrzeba budowy linii kolejowej od Tarnowa przez Szczucin—Staszów—Ostrowiec—Ilżę do Radomia, następnie od Rzeszowa do Tarnobrzega i z Lublina do Szczebrzeszyna. Osiągnięcie połączenia C. O. P. w linii poziomej z zagłębiem węglowym i województwem wołyńskim linią kolejową będzie—niezależnie od połączenia dobrą drogą kołową—konieczne ze względu na spodziewane nasilenie ruchu przewozowego, którego nie byłby w stanie zaspokoić przewóz samochodowy. W tym celu potrzebna będzie budowa kolei od Zwierzynca do Rozwadowa i od Tarnobrzega przez Busk do Zawiercia. Poza tym konieczne będzie przebudowanie linii Lublin—Bełzec—Lwów.

Realizacja tych inwestycji jest zależna od środków finansowych, jakimi rozporządzać będzie Państwo na cele budownictwa kolejowego. W ustawie o finansowaniu niektórych inwestycji w okresie od dn. 1/I 1938 r. do dn. 1/III 1939 r.—według projektu—przewidziana została suma zł 60 miln. na inwestycje kolejowe. Suma ta może się okazać większą, jeśli dochody kolei odpowiednio wzrosną. W stosunku do wszystkich potrzeb inwestycyjnych kolei jest to suma niewielka. Z wydatków inwestycyjnych odpowiednia część przypaść winna na C. O. P.

Co się tyczy dróg kołowych i rozwijającego się transportu samochodowego, to winny one być w pełni wykorzystane dla potrzeb C. O. P. Niestety, sieć dróg kołowych, przechodzących przez C. O. P., ani pod względem układu ani pod względem jakości nie odpowiada potrzebom tego okręgu. Przez C. O. P. przechodzą następujące szlaki drogowe:

a) z południa na północ: 1) Kraków—Kielce—Radom—Warszawa, 2) Lwów—Zamość—Lublin—Warszawa, 3) Dębica—Mielec—Tarnobrzeg—Sandomierz, 4) Jarosław—Nisko—Sandomierz;

b) z zachodu na wschód: 1) Wieluń—Piotrków—Ruda Maleniecka—Bzin—Ożarów—Kraśnik—Zamość—Hrubieszów, 2) Kraków—Tarnów—Pilzno—Rzeszów—Jarosław—Lwów.

Jeśli chodzi o kierunek z południa na północ, to—poza istniejącymi szlakami: Kraków—Kielce—Radom—Warszawa i Lwów—Zamość—Lublin—Warszawa—zajdzie potrzeba pobudowania drogi z Krakowa przez N. Korczyn do Sandomierza, przeprowadzenia połączenia drogi Jarosław—Nisko—Sandomierz z drogą państwową Radom—Warszawa przez Ostrowiec—Ilżę—Skaryszew; poza tym winno być zrobione połączenie drogi Jarosław—Rozwadów—Sandomierz z drogą państwową Zamość—Lublin—Warszawa przez wybudowanie drogi Rozwadów—Kraśnik.

Jeśli chodzi o kierunek z zachodu na wschód, to konieczna jest droga, łącząca zagłębie węglowe przez Sandomierz z Wołyniem. Kierunek tej drogi wskazuje droga, przechodząca przez Równe—Łuck—Włodzimierz—Hrubieszów—Zamość, która winna być dalej przeprowadzona z Zamościa przez Janów Lubelski—Rozwadów—Stopnicę—Wiślicę—Miechów i dalej przez Olkusz do Będzina. Ta magistrała wypełni lukę, jaka obecnie istnieje w sieci drogowej między zagłę-

biem węglowym i Wołyniem. Wspomniane drogi—jeśli nie są państwowymi—powinny otrzymać charakter dróg państwowych.

Jakość dróg w C. O. P.—z wyjątkiem niektórych tylko odcinków—nie odpowiada potrzebom ruchu samochodowego. Ani jeden szlak główny, jako całość, nie posiada dobrej nawierzchni, przystosowanej do ruchu samochodowego. Przeważają odcinki o stanie średnim i złym. Doprowadzenie dróg w C. O. P. do stanu, odpowiadającego potrzebom, wymagać będzie dużego wysiłku. Ulepszoną, trwałą i gładką nawierzchnię otrzymać winny szlaki: Radom—Kielce—Busk—N. Korczyn—Tarnów, Kraków—N. Korczyn—Sandomierz—Tarnów—Mielec, Dębica—Mielec—Tarnobrzeg—Sandomierz—Ożarów—Iża—Skaryszew i Ożarów—Lipsko—Zwoleń—Kozienice—Warszawa, Jarosław—Nisko—Sandomierz—Rozwadów—Kraśnik—Lublin, Warszawa—Lublin i Tomaszów—Lwów, Rzeszów—Kolbuszowa—Tarnobrzeg, Kraków—Tarnów—Dębica—Rzeszów—Lwów.

Budżet Państwa na rok 1938/39 przewiduje na drogi zł 50 miln. (łącznie z Państwowym Funduszem Drogowym). W tej sumie mieszczą się wydatki personal-

ne, wydatek na spłatę zobowiązań Państwowego Funduszu Drogowego w kwocie zł 23 miln. i na utrzymanie dróg zł 20 miln. Na inwestycje drogowe będą uzyskane pewne sumy (ok. zł 50 miln.) w drodze operacji kredytowych na podstawie upoważnienia, zawartego w ustawie o Państwowym Funduszu Drogowym. Wobec ogromnych potrzeb drogowych środki na inwestycje drogowe, jakie będą mogły być przeznaczone dla C. O. P., nie będą od razu wystarczające.

Ze względów technicznych i finansowych realizacja inwestycji komunikacyjnych w C. O. P. będzie mogła następować stopniowo. Plan inwestycji ma przewidywać kolejność i czas wykonania robót wedle hierarchii potrzeb, poczynając od najpilniejszych—odpowiednio do posiadanych środków finansowych. Plan robót inwestycyjnych musi być realny, tzn. przewidywać w danym okresie czasu tylko takie roboty, które rozporządzalnymi środkami mogą być wykonane. Jednolite kierownictwo, harmonizujące poczynania inwestycyjne w dziedzinie środków komunikacyjnych, będzie gwarancją dobrej realizacji planu inwestycyjnego.

Dr S. K.

KRONIKA GOSPODARCZA

UCHWAŁY RADY MINISTRÓW

W dn. 19 b. m. odbyło się pod przewodnictwem Pana Premiera Gen. Sławoja Składkowskiego posiedzenie Rady Ministrów, na którym przyjęto projekt ustawy o sądach ubezpieczeń społecznych, kilka projektów ustaw o ratyfikacji umów międzynarodowych oraz uchwalono rozporządzenie Rady Ministrów o zmianie niektórych przepisów, dotyczących zaopatrzenia emerytalnego i odszkodowania za nieszczęśliwe wypadki pracowników przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe”.

*

W dn. 24 b. m. odbyło się pod przewodnictwem Pana Premiera

Gen. Sławoja Składkowskiego posiedzenie Rady Ministrów, na którym załatwiono szereg spraw bieżących.

M. in. Rada Ministrów przyjęła projekt rozporządzenia Prezydenta Rzplitej w sprawie tymczasowego wprowadzenia w życie postanowień porozumienia celnego pomiędzy Polską i Finlandią, uchwaliła rozporządzenie o przeniesieniu siedziby Izby Rzemieślniczej z Włocławka do Płocka—w związku ze zmianą granic województwa, oraz powzięła uchwałę w sprawie połączenia Centralnego Biura Zakupów, Centralnego Biura Odbiorczego i Centralnego Laboratorium Badawczego P. K. P. w Centralne Biuro Zaopatrzenia Materiałowego Kolei Państwowych.

SPRAWY GOSPODARCZE WIZBACH USTAWODAWCZYCH

RZĄDOWE PROJEKTY USTAW GOSPODARCZYCH

Rząd wniósł projekt ustawy o dodatkowych kredytach na rok 1937/38. Dodatkowe kredyty przewidziane są dla Ministerstw: Spraw Wewnętrznych, Skarbu i Sprawiedliwości. W budżecie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych przewiduje się kredyty dodatkowe na ogólną sumę zł 826 112; największą pozycję stanowi w tej grupie kredytów kredyt dodatkowy na place w dziale Policji Państwowej—w kwocie zł 400 tys., który powstał wskutek niemożności uzyskania w ciągu roku przewidzianych intercalariów, z powodu konieczności natychmiastowej obsady opróżnianych etatów. Kredyt na place został przekroczony przy wypłacie uposażeń za marzec 1938 r. Pozostałe kredyty dodatkowe: w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych—zł 410 321, w Ministerstwie Skarbu—zł 535 000 i w Ministerstwie Sprawiedliwości—zł 2 960 000 przewidziane są na zlikwidowanie zadłużenia tych Ministerstw wobec przedsiębiorstwa „Polska Poczta, Telegraf i Telefon”. Są to należności zaległe, a i częściowo bieżące za znaczki do korespondencji rządowej, za opłaty telegraficzne i telefoniczne, a w Ministerstwie Sprawiedliwości—za doręczanie przesyłek sądowych, poza tym w Ministerstwie Skarbu—na wydatki, związane z wypłatą przez urzędy pocztowe emerytur i rent. Należy zwrócić uwagę, że wniesione kre-

dyty dodatkowe nie zwiększają faktycznie wydatków ogólnych, bowiem służą dla bezgotówkowego rozrachunku między powyższymi Ministerstwami a przedsiębiorstwem pocztowym. Należności powyższe nie były regulowane z powodu braku kredytów. Wpływ ten przedsiębiorstwo pocztowe prelimitowało w swym budżecie, toteż aby mogło się wywiązać z dokonania wpłaty do Skarbu Państwa w wysokości prelimitowanej na 1937/38 r.—konieczne jest przyznanie powyższym Ministerstwom wyżej wyliczonych kredytów dodatkowych.

Rząd wniósł projekt ustawy o parcelacji nadmiernie zadłużonych nieruchomości ziemskich. Projekt ustawy w art. 2 postanawia, że nieruchomości ziemskie, obciążone ponad 100% wartości szacunkowej, których właściciele nie wywiązują się z zobowiązań płatniczych—będą przekazywane Państwowemu Bankowi Rolnemu do parcelacji orzeczeniem wojewódzkiego urzędu rozjemczego dla spraw majątkowych posiadaczy gospodarstw wiejskich. Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dn. 24/X 1934 r. o konwersji i uporządkowaniu długów rolniczych przewiduje dla nadmiernie zadłużonych gospodarstw postępowanie układowe, a w razie bądź niedojsca do skutku układu lub niewywiązania się właściciela z zobowiązań, układem przewidzianych—przewidziana jest likwidacja nieruchomości w drodze sprzedaży z licytacji. Ze względów polityki agrarnej likwidacja w dro-

dze licytacji nie jest wskazana—toteż projekt ustawy przewiduje likwidację w drodze parcelacji; ten sposób likwidacji wskazany jest również i w interesie wierzycieli, gdyż z reguły zapewnia im większe zaspokojenie praw niż licytacja. Parcelację zadłużonych ponad 100% szacunku nieruchomości ziemskich przeprowadza Państwowy Bank Rolny na podstawie orzeczenia urzędu rozjemczego, wydanego na wniosek właściciela nieruchomości, wierzycieli lub na wniosek wojewody. Parcelacja przeprowadza się na zasadzie przepisów ustawy z dn. 28/XII 1925 r. o wykonaniu reformy rolnej. Właściciel jest usunięty od parcelacji, a to dla zapewnienia przeznaczenia wszystkich wpływów z parcelacji na pokrycie wierzycieli. Ponadto jest on odsunięty od zarządu nieruchomością dla uniknięcia możliwości prowadzenia przez niego gospodarki dewastacyjnej. Niezmiernie ważne są postanowienia projektu ustawy, dotyczące zwolnienia parcelowanych działek od obciążeń. Projekt ustawy przewiduje w art. 15, że ciężary i wierzytelności, obciążające parcelowaną nieruchomość, przechodzą na depozyt, a nowopowstałe działki wolne są od ciężarów i wierzytelności. Na depozyt ten składają się wpływy, uzyskane w gotówce i papierach wartościowych ze sprzedaży działek z parcelacji. Podziału depozytu między uprawnionych wierzycieli dokona sąd. W ten sposób sprzedane działki będą wolne od obciążeń, a wierzyciele zaspokojeni. Na działki przenosić można tylko wierzytelności kredytu długoterminowego oraz inne, mieszczące się w szacunku nieruchomości, co do których zawarte będą umowy przez Państwowy Bank Rolny z wierzycielami. Poza tym można na działki przenosić prawa wydobywania minerałów żywnych i służebności gruntowe, jeśli osoby uprawnione nie wyrażą zgody na zwolnienie działek od tych obciążeń. Cena działek będzie ustalona przez Bank według zasad, stosowanych przy parcelacji majątków własnych; będzie ona wpłacona częściowo w gotówce, częściowo zaś w listach zastawnych P. B. R. oraz obligacjach 3% państwowej renty ziemskiej. Wpłata gotówkowa od nabywców wymagana jest w wysokości 30% co najmniej, a dla służby folwarcznej, tracącej pracę w związku z parcelacją—10% co najmniej. Na pokrycie reszty ceny kupna P. B. R. udzieli nabywcom pożyczek do wysokości 70% względnie 90% w swoich listach zastawnych, względnie w obligacjach 3% renty ziemskiej. Z depozytu, w ten sposób utworzonego, pokryte będą w pierwszym rzędzie zaległe i bieżące należności instytucji kredytu długoterminowego. Pozostali wierzyciele otrzymują resztę gotówki oraz papiery według wartości nominalnej. Jeżeli P. B. R. w okresie 3 lat od uprawomocnienia się orzeczenia urzędu rozjemczego o przekazaniu nieruchomości do parcelacji—nie zawrze umów, dotyczących zbycia całego obszaru nieruchomości—to niezbyte części nabyte będą przez Fundusz Obrotowy Reformy Rolnej, bądź zbyte przez Państwowy Bank Rolny z licytacji. Według zasad omawianego projektu Państwowy Bank Rolny upoważniony jest do prowadzenia komisowej parcelacji nieruchomości ziemskich, obciążonych długami, na wniosek właściciela—niezależnie od stopnia ich zadłużenia. Na jedno jeszcze postanowienie projektu ustawy należy zwrócić uwagę. W związku z układem z wierzycielami, przewidzianym w rozporządzeniu Prezydenta Rzplitej z dn. 24/X 1934 r., może być postanowione przeprowadzenie parcelacji. Projekt ustawy upoważnia urząd rozjemczy, zatwierdzający układ, do wprowadzenia zastrzeżenia, że parcelacja taka musi być dokonana przez P. B. R. zgodnie z przepisami projektowanej ustawy.

Rząd wniósł projekt ustawy o ulgach podatkowych dla akcji Banku Polskiego. Projekt ustawy postanawia, że akcje Banku Polskiego oraz wpłacona od nich dywidenda i superdywidenda wolne są od podatków i innych danin publicznych, państwowych i samorządowych. Akcje Banku Polskiego są najpoważniejszym wapieniem na naszym rynku akcyjnym i wywierają wpływ na kształtowanie się kursów innych papierów akcyjnych. Do końca 1937 r. akcje te korzystały z przywileju zwolnienia od wszelkich podatków; to było m. in. przyczyną, że kurs tych akcji utrzymuje się na poziomie, wyższym od nominalu. Gdyby miały być one pozbawione tego przywileju—rentowność ich zmniejszyłaby się, a w porównaniu z innymi papierami uprzywilejowanymi—straciłyby one na atrakcyjności, co spowodowałoby załamanie się kursu tych akcji. Miałoby to swój wpływ na niekorzystne kształtowanie się kursu innych papierów, co ze wzglę-

dów ogólnogospodarczych nie byłoby pożądane. Toteż wskazane jest zwolnienie akcji Banku Polskiego od wszelkich podatków i traktowanie ich na równi z obligacjami emitowanych ostatnio pożyczek państwowych.

SPRAWY GOSPODARCZE NA PLENUM SEJMU

Dn. 18 marca odbyło się posiedzenie Sejmu, na którym przez I czytanie przeszedł rządowy projekt ustawy o dodatkowych kredytach na rok 1937/38.

Poza tym przez I czytanie przeszedł poselski projekt ustawy w sprawie zmiany rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dn. 23/XII 1927 r. o granicach Państwa, oraz również poselski projekt ustawy w sprawie ulg w spłacie zobowiązań związków samorządowych, orzeczonych w postępowaniu oddłużeniowym.

Następnie odbyło się głosowanie nad projektem ustawy w sprawie zmian w ustawie z dn. 28/III 1933 r. o ubezpieczeniu społecznym. Sejm projekt ten w obu czytaniach przyjął.

Następnie Pos. Matusiak referował sprawozdanie Komisji Komunikacyjnej o rządowym projekcie ustawy o zmianie ustawy z dn. 12/VI 1924 r. o zakresie działania Ministra Kolei Żelaznych i o organizacji urzędów kolejowych. Projekt ustawy dostosowuje regulaminy przewozowe do nowych postanowień międzynarodowej konwencji tzw. rzymskiej z 1933 r., podpisanej przez 25 państw. Przepisy tej konwencji są dla nas korzystniejsze niż poprzedniej—z 1924 r. Projekt ustawy został w obu czytaniach przyjęty.

W dalszym ciągu posiedzenia Pos. Sapieha referował rządowy projekt ustawy o sprzedaży, zamianie i bezpłatnym odstąpieniu niektórych nieruchomości państwowych. Komisja wprowadziła szereg zmian do projektu rządowego oraz zgodnie z propozycją rządową skreśliła punkt, dotyczący sprzedaży nieruchomości monopolu spirytusowego w Grodnie. Komisja wyraziła dezyderat, aby Rząd nie przedsięwziął czynności, związanych ze sprzedażą, gdyż wyprzedza to decyzję Sejmu—przed uzyskaniem tej decyzji. Wobec tego, że w art. 51 Konstytucji brak jest norm prawnych, dotyczących trybu postępowania przy zbywaniu nieruchomości państwowych—Komisja uchwaliła rezolucję, wzywającą Rząd do wniesienia projektu ustawy o zbywaniu nieruchomości państwowych, która tę lukę zapełniłaby. Sejm projekt ustawy w obu czytaniach uchwalił, a rezolucję—przyjął.

Następnie Pos. Zakrocki referował sprawozdanie Komisji Prawniczej o rządowym projekcie ustawy o rejestrowych prawach rzeczowych. Na wstępie referent podkreśla, że zbędne jest przypominanie związku, jaki zachodzi między rozwojem motoryzacji a obronnością Państwa. Rok ubiegły przyniósł dużą poprawę w stanie motoryzacji, przybyło bowiem ponad 9 tys. pojazdów mechanicznych; jest to przyrost jednak niewielki jeśli porównamy np. z Niemcami, gdzie wyniósł on w tymże okresie 373 tys. sztuk. Projekt ustawy o rejestrowych prawach rzeczowych na pojazdach mechanicznych—jest dalszym etapem na drodze popierania motoryzacji. Umożliwienie sprzedaży na raty wpłynie na rozwój motoryzacji, należy jednak przy tym chronić uprawnienia wierzyciela. Spełnia to zadanie stworzenie rodzaju hipoteki pojazdów mechanicznych przez ustanowienie rejestrowych praw rzeczowych na pojazdach mechanicznych i przyspieszenie windykacji należności. Sejm projekt ustawy z poprawkami Komisji przyjął w obu czytaniach.

W dalszym ciągu posiedzenia Sejm przyjął w obu czytaniach rządowy projekt ustawy w sprawie zmiany rozporządzenia Prezydenta Rzplitej o obowiązku odstępowania zwierząt pociągowych, wozów, pojazdów mechanicznych i rowerów dla celów obrony Państwa. Referował Pos. Głowacki.

Następnie Pos. Szetela referował sprawozdanie Komisji Rolnej o rządowym projekcie ustawy o wspólnotach gruntowych.

Obejmują one obszar 1 741 tys. ha. Gospodarka wspólnot jest rabunkowa, lasy są dewastowane, grunty orne wyniszczane, pastwiska źle utrzymane. Komisja zmieniła tytuł ustawy na „Ustawa o uporządkowaniu wspólnot gruntowych”, wprowadzając poza tym szereg zmian. I tak m. in. zawiesiła wykonanie ustawy na lat 3 w stosunku do województw południowych. Rozszerzone zostały—ze względów hodowlanych—grupy gruntów, które nie podlegają podziałowi. Za czynnik fachowy Komisja uznała izby rolnicze. W rozprawie zabierali głos Posłowie: Krzeczunowicz, Trojan, Hyla, poczem Sejm przyjął poprawki, zgłoszone przez mówców do art. art. 14, 33, 43 i 68 i projekt ustawy w obu czytaniach przyjął.

W dalszym ciągu posiedzenia Pos. Szymanowski referował sprawozdanie Komisji Skarbowej o rządowym projekcie ustawy o zmianie ustawy o państwowym podatku dochodowym, oraz o projekcie ustawy, złożonym przez Pos. Formelę w sprawie zmiany ustawy o państwowym podatku dochodowym. Projekt ustawy zwalnia niektóre dochody od podwójnego opodatkowania; są to m. in. dochody z akcji oraz udziałów w spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością i w spółdzielniach. Projekt ustawy przewiduje również zryczałtowanie podatku dochodowego dla drobnych płatników. Poprawka Komisji w odniesieniu do tego punktu zmierza w kierunku wprowadzenia ryczałtu w drodze ugody. Projekt ustawy, wniesiony przez Pos. Formelę, przewidywał zastosowanie obniżenia stopy podatku dochodowego w wypadku licznej rodziny, utrzymywanej przez podatnika—również w odniesieniu do podatku samorządowego. W dyskusji przemawiali Posłowie: Mincberg i Hołyński, poczem projekt ustawy w redakcji komisyjnej został w obu czytaniach przyjęty.

W końcu Pos. Sikorski referował sprawozdanie Komisji Skarbowej o rządowych projektach ustaw o podatku obrotowym i o opłatach rejestracyjnych od przedsiębiorstw i zajęć. Projekt ustawy dzieli na dwie ustawy materię, regulowaną dotychczas przez jedną ustawę o podatku przemysłowym. Referent zwraca uwagę, że podział opłat za świadectwa według zewnętrznych cech przedsiębiorstwa i rodzajów transakcji, liczby zatrudnionych pracowników—jest przestarzały i częstokroć gospodarczo niesprawiedliwy i szkodliwy. Konieczność reformy dotychczasowego stanu rzeczy nie ulegała wątpliwości. Jeżeli jednak Ministerstwo Skarbu stanęło na stanowisku, że reforma nie może uszczuplić dochodów Skarbu Państwa, to nasuwała się tutaj tylko jedna droga: rozłożenie ciężarów podatkowych proporcjonalnie do obrotów przedsiębiorstw. Zarówno projekt ustawy o podatku obrotowym, jak i projekt ustawy o opłatach rejestracyjnych od przedsiębiorstw i zajęć stanowią przedmiot tzw. małej reformy podatkowej; mają one na celu racjonalniejsze rozłożenie ciężarów, nakładanych dotychczas przez świadectwa przemysłowe, oraz usprawnienie czynności wymiarowej i uproszczenie podatku obrotowego. Świadectwa przemysłowe znosi się; aby pokryć uszczerbek, powstały stąd dla Skarbu Państwa, zmienia się odpowiednio stawki podatku obrotowego. Dotychczasowe dopłaty do świadectw przemysłowych z przeznaczeniem dla samorządu terytorialnego i gospodarczego oraz szkolnictwa zawodowego zastępuje się samoistną daniną w formie opłat rejestracyjnych od przedsiębiorstw i zajęć. Świadectwa przemysłowe przynosiły Państwu ok. zł 24 miln., dopłaty zaś do nich wynosiły ok. zł 16 miln. Do obu projektów zgłoszono 166 poprawek, z czego Komisja przyjęła 71. Uwzględniono zwolnienie od podatku obrotowego ogrodnictwa w granicach gmin miejskich, natomiast nie uwzględniono zwolnienia kinematografów i wytwórni filmowych. Kolej i pocztę zwolniono od podatku obrotowego jedynie w granicach czynności, do których zostały powołane. Mimo uznania zasady równego traktowania przedsiębiorstw, spełniających te same funkcje gospodarcze, nie zostały opodatkowane przedsiębiorstwa samorządowe ze względu na ciężką sytuację samorządów. Jeśli chodzi o opodatkowanie transakcji, dokonywanych przez agentów—to przyjęta została zasada, że agent płaci podatek jedynie od prowizji, a od obrotu tylko wtedy, gdy działa na rachunek osób, nie płacących podatku obrotowego. Komisja określiła górną granicę opodatkowania transakcji ziemiopłodami i przetworami na giełdach zbożowych na 0,3%; przy tej okazji Rząd oświadczył, że przy wprowadzaniu tego podatku ustali stawkę w wysokości 0,2%.

Zaznaczyć należy, że transakcje te dotychczas były wolne od podatku. Inne stawki oparto na dawniejszych stawkach podatku przemysłowego od obrotu. Dla rozłożenia kwoty zł 24 miln. podwyższono proporcjonalnie stawki podatku obrotowego, przy czym bez zmiany pozostawiono stawki dla drobnego handlu i rzemiosła, a obroty do zł 100 tys. włączono do niższej stawki, gdyż w przeciwnym wypadku podwyżka w licznych wypadkach sięgałaby 100%. Komisja rozszerzyła ulgi dla spółdzielni, których celem jest koncentrowanie podaży rolniczej, ulepszanie i standaryzowanie towaru oraz dostarczanie środków produkcji rolnej. Uznano natomiast, że sama tylko forma spółdzielni nie może stanowić tytułu do ulg podatkowych, jeśli wykonywana funkcja nie jest objęta generalnym zwolnieniem od podatku. W sprawie kart rejestracyjnych—Komisja powierzyła pobór i wydawanie kart zarządom gminnym, a nie urzędom skarbowym, czynności egzekucyjne natomiast pozostawiono urzędom skarbowym. Pociągnięto do opłat rejestracyjnych kasy komunalne oraz tramwaje i autobusy poza granicami gmin miejskich. Zwolnione zostały od opłat spółdzielnie drobnego kredytu, rzemieślnicze kasy emerytalne, pogrzebowe etc. Kary za niewykupienie kart rejestracyjnych zostały zmniejszone. W tabeli opłat wprowadzono sprawiedliwsze rozłożenie ciężarów. Zróżniczkowano opłaty za karty dla kupców rejestrowych w granicach zł 150÷300; również zróżniczkowano opłaty dla spółdzielni. Dla kopalń ropy i gazów ziemnych stworzono w taryfie osobny dział z opłatą zł 100 od szybu. Reasumując, mała reforma podatkowa, aczkolwiek nie obniża globalnej kwoty podatków, jednak poprawia ich strukturę, usuwa hamulce i wprowadza sprawiedliwszy rozdział obciążeń. W dyskusji zabierali głos Posłowie: Bakon, który wniósł na plenum poprawkę, nadającą inne brzmienie ust. 3 art. 11, nie zmieniając jego treści, Ingot, Mincberg, który wniósł poprawkę, rozszerzającą zryczałtowanie podatku obrotowego z obrotem do zł 100 tys. od wszystkich przedsiębiorstw, Wł. Kamiński, Krukowski, który wniósł poprawkę, aby od podatku obrotowego zwolnić sanatoria, domy zdrowia i wypoczynkowe, prowadzone przez zrzeszenia pracownicze i związki zawodowe, nieobliczone na zyski a przeznaczone dla członków tych organizacji, oraz drugą—rozszerzającą zwolnienie od podatku na spółdzielnie pracy i wytwórcze, dalej przemawiali Posłowie: Szymański, wnosząc poprawkę do art. 11, Marchlewski, Puławski, Szumowski, Peleński, Snopczyński, Kopeć oraz Hołyński, zgłaszając m. in. poprawkę, aby z komunalnych kas oszczędności tylko te płaciły podatek obrotowy, których obrót przekracza zł 1 miln. W głosowaniu zostały przyjęte następujące poprawki: Pos. Krukowskiego do art. 3 p. 11, Pos. Hołyńskiego do art. 3 p. 13, Pos. Hołyńskiego do art. 4, Pos. Hołyńskiego do art. 5 ust. 3, Pos. Jozanisa do art. 11 p. 3, Pos. Krukowskiego do art. 11 ust. 2, Pos. Bakona do art. 11 ust. 3, Pos. Szymańskiego do art. 11 ust. 1 p. 4. W głosowaniu nad ustawą o opłatach rejestracyjnych została przyjęta poprawka Pos. Krukowskiego do art. 5, poczem obie ustawy w II i III czytaniu zostały przyjęte.

Jednocześnie Sejm powziął rezolucję, wzywającą Rząd do przedłożenia projektów, nowelizujących przepisy obecnie obowiązujących ustaw podatkowych, w tych punktach, które zostały naruszone i ciężary podatkowe podniesione na skutek zastąpienia ustawy o państwowym podatku przemysłowym ustawą o podatku obrotowym oraz ustawą o kartach rejestracyjnych.

SPRAWY GOSPODARCZE NA PLENUM SENATU

Dn. 23 marca odbyło się plenarne posiedzenie Senatu, na którym Przewodniczący Komisji Kontroli Długów Państwowych Sen. Evert złożył sprawozdanie z czynności Komisji za rok ostatni. Na posiedzeniach, odbytych w dniach 25/V i 24/XI ub. r., Komisja ustaliła stan zadłużenia Państwa po dz. 1/X 1937 r. i stwierdziła, że długi wewnętrzne, zagraniczne i gwarancje oparte są na upoważnieniach ustawowych i są prawidłowo zaksięgowane. Wyniki prac Komisji ogłoszone były w „Monitorze Polskim”. Szczegółowemu badaniu przy udziale rzeczoznawców poddane zostały długi tzw. alimentacyjne. W wyniku tych badań Komisja zwróciła się do Ministra Skarbu z wnioskiem o udzielenie Komisji: 1) wykazu długów na dz. 1/IV

każdego roku, wynikających z zobowiązań organów administracji rządowej, 2) wykazu długów przedsiębiorstw państwowych, wydzielonych z administracji państwowej, oraz 3) wykazu zobowiązań funduszków państwowych, posiadających osobowość prawną. Jeśli chodzi o wykaz zobowiązań przedsiębiorstw państwowych, to winien on zawierać następujące zestawienia: a) długów, obciążających majątek nieruchomości, b) długów długoterminowych, nieopartych na nieruchomościach, i c) długów krótkoterminowych.

Następnie Sen. Pawelec referował sprawozdanie Komisji Spraw Zagranicznych o projekcie ustawy o ratyfikacji porozumienia dodatkowego z dn. 29/XI 1937 r. do umowy o przedłużeniu umowy gospodarczej między Polską i Niemcami z dn. 4/XI 1935 r. Z kolei Sen. Wołoszynowski referował sprawozdanie Komisji Spraw Zagranicznych o projekcie ustawy o ratyfikacji porozumienia celnego z dn. 15/XII 1937 r. między Polską i Z. S. R. R. Również na tym posiedzeniu Sen. Gołuchowski referował sprawozdanie tejże Komisji o projekcie ustawy o ratyfikacji układu płatniczego między Polską i Francją z dn. 29/XII 1937 r. Senat te 3 projekty ustaw przyjął.

Następnie Sen. Petrażycki referował sprawozdanie Komisji Budżetowej o projekcie ustawy w przedmiocie zaopatrzenia weteranów powstań narodowych z 1831 r., 1848 r. i 1863 r. oraz wdów po nich. Ustawa polepsza byt uczestników powstań narodowych, chociaż ze względu na sytuację Skarbu Państwa—nie w tym stopniu, jak byśmy tego ze względu na nasz stosunek uczuciowy do nich pragnęli. Komisja Budżetowa uchwaliła projekt ustawy w brzmieniu sejmowym oraz rezolucję, wzywającą Rząd do przyznania tym powstańcom oraz wdowom, którzy nie zgłosili swych roszczeń w właściwym terminie, zaopatrzeń na zasadzie ustawy o zaopatrzeniu osób szczególnie zasłużonych. Ponadto rezolucja wzywa Rząd do leczenia wdów po powstańcach na koszt Skarbu Państwa z kredytów Ministerstwa Opieki Społecznej oraz przyznania im ulg przejazdowych na kolejach wg taryfy, przewidzianej dla powstańców.

Następnie Sen. Kawecki referował sprawozdanie Komisji Budżetowej o projekcie ustawy o przejęciu przez Skarb Państwa wypłaty dodatku na mieszkanie dla nauczycieli publicznych szkół powszechnych. W okresie kryzysu gospodarczego niektóre ciężary finansowe zostały przerzucone przez Skarb Państwa na samorządy, obecnie zaś w okresie poprawy są one z powrotem przejmowane przez Skarb Państwa. Wypłata przez samorządy dodatków mieszkaniowych dla nauczycieli była bardzo znaczącym obciążeniem budżetów samorządowych, stanowiąc w niektórych gminach 12% wszystkich dochodów i jednocześnie 6% wydatków zwyczajnych. Poza tym stanowiły one źródło nieporozumienia między gminą a nauczycielem. Samorządy nie były w stanie wywiązywać się z tych obowiązków, toteż powstały z tego tytułu zaległości, które na dz. 1/IV 1937 r. stanowią kwotę zł 2418 tys. Projekt ustawy przewiduje stopniowe przejęcie przez Skarb Państwa wypłaty tych dodatków mieszkaniowych dla nauczycieli, a mianowicie w gminach wiejskich od dn. 1/IV 1938 r., w miastach niewydzielonych z powiatowych związków samorządowych od dn. 1/IV 1939 r., w pozostałych zaś miastach—od dn. 1/IV 1940 r. Jeśli chodzi o spłatę zaległości—to mają być one uregulowane w dwóch najbliższych latach budżetowych. Projekt ustawy posiada duże znaczenie dla samorządów, referent wniósł o przyjęcie go bez zmian, co zostało uchwalone.

W dalszym ciągu Sen. Dąbkowski referował sprawozdanie Komisji Wojskowej o projekcie ustawy o zmianie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o uposażeniu wojska i marynarki wojennej. Projekt wprowadza szereg zmian m. in. oficer, który wysłużył w stopniu kapitana 9 lat, otrzymywać ma stały dodatek w wysokości zł 45 miesięcznie. W razie przeniesienia do służby w administracji państwowej lub samorządowej—oficer, podoficer lub szeregowiec otrzymują płatne urlopy na czas praktyki. Termin oficer zawodowy lub szeregowiec zawodowy—zastępuje się terminem oficer lub szeregowiec służby stałej. Projekt ustawy przyjęto bez zmian.

Następnie Sen. Gołuchowski referował sprawozdanie Komisji Budżetowej o projekcie ustawy o dodatkowych kredytach na 1937/38 r. Zwiększają one wydatki w różnych resortach o łączną

kwotę zł 14 917 400. Referent omówił ważniejsze z nich. Jako pokrycie przewiduje się następujące źródła: zł 5 miln., o które zmniejsza się spłatę odsetek długów wewnętrznych, dochody z cel zwiększa się o zł 8 200 tys., a oprócz tego zwiększa się wpłatę monopolu spirytusowego o kwotę zł 1 730 tys. Oprócz tego projekt ustawy upoważnia Ministra Skarbu w miarę uzyskiwania pokrycia do powiększania wydatków w pewnych częściach budżetu w okresie do dn. 30/VI 1938 r. Etaty osobowe Najwyższej Izby Kontroli zwiększa się o 30 w grupie VI, a niższych funkcjonariuszy o 3 w grupie XI. Senat bez zmian ustawę przyjął.

W dalszym ciągu Sen. Jeszke referował sprawozdanie Komisji Budżetowej o projekcie ustawy o konwersji obligacji 7% pożyczki stabilizacyjnej, opiewającej na funty szterlingi. Konwersja ta zmniejszy obsługę długów o zł 2 400 tys. Ustawa została bez zmian przyjęta.

Następnie Sen. Dobaczewski referował sprawozdanie tejże Komisji o zmianie ustawy o pomocy finansowej Skarbu Państwa dla gminy m. Wilna na pokrycie zobowiązań z tytułu 5% obligacji konwersyjnych m. Wilna z 1931 r. w funtach szterlingach. Z uwagi na trudne warunki finansowe m. Wilna oraz specjalne okoliczności Skarb Państwa przejmuje na podstawie tego projektu obsługę tej pożyczki. Senat ten projekt ustawy bez zmian przyjął.

W dalszym ciągu Sen. Wierzbicki referował sprawozdanie Komisji Skarbowej o projekcie ustawy o opłatach stempowych i sądowych, związanych z przeniesieniem własności nieruchomości. Projekt ten bez zmian został przyjęty.

Z kolei Sen. Śliwiński zreferował sprawozdanie Komisji Skarbowej o projekcie ustawy o przekształceniu Galicyjskiej Kasy Oszczędności we Lwowie w Centralną Małopolską Kasę Oszczędności we Lwowie. Referent przedstawił historię i pracę tej instytucji, powstałej prawie przed 100 laty. Projekt rządowy upodabnia tę instytucję do banków komunalnych w Warszawie i Poznaniu. Sejm wprowadził poprawkę, upoważniającą tę instytucję do emitowania obligacji. Senat przyjął ten projekt ustawy bez zmian.

Następnie Sen. Staniewicz referował projekt ustawy o zmianie ustawy o wykupie przez dzierżawców gruntów, zajętych pod budynki, oraz gruntów czynszowych w miastach i miasteczkach na obszarze sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i w Wilnie. Zmiany, które w tej noweli są przewidziane, dotyczą przede wszystkim obniżenia ceny wykupu, oprocentowania i przedłużenia terminów wpłat. Komisja Senatu wprowadziła do tekstu sejmowego szereg zmian, m. in. wyłączyła spod działania ustawy grunty, należące do kościoła i związków religijnych, z których dochód przeznaczony jest na cele kulturalno-religijne. Senat uchwalił tę ustawę ze zmianami Komisji Senackiej.

Następnie Sen. Terlikowski referował projekt ustawy o umarzaniu prywatno-prawnych wierzytelności państwowych. Ustawa ta zapełnia lukę w naszym ustawodawstwie, gdyż nie było dotąd podstawy prawnej dla umarzania takich należności, nawet gdy były one nieściągalne. Ustawa stanowi, że należności prywatno-prawne mogą być umorzone również w wypadku, gdy ich ściąganie naraziłoby dłużnika na niewspółmierne straty lub ruinę gospodarczą. Senat przyjął tę ustawę.

W dalszym ciągu Sen. Barański referował projekt ustawy o ulgach przy regulacji hipotek. Na przeszkodzie przy zakładaniu hipotek dla drobnej własności rolnej stały dotychczas wysokie opłaty i koszty, niewspółmierne z wartością obiektu. Ustawa wprowadza szereg obniżek i ulg, które przyczynią się do wzmocnienia tempa regulowania hipotek na wsi. Senat przyjął ten projekt ustawy w brzmieniu sejmowym.

Następnie Sen. Chrzanowski referował projekt ustawy o utworzeniu Sądu Apelacyjnego w Toruniu. Senat ten projekt ustawy przyjął.

W dalszym ciągu Sen. Lubomirski referował projekt ustawy o ujawnianiu w księgach hipotecznych własności gruntów pounickich. Po odzyskaniu niepodległości

Państwo przejęło dobra pounickie i przeznaczyło je na parcelację osadniczą. Brak uregulowania prawnego utrudniał parcelację. Ustawa wprowadza uproszczony tryb postępowania przy regulacji stanu prawnego i nie narusza w niczym praw Kościoła, gdyż zagadnienie to jest przedmiotem układu ze Stolicą Apostolską i znajduje się w końcowej fazie rokowań. Senat projekt ustawy w brzmieniu Komisji przyjął.

Następnie Sen. Zbierski referował projekt ustawy o kwalifikacjach zawodowych do nauczania w państwowych przemysłowych szkołach wyższych nieakademickich. Projekt ustawy stoi na straży poziomu szkół przemysłowych i ma na względzie, aby mogły one kształcić dobrych techników. Senat projekt ustawy przyjął ze zmianami redakcyjnymi.

Następnie Sen. Młodkowski referował projekt ustawy o zmianie ustawy o stosunkach służbowych nauczycieli. Projekt ustawy uchyla art. 97a wspomnianej ustawy, który stanowi o rozwiązaniu stosunku służbowego w wypadku wstąpienia nauczycielki w związek małżeński. Senat projekt ustawy przyjął.

W dalszym ciągu po referacie Sen. Chrzanowskiego Senat przyjął projekt ustawy o nadaniu Katolickiemu Uniwersytetowi w Lublinie pełnych praw państwowych szkół akademickich.

Następnie przyjęty został w sprawozdaniu Komisji Oświatowej projekt ustawy o utworzeniu Wydziału Rolniczego w Uniwersytecie St. Batoiego w Wilnie. Referował Sen. Beczkowicz.

W dalszym ciągu posiedzenia Sen. Gwiżdż referował w sprawozdaniu Komisji Rolnej projekt ustawy o wykupie gruntów, podlegających ustawie w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców rolnych. Projekt wprowadza znaczne zmiany do ustawy o wykupie gruntów, rozszerza uprawnienia drobnych dzierżawców, a przede wszystkim rozciąga działanie ustawy na Górny Śląsk. Projekt ustawy z poprawkami Komisji został przez Senat przyjęty.

W sprawozdaniu tejże Komisji Sen. Bniński referował projekt ustawy o zmianie niektórych należności b. pruskich władz i instytucji agrarno-finansowych na pożyczki Funduszu Obrotowego Reformy Rolnej. Projekt ustawy reguluje ostatecznie rozrachunek z tytułu przejętych przez Państwo Polskie należności, powstałych z tytułu pruskiej polityki kolonizacyjnej, zamieniając je na pożyczki Funduszu Obrotowego Reformy Rolnej. Senat ustawę bez zmian przyjął.

Wreszcie Sen. Pulnarowicz referował projekt ustawy o zmianie ustawy o zaopatrzeniu inwalidzkim. Projekt ustawy reguluje pewne niezbyt jasno postawione sprawy, m. in. sprawę zatrudnienia, opieki nad dziećmi i sierotami. Nowela nie obciąża Skarbu Państwa. Senat projekt ustawy przyjął bez zmian.

W końcu posiedzenia Sen. Pulnarowicz referował w sprawozdaniu Komisji Społecznej rządowej projekt ustawy o zmianie ustawy z dn. 28/III 1933 r. o ubezpieczeniu społecznym. Projekt rozszerza działalność Kasy Brackiej w Zagłębiu Dąbrowskim również na górników w pow. bielskim, białskim i chrzanowskim. Senat przyjął ten projekt ustawy bez zmian.

PRACE KOMISYJ SEJMU

Komisja Budżetowa

Dn. 17 marca odbyło się posiedzenie Komisji Budżetowej Sejmu, na którym referent generalny budżetu Pos. Sikorski referował zmiany Senatu, wprowadzone do projektu ustawy skarbowej wraz z preliminarzem budżetowym. W sprawie przywrócenia artykułowi 11 projektu ustawy skarbowej brzmienia rządowego—referent generalny nie zajął stanowiska, wyjaśniając, że jego stanowisko na plenum Sejmu było opinią większości Komisji, a ponieważ zagadnienia tego nie zna dokładnie—stawia je pod rozwagę Komisji. Co do zmian, poczynionych przez Senat w preliminarzu budżetowym, to referent generalny ustosunkowuje się do nich następująco. Senat zwiększył wpłatę „Polminu” o zł 40 tys., ponieważ to zwiększenie jest realne—referent generalny popiera je. Następnie, Senat zwiększył wpłatę fabryk w Chorzowie i Mościcach o zł 60 tys., ponieważ i to zwiększenie jest realne—mówca opowiada się za jego przyjęciem. W łączności z tymi zmianami Senat skreślił wpłatę Pań-

stwowej Kopalni Węgla „Brzeszcze” o łączną kwotę zł 100 tys., ponieważ mówca uważa, że wpłata tej kopalni jest również realna i że nie mamy podstaw z niej zrezygnować—proponuje odrzucić poprawkę Senatu, skreślając tę wpłatę. W odniesieniu do zwiększenia etatów w budżecie Ministerstwa Oświaty w Bibliotece Polskiej w Paryżu—referent generalny ustosunkowuje się do tego pozytywnie. W związku z tym ogólna suma dochodów budżetowych, przewidziana w art. 2 ustawy skarbowej, zwiększa się o zł 100 tys. do kwoty zł 2 575 029 535.

W dyskusji wzięli udział Posłowie: Zaklika i Hołyński, który wyjaśnił, że ustawa o komercjalizacji przedsiębiorstw państwowych przewiduje wysokość wpłat tych przedsiębiorstw do Skarbu Państwa. Skreślenie kwoty wpłaty w budżecie Państwa nie zwalnia przedsiębiorstwa od wpłaty połowy wygosparowanego zysku do Skarbu Państwa. Z tego względu mówca popiera wniosek referenta generalnego. W głosowaniu Komisja przyjęła poprawkę Senatu, dotyczącą przywrócenia artykułowi 11 brzmienia rządowego, oraz przyjęła wszystkie poprawki referenta generalnego w odniesieniu do zmian w preliminarzu budżetowym.

Dn. 23 marca obradowała Komisja Budżetowa; po referacie Pos. Śląskiego o zamknięciu rachunków państwowych za okres dn. 1/IV 1935 r. ÷ 31/III 1936 r.—zgodnie z wnioskiem Najwyższej Izby Kontroli Państwa rachunki te zostały zatwierdzone oraz udzielono Rządowi absolutorium z gospodarki finansowej za powyższy okres budżetowy.

Oprócz tego po referacie Pos. Wojciechowskiego Komisja przyjęła rządowy projekt ustawy o dodatkowych kredytach na 1937/38 r.

Komisja Skarbowa

Dn. 17 marca odbyło się posiedzenie Komisji Skarbowej, na którym Pos. Wróblewski referował projekt ustawy wniesiony przez siebie w sprawie uzupełnienia dekretu Prezydenta Rzplitej z dn. 4/XI 1936 r. o zmianie przepisów o państwowym podatku gruntowym.

Dalej Pos. Widacki referował projekt ustawy, wniesionej przez siebie w sprawie zmiany rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dn. 24/X 1934 r. o komunalnych kasach oszczędności.

W dalszym ciągu Pos. Karśnicki referował projekt ustawy, wniesiony przez Pos. Wanke w sprawie produkcji, sprzedaży i opodatkowania napojów winnych. Debata nad tym projektem ustawy nie zakończono.

Wreszcie Pos. Kielak referował projekt ustawy, złożony przez Pos. Hylę w sprawie ulgowej spłaty zaległości w samoistnych daninach komunalnych. Komisja trzy powyższe projekty ustaw uchwaliła.

W dn. 22 marca na Komisji Skarbowej załatwiony został projekt ustawy, wniesiony przez Pos. Wanke o produkcji, sprzedaży i wyrobieniu napojów winnych.

Dn. 23 marca odbyło się posiedzenie Komisji Skarbowej, na którym po referacie Pos. Hołyńskiego i dyskusji przyjęty został rządowy projekt ustawy o ulgach inwestycyjnych z licznymi zmianami Komisji.

Komisja Prawnicza

Dn. 22 marca odbyło się posiedzenie Komisji Prawniczej, na którym w referacie Pos. Hoppego Komisja przyjęła rządowy projekt ustawy o sprzedaży nieuchomości państwowej gminie m. st. Warszawy.

Dn. 23 marca na Komisji Prawniczej toczyła się dyskusja nad projektem ustawy, wniesionym przez Pos. Miedzińskiego w sprawie zniesienia ordynacji rodzinnych.

Komisja Spraw Zagranicznych

Dn. 22 marca odbyło się posiedzenie Komisji Spraw Zagranicznych, na którym w referacie Pos. Marchlewskiego Komisja przyjęła rządowy projekt ustawy o ratyfikacji protokołu z dn. 28/XII 1937 r. między Polską i Szwajcarią, dotyczącego zniżek celnych na produkty chemiczne.

Następnie w sprawozdaniu Pos. Wagnera przyjęto rządowy projekt ustawy o ratyfikacji porozumienia między Polską i Norwegią z dn. 10/IX 1937 r., dotyczącego zmiany protokołu taryfowego polsko-norweskiego z dnia 14/III 1936 r.

Podkomisja do Spraw Oddłużenia Rolnictwa

Dn. 23 marca Podkomisja Specjalna do Spraw Oddłużenia Rolnictwa załatwiła projekt ustawy, wniesiony przez Pos. Michalskiego o ulgach w spłacie zobowiązań spółdzielni rolniczych.

PRACE KOMISYJ SENATU

Komisja Spraw Zagranicznych

Dn. 17 marca odbyło się posiedzenie Komisji Spraw Zagranicznych Senatu, na którym w kolejnych referatach Senatorów: Wołoszynowskiego, Pawelca i Fudakowskiego Komisja przyjęła następujące rządowe projekty ustaw w sprawie ratyfikacji porozumienia celnego z dn. 15/XII 1937 r. między Polską i Z.S.R.R.,

Porozumienia dodatkowego z dn. 29/XI 1937 r. do umowy o przedłużenie umowy gospodarczej między Polską i Niemcami z dn. 4/XI 1935 r. oraz układu płatniczego między Polską i Francją z dn. 29/XII 1937 r.

Komisja Prawnicza

Dn. 17 marca odbyło się posiedzenie Komisji Prawniczej, na którym w sprawozdaniu Sen. Lubomirskiego przyjęto w poprawkach Komisji projekt ustawy o ujawnianiu w księgach hipotecznych własności gruntów pounickich. W dalszym ciągu posiedzenia bez zmian przyjęto w referacie Sen. Barańskiego projekt ustawy o ulgach przy regulacji hipoteke. W końcu w referacie Sen. Chrzanowskiego Komisja przyjęła bez zmian projekt ustawy o utworzeniu Sądu Apelacyjnego w Toruniu. Na tym posiedzeniu toczyła się dyskusja nad projektem ustawy o ustroju adwokatury.

Dn. 22 marca na posiedzeniu pełnej Komisji Prawniczej w referacie Sen. Jeszkego z licznymi zmianami przyjęty został rządowy projekt ustawy o ustroju adwokatury.

Komisja Społeczna

Dn. 18 marca odbyło się posiedzenie Komisji Społecznej, na którym w referacie Sen. Pulnarowicza został przyjęty bez zmian projekt ustawy o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym.

Dn. 18 marca odbyło się posiedzenie Komisji Społecznej, na którym bez zmian przyjęty został projekt ustawy o zaopatrzeniu inwalidzkim.

Komisja Skarbowa

Dn. 18 marca na posiedzeniu Komisji Skarbowej Sen. Wierzbicki referował projekt ustawy o opłatach stempowych i sądowych, związanych z przeniesieniem własności nieruchomości, który ze zmianami został przez Komisję przyjęty. Na tymże posiedzeniu w referacie Sen. Śliwińskiego przyjęto rządowy projekt ustawy o przekształceniu Galicyjskiej Kasy Oszczędności we Lwowie na Centralną Małopolską Kasę Oszczędności we Lwowie.

Dn. 22 marca odbyło się posiedzenie Komisji Skarbowej, na którym po referacie Sen. Heiman-Jareckiego bez zmian przyjęty został rządowy projekt ustawy o podatku dochodowym. Następnie po sprawozdaniu Sen. Domaszewicza Komisja przyjęła bez zmian projekt ustawy o sprzedaży, zamianie i bezpłatnym odstąpieniu niektórych nieruchomości państwowych. W dalszym ciągu w referacie Sen. Lewandowskiego Komisja przyjęła projekt ustawy o podatku obrotowym ze zmianami. W końcu Sen. Łucki referował rządowy projekt ustawy o opłatach rejestracyjnych od przedsiębiorstw i zajęć, który Komisja ze zmianami przyjęła.

GÓRNICTWO I PRZEMYSŁ GÓRNICTWO WĘGLOWE

STAN PRZEMYSŁU WĘGLOWEGO W LUTYM 1938 R.—Sytuacja przemysłu węglowego w lutym—w związku z wyjątkowo łagodnym przebiegiem zimy w ciągu prawie całego miesiąca sprawozdawczego—uległa pewnemu pogorszeniu zarówno w zakresie wydobycia, jak i zbytu ogólnego. Podkreślić przy tym należy, że na spadek zbytu ogólnego w lutym wpłynęło głównie zmniejszone zapotrzebowanie rynku krajowego, eksport bowiem spadł stosunkowo bardzo nieznacznie. Ogólne wydobycie węgla w lutym w porównaniu ze styczniem zmalało o 9·03%, natężenie zaś produkcji, tj. przeciętne dzienne wydobycie—wskutek mniejszej w lutym o 3 liczby dni roboczych w porównaniu ze styczniem—spadło w stopniu nieco mniejszym, a mianowicie o 4·96%, wynosząc ok. 134 tys. t. W przemyśle koksarskim, w związku z mniejszą liczbą dni roboczych, zaznaczył się pewien spadek produkcji; zmalał również ogólny zbyt koksu, pozostając w miesiącu sprawozdawczym niższym od bieżącej produkcji. W przemyśle brykietarskim nastąpiło pewne osłabienie—zarówno w zakresie produkcji, jak i zbytu ogólnego.

Liczbowo stan przemysłu węglowego w lutym—według danych tymczasowych—ilustruje poniższe zestawienie (w tys. ton):

Rejony węglowe	Wydobycie	Zbyt w kraju ¹⁾	Eksport	Zapasy na zwalach ²⁾
Śląski	2 343	1 327	734	618
Dąbrowski	522	349	113	257
Krakowski	209	165	—	132
Razem:	3 074	1 841	847	1 007
Styczeń 1938	3 379	2 175	894	863
Luty 1937	2 861	1 795	774	934

Z zestawienia tego wynika, że wydobycie węgla kamiennego w lutym zmalało w porównaniu ze styczniem o 305 tys. t, przewyższając jednocześnie o 213 tys. t (7·44%) wydobycie w analogicznym miesiącu 1937 r. Spadek wydobycia nastąpił we wszystkich rejonach węglowych—jednak w stopniu nierównomiernym: stosunkowo najmniej zmalało wydobycie w rej. śląskim, co tłumaczy się tą okolicznością, że kopalnie tego rejonu produkują głównie gatunki przemysłowe, których zbyt nie ulega tak silnym wahaniom sezonowym jak gatunków węgla opałowego, produkowanych głównie przez kopalnie pozostałych dwóch rejonów węglowych. Przeciętne dzienne wydobycie w lutym—przy 23 dniach roboczych—wynosiło około 134 tys. t, a zatem zmalało w porównaniu ze styczniem o ok. 7 tys. t.

Ogólne wydobycie węgla kamiennego w okresie styczeń÷luty 1938 r. wynosiło 6 454 tys. t—wobec 5 843 tys. t w analogicznym okresie 1937 r., a więc wzrosło o 611 tys. t (10·46%).

Ogólny zbyt węgla kamiennego w lutym zmalał w stosunku do stycznia o 381 tys. t (12·41%). Ponieważ zbyt krajowy spadł w nieco większym stopniu niż eksport—przeto w ustosunkowaniu się zbytu krajowego do eksportu nastąpiło pewne przesunięcie na korzyść wywozu; w ten sposób udział zbytu krajowego w ogólnym zbycie węgla zmalał do 68·49%, a eksportu wzrósł do 31·51% (odpowiednie liczby dla stycznia wynosiły: 70·86% i 29·14%).

Zbyt krajowy węgla kamiennego w lutym zmalał o 334 tys. t (15·36%), przewyższając jednocześnie zbyt w lutym 1937 r. o 46 tys. t (2·56%).

Udział poszczególnych grup odbiorców w zbycie krajowym węgla w lutym w porównaniu ze styczniem b. r. ilustruje poniższe zestawienie:

	Styczeń		Luty	
	tys. ton	%	tys. ton	%
Przemysł	1 089	50·07	975	52·96
Koleje żelazne	365	16·78	378	20·53
Pozostali odbiorcy (przeważnie węgiel dla opałowego)	721	33·15	488	26·51
Razem:	2 175		1 841	

Spadek zbytu węgla na rynku krajowym został wywołany zmniejszonym zapotrzebowaniem węgla na cele opałowe oraz ze strony przemysłu, natomiast dostawy węgla dla kolei żelaznych wykazały w miesiącu sprawozdawczym niewielką poprawę. Zapotrzebowanie węgla ze strony przemysłu wynosiło w lutym 975 tys. t—wobec 1 089 tys. t w styczniu, a zatem o 114 tys. t (10·47%) mniej w porównaniu z miesiącem poprzednim. Na spadek ten wpłynęło pewne osłabienie dostaw dla koksowni, hutnictwa żelaznego i innych metali oraz rolnictwa łącznie z jego przemysłami przetwórczymi. Ponadto dał się zaobserwować pewien spadek odbioru węgla przez elektrownie i gazownie. Zapotrzebowanie węgla przez pozostałe gałęzie przemysłowe w lutym w porównaniu ze styczniem nie wykazywało poważniejszych odchyleń.

Od początku roku zbyt węgla na rynku wewnętrznym wyniósł łącznie 4 016 tys. t—wobec 3 580 tys. t w analogicznym okresie ub. r., czyli wzrósł o 436 tys. t (12·18%).

Eksport¹⁾ węgla kamiennego w lutym zmalał o 47 tys. t (5·26%). Ponieważ ogólny zbyt węgla łącznie z zużyciem na cele techniczne kopalń oraz na deputaty był mniejszy od bieżącej produkcji—przeto

¹⁾ Liczby, dotyczące eksportu, omówiliśmy szczegółowo w zesz. 10/1938, str. 407.

¹⁾ Bez zużycia własnego kopalń i deputatów.

²⁾ Obliczono przy uwzględnieniu węgla, zużytego na cele własne kopalń, na deputaty oraz węgla, skreślonego przy sprawdzaniu zapasów.

z p a s y węgla na zwalchach kopalnianych w miesiącu sprawozdawczym wzrosły o 144 tys. t i wynosiły na dz. 28/II 1 007 tys. t.

Liczba robotników, zapisanych w kopalniach węgla kamiennego w lutym, zmalała o 227 i wynosiła z końcem miesiąca 79 720. Nadmienić przy tym należy, że zmniejszenie się załogi robotniczej wystąpiło w rej. dąbrowskim i krakowskim, natomiast liczba robotników, zapisanych w kopalniach rej. śląskiego, nieznacznie wzrosła, jak to ilustruje poniższe zestawienie:

Rejony	Styczeń	Luty
Śląski	53 830	53 875
Dąbrowski	19 106	18 996
Krakowski	7 011	6 849
Razem:	79 947	79 720

Ceny węgla w kraju pozostały niezmiennione. Zanotować przy tym należy, że na rynku wewnętrznym dał się zaobserwować pewien spadek zapotrzebowania na gatunki opałowe, zbyt zaś sortymentów przemysłowych kształtował się na ogół w dalszym ciągu pomyślnie. Na odcinku cen eksportowych nastąpiło dalsze osłabienie, przy czym notowano za tonę węgla górnosląskiego (grube sortymenty) fob Gdynia/Gdańsk sh 13/-—18/6 w zależności od kraju przeznaczenia.

Frachty morskie na przewóz węgla kształtowały się na ogół niższkomo—prócz stawek do portów belgijskich i Ameryki Południowej. Zapotrzebowanie na tonaż nadal bardzo małe. Armatorzy wstrzymują się od zawierania kontraktów. Za sta'ek ok. 3 000 ton płacono—w sh: Riga 5/-, 5-/3, Tallinn 5/6, Helsingfors 5/9, Sztokholm 4+1/2, Malmö 4/-, Göteborg 4/6, Gefle 4/9, Norrkoeping 4/3, Oslo 5/6, Tromsø 6/9, Bergen 6/3, Trondjem 6/9, Stavanger 6/6, Kopenhaga 4/-, Aarhus 4/3, Antwerpia, Bruxela, Gandawa 4/9÷5/-, Amsterdam 4/9, Rotterdam 5/-, Rouen 6/3, Bordeaux 7/3, Nantes 6/9÷7/-, Bayonne 8/-, Nice 9/9, Boulogne 6/3, Lorient 6/9, Oran 9/-, Alger, Philippeville, Bona, Tunis 9/-, Sfax 8/10 1/2, Genova 7/3, Livorno 7/3÷7/6, Wenecja 8/3, Valetta 8/9, Alexandria 9/3, Portsaid 8/9, Dubrownik 8/-, Split 8/3, Rio de Janeiro 14/-, Buenos Aires 14/6.

Produkcja koksu wynosiła w lutym 183 tys. t—wobec 199 tys. t w styczniu, a zatem zmalała o 16 tys. t (8·04%). Natężenie zaś produkcji, tj. przeciętna dzienna wytwórczość, w lutym—w związku z mniejszą o 3 liczbą dni roboczych—było nawet nieco większe niż w styczniu, wynosząc w miesiącu sprawozdawczym 6·5 tys. t. Ogólny zbyt koksu wyniósł 167 tys. t—wobec 199 tys. t w styczniu, a zatem zmalał o 32 tys. t (16·08%), a więc w nieco silniejszym stopniu niż produkcja. Z ogólnego zbytu—na zbyt krajowy przypada 149 tys. t, czyli o 22 tys. t (12·87%) mniej w porównaniu ze styczniem, a na eksport 18 tys. t, czyli o 10 tys. t (35·71%) mniej. Na spadek zbytu koksu na rynku wewnętrznym wpłynęło zmniejszone zapotrzebowanie ze strony przemysłu, jak też i na cele opału domowego. Odbiór koksu ze strony przemysłu wyniósł 115 tys. t—wobec 127 tys. t w styczniu, a zatem zmniejszył się o 12 tys. t (9·45%). Zapotrzebowanie zaś koksu na cele opału domowego wynosiło 32 tys. t, a zatem zmalało o 10 tys. t (23·81%).

Eksport koksu do poszczególnych krajów w lutym w porównaniu ze styczniem ilustruje poniższe zestawienie (w tys. ton):

	Styczeń	Luty
Szwecja	13	7
Norwegia	8	—
Austria	4	4
Włochy	—	3
W. M. Gdańsk	2	2
Inne	1	2
Razem:	28	18

Jak wynika z powyższego zestawienia, spadek eksportu koksu nastąpił do Norwegii i Szwecji.

Ponieważ ogólny zbyt koksu łącznie z zużyciem na cele własne zakładów oraz na deputaty był niższy od bieżącej produkcji, przeto zapasy koksu w lutym wzrosły o 16 tys. t, i wynosiły z końcem miesiąca sprawozdawczego 60 tys. t.

Stan załogi robotniczej w koksowniach w lutym wzrósł w porównaniu ze styczniem o 24 i wyniósł z końcem miesiąca sprawozdawczego 2 703 robotników.

Produkcja brykietów w lutym wynosiła 20 tys. t, tj. zmalała o 1 tys. t w porównaniu ze styczniem; również odpowiednio zmalał ogólny zbyt brykietów. Stan załogi robotniczej w brykietowniach utrzymał się mn. w. na poziomie z poprzedniego miesiąca, wynosząc 158 robotników.

PRZEMYSŁ NAFTOWY

SYTUACJA PRZEMYSŁU NAFTOWEGO W LUTYM 1938 R.—Wydobycie ropy naftowej w lutym 1938 r. wynosiło 38 518 cyst.

brutto (w styczniu—42 185), a mianowicie (w cysternach): w okr. jasielskim 9 640 (10 403), drohobyckim 25 240 (27 762) i stanisławowskim 3 638 (4 020). Z tych ilości—na ropę marki podstawowej przypadło 19 169 cyst. (21 050) i na marki specjalne 19 349 cyst. (21 135).

Gazów ziemnych wydobyto 46 683 tys. m³ (51 764), a mianowicie (w tys. m³): w okr. jasielskim 14 185 (15 886), drohobyckim 26 974 (29 732) i w stanisławowskim 5 524 (6 146).

Ceny ropy zwyżkują w dalszym ciągu; w miesiącu sprawozdawczym zaznaczyła się w stosunku do stycznia zwyżka o ok. 2·25%. „Polmin” za ropę bruttową marki borysławskiej płacił za cysternę 10-tonową zł 1 635—wobec zł 1 600 w styczniu b. r. i zł 1 350 w lutym 1937 r. Za gaz ziemny borysławski płacono—bez zmiany—gr 4·43 za m³.

Czynnych było—bez zmiany—821 kopalń ropy i gazów, zatrudniających 9 892 (10 042) robotników.

Nowych otworów uruchomiono 19 (21).

Ruch terenowy przejawiał się zgłoszeniem nowych kopalń na terenie powiatu kałuskiego.

Z nowych dowień — jako znaczniejsze wyróżnia się dowieńcie Państw. Fabr. Olejów Mineralnych „Polmin” w Roztokach na głęb. 999 m o wydajności 45 m³ gazów na minutę. Znaczną też produkcję, jak na wydajność marek specjalnych, uzyskano w otworze Nr X „Królówka” w Krygu na głęb. 340 m, a mianowicie w wysokości 12 t ropy na dobe, oraz w Torosówce w otw. „Amelia XIX” na głęb. 215 m—5 t ropy dziennie.

W związku z ukończeniem przez przedsiębiorstwo „Polmin” budowy gazociągu z Borysławia do Schodnicy i doprowadzeniu gazu daszawskiego, zaczęto w niektórych otworach zamiast wtłaczania powietrza lub spalin stosować gaz ziemny. Wyniki okazały się bardzo korzystne. Zaobserwowano od razu zwiększenie węglowodorów we własnym gazie, a więc wartości opałowej gazu i wydajności gazoliny. Np. w jednym z otworów wartość opałowa z m³ wzrosła o 600 kaloryj, w innym—o przeszło 1 200 kaloryj. Wydajność zaś gazoliny z m³ zwiększyła się z 310 g do 346 g.

Rafinerie olejów mineralnych przerobiły w lutym 3 763 cyst. ropy (4 471 cyst.).

Wyrobiono różnych produktów naftowych 3 441 cyst. (4 087 cyst.), w tym (w cysternach 10-tonowych): benzyn 645, nafty 1 134, olejów gazowego, opałowego i napędowego 804, olejów smarowych 373, parafiny 189 oraz innych produktów naftowych 296.

Wysłano z rafinerij z przeznaczeniem do spożycia w kraju ogółem 2 963 cyst. (3 301), w tym (w cysternach 10-tonowych): benzyn 609, nafty 1 275, olejów gazowego, opałowego i napędowego 563, olejów smarowych 277, parafiny 75, oraz innych produktów naftowych 164.

Wysłano z rafinerij z przeznaczeniem na eksport ogółem 806 cyst. (549 cyst.), w tym (w cysternach 10-tonowych): benzyn 257, nafty 15, olejów gazowego, opałowego i napędowego 310, olejów smarowych 83, parafiny 118, oraz innych produktów naftowych 23.

Zapasy produktów naftowych w dn. 28/II wynosiły ogółem 14 236 cyst. (w dn. 31/I 14 387 cyst.), w tym (w cysternach 10-tonowych): benzyn 1 489, nafty 943, olejów gazowego, opałowego i napędowego 1 215, olejów smarowych 4 693, parafiny 327, oraz innych produktów naftowych 5 569.

Zapasy ropy w rafineriach w dn. 28/II wynosiły 2 280 cyst. (w dn. 31/I 2 186 cyst.).

W 24 czynnych zakładach zatrudnionych było 3 062 robotników.

Zakłady gazolinowe przerobiły w lutym 21 717 tys. m³ gazu (23 664 tys. m³). Wyrobiono gazoliny 331 cyst. (334 cyst.). Wysłano do rafinerij celem domieszania do benzyn ciężkich i na inne zapotrzebowania krajowe 301 cyst. (333 cyst.). Z przeznaczeniem na eksport—nic w lutym z gazoliniań nie wysłano (w styczniu 5 cyst.).

Zapasy gazoliny w zakładach gazolinowych wynosiły w dn. 28/II 85 cyst. (w dn. 31/I 76 cyst.).

29 czynnych zakładów zatrudniało 374 robotników.

Płynnych gazów naftowych wyprodukowano 17·3 cyst. (21·9 cyst.). Wysłano na rynek krajowy 13·7 cyst. (16·4 cyst.). Wysłano za granicę 1·4 cyst. (1 cyst.).

Zapasy w zakładach wynosiły w dn. 28/II 10·9 cyst. (9·8 cyst.).

PRZEMYSŁ NAFTOWY W STYCZNIU 1938 R.—Wydobycie ropy w styczniu b. r. wynosiło 4 218 cyst. brutto—wobec 4 273 cyst. w grudniu ub. r. Przeciętna dzienna produkcja wynosiła zatem 136 cyst.—wobec 137 cyst. w grudniu ub. r.

Ilość ropy, zużytej na opa i m a n k o, wynosiła bez zmiany ok. 4% produkcji brutto.

Ekspedycja ropy do rafinerij wynosiła 4 424 cyst.—wobec 4 061 cyst. w grudniu ub. r.

Zapasy ropy, zamagazynowanej na kopalniach i tłoczniach, wynosiły 1 731 cyst. (1931).

Z wierconych otworów świdrowych w rejonie borysławskim słaby przypył ropy zaznaczył otwór „Marieta I” na głęb. 590 m i dość silne ślady ropy z głębokości 617 m otwór „Tłoka XLIV”.

W rejonach marek specjalnych —wyróżnia się ukończone dowieńcie w otw. Nr LIV kop. „Hannibal-Sytkla” w Rypnem w wysokości

10 t ropy dziennie na głębokości 295 m. Dowiercenie to odkryło nowy płytki horyzont roponośny, na który najprawdopodobniej natrafiają znajdujące się obecnie w montowaniu otwory Nr LVI i Nr LVII kop. „Serhów”.

Poza tym bardzo znacznym, jak na wydajność marek specjalnych, dowierceniem na kop. „Hannibal-Sykła” — osiągnięto jeszcze dwa mniejsze dowiercenia w otworze Nr XLV — 1,5 t dziennie na głęb. 649 m i w otw. Nr XLVII na głęb. 420 m — 0,7 t dziennie.

Z innych dowierceń — większe, gdyż o produkcji 3 t ropy dziennie, osiągnięto w otw. „Jerzy XX” kopalni w Krygu na głęb. 243 m, uzyskując ponadto w tej miejscowości na kop. „Szczęść Boże” w otw. Nr XIII na głęb. 233 m nową produkcję w wysokości 0,6 ton dziennie.

W Bitkowie zwraca uwagę nawiercenie na głęb. 776 m na kopalni „Dąbrowa” w otworze CXLVIII pokładu gęstej parafinowej ropy o wydajności 2,5 t dziennie.

W Uryczu w otw. Nr CXXIX „Urycka S-ka” przysłała nowa produkcja w wysokości 1,2 t ropy na dobę na głęb. 360 m.

Szereg mniejszych dowierceń — poniżej 1 t na dobę — uzyskano w Lipinkach, Tyrawie Solnej, Pasiecznej, Perehińsku, Majdanie i Schodnicy.

W ruchu wiertniczym nie zasły poważniejsze zmiany. W wierceniu była 172 otwory — wobec 173 otworów w grudniu ub. r.

Nowych otworów uruchomiono 21 (31). W rejonie jasielskim zaczęto wiercenie 14 nowych otworów (19): Nr 2 i 3 kop. „Eugenia” i „Edmund” kop. „Tadeusz”, w Dominikowicach otw. Nr XXXIV

kop. „Ropita” w Harklowej, „Joasia VIII”, „Petrol II” i „Smerówka IV” w Krygu, „Lipa LXXV”, „CXIV”, „CXX” w Lipinkach, „Zawisza XIV”, i „Zofia I” w Ropicy Polskiej, „Amelia XIX” w Toroszówce i „Barbara VII” w Witryłowie. W rejonie okr. drohobyckiego zaczęto wiercenie 5 nowych otworów (6): „Erwin IV” kop. „Hanna”, „Piłsudski III” kop. „Artur” i Nr IX kop. „Lator” w Schodnicy, Nr XLI kop. „St. Nobel” w Paszowej i Nr 1/L kop. „Smigły” w gm. Letnia. W rejonie okr. stanisławowskiego rozpoczęto wiercenie 2 nowych otworów (6): w Perehińsku otw. „Baszty VIII” i w Dolinie „Pollon-Podluczce XXIX”.

Zainteresowanie terenami naftowymi przejawiało się zgłoszeniem szeregu kopalni w gminach Zawadka, Mościska, Pojto i Siwka pow. kałuskiego, oraz w gminie i pow. Dolina. Ogółem na tych terenach zgłoszono około 11 nowych kopalni, mając przeważnie za zadanie eksploatację gazową.

W odwiercie Nr 1 kop. „Nadzieja” w Staruni, po wyrobieniu zasypu do głębokości 634 m pokazała się surowica, zanieczyszczona znacznie ropą, oraz bardzo silne gazy, występujące w formie gwałtownych wybuchów, które zakłinały wyrzucanymi kamieniami swider. Inny otwór świderowy w Staruni „Juliusz I” osiągnął głęb. 339 m. W otworze „Pionier-Słazak V” w Niebyłowie na głęb. 222 m zostały nawiercone słabe ślady ropy. W Wierzbowcu otwór kop. „Kosów Nr I” pogłębiony został bez widoczniejszych rezultatów do głęb. 1308 m, inny otwór Nr II produkuje dalej gaz. Z innych otworów poszukiwawczych otwór w Przyborowie dostarczał gaz do napędu motoru. Otwór „Muki” w Kobylnach, mający na celu odkrycie głębszych poziomów, w styczniu został uruchomiony na nowo i osiągnął głęb. 1069 m.

Produkcja i obrót ropą w styczniu 1938 r. (w cysternach)

OKRES	JASŁO				DROHOBYCZ				STANISŁAWÓW				RAZEM			
	Produkcja	Opał i manko	Ekspedycja	Zapasy w końcu m-ca	Produkcja	Opał i manko	Ekspedycja	Zapasy w końcu m-ca	Produkcja	Opał i manko	Ekspedycja	Zapasy w końcu m-ca	Produkcja	Opał i manko	Ekspedycja	Zapasy w końcu m-ca
Grudzień 1937	1 082	18	1 037	453	2 800	140	2 669	1 324	391	7	355	136	4 273	165	4 061	1 913
Styczeń 1938	1 040	16	1 138	381	2 776	144	2 941	1 164	402	7	345	186	4 218	167	4 424	1 731

Produkcja i zużycie gazów ziemnych w styczniu 1938 r. (w tys. m³)

OKRES	JASŁO				DROHOBYCZ				STANISŁAWÓW				RAZEM			
	Produkcja	Opał (zuż. własne)	Odtłoczono	Manko	Produkcja	Opał (zużycie własne)	Odtłoczono	Manko	Produkcja	Opał (zuż. własne)	Odtłoczono	Manko	Produkcja	Opał (zuż. własne)	Odtłoczono	Manko
Grudzień 1937	15 582	3 302	11 873	407	29 666	6 707	22 912	47	6 127	3 994	1 657	476	51 375	14 003	36 442	930
Styczeń 1938	15 885	3 009	12 519	358	29 732	6 374	23 293	65	6 146	3 987	1 648	511	51 764	13 370	37 460	934

Liczba otworów wiertniczych na kopalniach ropy i gazów ziemnych w styczniu 1938 r.

OKRES	Liczba otworów														Ilość otworów produkujących ropę	Przeciętna dzienna produkcja otworu — w kg
	Montowane	Zmontowane	Wiercone			Instrument.	Wyłączone gazowe	Samopłynące	Łyżkowane	Pompowane	Tłokowane	Rekonstruk.	Likwidacja	Razem		
			Produkcyjne	Bez produkcji	Razem											
Grudzień 1937	14	7	50	123	173	21	228	28	510	2 495	321	39	17	3 853	3 404	404
Styczeń 1938	9	7	46	126	172	18	223	28	504	2 505	326	33	18	3 843	3 363	354

Ceny ropy zwykłowały. Za ropę boryslawską Państwowa Fabr. Ol. Min. „Polmin” płaćca jako za ropę bruttową zł 1 600 — wobec zł 1 555 w grudniu. Na inne marki zostały ustalone następujące ceny (w zł — za cysternę 10-tonową loco zbiorniki):

Białkówka-Winnica . . .	1 525	Dobrucowa	1 525
Bitków Franco-Polon . .	1 616	Dolina	1 804
Bitków Pasieczna-Dąbrowa	1 764	Gorlice	1 656
Bitków Standard-Nobel .	1 703	Grabownica-Humniska	
Bitków-Zofia-Stella . . .	1 969	bezparafinowa	2 078
Bitków-Barbara (Segil) .	2 229	Grabownica-Humniska	
Czarna ad Ustrzyki . . .	1 440	parafinowa	1 757

Harkłowa	1 450	Krościenko parafinowa . .	1 414
Holowiecko	1 600	Kryg zielona	1 525
Humniska-Brzozów . . .	1 930	„czarna	1 308
Iwonicz	1 656	Libusza	1 462
Jaszczew	1 656	Lipie	1 440
Kłęczany	2 113	Lipinki	1 553
Klimkówka	1 489	Lubatówka	1 489
Kosmacz	1 532	Łodyna	1 503
Krosno wolna od parafiny	1 437	Majdan-Rosulna	1 584
Krosno parafinowa . . .	1 414	Męcina Wielka	1 647
Krościenko wolna od paraf.	1 437	Męcinka	1 647

Eksport produktów naftowych do poszczególnych krajów w styczniu 1938 r. (w tonach)

Kraj przeznaczenia	Benzyna	Nafta	Olej gazowy	Oleje lekkie o c. g. do 0'890	Oleje smarowe	Parafina	Asfalt	Koks	Smary stałe, mydło naftenowe	Świece	Półprodukty	Pozostałości destylacyjne ¹⁾	Razem
Austria	13	—	211	—	3	84	—	—	1	—	—	—	312
Czechosłowacja	2 144	—	—	—	151	45	49	—	—	—	—	—	2 389
Jugosławia	—	—	—	—	45	56	—	—	—	—	—	—	101
Niemcy	36	—	285	—	—	109	57	—	—	—	—	—	487
Norwegia	—	—	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	10
Szwajcaria	—	—	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	15
Szwecja	—	—	—	—	74	—	—	—	—	—	—	—	74
Węgry	—	—	—	—	30	15	—	—	—	—	—	—	75
Włochy	—	—	—	—	—	235	—	—	—	—	—	—	235
Razem:	2 193	—	496	—	313	574	106	15	1	—	—	—	3 698
Gdańsk	566	190	167	6	62	334	50	—	1	—	—	—	1 376
Gdynia	43	20	14	4	36	—	—	—	—	—	—	383	500
Ogółem:	2 802	210	677	10	411	908	156	15	2	—	—	383	5 574

Wytwórczość produktów naftowych wyniosła ogółem 40 910 t, a więc strata przy przeróbce stanowiła 8·5% (przeciętnie w 1937 r. — w 8·56%).

Konsumpcja produktów naftowych w kraju wyniosła 33 719 t (w tym wewnętrzne spożycie rafinerii 848 t) i przedstawiała się następująco (w tonach — bez spożycia rafinerii):

	Styczeń		Przec. mies.
	1937	1938	1937
Benzyna	4 276	5 400	6 730
Nafta	16 833	16 788	11 220
Oleje: gazowy i opalowy	4 921	4 780	5 160
Oleje smarowe i lekkie	3 278	3 909	4 000
Parafina	776	799	780

Eksport produktów naftowych (właściwie wysyłka z rafinerii, przeznaczona na eksport) wynosił ogółem 5 574 t, czyli był znacznie mniejszy niż przeciętny eksport miesięczny w 1937 r. (10 530 t), a to wobec prawie zupełnego zaniechania eksportu nafty oświetleniowej, niezbędnej do pokrycia rosnącego zapotrzebowania krajowego. Z poszczególnych produktów wywieziono za granicę (w tonach):

	Styczeń		Przec. mies.
	1938	1937	1937
Benzyna	2 802	3 910	
Nafta	210	870	
Oleje: gazowy i opalowy	1 060	2 290	
Oleje smarowe i lekkie	421	1 605	
Parafina	908	1 430	

Ruch zapasów produktów naftowych w rafineriach przedstawiał się następująco (w tonach):

	I/1 1938	I/II 1938	I/II 1937
Benzyna	12 075	14 615	20 663
Nafta	14 913	11 000	10 882
Oleje: gazowy i opalowy	10 894	10 287	10 955
Oleje smarowe i lekkie	47 078	49 315	56 556

ROLNICTWO

PRODUKCJA I KONSUMCJA WEŁNY OWCEJ W POLSCE

Doniosłe znaczenie, jakie przywiązuje się do kwestii produkcji wełny owczej, wynika z jednej strony z powszechnego dużego zapotrzebowania na ten podstawowy surowiec odzieżowy, z drugiej zaś — z nie-

Parafina	3 138	3 321	6 152
Inne produkty	51 212	55 329	53 554
Razem:	139 310	143 867	158 762

W przemyśle gazolinowym sytuacja była w dalszym ciągu pomyślna. Produkcja gazoliny wyniosła w styczniu 3 561 t (3 404 t). Z ogólnej ilości 51 375 tys. m³ gazu ziemnego, wyprodukowanego na kopalniach — przerobiono w gazoliniarniach 23 715 tys. m³, czyli 46·3%. Ze 100 m³ przerobionego gazu otrzymywano przeciętnie 15 kg gazoliny (14·4 kg). Do rafinerii nafty wysłano jako domieszkę do benzyny ciężkich celem otrzymania benzyny motorowej 3 187 t gazoliny. W ruchu było 28 zakładów gazolinowych, które zatrudniały 371 robotników.

KOPALNICTWO WOSKU ZIEMNEGO W STYCZNIU 1938 R. — W styczniu 1938 r. wydobyto z 3 kopalń wosku ogółem 46 t — wobec 49 t w grudniu ub. r. Za granicę wysłano 43 t, w tym: 15 t — do Stanów Zjedn., 10 t — do Czechosłowacji, 7 t — do Niemiec, 5 t — do Anglii, 5 t — do Francji oraz 1 t — do Szwecji. Eksport wosku ziemnego w styczniu b. r. był o 3 t większy niż w grudniu ub. r. Zapasy wosku, zamagazynowanego na kopalniach, wynosiły 72 t (60). Robotników, zatrudnionych na kopalniach i w topiarniach, było 426 (427).

Ceny wosku ziemnego nie uległy zmianie. Płacono (zależnie od gatunku) za 100 kg loco kopalnia — zł 270—150—70.

PRZEMYSŁ WŁÓKIENNICZY

PRODUKCJA I KONSUMCJA WEŁNY OWCEJ W POLSCE — p. niżej.

PRZEMYSŁ CHEMICZNY

SPROSTOWANIE DO ART. „PRZEMYSŁ CHEMICZNY W ROKU 1937”. — W artykule „Polski przemysł chemiczny w roku 1937”, zamieszczonym w poprzednim zeszycie tygodnika (zesz. 12, str. 480), zostało na str. 484 w szpalcie prawej w wierszu 25 od dołu omyłkowo wydrukowane słowo „traktowane” zamiast słowa „oceniane”. W ten sposób całe odnośne zdanie brzmić winno, jak następuje: „Umowy z rolnictwem co do odbioru całkowitych ilości zebranych nasion oleistych były w 1937 r. nadal oceniane negatywnie przez przemysł”.

¹⁾ Oleje napędowe i opalowe.

szy już wpływ wywiera tu klimat, gdyż ze względu na wybitne wartości izolacyjne (przy równoczesnym zachowaniu warunków higienicznej transpiracji) wyroby wełniane znajdują zastosowanie w każdej szerokości geograficznej i w różnych warunkach ciepłoty (np. wełniane kostiumy tropikalne).

Jeśli zaś chodzi o „prawo wyłączności”, to stwierdzić należy, że jak dotąd przyroda, wiedza i technika nie dały takiego surowca zastępczego, któryby z powodzeniem i w pełni mógł zastąpić wełnę. Trudność polega na niemożności połączenia w jednym surogacie tych wszystkich cennych zalet, jakie reprezentuje wełna—pod względem właściwości technologicznych, izolacyjnych, zdolności przetworczej, skali zastosowania i praktyczności użycia. Co prawda, spłot warunków natury politycznej i gospodarczej przyczynił się do wynalezienia bardzo daleko w doskonałości posuniętych tzw. sztucznych surowców (jak np. lanital). Posiadają one doniosłe znaczenie, niemniej nie wykraczają poza ramy ograniczonej procentowo domieszki do wełny, jako nadal głównego i podstawowego surowca włókienniczego.

Największym—w sensie liczebności—i najważniejszym producentem wełny są owce. Toteż problem produkcji wełny ściśle się wiąże z kwestią hodowli owiec, a przez to pośrednio—z warunkami, od których poziom i rozwój tej hodowli zależy.

W niniejszych uwagach zatrzymamy się na następujących kwestiach: istniejące zapotrzebowanie na surowiec wełniany w Polsce, rozmiary i charakterystyka obecnej produkcji krajowej, możliwości zwiększenia i usprawnienia tej produkcji oraz przedsięwzięte w tym kierunku poczynania.

Mimo niskiej stopy życiowej, mimo że daleko odbiegamy od norm państw zachodnio-europejskich, które nas przewyższają z górą 10-krotnie w spożyciu wełny, przeliczonym na 1 mieszkańca (u nas ok. 1 kg rocznie)—niska produkcja krajowej wełny zmusza nas do pokrywania nawet tych stosunkowo małych potrzeb w 88% na drodze importu. Pozycja wełny i jej pochodnych—półfabrykatów i fabrykatów—obciąża wybitnie nasz bilans handlowy, stanowiąc pod względem wartości 11.5% całości przywozu (drugie miejsce po bawelnie), a zaledwie—2.4% wywozu (dwunaste miejsce). Bez względu na liczby przywozu i wywozu wełny owczej oraz półfabrykatów i fabrykatów wełnianych i tzw. półwełnianych (wełna z bawelną, jedwabiem sztucznym i naturalnym itp.) w 1936 r. ilustruje poniższe zestawienie:

	Przywóz		Wywóz	
	ton	tys. zł	ton	tys. zł
Wełna owcza nieprana	19 294.5	57 610	6.1	8
„ „ prana	3 839.8	19 033	13.8	40
„ „ czesana				
„ (barwiona i niebarw.)	2 179.7	16 938	170.4	1 244
Odpadki wełniane (barw. i niebarw.)	1 822.8	9 558	518.6	964
Niedoprzęd	1.0	9	—	—
Przędza (i osnowa) wełniana barwiona i niebarw., nitkowana itp.	816.2	10 328	1 161.9	10 952
Szmaty wełniane (barwione, niebarw.)	31.1	141	36.9	54
Tkaniny wełniane	69.9	2 335	2 361.2	10 273
„ półwełniane, aksamity itp.	0.9	19	80.5	901
Dywany, chodniki wełniane i półwełn.	3.3	71	5.7	57
Przędza mieszana (półwełniana)	20.0	130	—	—
Razem:		116 170		24 493

Jak widzimy, największą pozycję przywozu—tak ilościowo, jak i pod względem wartości—stanowi wełna surowa nieprana. Drugie miejsce w przywozie zajmuje wełna prana, pod względem jednak wartości sięgająca zaledwie 1/3 wartości wełny niepranej. Następne pozycje—to: wełna czesana (barwiona i niebarwiona), przędza w różnych postaciach, odpadki wełniane i tkaniny, które łącznie stanowią 33% całkowitej wartości przywozu. Pozostałe artykuły, a więc szmaty wełniane (na tzw. wełnę regenerowaną), niedoprzęd, a wreszcie przędza i tkaniny

półwełniane, dywany, chodniki itp.—zajmują w przywozie drugorzędne miejsce.

Głównym naszym dostawcą wełny jest Australia (36%), następnie—Anglia (20%), Belgia (10%), Nowa Zelandia (9%), Argentyna (7%). Inne kraje nie odgrywają większej roli.

W wywozie poważniejszą rolę odgrywają właściwie tylko przędza i tkaniny, figurujące w statystyce pod oficjalną nazwą „wełniane”. Biorąc jednak pod uwagę ich wartość jednostkową i klasę konsumentów importujących (m. in. Południowa Afryka, Chiny, Egipt, Indie Bryt.)—przypuszczać należy, że mamy tu do czynienia w większości z towarami mieszanym—półwełnianym.

Bez względu na nadwyżki przywozu notujemy w pozycjach: wełny niepranej, pranej, czesanej, a mniej zdecydowaną—w odpadkach wełnianych. W przywozie saldo plusowe wykazują w pierwszym rzędzie tkaniny, a następnie—przędza. Szmaty oraz dywany i chodniki, jakkolwiek wywożone są w większej ilości, to jednak nie osiągają wartości odnośnych pozycji przywózowych. Podobne wzajemne ukształtowanie poszczególnych pozycji przywózowych i wywózowych miało miejsce również w latach 1934 i 1935—z tą jedynie różnicą, że w przywozie większą stosunkowo pozycją wyróżniała się wełna czesana, w wywozie zaś—wełna prana.

Analizując porównawczo lata 1934, 1935 i 1936—stwierdzić należy stały i szybki wzrost ilościowy przywozu (z wyjątkiem jedynej pozycji wełny czesanej). Najsilniejszy wzrost przejawia się w przywozie wełny niepranej. Z tego też względu przy załamaniu się wszechświatowych cen w 1935 r. zanotowano u nas obniżkę wartości przywozu—mimo zwiększenia się jego wagi. Wywóz powiększał się ilościowo i w wartości (również lekkie zahamowanie w 1935 r.), niemniej tempo wzrostu było znacznie słabsze, wskutek czego powstawały coraz to większe nadwyżki przywózowe.

Fakty powyższe wskazują na stałe zwiększanie się konsumpcji krajowej i zapotrzebowania wełny, co znajduje jeszcze dodatkowe potwierdzenie w obserwowanym w tym czasie wzroście pogłowia owiec. O ile w 1932 r. notowano najniższe spożycie wełny na 1 mieszkańca, wynoszące mianowicie ok. 650 g, to w 1934 r. spożycie to wzrosło do ok. 750 g, w 1935 r.—do ok. 850 g, a w 1936 r. dosięgło 1 kg.

Niestety, udział wełny krajowej maleje stopniowo w pokryciu zwiększonego zapotrzebowania, co ilustruje poniższe zestawienie porównawcze:

	1934	1935	1936
Przywóz wełny i jej przetworów (ton)	19 241	23 026	27 987
Wzrost %-owy ¹⁾	—	19.6	21.8
Wywóz wełny i jej przetworów (ton)	3 542	3 851	4 232
Wzrost %-owy ¹⁾	—	8.7	9.9
Pogłowie owiec (tys. sztuk)	2 554	2 802	3 024
Wzrost %-owy ¹⁾	—	9.7	7.9

A więc nie tylko jesteśmy deficytowi w zakresie zaopatrzenia w wełnę, ale nawet deficyt ten—jak dotąd—pogłębia się.

Jakkolwiek względy natury gospodarczej są wystarczającym argumentem do zdrowienia wysiłków w kierunku zmniejszenia krajowej produkcji owczarskiej—nie jest bowiem dla Państwa rzeczą obojętną zredukowanie ogromnej pozycji nadwyżki przywozu wełny, sięgającej zł 92 miln., tym niemniej istnieje jeszcze silniejszy argument—względy, związane z obronnością Państwa.

Przechodząc z kolei do charakterystyki stanu ilościowego oraz jakościowego pogłowia owiec w Polsce w pierwszym rzędzie zaznaczyć należy, że pod koniec XIX w. ilość owiec—w dzisiejszych granicach państwowych—wynosiła ok. 12 miln. sztuk. W 1913 r. notowano już tylko 4.5 miln., a w 1921 r.—2.1 miln. owiec. Na tak olbrzymi spadek złożył się szereg przyczyn, a m. in. zmiany w organizacji produkcji roślinnej, zwiększenie intensywności gospodarki rolnej, w których to warunkach szczególnie dotychczasowa jednostronnie użytkowa owca cienkorunna nie mogła znaleźć właściwego miejsca.

Ujemnie również na ilości pogłowia, w całej zresztą Europie Środkowej, odbiła się bezkonkurencyjna w taniości produkcji i silnie roz-

¹⁾ W stosunku do poprzedniego roku.

wijająca się hodowla owiec w krajach zamorskich, wreszcie, do kompletnej dewastacji kurczącego się owczarstwa na terenie dzisiejszej Rzplitej Polskiej przyczyniła się wojna światowa. Trudno się też dziwić, że rozpoczynając odbudowę, rolnictwo odłożyło na dalszy plan restytucję owczarstwa.

Najniższy więc stan ilościowy owiec przypada na lata 1926 i 1927 (1,9 mln. sztuk). Dopiero od 1930 r. datuje się pewna stabilizacja, a nawet wzrost ilości pogłowia—aż do chwili obecnej, kiedy posiadano 3 184 tys. sztuk owiec. Przyrost ten nie ma jednolitego oblicza na całym obszarze Państwa Polskiego. Podczas gdy w b. zaborze pruskim i woj. warszawskim, gdzie przeważa hodowla wielkostadna, do 1935 r. ilość owiec (niestety, najszlachetniejszych) kurczyła się, na ziemiach północno-wschodnich, gdzie występują w większości owce drobnostadne (ponad 95%), mamy do zanotowania najsilniejszy przyrost, pozostałe zaś tereny podniosły stan liczebny owiec również tylko w mniejszych gospodarstwach.

Przyczyn tego stanu należy się dopatrywać w czynnikach natury gospodarczej. O ile bowiem kryzys pobudził małorolnych do samowystarczalności w zakresie surowców odzieżowych, o tyle z drugiej strony zdeprecjonował wartość produkcji wielkostadnej—opartej o zbyt. Pewien wpływ wywarła również na układ ilościowy owiec akcja przebudowy agrarnej: przemijająco negatywny w wyniku kmasacji gospodarstw drobnych (które po okresie reorganizacji powracają do owiec), oraz redukujący lub, przeciwnie, pobudzający¹⁾—w związku z parcelacją gospodarstw większych.

Tak więc z górą 50% ogółu pogłowia grupuje się dziś we wschodniej połaci Państwa, 14%—w Małopolsce i Śląsku, przeszło 20%—w województwach centralnych, a 10% na ziemiach zachodnich.

Pod względem rasowym bezwzględna przewagę mają owce odmian autochtonicznych, wśród tych zaś przeważa typ kozuchowy, o wełnie mieszanej, nad kilku odmianami owcy typu wełnistego, posiadającej niezaprzeczone walory użytkowe (owca pomorska, karnówka łomżyńska, owca kolonistów niemieckich na Wołyniu). Oczywiście, tych dodatnich cech (duża wytrzymałość wlosia, elastyczność, duże „rendement” wełny) nie można odnieść do całego pogłowia tych odmian. Zachęca tu znaczne różnice i odchylenia w wartości użytkowej, co szczególnie się uwypukla w charakterze produkowanej wełny, różniące się nie tylko w sortymencie (wyrównanie), ale i w strukturze.

Owcom tego typu wyznaczono kierunek użytkowy mięsno-wełnisty z celem produkcji wełny półdlugiej i długiej, średnich sortymentów (C do D), a w metodzie uszlachetniającej stosuje się selekcję i dopływ krwi owiec kulturalnych powyższego kierunku. Osiągnięte dotąd rezultaty przekonywują o skuteczności przyjętej metody.

Również prymitywne owce krajowe tzw. białe świniarki zdecydowano poprowadzić w powyższym kierunku. Te owce na skutek bliskiego obcowania z różnymi rasami cienkorunnymi stad folwarcznych ulegały często bezplanowemu chaotycznym krzyżówkom, co w dodatku przy nieodpowiednich warunkach bytowania wytworzyło niejednokrotnie prawdziwą mozaikę różnych typów—konglomerat rasowości i prymitywu. Można sobie wyobrazić, jaką przy takich „samorzutnych” zabiegach hodowlanych wyprodukowano wełnę. Bez przesady można powiedzieć, że niejednokrotnie na jednej takiej owcy można znaleźć całą skalę sortymentową Plaila od 4 A do F, przy runie w części zamkniętym, a częściowo otwartym—mieszanym. Wymaga to bardzo dużego nakładu pracy hodowlanej i daleko posuniętej planowej krzyżówki z rasami szlachetnymi, przy bardzo ostrej selekcji.

Wśród owiec typu kozuchowego znajdujemy również dużą skalę odchylen w jakości okrywy—od prymitywnej o krańcowej rozbieżności sortymentu wlosów okrywy zewnętrznej i wewnętrznej do typów bardziej wyrównanych. Jakkolwiek wełna tego rodzaju ma ograniczone zastosowanie w przemyśle fabrycznym (koce, kilimy, haliny, ew. grubsze samodziały) i cieszy się większym wzięciem w przemyśle chałupniczym, niemniej z uwagi na znaczną ilość owiec kozuchowych odgrywa ona poważną rolę w krajowej produkcji.

¹⁾ Niejednokrotnie większe majątki zakładają lub powiększają hodowlę owiec w nadziei uzyskania przewidzianych dla hodowli owiec wyłączeń od parcelacji.

Z owiec typu kozuchowego 2 odmiany mają, a raczej—w wyniku prowadzonych prac—będą miały większe znaczenie pod względem produkowanej wełny. Są to w pierwszym rzędzie najliczniejsze ze wszystkich wrzosówki (siwa owca kresów półn.-wschod.), prowadzone w kierunku standardu owcy romanowskiej, który można określić typem kozucho-wełnistym. Wełna selekcyonowanych i uszlachetnionych wrzosówek już dziś znajduje chętnych nabywców. W lokalnym przemyśle chałupniczym znajduje zastosowanie do wyrobu walonek, koców, halin, a nawet dobrych grubszych samodziałów. Przemysł (głównie białostocki) używa jej jako domieszki do wyrobu różnych materiałów oraz na koce.

Poza wrzosówkami—większe usługi przemysłowi włókienniczemu mogą oddać mniej liczne owce górskie kierunku mleczno-wełnistego. Mimo mieszanej okrywy o innej strukturze niż u wrzosówek (szersze i dłuższe kosmy, mniej skręcone) istniejące typy wzorcowe wykazują prawidłowe wyrównanie i dobre właściwości technologiczne wlosa. Owce te uszlachetnia się owcą fryzyjską lub też białym caklem siedmiogrodzkim.

Pozostałe odmiany owiec kozuchowych, a więc prymitywna świniarka

ciemna i lepsze jej wydanie—krukówka lubelska, oraz częściowo ciemny cakiel (owca górka mleczno-kozuchowa) uszlachetniane są owcą karakułową. Z tej przeto strony, a więc zarówno od dość licznie u nas reprezentowanych uszlachetniających karakułów, jak i uszlachetnianych nimi odmian krajowych, nie należy oczekiwać wełny o szerszym zastosowaniu (kilimy, grubsze koce itp.). To samo dotyczy cakla ciemnego, prowadzonego w czystości lub w krzyżówce z ciemnym caklem siedmiogrodzkim, mimo że tu wełna jest stosunkowo szlachetniejsza.

Z ras owiec kulturalnych najliczniej w Polsce jest reprezentowana

grupa owiec merynosowych. Znakomitą większość w tej grupie zajmują meryno-prekosy. Obok nich mamy nieliczne już dziś stada rambujetów oraz sporadycznie tylko występujące—wybitnie cienkorunne—negrety. Obie te rasy z uwagi na ich jednostronność użytkową (mała wartość opasowa, przez to są nieopłacalne), jak również ze względu na produkcję surowca, w małym stopniu poszukiwanego przez przemysł—są stopniowo likwidowane na drodze systematycznego pogrubiania meryno-prekosem lub poprostu przez wyprzedaż i zastępowanie owcą merynosową mięsno-wełnistą. Ten drugi sposób likwidacji jest bardziej wskazany, gdyż radykalnie usuwa niepożądany typ—w przeciwieństwie do mozołnej rasy „pogrubiającej”, gdzie zawsze nawet po szeregu lat zdarzają się wysoki typ cienkorunnego.

Polski meryno-prekos z uwagi na cenne zalety technologiczne wełny cieszy się dobrą marką. Odnosi się to oczywiście do bardzo ograniczonej ilości stad, pozostających pod fachowym kierownictwem. Między poszczególnymi stadami, a nawet i wewnątrz stad, istnieją jeszcze dość znaczne różnice w sortymencie produkowanej wełny i jej długości. Cóż dopiero mówić o hodowlach źle prowadzonych, których jest bardzo dużo, gdzie w jednej owczarni—a nawet i na jednej owcy—wyrównanie i długość pozostawia wiele do życzenia. Na ogół największym mankamentem hodowlanych tych wełn jest rozbieżność w wyrównaniu sortymentu i długości, wytrzymałość bowiem i elastyczność są na ogół dobre, a jeśli trafią się jakieś wady w tym względzie—to raczej mają przyczynę w nieregularnym żywieniu owiec (tzw. wełna głodowa) niż w założeniach ustrojowych, dziedzicznych. Dążeniem hodowców jest zmieszczenie wełn polskich meryno-prekosów w granicach sortymentów A do B—na które istnieje duże zapotrzebowanie przemysłu—i osiągnięcie możliwie najlepszej wysadności wełny, gwarantującej osiągnięcie—przy normalnych czasokresach strzyży—pożądaney przez przemysł długości wlosa.

Na drugim miejscu w rasach kulturalnych stoją owce angielskie:

kenty i liczniejsze od nich hemszyry (czarnogłówki), oraz owce hol-

szyńskie. Owce tych ras wywodzą się z importu, rozszerzonego przez

—z powodzeniem zastosowaną—krzyżówkę wypierającą na białych

owcach krajowych. Do tego też celu—uszlachetnienia rodzimych

owiec białych—są używane w hodowli masowej. Owce angielskie dają

bardzo dobrą wełnę. Może jedynie hemszyrom należałoby wytknąć

małą stosunkowo długość wełny. Da się to jednak uregulować zastoso-

waniem dłuższych okresów odrostu, a przede wszystkim na drodze ści-

lej selekcji. Wyrównanie u obu ras jest na ogół dobre i leży w granicach

sortymentu C (C₁ do C₂, czasem skrajności: B i D). Zaznaczyć należy, że w tym sortymencie z natury rzeczy łatwiej jest utrzymać wyrównanie. Wełna owiec holsztyńskich wykazuje mimo jeszcze niższego sortymentu typowego (D) dość znaczne wahania. Odnosi się to do krzyżówek, dla których sam holsztyń, złożony z kilku ras, ma słabszą potencję wyrównywania.

Trudno byłoby ściśle ustalić ilości poszczególnych odmian i ras, oraz ich wzajemny układ procentowy. Jakkolwiek bowiem mamy już dość szczegółowo wyznaczone rejonu hodowlane, to jednak poszczególne rasy owiec występują w pewnym zmieszaniu—tak, że można mówić o przewadze tej lub owej, nie można jednak ściśle ustalić ich ilości. Wiadomo, że $\frac{3}{4}$ całego pogłowia, a więc według stanu z 1936 r. ok. 2 250 tys. sztuk—to owce typów kożuchowych, reszta zaś (ok. 780 tys.)—to owce typowe, a ściślej się wyrażając „typowane” dla produkcji wełny. W rejonie więc, przeznaczonym dla wrzosówki, znajduje się mniej więcej 40% całego pogłowia, w rejonie kożuchowo-futerkowym (świńniarka ciemna—karakuł)—ok. 23%, na terenie całki ciemnego—7%, białego—3%, wreszcie rejonu mięsno-wełniste liczą dziś ok. 27% całego pogłowia, mają jednak najmniejsze zagęszczenie owiec.

Opierając się o ogólne dane, zaczerpnięte z obserwacji terenowych, przyjęć można przeciętną roczną wydajność wełny brudnej dla owiec kożuchowych na ok. 1 kg, dla wełnistych—na 2÷2,5 kg. Szacunek ten nie jest bynajmniej pesymistyczny, jeśli się uwzględni, że na przeciętną składają się, obok owiec starszych, owce w wieku poniżej 1 roku, a z drugiej strony—mimo niezaprzeczonych dodatnich rezultatów dotychczasowej pracy—wyniki te dotyczą pewnego ułamka ogólnego pogłowia, wśród którego nie brak jeszcze osobników dorosłych, dających rocznie poniżej 1 kg. Wyższa przeciętna wydajność w grupie owiec „wełnistych” tłumaczy się obecnością owiec szlachetnych wysokoprodukcyjnych (ok. 280 tys. sztuk).

Ogólną produkcję wełny brudnej owiec kożuchowych oceniać można na ok. 2-3 miln. kg, a wełnistych—na ok. 1-8 miln. kg (w czym szlachetniejszej ok. 840 tys. kg). W sumie daje to ok. 4-1 miln. kg wełny brudnej (rok 1936).

Dla umożliwienia zestawień porównawczych oraz oszacowania konsumpcji przeliczyć trzeba przywożoną wełnę, półfabrykaty i fabrykaty na wełnę niepraną. Daje to w sumie ok. 42 miln. kg, nadwyżki zaś przywozu—ok. 30 miln. kg. Doliczając do tej sumy krajową produkcję, otrzymujemy ilość wełny konsumowanej równą 34-1 miln. kg (a więc ok. 1 kg na mieszkańca). W ogólnej zatem konsumpcji wełna krajowa przyjmuje udział zaledwie w 12%. Obliczenia powyższe mają, rzecz jasna, charakter hipotetyczny, brak jest bowiem dokładniejszych podstaw szacunkowych.

Z ogólnej ilości wyprodukowanej w kraju wełny ok. 67% idzie na własne potrzeby producentów lub do lokalnego handlu wymiennego oraz przemysłu chałupniczego, a ok. 33% dostaje się do szerszego obrotu handlowego dla potrzeb przemysłu fabrycznego. W podaży handlowej największy udział przyjmuje wełna dzielnic zachodnich (68-9%), znacznie mniejszy—województw centralnych (24-9%), a zupełnie nieznaczny—województw wschodnich i południowych (tu większą rolę odgrywa przemysł chałupniczy, a przede wszystkim własna konsumpcja producentów)¹⁾.

W 1936 r. przemysł odebrał w przybliżeniu ok. 1-3 miln. kg krajowej wełny (niepranej), co stanowi ok. 3-5% całkowitego zapotrzebowania, a niecałe 5% w stosunku do nadwyżki przywozu wełny i półfabrykatów (wełna czesana, przędza, niedoprzęd). Przez zorganizowaną podaż na jarmarkach wełny krajowej, organizowanych przez Międzynarodowe Targi Poznańskie, przeszło w 1936 r. 254 352 kg, a więc 19-7% ogólnej ilości wełny handlowej krajowej produkcji.

Wełny krajowe, pojawiające się w podaży handlowej, wykazują często—oprócz opisanych wyżej braków w wyrównaniu, a w mniejszym stopniu w zakresie właściwości technologicznych—braki w odpowiednim przy-

gotowaniu do sprzedaży. Trafiają się partie zmieszanej wełny jagnięcej i starszej, o niewydzielonych częściach wełny z odnoży, brzucha i zwykle silniej zanieczyszczonych zadów. Zdarza się też, że wełny po zestrzyżeniu nie przesuszono, względnie umieszczono w miejscu wilgotnym, skutkiem czego zaparza się lub pleśnieje. Nie wszyscy również hodowcy dbają o właściwą pielęgnację wełny na owcy, przez co staje się ona zbyt przciążona resztkami pasz i innymi zanieczyszczeniami, co znacznie obniża jej wydajność. Dość powszechną wadą jest także zbyt częste strzyżenie owiec, co ujemnie odbija się na długości wełny. Wady te są systematycznie usuwane z jednej strony w wyniku doradztwa fachowego, z drugiej zaś na skutek dydaktycznego działania cen. Stwierdzić tu należy wybitną zmianę na lepsze w ostatnich latach. Toteż tym dziwniejsze wydaje się stanowisko przemysłu wełnianego, który na ogół z dużą niechęcią odnosi się do wełny krajowej i tylko właściwie pod przymusem stosowania domieszki przy dostawach na rzecz instytucji państwowych przystępuje do kupna. Przy tak dużym i tak wszechstronnym zapotrzebowaniu każda w zasadzie ilość wełny krajowej przy dzisiejszych rozmiarach jej produkcji mogłaby znaleźć zastosowanie w przemyśle po opłacalnych dla hodowli cenach. Przy obecnej ilości wełny krajowej na rynku odbiłoby się to w bardzo małym stopniu na kosztach produkcji przemysłowej, a „ciężar” tego ponieśliby w pierwszym rzędzie konsumenci wyrobów wełnianych.

Jeśli chodzi o zagadnienia, związane z podniesieniem owczarstwa, to systematyczna i planowa akcja w tej dziedzinie wytwórczości zwierzęcej datuje się w zasadzie dopiero od czasu powołania do życia na obszarze całego Państwa izb rolniczych. Omówione wyżej względy natury gospodarczej i obronności Państwa wytknęły zasadniczy cel akcji, mianowicie zwiększenie produkcji owczarskiej, co może nastąpić zarówno na drodze poprawy jakości i podniesienia dzielności użytkowej owiec, jak i zwiększenia ich ilości. Realizacja powyższych założeń opiera się na wypróbowanej już co do skuteczności metodyce działania, która przewiduje pewne bezpośrednie zabiegi o charakterze masowym w kierunku uszlachetniania pogłowia (rozmieszczanie rasowych rozplodników, rozprzadzanie poprawnego materiału hodowlanego w terenie, uczenie prawidłowych metod chowu) oraz pośrednie oddziaływanie w formie propagandy (przeglądy, premiowanie sztuk wybitnych itp.). Ponadto prowadzi się akcję kursową w zakresie przetwórstwa produktów owczych. Powyższe poczynania opierają się w dużej mierze o element, zorganizowany w postaci kół i związków hodowców.

Niezmiernie doniosłe znaczenie dla prac hodowlanych posiada silnie w ostatnich latach rozbudowane doświadczalnictwo zootechniczne oraz prace badawcze z zakresu wełnoznawstwa i kożuchoznawstwa. Zakłady zootechniczne, w liczbie 6, prowadzą ściśle badanie i obserwacje nad wartością hodowlaną owiec krajowych, ich krzyżówek z rasami obcymi oraz nad zastosowaniem właściwych i ekonomicznych norm żywienia. Zorganizowany w 1931 r. Polski Instytut Wełnoznawczy, wyposażony w nowoczesną aparaturę, zajmuje się zagadnieniami naukowymi (charakterystyka wełn poszczególnych ras, odmian i ich krzyżówek, standaryzacja) oraz oddaje swe usługi na rzecz hodowli praktycznej, wyceniając wartość czołowego materiału zarodowego z punktu widzenia jakości produkowanej wełny.

Techniczne wykonanie planu pracy w terenie spoczywa w ręku izb rolniczych, współpracujących z organizacjami rolniczymi i samorządem terytorialnym. Nad całością czuwa Ministerstwo Rolnictwa i Reform Rolnych, nadając akcji właściwy kierunek i ogólne wytyczne postępowania.

W ogólnym finansowaniu akcji owczarskiej uczestniczą fundusze państwowe, izb rolniczych, oraz samorządu terytorialnego. Wspomnieć również należy o specjalnym tzw. 8-groszowym funduszu hodowlanym, gromadzonym przez Targi Poznańskie z tytułu pobierania opłat za wystawianie świadectw krajowego pochodzenia wełny. Fundusz ten pozostaje w dyspozycji Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych. Państwowy Bank Rolny przychodzi z pomocą w formie kredytu hodowlanego na zakładanie owczarni, którego oprocentowanie jest obniżone z dotacji Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych.

Całokształtu prowadzonej akcji dopełniają zabiegi odnośnie zapewnienia produkcji owczarskiej należytej opłacalności, co jest podstawo-

¹⁾ Wobec obowiązku stosowania domieszki wełny krajowej przy dostawach sukna dla instytucji państwowych—założyć należy, że cała ilość wełny krajowej, przenikająca do przemysłu, idzie za świadectwami, a więc dane Targów Poznańskich dają prawie kompletny obraz ilości krajowej wełny handlowej.

wym warunkiem pozytywnego rozwoju. Postulat ten realizuje się na drodze obniżenia kosztów produkcji, organizowania samej produkcji, organizowania podaży, a zwłaszcza zbytu, oraz pełnego wykorzystania możliwości produkcyjnych owcy (wełna, mięso, skóry, mleko, produkty uboczne poubojowe). Dużą rolę odgrywa w tym względzie obowiązujący od 1931 r. przymus stosowania wełny krajowej do wyrobu materiałów na dostawy dla instytucji państwowych i samorządowych. Obecnie obowiązuje domieszka w wysokości 60% (w 1931 r. — 25%). Ostatnio również uzależniono się przydział dewiz na przywóz wełny zagranicznej od wykazania się zakupem odpowiedniej ilości wełny krajowej. Nie bez znaczenia jest również obowiązkowa konsumpcja baraniny przez wojsko, co aczkolwiek nie wyczerpuje podaży, jednak stanowi poważny regulator, a podkreślić należy, że zbyt mięsa jest podstawą kalkulacji chowu owiec (niestety, mimo usilnej propagandy—niska konsumpcja baraniny przez ogół ludności w znacznej mierze hamuje pożądaną rozwój owczarstwa).

Sprawa organizacji zbytu na samym chociażby odcinku wełny jest zagadnieniem trudnym; po nieudanych próbach w latach 1926÷1928 („Runo”, „Wełna Poznańska”, „Polskie Runo”) podjęły się tego zadania w 1932 r. Międzynarodowe Targi Poznańskie, organizując periodyczne Jarmarki Wełny. Założeniem ich było bezpośrednie skontaktowanie producenta-hodowcy z przemysłowcem. Różne przyczyny złożyły się na to, że Jarmarki nie osiągnęły takich obrotów, jakich należałoby sobie życzyć, niemniej bez wątpienia pionierska ich akcja dała duże korzyści. Na wiosnę ubiegłego roku zapoczątkowały stały skup wełny Bazy Przemysłu Ludowego, mające w najbliższej przyszłości uruchomić aukcje wełniane w Białymstoku. Nadmienić należy, że usprawnienie akcji obrotu wełną jest dziś największą i najaktualniejszą troską czynników miarodajnych, które są w trakcie opracowywania planu reorganizacyjnego.

Naszkiecowane powyżej w ogólnych zarysach wytyczne pracy nad podniesieniem owczarstwa wywierają bezpośredni i pośredni wpływ na poprawę jakości pogłowia i produkowanych surowców. Na zwiększenie ilości owiec oddziałują jedynie pośrednio. Zasadniczo bowiem ruchem pogłowia kieruje życie, a więc czynniki natury przyrodniczej, społecznej, ekonomicznej oraz nie dające się przewidzieć okoliczności, jak klęski elementarne, epidemie itp. Ogólnie stwierdzić należy, że z punktu widzenia warunków przyrodniczych oraz nastawienia produkcji rolnej hodowla owiec w Polsce znajduje korzystne możliwości rozwojowe. Czynniki społeczny wykazują coraz to silniejsze zainteresowanie hodowlą owiec—niejednokrotnie tak silne, że nie można nadążyć w zaspakajaniu zgłoszeń na odbiór materiału hodowlanego.

Jeśli więc nawet w chwili obecnej owczarstwo nie znajduje dostatecznych podstaw opłacalności¹⁾, to przeświadczenie, że sytuacja w zakresie zbytu ma charakter przejściowy, a okazywane w kierunku zwiększenia opłacalności wysiłki czynników miarodajnych muszą dać konkretny efekt—dają duży bodziec do dalszego zwiększenia zainteresowania. Na opłacalności chowu owiec zaciążyły następujące momenty: 1) niewyrównana w ogólnym ujęciu jakość wełny, 2) trudności zbytu mięsa, 3) ceny pasz, 4) poziom organizacji produkcji i zbytu, 5) konkurencja zagraniczna (wyrównana jakość dużych partii wełny, niższe ceny, tani kredyt). Wszystkie powyższe przeszkody są możliwe do usunięcia—bądź na drodze zabiegów hodowlanych, bądź też organizacyjnych (zbyt wełny, udostępnienie kredytów dla przemysłu), wreszcie poprzez działania reglamentacyjne (obróć, cla itp.). Powyższe środki zapobiegawcze znajdują zastosowanie w praktyce, niemniej wzrost pogłowia, jakkolwiek wyraźny (w 10-leciu 1927÷1937—66%), nie przyjął jeszcze pożądanego tempa.

Dla osiągnięcia pełnej samowystarczalności w zakresie produktów owczarskich musielibyśmy—biorąc pod uwagę dzisiejszą konsumpcję—dysponować ilością ok. 15 miln. sztuk owiec wysokoprodukcyjnych, w czym $\frac{2}{3}$ musiałyby stanowić owce typowe dla produkcji wełny. Ilości tej, przekraczającej 5-krotnie dzisiejszy stan, nie da się w krótkim czasie osiągnąć. Wprowadzenie dodatkowo 12 miln. owiec wymagałoby

¹⁾ Wg opinii hodowców owcy mięsno-wełnistej kalkulacja jest opłacalna, jeśli 1 kg wełny niepranej o normalnym „rendement” + 10 kg żywca równa się wartości 60 kg owsa.

już dużych zmian w organizacji systemów gospodarki rolnej, znacznego usprawnienia produkcji roślinnej, melioracji, może nawet redukcji innych zwierząt gospodarskich, a w każdym razie olbrzymiego nakładu kosztów (akcja hodowlana, personel fachowy etc.). Akcja więc podniesienia owczarstwa kładzie w pierwszym rzędzie nacisk na poprawę jakości, mając na widoku w bliższej perspektywie podwojenie obecnego stanu ilościowego. Podwojenie to winno dać równomierny układ pogłowia na całym obszarze Państwa, stąd więc wniosek, że najsilniejszy przyrost wymagany jest na terenach centralnych, właściwych dla owcy mięsno-wełnistej.

Przybliżone obliczenia wskazują, że przy podniesieniu produktywności owiec typów wełnistych w przecięciu (owce stare i młode) do 2,5÷3 kg wełny brudnej w stosunku rocznym, a owiec kożuchowych—do 1,5÷2 kg, ogólna produkcja wełny wyniosłaby ok. 11,6 miln. kg, w czym ok. 5,4 miln. kg byłoby wełny szlachetnej, 3,3 miln. kg półszlachetnej (wrzosówki, cakle białe), a 2,9 miln. kg—grubej kocowo-kilimowej. Przy niezwiększonej konsumpcji ogólnej mielibyśmy wówczas pokrycie własnych potrzeb w 34%.

Jak widzimy, powojenne uwstecznienie produkcji owczarskiej sprawa, że mimo największych wysiłków, których nie da się zrealizować z roku na rok, dalecy jeszcze będziemy od pełnej samowystarczalności, tym bardziej, że przewidywać należy występowanie dalszego wzrostu konsumpcji.

Inż. St. Czerny

PARCELACJA ZADŁUŻONYCH NIERUCHOMOŚCI ZIEMSKICH

Rząd wniósł do Sejmu projekt ustawy o parcelacji zadłużonych nieruchomości ziemskich.

Projekt ten przewiduje oddawanie do parcelacji Państwowemu Bankowi Rolnemu zadłużonych nieruchomości bądź bez zgody właściciela, bądź na jego wniosek. Dotyczy to nieruchomości, przekraczających na ogół 50 ha. Parcelacja ma być przeprowadzona według przepisów ustawy z dn. 28/XII 1925 r. o wykonaniu reformy rolnej przy uwzględnieniu specjalnych przepisów, przewidzianych w projektowanej ustawie, a ułatwiających wykonanie parcelacji.

Bez zgody właściciela, czyli przymusowej parcelacji, mogą być poddane nieruchomości, obciążone ponad 100% wartości szacunkowej (art. 3 i 6), których właściciele nie wywiązują się z zobowiązań płatniczych. Do przyjęcia, że właściciel nie wywiązuje się z zobowiązań płatniczych, niezbędne jest stwierdzenie jednej z następujących okoliczności (art. 7):

- 1) w stosunku do majątku właściciela prowadzona jest egzekucja;
- 2) właściciel nieruchomości zalega ze spłatą co najmniej 2 rat pożyczki amortyzacyjnej instytucji kredytu długoterminowego albo instytucji ubezpieczeń społecznych lub pożyczki, skonwertowanej przy pomocy Banku Akceptacyjnego;
- 3) zachodzą warunki do wszczęcia postępowania celem przejęcia gruntów na własność Państwa na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dn. 28/X 1933 r. o przejmowaniu na własność Państwa gruntów za niektóre należności pieniężne („Dz. Ust. R. P.” Nr 77/1936, poz. 544);
- 4) właściciel nieruchomości zalega z wypłatą należności z tytułu umów o pracę—jeżeli zaległości te dotyczą co najmniej $\frac{1}{3}$ ogólnej liczby pracowników, zatrudnionych w danej nieruchomości, i w chwili zastosowania ustawy sięgają kwoty co najmniej 3-miesięcznego wynagrodzenia.

O przekazaniu nieruchomości Państwowemu Bankowi Rolnemu do przymusowej parcelacji orzeka wojewódzki urząd rozjemczy na wniosek wierzyciela hipotecznego, wierzyciela, korzystającego z ustawowego przywileju zaspokojenia z nieruchomości, lub wojewody (art. 3). Ponadto urząd rozjemczy w następujących 2 przypadkach może z własnej inicjatywy orzec, że parcelacja ma być wykonana przez Państwowy Bank Rolny w myśl przepisów projektowanej ustawy (art. 22 i 23), mianowicie:

- 1) jeżeli właściciel zawarł układ z wierzycielami na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dn. 24/X 1934 r. o konwersji i uporzędowaniu długów rolniczych („Dz. Ust. R. P.” Nr 5/1936, poz. 59).

i układ ten przewiduje przeprowadzenie parcelacji części lub całości nieruchomości,

2) jeżeli zachodzą warunki do wszczęcia postępowania likwidacyjnego na podstawie wspomnianego wyżej rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dn. 24/X 1934 r., tj. jeżeli po wdrożeniu postępowania układowego, przewidzianego w tymże rozporządzeniu, nie doszło do zawarcia układu między właścicielem i wierzycielami, lub jeżeli układ nie został zatwierdzony przez urząd rozjemczy, albo też jeżeli układ został przez urząd rozjemczy unieważniony.

W razie przekazania nieruchomości do przymusowej parcelacji—na wniosek wierzycieli lub wojewody, albo wobec istnienia warunków do wszczęcia postępowania likwidacyjnego—właściciel traci prawo rozporządzania nieruchomością, nie wyłączając zwykłego zarządu (administracji), a Państwowy Bank Rolny nabywa prawo zastępowania właściciela we wszelkich czynnościach zarządu i w ogóle w rozporządzaniu nieruchomością. Ponadto w tym przypadku nie może być wdrożona egzekucja z nieruchomości, a egzekucja wszczęta ulega zawieszeniu (art. 10). Jeżeli zaś nieruchomością znajduje się w dzierżawie, to może być w sposób ułatwiony rozwiązana przedterminowo umowa dzierżawna (art. 11).

W przypadku, gdy sam właściciel pragnie oddać Państwowemu Bankowi Rolnemu nieruchomość do parcelacji z zastosowaniem projektowanej ustawy, to może wystąpić z odpowiednim wnioskiem do urzędu rozjemczego lub wprost do Państwowego Banku Rolnego.

Na wniosek właściciela urząd rozjemczy może orzec przekazanie nieruchomości do parcelacji Państwowemu Bankowi Rolnemu w tych samych warunkach, w jakich może nastąpić przymusowa parcelacja na wniosek wierzycieli lub wojewody. A więc obciążenia muszą wynosić ponad 100% wartości szacunkowej nieruchomości i właściciel nie może się wywiązać z zobowiązań platniczych (art. 3). Orzeczenie urzędu rozjemczego wiąże Państwowy Bank Rolny, skutki zaś w zakresie rozporządzania nieruchomości, egzekucji i likwidacji dzierżaw również są te same, co przy przymusowej parcelacji na wniosek wierzyciela lub wojewody.

W razie zwrócenia się właściciela wprost do Państwowego Banku Rolnego przyjęcie nieruchomości do parcelacji zależy od swobodnego uznania Banku i nie jest ograniczone wysokością zadłużenia (art. 19). W tym przypadku właściciel nie traci z mocy prawa uprawnienia do rozporządzania nieruchomością, ale też nie mają zastosowania przepisy, które wyłączają egzekucję i ułatwiają rozwiązanie umów dzierżawnych.

Z przepisów, ułatwiających wykonanie parcelacji (przymusowej i na wniosek właściciela), bardzo ważny jest art. 15, głoszący, że ciężary i wierzitelności, obciążające parcelowaną nieruchomość, jeżeli nie zostaną przeniesione na działki w drodze segregacji, przechodzą na sumy, uzyskane ze sprzedaży tych działek. Ma więc w tym przypadku miejsce przymusowe beczieżarowe wydzielenie działek. Rozwiązuje to w zupełności trudności, jakie nastroczają długi hipoteczne przy zwykłej parcelacji, uniemożliwiając często w praktyce wykonanie parcelacji lub powodując—przy niezupełnie roztroprnym lub sumiennym przeprowadzaniu parcelacji—rujnące straty dla nabywców działek.

Wprowadzając przymusowe beczieżarowe wydzielenie działek, projekt ustawy nie narusza jednak istotnych interesów wierzycieli. Zamiast bowiem na nieruchomości—znajdują oni zabezpieczenie na wpływach z parcelacji. Odpowiednią zaś wysokość tych wpływów gwarantuje przepis art. 13, według którego Państwowy Bank Rolny nie może określać ceny sprzedażnej działki w sposób dowolny, lecz jest obowiązany ustalać cenę według zasad, stosowanych przez siebie przy parcelacji majątków własnych. W każdym razie, ceny te nie mogą być niższe od szacunku, przyjmowanego w postępowaniu układowo-likwidacyjnym, przewidzianym w rozporządzeniu Prezydenta Rzplitej z dn. 24/X 1934 r. o konwersji i uporządkowaniu długów rolniczych (art. 6 i 13). Po wtóre, Państwowy Bank Rolny nie może kredytować nabywcom należności z tytułu ceny sprzedażnej działek; nabywcy ci muszą uiszczać całą cenę. Ponieważ jednak trudno jest liczyć na tak silnych finansowo nabywców, którzy mogliby wpłacić od razu całą cenę, projekt ustawy przewiduje dla tych nabywców dogodny kre-

dyt. Mogą być, mianowicie, udzielane nabywcom obok kredytu w listach zastawnych Państwowego Banku Rolnego także pożyczki w obligacjach 3% państwowej renty ziemskiej (art. 13). Renta ta jest emitowana na podstawie ustawy o wykonaniu reformy rolnej na pokrycie części wynagrodzenia za przymusowo wykupywane grunty na cele reformy rolnej. Nabywcy nie mogą jednak uiszczać całej ceny działek wyłącznie wymienionymi papierami wartościowymi. Projekt ustawy przewiduje, że część ceny nabywca obowiązany jest wpłacić gotówką. Część gotówkowa musi wynosić najmniej 30% ceny. Jedynie dla służby folwarcznej, tracącej pracę wskutek parcelacji, część gotówkową obniżono do 10% ceny. Wierzyciele więc hipoteczni będą spłaceni częściowo gotówką, a częściowo papierami wartościowymi. Podział wpływów z parcelacji ma przeprowadzać sąd.

Należy jeszcze zauważyć, że jeżeli Państwowy Bank Rolny nie rozparceluje w ciągu 3 lat całości danego, przekazanego mu do parcelacji, obszaru, to część nie sprzedana—według projektu ustawy—ma być nabyta przez Fundusz Obrotowy Reformy Rolnej lub sprzedana przez Państwowy Bank Rolny z licytacji. Jeżeli nabędzie wymieniony Fundusz Obrotowy—to cenę ustala się według szacunku, przeprowadzonego stosownie do przepisów rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dn. 28/X 1933 r. o przejmowaniu na własność Państwa gruntów za niektóre należności pieniężne, czyli na ogół wg szacunku, stosowanego przez Państwowy Bank Rolny przy udzielaniu kredytu w listach zastawnych.

Jak wynika z przedstawionych wyżej przepisów i z rządowego uzasadnienia do projektowanej ustawy, intencją tego projektu jest przede wszystkim umożliwienie likwidacji nadmiernie zadłużonych (ponad 100% wartości) gospodarstw rolnych w drodze parcelacji.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dn. 24/X 1934 r. o konwersji i uporządkowaniu długów rolniczych przewiduje sanowanie zadłużonych gospodarstw rolnych w drodze układu między właścicielem i wierzycielami. W tym też celu wprowadziło ono specjalne postępowanie układowe przed urzędami rozjemczymi. To samo jednak rozporządzenie stanowi, że jeżeli po wdrożeniu postępowania układowego nie dochodzi do zawarcia układu, lub jeżeli właściciel nie dotrzymuje zobowiązań układowych—to następuje likwidacja gospodarstwa przez wystawienie nieruchomości na licytację.

Przy nadmiernym zadłużeniu nieruchomości małe są na ogół widoki dojścia do skutku takiego układu. W razie zaś nawet zawarcia układu—możność jego wykonania jest znikoma. Nie jest więc celowe wdrażanie postępowania układowego w stosunku do nadmiernie zadłużonych gospodarstw. Odracza to tylko likwidację gospodarstwa, które nie może się utrzymać i które wobec niezdolności do prawidłowej produkcji jest zjawiskiem ujemnym—tak z punktu widzenia gospodarczego, jak i społecznego.

Umożliwienie więc likwidacji w drodze parcelacji bez uprzedniego wdrażania postępowania układowego należy uznać za całkowicie uzasadnione—tym bardziej, że z jednej strony idzie ono po linii wymagań polityki agrarnej, a z drugiej—zapewnia uzyskanie większej sumy na zaspokojenie wierzycieli hipotecznych niż w przypadku likwidacji w drodze licytacji. Cena bowiem, jaką uzyskać można z parcelacji nieruchomości, jest zwykle większa niż cena z licytacji.

Dodatkową intencją projektowanej ustawy jest ułatwienie regulacji długów hipotecznych, ciężących na nieruchomościach, parcelowanych przez Państwowy Bank Rolny komisowo na podstawie umowy z właścicielem nieruchomości. Jak bowiem wyżej wyjaśniliśmy, również i w tym przypadku stosuje się zasada beczieżarowego wydzielenia działek przy jednoczesnym zabezpieczeniu długów hipotecznych i innych ciężarów na wpływach, uzyskanych z parcelacji (gotówkowych i w papierach wartościowych).

Wreszcie, projektowana ustawa, dając możliwość urzędowi rozjemczemu przekazywania Państwowemu Bankowi Rolnemu wykonania parcelacji, postanowionej w wyniku postępowania układowego—wobec ułatwień parcelacyjnych, jakie ta ustawa daje—może się przyczynić do urealnienia zawartych układów w przypadkach, gdy mimo układu nieruchomości obciążają jeszcze znaczne długi.

HANDEL

TRAKTATY I KONWENCJE

UKŁADY HANDLOWE POLSKO-GRECKIE

W dn. 11/III b. r. podpisane zostały w Atenach, w wyniku 3-tygodniowych rokowań, następujące umowy między Polską i Grecją: 1) protokół dodatkowy (celny) do konwencji handlowej i nawigacyjnej z dn. 10/IV 1930 r., 2) układ kontyngentowo-płatniczy, 3) szereg not, związanych z protokołem i układem i dotyczących specjalnych kwestyj. W dn. 14/III b. r. podpisana została ponadto konwencja weterynaryjna.

Zawarcie wspomnianych umów, stanowiących konieczne uzupełnienie (przede wszystkim układ kontyngentowo-płatniczy) ramowej konwencji handlowej i nawigacyjnej z dn. 10/IV 1930 r., kładzie kres dotychczasowemu prowizorycznemu unormowaniu wzajemnych stosunków handlowych, który to stan rzeczy trwał od kilku lat i powodował szereg niedogodności, hamujących obroty. Obroty te dokonywały się dwoma odrębnymi łożyskami: a) obrotu kontyngentowego, b) obrotu kompensacyjnego.

Obrót kontyngentowy normował wprowadzony dn. 28/VII 1934 r. system 3-miesięcznych „Gentleman Agreements”, ustalających—przy stosowaniu zasady wolnego przysiału dewiz—wzajemne kontyngenty przywózowe w stosunku 1:1, przy czym kontyngenty dla Grecji podlegały ogólnym przepisom naszej reglamentacji, z uwzględnieniem pewnych drobnych ułatwień, dotyczących głównie kontroli wykorzystywania tychże kontyngentów, kontyngenty zaś dla Polski podlegały z kolei specjalnemu i wyjątkowemu zresztą systemowi „wizowania” świadectw pochodzenia przez Poselstwo Greckie w Warszawie, które to „wizowanie” zastępowało za reguły normalne formalności importowe na terenie samej Grecji. Głównymi niedogodnościami wskazanego prowizorycznego reżimu były: krótkość umownego okresu, niepewność nieustannie zmieniających się list kontyngentowych, nie pozwalająca na bardziej systematyczne transakcje handlowe, kłopoty negocjacyjne, związane z terminowym funkcjonowaniem systemu, oraz niedostateczna wysokość plafonu kontyngentowego, wynikająca zresztą z wstrzeźliwości strony greckiej.

Jeśli chodzi o obrót kompensacyjny, to opierał się on z jednej strony na imporcie tytoniu przez Polski Monopol Tytoniowy, z drugiej—na wywozie różnych towarów, wśród których wysunęły się ostatnio na czoło artykuły „Sepewe”. Obrotu kompensacyjnego nie normowała żadna specjalna umowa między obu rządami: działało tu jedynie techniczne porozumienie zainteresowanych z Bankiem Polskim i Bankiem Greckim.

Pomimo stwierdzonych wyżej i niewątpliwych braków w stanie umownym między Polską i Grecją—wymiana handlowa wykazywała tendencję stałego rozwoju, jak o tym świadczą następujące dane statystyczne (wg statystyki polskiej—w tys. zł):

	Import do Polski	Eksport z Polski ¹⁾	Saldo
1933	1 811	3 992	+ 2 181
1934	2 560	3 946	+ 1 386
1935	4 599	6 197	+ 1 598
1936	5 546	6 562	+ 1 016
1937	10 880	4 474	— 6 406

Jak widać z powyższego, dodatnie saldo w bilansie handlowym przypadało nam za reguły, co znajduje zresztą swoje specjalne uzasadnienie w pozatowarowych pozycjach bilansu płatniczego, w których z kolei strona grecka jest aktywna (frachty morskie). Wyjątek stanowi tutaj rok 1937, który wykazał znaczny spadek naszego wywozu w porównaniu z rokiem 1936—przy równoczesnym silnym wzroście importu z Grecji, przede wszystkim tytoniu, którego przywóz w 1936 r. wyniósł zł 2 366 tys., a w 1937 r.—zł 5 378 tys. Oczywiście, uwzględ-

nić tutaj trzeba wspomnianą niekompletność danych, dotyczących naszego wywozu.

Co do struktury towarowej i wymiany polsko-greckiej—to przedstawiają ją następujące dane za 1937 r. odnośnie głównych artykułów przywozu i wywozu (wg statystyki polskiej—w tys. zł):

	Kwintale	Tys. zł
Przywóz ogółem: 792 518 1 0881		
Pomidory świeże	291	17
Winogrona świeże	6 855	490
Arbuzy	122	7
Pomarańcze i mandarynki	2 838	240
Rodzynki wszelkie	6 265	522
Koryntki	8 466	514
Figi suszone	8 242	416
Owoce i jagody połudn.	4	3
Liście bobkowe	267	11
Garbarskie: drewno, kora, owoce, liście, korzenie	147	10
Kalafonia	1 808	109
Szellak, kapale i in. żywice naturalne	6	4
Gumy wszelkie	11	4
Gąbki morskie i rzeczne	2	15
Szmergiel, korund itd.	2 690	66
Rudy żelazne	592 912	1 432
Piryty	30 000	105
Wypalki pirytowe	115 693	221
Oliwa	127	20
Tłuszcze, oleje	308	46
Wina winogronowe	816	60
Liście tytoniowe	9 515	5 378
Ekstrakty garbnikowe	2 614	182
Skóry baranie	2 090	977
Tkaniny wełniane	1	2
Drewno drzew liściastych	332	21
Miedź	59	8
Wywóz ogółem: 1 150 438 4 474		
(sztuk 4 763)		
Fasola	1 693	90
Soczewica	102	3
Mąka ziemniaczana	569	17
Kakao w proszku bez cukru	56	5
Wiklina dla koszykarstwa okorowana	130	8
Szczecina oczyszczona, chociażby sortowana, bielona, farbowana	1	1
Żołądki	12	13
Bydło rogate	szt. 4 583	932
Trzoda chlewna	180	16
Koks	9 500	29
Dziegieć, smoły	30	1
Parafina surowa	744	29
Parafina rafinowana	736	26
Węgiel kamienny	1 083 856	1 398
Mleko zgęszczone, chociażby z dodatkiem cukru	103	8
Cukier kryształ biały nierafinowany, mączka	20 266	409
Chłorek amonu	188	6
Węglany amonu	213	12
Alkohol metylowy (drzewny)	50	4
Surowice, szczepionki, kultury bakteryjne, grzybki kefirowe	2	12
Biel cynkowa	544	36
Prochy bezdymne	3	3
Azotan potasowy	74	5
Przędza wełn. czesankowa	55	62
Tkaniny wełniane	13	25
Tkaniny bawełniane	15	10
Wielwety, aksamity, plusze bawełn.	1	1
Wszelkie wyroby z gumy miękkiej	18	11
Fryzry debowe	1 133	24
Deszczulki posadzkowe dębowe	1 483	64
Pyty klejone (dykty klejone):		
a) olszowe	6 040	291
b) inne	2 645	123
Tutki wszelkie do papierosów	435	150
Żelazo, zwykła stal, walcowane	12 140	260
Drut żelazny stalowy	5 140	106

¹⁾ Bez uwzględnienia dostaw dla Rządu greckiego.

Gremple, taśmy gremplowe i inne	1	2
Kolnierze, łączniki, zakończenia, kształtki żelazne, stalowe	543	58
Cynk w blachach, płytach—surowy	1 282	94
Mosiądz, tombak, spiż, brąz, fosfor, inne stopy miedzi	10	2
Ornamenty, przybory biurkowe, medaliony, odlewy rzeźb	6	2
Nakrycia i zastawy stołowe, aparaty obrzędowe	1	7
Maszyny włókiennicze	563	105
Części maszyn i aparatów	21	8

Przechodząc do spraw rokowań i ich wyników—zaznaczyć należy, że pierwszy etap rozmów miał miejsce w grudniu ub. r. Ażeby nie dopuścić do przerwy w stosunkach umownych znegocjowane zostało ostatnie, XIV Gentleman Agreement na okres 3-miesięczny od dn. 1/1 do dn. 31/III 1938 r. z plafonem kontyngentowym w zaproponowanej przez stronę grecką wysokości zł 400 tys. (po każdej stronie), co daje przykład niedogodności, o których już wspomniano. Równocześnie w obrocie kompensacyjnym zaznaczyły się pewne kłopoty z pokryciem ostatnich większych zakupów tytoniu, dokonanych przez P. M. T. W tym stanie rzeczy trwalsze unormowanie stosunków handlowych stało się pilną i obustronną potrzebą.

Główny trzon ostatnich zawartych umów stanowi układ kontyngentowo-płatniczy. Jest to układ, zawarty na 1 rok. Wchodzi w życie z dniem 1/IV 1938 r. i reguluje zarówno dotychczasowy obrót kontyngentowy, jak i dotychczasowy obrót kompensacyjny.

Układ, ustalając 2 listy kontyngentów, zawiera równocześnie dla każdej strony szereg gwarancji, dotyczących ich rozdziału i możliwie najlepszego wykorzystania. Było to szczególnie ważne dla strony polskiej, mianowicie z uwagi na to, że wywóz nasz podlegał miał, w miejsce zlikwidowanego systemu „wizowania” świadectw pochodzenia przez Poselstwo Greckie, wysoce skomplikowanym regułom greckiego reżimu importowego, opartego na podziale importowanych towarów na szereg kategorii, odrębnie traktowanych, i którego działanie nie było dotąd przez nas wypróbowane w praktyce. Odnośnie do najważniejszej dla nas kategorii (A i B), obejmującej blisko $\frac{2}{3}$ projektowanego wywozu, przeprowadzona została klauzula, dająca eksporterowi maksimum swobody, mianowicie uwalniająca dany import towaru polskiego do Grecji od jakiegokolwiek rozdziału kontyngentów, traktowanych tutaj tylko jako kontyngenty dewizowe, wyczerpywane w miarę przedkładanych Bankowi Greckiemu faktur. Układ opiera się na zasadzie regulowania należności za importowany do wysokości przynależnego kontyngentu — towar w wolnych dewizach.

Specjalne postanowienia zawiera układ dla obu stron odnośnie do pozycji „Różne towary”, która—stanowiąc znaczną część plafonu kontyngentowego (po każdej stronie) i gwarantując listom konieczną elastyczność—jest również traktowana jako zabezpieczenie przeciw skutkom możliwych przekroczeń kontyngentów z punktu widzenia dewizowego względnie wartości towaru ponad pozwolenia importu (opiewające na wagę towaru). W zakresie tej pozycji obie strony zobowiązały się uwzględnić sugestie kontrahenta, przedstawiane przez właściwe Poselstwo.

Układ przewiduje przenoszenie kontyngentów, nie wykorzystanych w jednym okresie kontyngentowym, na okres następny, co oczywiście dotyczy tylko części naszych kontyngentów, a to z uwagi na fakt, że ich gros nie podlega w ogóle rozdziałowi, następnie przewiduje możliwość wprowadzenia kontyngentów dodatkowych—na zasadzie porozumienia obu rządów.

W postanowieniu końcowym układ zawiera klauzulę o niezwłocznym rozpoczęciu rozmów w wypadku nieprzewidzianych trudności w wykonywaniu umowy.

Aneksami do omówionej części układu są listy I (polska) i II (grecka), obejmujące, jak już wspomniano, obustronne kontyngenty, oczywiście w relacji 1 : 1. Plafon wynosi kwotę zł 75 miln., co w porównaniu z ostatnim „Gentleman Agreement” i łączną wysokością kontyngentów w 1937 r. (zł 4205 tys.) stanowi podwojenie formalnych możliwości wymiany handlowej, a tym samym—wobec znacznej prężności eksportu polskiego na rynku greckim—sukces polityczno-handlowy.

Wartość ustalonych kontyngentów obliczona jest cif.

Lista polska obejmuje m. in. następujące artykuły: zwierzęta żywe (bydło), dyktę i parkiety dębowe, cukier, strączkowe, mączkę ziemniaczaną, żelazo, parafinę, węgiel, maszyny włókiennicze, blachę cynkową, biel cynkową, bibułkę papierosową, produkty chemiczne i farmaceutyczne itd. itd., oraz pozycję „różne towary” w wysokości zł 750 tys.

Lista grecka obejmuje owoce (winogrona, rodzynki i koryncki, figi, pomarańcze i mandarynki), rudę żelazną (główna pozycja), skóry baranie, następnie szmergiel, kalafonię, wino etc. etc., wreszcie pozycję „różne towary” w wysokości zł 1 125 000.

Integralną część układu kontyngentowego płatniczego stanowią dalsze postanowienia, dotyczące importu tytoniu i związanego z tym dotychczasowego obrotu kompensacyjnego. Układ ogranicza się, jeśli chodzi o przyszłe zakupy tytoniu, do ustalenia zasady clearingu bankowego i zapłaty tytoniu wartością importowanych z Polski do Grecji artykułów na zamówienia Rządu lub wszelkich innych towarów polskich—wg porozumienia między obu stronami. Co do kontraktów już zawartych—kwota łączna 128,5 miln. drachm, czyli z górą zł 6 miln., zobowiązań Polskiego Monopolu Tytoniowego za zakupiony w ostatnich czasach tytoni rozdzielona została na 3 transze, z których pierwsza pokryta będzie eksportem bydła i węgla, druga (w terminie do dn. 1/VI b. r.) dostawami dla Rządu Grecji lub zastępczym eksportem bieżącym z załączonych listy towarów (wybór tychże towarów i wielkość eksportu ustali porozumienie obu stron). To samo w zasadzie dotyczy trzeciej transzy, gdzie termin analogicznie ustalono na dz. 1/X b. r.

Układ przewiduje porozumienie obu rządów w sprawie ustalenia szczegółów stosowania wszystkich powyższych klauzul, co w pierwszym rzędzie dotyczy techniki przyjętego (jako zasada) clearingu bankowego.

Drugą umowę polsko-grecką stanowi protokół dodatkowy (celny) do konwencji handlowej i nawigacyjnej z dn. 10/IV 1930 r., zawierającej, jak wiadomo, i część taryfową. Protokół ten przewiduje dla strony greckiej pogłębienie zniżek konwencyjnych na koryncki (ex poz. 62 p. 2) do zł 16-15 od 100 kg, inne rodzynki (ex 62 p. 3) do zł 50, figi suszone w wiankach (ex 63 p. 2) do zł 20, wreszcie zniżkę cła na ekstrakty walonei (ex 425 p. 3) do zł 8-50 z uzależnieniem stosowania tego cła od przedstawienia próbek w określonych urzędach celnych i przedkładania specjalnych zaświadczeń, stwierdzających, że jest czystym ekstraktem walonei bez innych dodatków. Dla strony polskiej protokół przewiduje fiksację stawek celnych na bydło (9 drachm metal. od sztuki) w poz. 1a, 1b, 1d greckiej taryfy celnej oraz zniżkę celną na dyktę olszową z poz. 46c³ do wysokości 48 drachm met. od 1 m³ oraz dodatkową gwarancję (ujętą w osobnej nocie) automatycznej obniżki cła na dyktę olszową na wypadek obniżki cła na dyktę brzożową, i to w tej samej wysokości.

Protokół zmienia art. 22 konwencji handlowej i nawigacyjnej z dn. 30/IV 1930 r., dotyczący wyjątków od KNU: wprowadzona została klauzula bałtycka, równocześnie zaś usunięta nieaktualna już klauzula o obrocie polsko-niemieckim na Górnym Śląsku w związku z konwencją genewską.

Protokół podlega ratyfikacji i dzielić będzie los konwencji handlowej i nawigacyjnej. Obie strony zobowiązały się wprowadzić prowizorycznie w życie jego postanowienia merytoryczne w terminie możliwie najszybszym.

Jak już wspomniano, układ kontyngentowo-płatniczy uzupełnia szereg not, regulujących specjalne kwestie w sprawie maszyn włókienniczych, węgla okrętowego, cukru (zniesienie 10% opłaty importowej i przedłużenie terminu odprawy celnej), awansów kontyngentowych. Bezpośrednio przedtem załatwiona została również pozytywnie kwestia uchylecia dodatkowych opłat na żelazo, importowane do Grecji.

Ostatnią z podpisanych umów stanowi konwencja weterynaryjna, posiadająca większe znaczenie z uwagi na duży wywóz bydła polskiego do Grecji.

W konkluzji, wyrazić należy przypuszczenie, że stosunki handlowe polsko-greckie, rozwijające się stale pomimo utrudnień, wynikających

z braków dotychczasowego stanu umownego, wzrosną się znacznie na gruncie ostatnio zawartych układów.

S. Z.

KRAJOWE RYNKI TOWAROWE

ZBOŻA I PRZETWORY

— Ruch cen zbóż w okresie 7÷19/III 1938 r. kształtował się następująco (w zł za 100 kg):

	7÷12/III	14÷19/III	Wzrost (+) lub spadek (-) %
Pszenica			
Warszawa . . .	29:25	29:25	—
Poznań . . .	26:37½	26:25	— 0:5
Lwów . . .	25:72½	25:87½	+ 0:5
Średnia . . .	27:11½	27:12	+ 0:01
Ż y t o			
Warszawa . . .	21:50	21:50	—
Poznań . . .	20:38	19:79½	— 2:9
Lwów . . .	20:05	20:00	— 0:3
Średnia . . .	20:64	20:43	— 1:1
O w i e s			
Warszawa . . .	20:25	20:25	—
Poznań . . .	20:37½	20:25	— 0:6
Lwów . . .	19:82½	19:72½	— 0:6
Średnia . . .	20:15	20:07	— 0:4
Jęczmień browarowy			
Warszawa . . .	20:50	20:12½	— 1:0
Poznań . . .	19:95½	—	—
Lwów . . .	21:50	21:30	— 1:0
Średnia . . .	20:65	20:71	—
Jęczmień zwykły			
Warszawa . . .	18:63	18:25½	— 2:1
Poznań . . .	18:32½	18:00	— 1:8
Lwów . . .	18:25	18:00	— 1:4
Średnia . . .	18:40	18:08	— 1:8

—W okresie sprawozdawczym (o d 14 d o 19 m a r c a) na rynku zbóż i przetworów nastąpiło dalsze lekkie osłabienie tendencji; obroty nieco wzrosły, podaż była dostateczna. Na giełdzie warszawskiej zniżył (w zł na 100 kg) odnotowały: wszystkie rodzaje jęczmienia 0:50, oba rodzaje I gat. mąki żytniej 0:50, —II gat. 50÷65% 1:00 oraz mąka razowa 0:50; na giełdzie poznańskiej zniżył (analogicznie): pszenica 0:50, żyto 1:00, wszystkie rodzaje I gat. mąki pszennej 1:00, I gat. 0÷50% mąki żytniej 0:90, —I gat. 0÷65% 0:80 oraz otręby pszenne, żytnie i jęczmienne 0:25.

Ogólny obrót na giełdzie warszawskiej w okresie sprawozdawczym wyniósł 7 718 t, w tym 1 542 t żyta (dla okresu, poprzedzającego sprawozdawczy, odpowiednie liczby wynosiły: 6 152 i 908).

Warszawa.—Ceny hurtowe według cedyły urzędowej (ostatnie notowania w tygodniu)—w zł za 100 kg parytet wagon Warszawa ładunek wagon (w nawiasach podane są notowania końcowe z okresu, poprzedzającego sprawozdawczy): pszenica czerwona szklista 29:75÷30:25, —jednolita 29:25÷29:75, —zbierana 28:75÷29:25, żyto I standart 21:25÷21:75, — I standart 683 grl bez notowań, jęczmień browarny 19:75÷20:25 (20:25÷20:75), — I standart 18:50÷18:75 (19:00÷19:25), —II standart 18:00÷18:25 (18:50÷18:75), — III standart 17:50÷18:00 (18:00÷18:50), owies I standart 21:50÷22:00, — eksportowy 478/488 grl bez obrotów, — II standart 20:00÷20:50, mąka pszena: I gat. 0÷30% 45:00÷47:50, — I gat. 0÷50% 42:00÷44:50, — I gat. A 0÷65% 39:50÷41:50, — II gat. 30÷65% 32:50÷34:00 (33:00÷35:00), — II gat. A 50÷65% 28:50÷31:50, —III gat. 65÷70% 25:50÷28:50, — razowa 0÷95% 24:75÷25:50, — pastewna 19:00÷20:00, mąka żytnia I gat. 0÷50% 32:50÷33:50 (33:00÷34:50), — I gat. 0÷65% 30:00÷30:50 (30:50÷31:00), —II gat. 50÷65% 22:00÷23:00 (23:00÷24:00), — razowa 0÷95% 24:25÷25:00 (24:75÷25:50), otręby pszenne grube z przemiału standartowego 16:75÷17:25, — średnie z przemiału standartowego 15:25÷15:75, — mialkie z przemiału standartowego 15:25÷

15:75, otręby żytnie z przemiału standartowego 13:00÷13:50, otręby jęczmienne 13:75÷14:25.

Poznań.—Ceny hurtowe według cedyły urzędowej (ostatnie notowania w tygodniu) — w zł za 100 kg parytet dostawa bieżąca (w nawiasach podane są notowania końcowe z okresu, poprzedzającego sprawozdawczy, o ile różnią się od obecnych): pszenica 25:75÷26:25 (26:25÷26:75), żyto 19:25÷19:50 (20:25÷20:50), jęczmień 638/650 grl 17:50÷17:75, — 673/678 grl 17:75÷18:25, — 700/717 grl 18:50÷18:75, — browarny bez notowań (19:90÷20:25), owies I standart 20:00÷20:50, — II standart 19:00÷19:50, mąka wraz z workiem: pszena I gat. 0÷30% 44:25÷44:75 (45:25÷45:75), — I gat. 0÷50% 41:25÷41:75 (42:25÷42:75), — I gat. A 0÷65% 38:25÷38:75 (39:25÷39:75), —II gat. 30÷65% 33:75÷34:25 (34:75÷35:25), —II gat. A 50÷65% bez notowań, — III gat. 65÷70% bez notowań, — razowa 0÷95% bez notowań, — pastewna bez notowań, mąka żytnia I gat. 0÷50% 29:75÷30:75 (30:65÷31:65), — I gat. 0÷65% 28:25÷29:25 (29:15÷30:15), — II gat. 50÷65% bez notowań, — razowa 0÷95% bez notowań, otręby pszenne grube z przemiału standartowego 16:50÷17:00 (16:75÷17:25), —średnie z przemiału standartowego 14:50÷15:50 (14:75÷15:75), otręby żytnie z przemiału standartowego 12:75÷13:75 (13:00÷14:00), otręby jęczmienne 14:00÷15:00 (14:25÷15:25).

RYNEK AKCYJNY

za okres od 14 do 19 marca 1938 r.

Na rynku akcyjnym giełdy warszawskiej w okresie sprawozdawczym utrzymała się w dalszym ciągu słaba tendencja, w której zasięgu znalazły się wszystkie akcje. Obroty lekko wzrosły, utrzymując się jednak poniżej obrotów przeciętnych z ostatnich kilku okresów. Poszczególne akcje odnotowały następujące straty (w zł): Bank Polski 3:50 i imienne 3:75, Warsz. Tow. Fabryk Cukru 0:50, Warsz. Tow. Kopalń Węgla 2:75, Lilpop 1:75, Modrzejów 0:75, Norblin 1:50, Starachowice 2:00 oraz Tow. Zakładów Żyrardowskich 4:00. Z dniem 15/III b. r. akcje Cukrowni „Ostrowite” są notowane bez kuponu dywidendowego za rok 1936/37 wartości zł 3:00.

Jeśli chodzi o giełdy prowincjonalne—to na giełdach: krakowskiej i lwowskiej akcjami nie zawierano w ogóle transakcyj, a na giełdzie poznańskiej obracano akcjami Banku Polskiego po kursie lekko obniżonym.

GIEŁDA WARSZAWSKA

	Wartość nominalna (waluta)	Kurs najwyższy	Kurs najniższy	Ostatni kurs w tygodniu
w zł za akcję				
Bank Handlowy w Warszawie	zł 100			50:00
Bank Polski	zł 100	113:00	110:00	110:00
„ „ imienne	zł 100	112:25	109:25	109:25
Warsz. Tow. Fabryk Cukru	zł 100			35:50 -35:00
Warsz. Tow. Kopalń Węgla	zł 100	30:25	28:00	28:50 -28:00
Przemysł Metalowy				
„Granat”	zł 100			125:00
Lilpop	zł 100	63:75	63:00	63:00
Modrzejów	zł 50	13:25	12:25	13:00
Norblin	zł 100			75:50
Starachowice	zł 100	37:75	33:00	36:00 -35:75 -36:00
Tow. Zakładów Żyrardowskich	zł 100	69:00	64:00	65:00 -66:00 45:00
Haberbusch i Schiele	zł 100			

GIEŁDA KRAKOWSKA

Akcje w okresie sprawozdawczym nie były notowane.

GIEŁDA LWOWSKA

Akcje — bez notowań.

GIEŁDA POZNAŃSKA

Akcje — w zł (maksimum i minimum; w nawiasach — notowania z okresu, poprzedzającego sprawozdawczy): Bank Polski 113:75 — 110:00 (114:00 — 113:00), Cukrownia „Kruszwica” 700:00.

CŁO ORAZ REGLAMENTACJA

UZUPEŁNIENIE PROTOKOŁU TARYFOWEGO POLSKO-FIŃSKIEGO.—W „Dz. Ust. R. P.” Nr 17/1938, poz. 126 ogłoszone zostało rozporządzenie Prezydenta Rzplitej, wprowadzające tymczasowo w życie postanowienia porozumienia między Polską i Finlandią z dn. 31/I 1938 r., dotyczącego cłenia oleju żywicznego. Na mocy tego porozumienia lista zniżek celnych, przyznanych Finlandii protokołem taryfowym z dn. 16/VII 1936 r., została uzupełniona nową pozycją, która otrzymała następujące brzmienie:

Poz. tar. celnej	Nazwa towaru	Cło zł od 100 kg
z 101	Opadkowy olej żywiczny, otrzymywany ubocznie przy fabrykacji celulozy	2·50

U w a g a do poz. 101. — Dla zastosowania wyżej wymienionego cła konwencyjnego należy złożyć w urzędzie celnym fakturę, zaświadczoną przez Laboratorium Centralne w Helsinku, stwierdzającą, że opadkowy olej żywiczny jest produktem, otrzymanym ubocznie przy fabrykacji celulozy. Powyższy produkt może być sprowadzany tylko przez urzędy celne w Gdyni i Gdańsku, gdzie zostaną złożone próbki tego produktu.

Wyżej wymieniony produkt używany jest do wyrobu niektórych farb drukarskich i oleju odlewniczego.

Zainteresowana w imporcie tego produktu do nas Finlandia pierwotnie ubiegała się za pośrednictwem swego Poselstwa o taryfikowanie go jako smoły drzewnej wg poz. 188 tar. celnej, przewidującej stawkę autonomiczną zł 2·50 od 100 kg. Po przeprowadzeniu analizy otrzymanych próbek Ministerstwo Skarbu zataryfikowało go do poz. 101 tar. celnej, co spowodowało cłenie tego produktu według stawki zł 40 od 100 kg. Cło to w stosunku do wartości tego towaru okazało się za wysokie, wobec czego Finlandia wystąpiła o przyznanie jej odpowiedniej niższej konwencyjnej, co zostało dokonane wyżej wspomnianym porozumieniem.

Dla większego zapewnienia, iż z przyznanej niższej celnej będzie korzystać tylko ustalony produkt, tj. olej opadkowy, otrzymywany ubocznie przy produkcji celulozy, zniżka ta została ograniczona przewidzianym w odnośnej uwadze warunkiem przedstawiania w urzędach celnych odpowiedniej faktury, poświadczonej przez wiarygodną instytucję (Laboratorium Centralne w Helsinku), oraz złożenia w ustalonych urzędach celnych próbek tego towaru.

Rozporządzenie, wprowadzające omówioną wyżej zniżkę celną tymczasowo w życie, obowiązuje od dn. 19/III b. r.

KOMUNIKACJA I TRANSPORT

PLAN FINANSOWO-GOSPODARCZY POLSKICH KOLEI PAŃSTWOWYCH

Plan finansowo-gospodarczy przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe” na okres od 1 stycznia do 31 grudnia 1938 r. przewiduje wpływ z eksploatacji kolei w kwocie zł 1 012 tys. przy wydatkach eksploatacyjnych w wysokości zł 858 055 tys. Daje to na d w y z k ę e k s p l o a t a c y j n ą, wynoszącą zł 153 945 tys., która łącznie z kilkuset tysiącami złotych drobniejszych pozycji wpływów rozdzielona zostanie, jak następuje: na obsługę długów—zł 67 362 tys., na lotnictwo cywilne—zł 17 642 tys., na Fundusz Pracy—łącznie z pewnymi podatkami—zł 7 831 tys., wpłata do Skarbu zł 42 miln. Reszta nadwyżki eksploatacyjnej w kwocie zł 19 780 tys. przeznaczona zostanie do kolejowego Funduszu Inwestycyjnego.

Porównyując kwotę wpływów eksploatacyjnych kolei za ostatnie 3 lata, otrzymujemy następujący szereg (w tys. zł):

1935 r.	892 192
1936 „	833 038
1937 „	940 000 ¹⁾
1938 „	1 012 000

Jak widzimy w roku 1936 nastąpił znaczny spadek wpływów, spowodowany ogólną obniżką tariff towarowych na początku tego roku. Znaczny wzrost przewozów towarowych, zapoczątkowany w II połowie roku 1936 i trwający przez cały rok 1937, oraz pewna poprawa w ruchu osobowym—wyrównały załamanie wpływów z roku 1936, przewyższając oczekiwania o ok. zł 70 miln. Spodziewany dalszy rozwój gospodarczy daje podstawę do przypuszczania, że preliminowano wpływy realnie.

Głównymi pozycjami strony dochodowej budżetu eksploatacyjnego kolei są wpływy z przewozu osób łącznie z bagażem, preliminowane w kwocie niecałych zł 240 miln., oraz wpływy z przewozu towarów, preliminowane na sumę przeszło zł 677 miln. Na resztę dochodu składają się wpływy z najmu różnych obiektów kolejowych, z eksploatacji kolei wąskotorowych, z przewozu poczty i z szeregu innych drobniejszych źródeł.

Jeżeli chodzi o wpływy z przewozu osób—to na bież. rok preliminowano wzrost tych przewozów o 6% w stosunku do ub. roku—przy niezmiennym wpływie za 1 osobo-km (gr 3·3) i przy tej samej średniej odległości przejazdu (32 km). Oczekiwany przyrost przejazdów uzasadniony jest znaczną elastycznością popytu na usługi w zakresie prze-

wozu osób, wobec czego pewien wzrost zamożności szerokich mas—w wyniku trwającej już od 1½ roku poprawy gospodarczej—uzewnętrznia się zapewne również we wzroście przewozu osób.

W zakresie przewozu towarów przyjęto wzrost o 10% w stosunku do ub. roku, co możnaby uważać za kalkulację śmiałą—zwłaszcza, że już rok 1937 wykazał wzrost poważny, bo wynoszący przeszło 25%. Jednak przy głębszej analizie tej sprawy zarzut nadmiernego optymizmu odpada—zwłaszcza jeśli się weźmie pod uwagę projektowane w b. r. inwestycje—zarówno z funduszy publicznych, jak i prywatnych, oraz wpływ tych inwestycji na szereg gałęzi przemysłu, co w wyniku musi odbić się korzystnie na ilości przewozów—zarówno bezpośrednio—w zakresie materiałów inwestycyjnych, jak i pośrednio—w zakresie artykułów konsumcyjnych—w związku ze wzrostem siły nabywczej mas pracowniczych.

Pozostałe pozycje preliminarza nie budzą wątpliwości, gdyż oparte są na bardziej uchwytnych okolicznościach albo na zupełnie ścisłych rachunkach.

Przechodząc do r o z c h o d ó w e k s p l o a t a c y j n y c h, stwierdzamy, że administracja kolei na szczeblu dyrekcji okręgowych ma preliminowane wydatki przeszło o zł 1·2 miln. mniejsze niż w ub. r., jeśli jednak doliczyć do tego wyodrębniony obecnie budżetowo koszt utrzymania kilku samodzielnych biur (Statystyka, Zakupy, Wagonowe, Rozrachunkowe, Projektów i Studiów, Elektryfikacji Węzła Warszawskiego, Laboratorium Badawcze)—w kwocie zł 3 416 tys.—to łącznie koszt administracji wyniesie zł 33 079 tys.

Na służbę drogową preliminowano zł 145 409 tys., co stanowiłoby znaczny postęp w stosunku do kilku ubiegłych lat (np. w 1935 r. wydano na ten cel ok. zł 114 miln., a w 1936 r.—tylko niecałe zł 110 miln.), jednakże zeszłoroczny wzrost cen na szyny i podkłady, będące głównym przedmiotem wydatków z tej pozycji budżetu, jest najważniejszym powodem podniesienia wydatków na służbę drogową.

Osiągnięty już i spodziewany nadal wzrost przewozów spowodował konieczność podniesienia kredytów na służbę stacyjną, handlową, konduktorską itp. o ok. zł 12 miln. w porównaniu z budżetem zeszłorocznym. To samo dotyczy kosztów trakcji i służby wagonowej. Cena węgla nie uległa zmianie, charakterystyczne jest tylko to, że musiano podnieść normę zużycia węgla (do 55 kg na tysiąc brutto tono-km), a to wobec wyłączenia z eksploatacji P. K. P. kolei Herby Nowe—Gdynia, która przy dużym natężeniu przewozów i dzięki ogromnej przewodze ruchu towarowego o charakterze tranzytowym nad ruchem osobowym zużywa tylko 40% normy, zużywanej przeciętnie na P. K. P.

¹⁾ Jest to kwota spodziewana; preliminarz przewidywał tylko zł 878 177 tys.

Pocieszającym objawem omawianego budżetu jest znaczne podniesienie kredytu na służbę warsztatową. Gdy w ubiegłych 3 latach kredyty na ten cel wahały się w granicach zł 120–130 miln., to na rok bież. przewidziano kredyt w wysokości zł 161,2 miln. Tak znaczne podniesienie wydatków na służbę warsztatową stało się rzeczą konieczną wobec pogarszającego się stanu taboru wskutek zaległości konserwacyjnych i renowacyjnych w ciągu ubiegłych 5 lat. Podwyżka kredytu na naprawę taboru wynosi w stosunku do 1936 r. przeszło zł 22 miln., a na wymianę taboru — ok. zł 11 miln. Projektuje się zakup 25 parowozów, 85 wagonów osobowych i 100 wagonów towarowych specjalnych. Zaznaczyć jednak tutaj należy, że pomimo znacznej podwyżki kredytów na utrzymanie i wymianę taboru nie został jednak jeszcze osiągnięty właściwy poziom w tym względzie, a tylko zahamowane zostało tempo pogarszania się. Niewątpliwie, w roku przyszłym konieczne będzie dalsze wydatne zwiększenie tej pozycji budżetu, aby wreszcie wejść na drogę racjonalnej gospodarki taborowej.

Zaległości w zakresie urządzeń zabezpieczenia ruchu pociągów nie będą jeszcze odrobione w bież. okresie budżetowym, gdyż nieznacznie tylko zwiększono na ten cel wydatki, natomiast poważnie podniesiono kredyt na służbę elektrotrakcyjną—wobec wydatnego rozszerzenia trakcji elektrycznej na liniach podwarszawskich.

Wydatki na służbę sanitarną pozostają niemal bez zmiany od kilku lat, wahać się około kwoty zł 11 miln.

Blisko 5-milionowy wzrost nastąpił w zakresie tzw. rozchodów wspólnych. Większość tego wzrostu, gdyż przeszło zł 3 miln., przeznaczona jest na wypłatę wynagrodzeń specjalnych i akordowych, koniecznych celem utrzymania przy kolei bardziej wartościowych pracowników, których liczba przy niskim w ogóle poziomie płac na P. K. P. jest nie wystarczająca, a nawet posiada tendencję malejącą. Również zwiększono wydatki na kursy dokształcające w różnych rodzajach służby kolejowej. Inne pozycje tego rozdziału są stosunkowo drobne i nie zawierają większych zmian—oprócz należności za używanie obcych urządzeń, która to pozycja wzrosła przeszło o zł 2,5 miln. w stosunku do budżetu z ub. r.—w związku z koniecznością uregulowania pewnych zaległych należności za świadczenia kolei czechosłowackich w komunikacji granicznej. Podniesiono również znacznie kredyt na rozszerzenie propagandy turystycznej.

Budżet kolei wąskotorowych wykazuje wzrost kredytu na utrzymanie o przeszło zł 1 miln. w stosunku do ubiegłych 3 lat, mianowicie w związku z koniecznością wzmoczenia naprawy torów i taboru, gdzie—podobnie jak i na kolejach normalnotorowych—istnieją poważne zaległości. Stwierdzić jednak należy trwającą już trzeci rok poprawę gospodarki na kolejach wąskotorowych, które poprzednio przez szereg lat wykazywały deficyty eksploatacyjne, a obecnie stały się samowystarczalne.

Wydatki na emerytury, zabezpieczenia i ubezpieczenia preliminowane zostały na szeszciorocznym poziomie, tj. w kwocie zł 95 330 tys. W ciągu roku I/VII 1936 ÷ I/VII 1937 liczba emerytów wzrosła o 1 592, wynosząc 41 207. W tym samym czasie liczba wdów i sierot podniosła się o 1 099 do 43 109.

Na długi i gwarancje preliminowano zł 67 362 tys., tj. prawie to samo co w ub. roku. Pozycja ta w ciągu ostatnich 2 lat znacznie wzrosła—wskutek zaciągnięcia zobowiązań na elektryfikację węzła warszawskiego i na zaprowadzenie hamulców zespolonych w pociągach towarowych. Również pożyczki, zaciągnięte na pokrycie rozchodów Funduszu Inwestycyjnego, obciążają poważnie tę pozycję.

Komunikacja samochodowa P.K.P.—pomimo znacznych obciążeń z tytułu zakupu drogiego taboru krajowej budowy lub montażu—stała się już imprezą dochodową i w bież. roku przy dochodzie, preliminowanym na zł 6 miln., ma przynieść przeszło zł 1,5 mil. zysku, który przeznaczony zostanie na zakup nowego taboru i budowę pomieszczeń.

Wreszcie, w wydatkach P.K.P. figuruje pozycja zł 17 612 tys. na utrzymanie lotnictwa cywilnego, z czego zł 14 760 tys. na wydatki zwyczajne, reszta zaś na różne inwestycje. Głównymi pozycjami budżetu zwyczajnego lotnictwa cywilnego są subwencje, wypłacane na eksploatację linii lotniczych oraz na cele badawcze i szkoleniowe.

Przechodząc do ogólnej oceny tegorocznego budżetu P. K. P., stwierdzić należy wyraźną poprawę tego budżetu w postaci zwiększenia pewnych wydatków eksploatacyjnych, które nadmiernie skomprymowano w latach depresji gospodarczej. Poprawa ta jest wynikiem znacznego wzrostu przewozów, jaki nastąpił w ub. roku i jaki utrzymuje się w bież. roku. Poprawa ta jednak nie jest wydatna, ograniczając się tylko do zahamowania pogarszającego się stanu w zakresie utrzymania kolei. Wyższe konieczności państwowe wykluczyły możliwość do przystąpienia już w b. r. do intensywniejszego odrabiania zaległości kryzysowych. Należy mieć nadzieję, że nastąpi to już w przyszłym roku—tym bardziej, że w ciągu ub. r. uzupełniony został najpilniejszy i najdotkliwszy brak w gospodarce kolejowej, mianowicie odbudowany został w znacznej części obrotowy kapitał przedsiębiorstwa P.K.P., poważnie nadwyrężony w latach depresji.

Niedostatek kapitału obrotowego—zarówno w zapasach materiałów, potrzebnych do eksploatacji, jak i w gotówce—ogromnie utrudniał gospodarce i podrażał ją, bowiem roboty renowacyjne i konserwacyjne nie mogły być planowo i oszczędnie wykonywane, a ponadto trzeba było ponosić koszty prolongowania terminów płatności dostawcom oraz koszty krótkoterminowych kredytów na pokrywanie najpilniejszych zobowiązań. Racjonalna gospodarka na P.K.P. może być prowadzona przy zapasie materiałów o wartości (przy obecnych cenach) ok. zł 160 miln. i przy gotówce ok. zł 80 miln. Ostatnio wartości materiałów (tzw. fundusz zasobów) osiągnął kwotę zł 118 miln., a gotówka kasowa—przeszło zł 55 miln. Stanowi to ogromny postęp w stosunku do niedawnych czasów, kiedy stan gotówki wynosił ok. zł 12 miln. przy poważnej sumie krótkoterminowych zobowiązań, których terminy płatności trzeba było niejednokrotnie przedłużać.

Biorąc tedy pod uwagę postęp w odbudowie kapitału obrotowego, zahamowanie pogarszania w zakresie utrzymania kolei przy zachowaniu wzrastających świadczeń na rzecz Skarbu Państwa i przy prowadzonej nadal intensywnie akcji inwestycyjnej—a wszystko to przy niezmiennym niskim poziomie taryf przewozowych—należy dojść do wniosku, że budżet tegoroczny daje podstawę do pozytywnej oceny gospodarki kolejowej.

B. K.

POLSKO-ŁOTEWSKO-ESTONSKA KOMUNIKACJA TOWAROWA. — W taryfie bezpośredniej wyżej wymienionej komunikacji przeprowadzono ostatnio szereg zmian i uzupełnień, związanych z aktualnymi zmianami taryf wewnętrznych wchodzących w rachubę kolei, bądź też wskutek powstałych potrzeb taryfowych, a mianowicie:

Z ważnością od dnia 15/II 1938 r. wprowadzono w życie do części V bezpośredniej polsko-łotewsko-estońskiej taryfy towarowej nową taryfę artykułową Nr 10 na eksport lnu ze stacji Lwów i Przemysł do stacji lotewskiej Riga drogą przez Turmont. Przy przewozie w ciągu jednego roku najmniej 1 tys. t tego towaru udzielona zostanie ulga, wynosząca gr 26 od 100 kg.

Zarządzeniem, ogłoszonym w Nr 9 „Dz. Tar. i Zarz. Kolej.” skreślono—z ważnością od dn. 15/III b.r.—stawki klasy 21, obowiązujące na kolejach estońskich, które zawarte są w części III tej taryfy. Ponadto obniżono opłaty na eksport z Polski do Łotwy, Estonii i Finlandii ziół, korzeni, kwiatów itp., stosowanych w lecznictwie. W związku z tym opracowano nowe niższe stawki globalne dla tych artykułów, które są zawarte w taryfie artykułowej Nr 7 części V omawianej taryfy. Taryfa ta obowiązuje od szeregu stacji okręgu wileńskiego, np. Głębokie, Nowo-Swięciany itd., do stacji lotewskiej Riga i estońskiej Valga. Okrąg wileński jest specjalnie zainteresowany w eksporcie ziół do krajów bałtyckich, dlatego to obniżka ta, uwzględniona w taryfie bezpośredniej, ma dla wylających duże znaczenie.

Z ważnością od dn. 20/II weszły w życie dodatki do taryfy bezpośredniej, a to: dodatek 4 do części II i III taryfy, w którym całkowicie zerobiono dotychczasowe brzmienie poz. 17, zawierającej nomenklaturę drewna. Przeróbka tej taryfy wynikała na skutek zmiany taryfy wewnętrznej kolei lotewskich. Zasadniczo zmiana upraszcza dotychczasowe brzmienie nomenklatury, znosząc daleko posunięte różniczkowania, dotyczące zarówno rodzaju drzewa, jak i jego wymiaru, przez co dostosowano ją bardziej do nomenklatury taryfy polskich kolei. Opłaty zasadnicze na kolejach lotewskich uległy zmianie co do poszczególnych gatunków drewna, które to zmiany wyrażają się w podwyżce opłat. Opłaty te, wymienione w III części taryfy, nie mają jednak praktycznego znaczenia, gdyż dla eksportu polskiego drewna z okręgu wileńskiego, który wyłącznie zainteresowany jest w przewozie drewna przez Łotwę, istnieje część IV omawianej taryfy, zawierająca dogodne stawki przewozowe, odpowiadające pod względem taryfowym potrze-

bom tegoż eksportu (p. niżej). Niektóre gatunki drewna, np. drewno opałowe, drewno celulozowe, nie zostały obciążone w ogóle żadną podwyżką opłat.

Następnie przerobiono brzmienie pozycy: 33—na len, i 39—na konopie, czyniąc je przejrzystymi, gdyż dotychczasowe teksty powodowały rozbieżną interpretację tych pozycy przy eksporcie z Polski do Łotwy i tranzytem przez Łotwę. Obecnie brzmieć będzie „len: a) miedlonny lecz nietrzepany, b) trzepany, czesany, bielony”.

W poz. 64 nomenklatury i klasyfikacji towarów (część II) obniżono na kolejach lotewskich opłaty na przewóz nawozów sztucznych wszelkiego rodzaju, a to przy 10-tonowych przesyłkach o ok. 40%, a przy 15-tonowych o ok. 35%. Miałoby to znaczenie dla polskiego eksportu tego artykułu do Łotwy wzgl. do Estonii w tranzycie przez Łotwę. Opracowano dalej nową pozycję nomenklatury na wozy meblowe w stanie próżnym i ładownym (poz. 114), która ma zastosowanie przy przewozie z Polski i do Polski.

W części III taryfy zmieniono tabelę opłat lotewskiej klasy 21, które to opłaty zostały w stosunku do dotychczasowych podwyższone. Praktycznie stawki klasy 21 z powodu nader niskiego baremu wchodziły w nielicznych tylko przypadkach w zastosowanie.

Jednym z głównych artykułów, zawartych w tej taryfie, jest drzewo wszelkiego rodzaju, będące przedmiotem naszego eksportu, wobec czego dodatkiem do części IV taryfy bezpośredniej, obowiązującej dla komunikacji z okręgu wileńskiego w tranzycie przez Łotwę i porty lotewskie, przerobiono całkowicie brzmienie taryfy artykułowej Nr 1. Zmiana nomenklatury na drewno, spowodowana także zmianą taryfy wewnętrznej kolei lotewskich, idzie w kierunku uproszczenia, zwłaszcza o ile chodzi o drewno w stanie nieobrobionym. Dotychczasowe nader drobne zróżniczkowanie nazwy drewna, odmienne od nomenklatury wewnętrznej taryfy polskiej, powodowało pewne trudności przy jej stosowaniu. Omawiana taryfa Nr 1 zawiera drewno nieobrobione (kłocę, bloki), kopalniaki, słupy teletechniczne, drewno celulozowe, drewno opałowe, podkłady kolejowe i drewno tarte, jak: belki, bale, deski itp.

Mimo przeprowadzenia podanych wyżej zmian, opłaty przewozowe tej taryfy nie zostały zmienione, jakkolwiek zasadnicze stawki przewozowe na kolejach lotewskich dla drewna zostały podwyższone, o czym wspomniano w dodatku 4 do części II i III taryfy polsko-lotewsko-estońskiej. Wskutek kumulacji poszczególnych pozycy drewna stawki normalne, zawarte w tabeli opłat do tej taryfy, uległy pewnym przesunięciom, natomiast stawki Aneksu 1 do taryfy artykułowej Nr 1 na przewóz drewna do stacy portowych lotewskich Bolderaja, Skrunda i Liepaja pozostały prawie niezmienione, stawki Aneksu 2 na eksport drewna opałowego i stawki Aneksu 3 na eksport drewna obrobionego wraz ze zniżonymi specjalnie opłatami przy określonym kontyngencie, również pozostały w dotychczasowej wysokości.

Poza tym w części IV zmieniono nomenklaturę na len i konopie dla większej przejrzystości.

Dodatkiem 1 do części V taryfy (zawiera ona taryfy stacyjne) wprowadzono w życie nową taryfę artykułową Nr 111 na tranzytowy przewóz przez Polskę z Łotwy świń bitych, oraz Aneks 3, zawierający globalne stawki również na tranzytowy przewóz 11 artykułów (jak: globalna, wyroby z gumy, formiery itp.) z Łotwy w tranzycie przez Polskę.

W „Dz. Tar. i Zarząd. Kolej.” Nr 11 ogłoszono zmianę stawki in plus w części IV taryfy w taryfie art. na wyłoczyny z nasion oleistych, to samo w taryfie art. Nr 7 na ziola z części V. Oprócz tego wprowadzono nową taryfę artykułową Nr 11 na tranzytowy przewóz przez Polskę z Czechosłowacji do Łotwy cegły i płyt szamotowych.

POLSKO-ESTOŃSKA KOLEJOWO-MORSKA KOMUNIKACJA TOWAROWA.—W powyższej bezpośredniej taryfie, obowiązującej w komunikacji pomiędzy Polską i Estonią drogą przez porty w Gdyni i Gdańsku, wprowadzono z ważnością od dn. 20/III b.r. uzupełnienie do taryfy artykułowej Nr 109 na import do Polski szmat, a mianowicie włączono stację Łódź-Kaliska. Stawka z Tallina do Łodzi wynosi przy 5 t—0.854, a przy 10 t—0.716 jednostek taryfowych za 100 kg (1 jed. tar.—= zł 8.914).

Z. H.

ŻEGLUGA I SPRAWY MORSKIE

PRACA POLSKIEJ FLOTY HANDLOWEJ W ROKU 1937¹⁾

Rok 1937 zaznaczył się w międzynarodowej żegludze morskiej wyjątkowo korzystnie. Po długotrwałym, bardzo ciężkim dla żeglugi okresie kryzysu, nastąpiła dość nieoczekiwanie wysoka koniunktura, tzw. boom, który przeszedł najsmielsze przewidywania. Ożywienie to, które wystąpiło już w połowie roku 1936 spowodowały m. in. następujące czynniki: 1) dwuletnie nieurodzaje w Ameryce Północnej i związane z tym przekierowanie zakupów, a więc i transportów zboża na potrzeby Europy z Ameryki Południowej, co zaabsorbowało znacznie więcej tonażu—nie tylko z uwagi na zwiększone zapotrzebowanie, lecz i ze względu na większe odległości dostawców od odbiorców, 2) niepokoje na Dalekim Wschodzie, 3) wojna Włoch z Etiopią i wzmożone na ten cel zapotrzebowanie tonażu, 4) wojna hiszpańska, 5) strajki floty amerykańskiej w końcu 1936 r., 6) ogólne niepokoje polityczne i związane z tym olbrzymi wzrost zbrojeń—wzrost zapotrzebowania na surowce we wszystkich krajach.

Wymieniliśmy najważniejsze elementy ostatniej koniunktury, które wskazują, że zasadniczą rolę grały tu czynniki natury pozagospodarczej, co w znacznej mierze tłumaczy nieoczekiwane powstanie, natężenie i krótkotrwałość tej koniunktury.

Natężenie ostatniej koniunktury w żegludze charakteryzują następujące wskaźniki frachtowe, obliczane przez angielską Chamber of Shipping (przy podstawie 1929 r. = 100): 1934 r. — 75.83, 1935 r. — 76.28, 1936 r. — 90.79, 1937 r. — 140.45. We wrześniu tego ostatniego roku cena usług za transporty morskie osiągnęła swój punkt kulminacyjny, wyrażający się wskaźniki 172.22, poczem szybko zaczęła spadać do 118.78 w grudniu.

Pomimo, iż nikt nie wróżył długotrwałości tej haussie frachtowej, to jednak budownictwo okrętowe, przy bardzo wysokich kosztach budo-

wy, wbrew wszelkim kalkulacjom handlowym wykazało nie notowane dotychczas napięcie.

Rozbudowa floty handlowej, po wojnie światowej w ogóle, a w roku ubiegłym w szczególności jest w pewnym stopniu także jednym z przejawów akcji zbrojowej, gdyż flota handlowa to broń w walce na morzach o kolonie, o źródła surowców, o swobodę i samodzielność gospodarczą. Jedne mocarstwa rozbudowują swój tonaż, by utrzymać już zdobyte pozycje, inne—by dorównać tym pierwszym, i w rezultacie powstaje nadmiar tonażu na potrzeby obsługi obrotów towarowych w czasie pokoju. Statki nie mogą być przechowywane w magazynach mobilizacyjnych, lecz szukają pracy w wspomnianej obsłudze, co niewątpliwie przyspieszyło załamanie się koniunktury i co wprowadza prawdopodobnie na czas dłuższy zakłócenie równowagi między popytem i podażą tonażu na rynku frachtowym. W międzynarodowym wyszczególnieniu budownictwa okrętowego, którego bynajmniej nie powstrzymało i nie powstrzyma załamanie się koniunktury, jest coraz mniej miejsca dla wolnej żeglugi, obliczonej na świadczenie intratnych usług, a coraz więcej świadomych wysiłków tych organizmów gospodarczych i państwowych, które ambicjonują do roli przodowniczej w rodzinie narodów i tym więcej nieodpartej konieczności rozbudowy tonażu na potrzeby obsługi własnych obrotów—dla tych, którzy chcą zachować byt samodzielny. A to już wykracza, ponad wszelką wątpliwość, poza dyskusję. Toteż sam fakt rozbudowy tonażu nigdzie właściwie nie jest dyskutowany. Dyskusja toczy się nad gestyjnością, organizacją przedsiębiorstw, standaryzacją typów statków, metodami, środkami pomocy oraz rozmiarami tej pomocy ze źródeł publicznych.

Podkreślić należy, że i u nas w Polsce zrozumienie potrzeby rozwoju floty handlowej nie nasuwa żadnych zastrzeżeń i dyskusji, czego skromnym wyrazem jest właśnie rok ubiegły, kiedy to pomimo wspomnianego wzrostu kosztów budowy odnośny program w tym zakresie został z nawiązką wykonany. Podnosi to stan naszego morskiego tonażu o przeszło 40%.

Potencjalnie rok 1937 ma dla naszej żeglugi morskiej o tyle większe, a nawet wręcz historyczne znaczenie, że została zrealizowana idea

¹⁾ Sprawozdanie za rok 1936—p. „Polska Gospodarcza” zesz. 13/1937, str. 462, sprawozdanie za 3 kwartały 1937 r.—„Polska Gospodarcza” zesz. 50/1937, str. 1599.

własnej stoczni i oddane tej stoczni zamówienie na budowę pierwszego, naprawę już polskiego, statku morskiego. Zamówienie to poczyniła „Żegluga Polska” w grudniu ub. r.; będzie to statek o nośności ok. 1 250 t, a jego wykończenie przewidywane jest w pierwszych miesiącach 1940 r. Pomijamy tu zamówienia statków na stocznich zagranicznych z uwagi, iż zostały one w międzyczasie wyczerpująco omówione.

W ruchu statków w portach polskiego obszaru celnego nasza bandera zajęła w 1937 r.: w Gdyni—drugie miejsce przy wzroście — w porównaniu z 1936 r.—liczby statków na wyjściu z 643 do 667 i z 791 866 nrt do 816 599 nrt; z uwagi iż ruch statków w tym porcie wzrósł z 4 999 statków—4 898 147 nrt do 5 759 o tonażu 5 635 243 nrt—przeło udział procentowy naszej bandery zmniejszył się, niestety, z 16,2% na 14,5%, w Gdańsku bandera polska zajęła szóste miejsce z udziałem 6,5% (w 1936 r.—piąte miejsce 7,3%) pomimo zwiększonej ilości statków z 324 do 327 i tonażu z 239 052 nrt do 263 067 nrt. Tutaj również spadek stosunkowy udziału bandery polskiej tłumaczy się znacznym wzrostem ogólnego ruchu statków na wyjściu z 5 398 statków—3 292 097 nrt do 5 952—4 035 095 nrt.

Przewozy ogólne polskiej floty handlowej w 1937 r. w porównaniu z 1936 r. kształtowały się następująco (w tonach):

	Wywóz	Przywóz	Tranzyt	Razem
1937	1 287 382	495 359	147 138	1 929 879
1936	1 000 333	345 436	81 887	1 427 656
Wzrost w 1937 r.	287 049	149 923	65 251	502 223

Ogólny wzrost przewozów wynosi 502 223 t (35,17%). Wywóz wzrósł o 287 049 t (28,7%) i stanowi prawie 10% ogólnego wywozu przez Gdynię i Gdańsk (12 973 tys. t), przywóz wzrósł o 149 923 t (ponad 43,4%) i stanowi przeszło 15,3% ogólnego przywozu, wreszcie wywóz + przywóz wzrósł o 436 972 t (32,5%) i stanowi prawie 11% ogólnych obrotów (16 206 951 t) przez porty polskie.

Z powyższych liczb widzimy, że wzrosły zarówno sumy bezwzględne, jak i stosunkowe przewozów, przy czym należy zauważyć, że wymienione kwoty obejmują również i przewozy na statkach, wydzierzawionych przez polskich armatorów, o czym—w miarę posiadania odnośnych danych—podajemy bliższe szczegóły poniżej przy omawianiu pracy każdego przedsiębiorstwa żeglugowego.

Przewozy na statkach żeglugi nieregularnej w okresach porównawczych ilustruje następujące zestawienie (w tonach):

	Wywóz	Przywóz	Tranzyt	Razem
1937	945 021	225 772	64 421	1 225 214
1936	719 314	184 724	28 081	932 119
Wzrost w 1936 r.	225 707	41 048	26 340	293 095

I w tym dziale transportów stwierdzamy bardzo znaczny wzrost przewozów, bo o 31,4%, tylko niestety wzrost ten został osiągnięty w głównej mierze dzięki zwiększonej aktywności w zakresie charterowania obcych statków, głównie na obsługę eksportu węgla.

Z podanej wyżej sumy przewozów 1 225 214 t—Polsko-Skandynawskie Towarzystwo Transportowe S. A. „Polskarob” przewiozło 673 449 t, w tym na statkach dzierżawionych i to w ostatnim kwartale roku sprawozdawczego 206 367 t, a na 4 statkach własnych 467 082 ton.

Statki trampowe „Żegluga Polskiej” przewiozły ogółem 551 765 t, co w porównaniu z 1936 r. (448 388 t) wykazuje wzrost o 103 377 t. Z powyższej sumy przypada na wywóz (w nawiasach—dane za rok 1936) 303 032 t (249 023 t), w tym węgiel i koks 275 369 t, drzewo różnych rodzajów 19 097 t, żelazo i szyny 4 887 t, kainit 2 560 t, i mniejsze ilości różnych innych towarów. Przywóz wzrósł z 181 074 t w 1936 r. do 225 772 t, w tym ruda 99 262 t, tomasyna 57 045 t, kostka granitowa 86 360 t, pomarańcze 1 325 t itd., wreszcie przewozy między portami obcymi wzrosły z 18 291 t do 22 961 t. Wzrost przewozów na 6 statkach trampowych „Żegluga” tłumaczy się zaniechaniem dalszych podróży. Od końca lipca 1937 r. s/s „Wisła” został wycofany z linii do Ameryki Południowej, którą obsługiwał przez półtora roku, i zatrudniony w przewozach drzewa—głównie do Anglii. Inne statki również ogra-

niczyły się do podróży na wodach europejskich, wobec czego liczba odbytych podróży w ub. r. wzrosła do 203 z 173.

Pomijając przewozy węgla i koksu na statkach, charterowanych przez „Polskarob”—trampy polskie wywozły 745 410 t, co stanowi zaledwie 7,38% tych surowców, których wywieziono w 1937 r. ogółem 10 140 710 t przez Gdynię/Gdańsk. W porównaniu z 1936 r. nasz stosunkowy udział w obsłudze tego eksportu uległ zmniejszeniu o 1,48%, bowiem wywóz węgla i koksu wzrósł bardzo znacznie (o przeszło 28%).

Ogólny udział polskich przedsiębiorstw żeglugowych w obsłudze obrotów masowych wynosi 8,6%, a przewozów na polskich statkach trampowych—po potrąceniu przewozów na statkach dzierżawionych—zaledwie 7,1%.

Już w ostatnich dniach ubiegłego roku sprawa zwiększenia naszego udziału w obsłudze transportów węgla oraz innych towarów masowych stała się szczególnie nagląca—wobec zarządzenia międzynarodowych towarzystw ubezpieczeniowych, które wręcz reglamentują eksport węgla do niektórych krajów południowych. Sprawa ta znalazła swój wyraz i ocenę w wywiadzie Pana Ministra Romana, zamieszczonym w czasopiśmie „Morze” z marca b. r.

Zbędne byłoby dodawać, że nie mniej ważna jest sprawa uniezależnienia się w obsłudze przywozu surowców, o czym kilka uwag poświęciliśmy w tym miejscu przed rokiem, które nic nie straciły na swojej aktualności. Sprawa rozwoju polskiego trampingu z każdym rokiem staje się pilniejsza.

Polskie linie regularne wykazują następujące obroty (w tonach):

	Wywóz	Przywóz	Tranzyt	Razem
1937	342 361	269 587	92 717	704 665
1936	281 019	160 712	53 806	495 537
Wzrost w 1937 r.	61 342	108 875	38 911	209 128

Przewozy na liniach regularnych wynoszą 704 665 t, a po potrąceniu złomu, przywiezionego na jednej linii amerykańskiej w ilości 38 945 t, i tranzytu—pozostaje 573 003 t, co stanowi 28,2% ogólnych obrotów towarów niemasywowych, które są szacowane w naszych portach na 2 028,2 tys. t¹). Wzrost przewozów na liniach regularnych wynosi 42,2%, przy czym na szczególne podkreślenie zasługuje wzrost—zarówno w liczbach bezwzględnych (108 875 t), jak i stosunkowych (67,7%)—po stronie przywozu.

Poszczególne towarzystwa okrętowe przewiozły (w tonach):

	„Gdynia-Ameryka”	„Żegluga Polska”	„Polbrit”	Razem
1937	167 678	421 713	115 274	704 665
1936	73 346	314 081	108 110	495 537
Wzrost w 1937 r.	94 332	107 632	7 164	209 128

Towarzystwo „Gdynia-Ameryka Linie Żeglugowe” osiągnęło największy stosunkowo wzrost przewozów, bo 128,6%, przy czym wykazana wyżej liczba 167 678 t nie obejmuje przewozów na statkach, dzierżawionych dorywczo na linii do Ameryki Południowej.

Poszczególne linie regularne, obsługiwane przez to towarzystwo, wykazują porównawczo następujące obroty:

1) Linia do Ameryki Północnej—43 231 t, gdy w 1936 r.—41 664 t²)—przy tej samej ilości podróży. Wzrost ten nastąpił dzięki zwiększeniu się przywozu, podczas gdy wywóz wykazuje spadek, co zresztą ma swoje usprawiedliwienie w większej liczbie odjazdów do Stanów Zjedn., a mianowicie gdy w 1936 r. było 20 odjazdów i 18 przyjazdów—to w 1937 r. wypadło w każdym kierunku po 19 podróży. Wśród towarów wywożonych przeważały: szynki i przetwory mięsne, drzewo, sól, masa drzewna, ogórki, nasiona, cynk, bibułka papierosowa, meble gięte itd., w przywozie: samochody i ich części, miedź, bawełna, maszyny i inna drobniaka.

2) Linia do Ameryki Południowej—26 170 t, a w 1936 r.—19 112 t. Ten wzrost przewozów usprawiedliwiony jest większą ilością podróży,

¹) P. „Polska Gospodarka” zesz. 10/1938, str. 419.

²) Liczby te są nieco większe, aniżeli podane w sprawozdaniu za rok 1936 wskutek przeprowadzenia pewnej korektywy.

które w obu kierunkach wzrosły z 12 do 20—po 10 podróży w każdym kierunku. Na linii tej wywożone jest głównie żelazo, cynk, sól, drzewo, dykta, a przywożone—garbniki (quebracho), kawa, skóry, nasiona oleiste, wełna, bawełna.

Obok statków własnych w miarę potrzeby korzystano w obsłudze tej linii ze statków dzierżawionych, na których przewieziono 34 856 t różnych towarów, nie objętych w powyższych zestawieniach.

3) Linia do portów zatoki Meksykańskiej wykazuje największe przewozy towarów, bo 79 012 t, przyczyniając się głównie do tak znacznego wzrostu przewozów ogólnych towarzystwa w okresie sprawozdawczym, gdyż linia ta, uruchomiona właściwie na początku 1937 r., nie znajduje odpowiednika w 1936 r. Wykonano tu 17 podróży—10 do Ameryki i 7 z Ameryki. Linia jest obsługiwana dwoma statkami motorowymi, które są wydzierżawione na dłuższy okres czasu—do maja roku przyszłego, kiedy to przewidziane jest wejście na tę linię 2 statków własnych, znajdujących się w budowie w Stoczni Gdańskiej. Głównymi artykułami wywozu na tej linii są: sól, drzewo, szynki, wytloki buraczane, żelazo, a w przywozie: złom, bawełna. W drodze do Ameryki statki tej linii zawiązują do New Yorku.

4) Linia palestyńska wykazuje stosunkowo bardzo znaczny wzrost obrotów—bo z 11 221 t w 1936 r. do 19 265 t w 1937 r.—dzięki zwiększonym przewozom w kierunku z Konstancy do Palestyny, podczas gdy w kierunku odwrotnym przewóz towarów zmniejszył się. Wymieniony wzrost obrotów jest tym bardziej godny uwagi, że w okresie sprawozdawczym liczba podróży uległa redukcji z 60 do 40—po 20 odjazdów w obu kierunkach.

W okresie sprawozdawczym „Żegluga Polska” S. A. uruchomiła nową linię do Finlandii Zachodniej—tak, iż od kwietnia ub. r. obsługuje 9 linii regularnych. Po wyłączeniu przewozów na nowej linii (23 341 t) stwierdzamy, że na pozostałych liniach przewozy wzrosły o 26%, przy czym wzrost wykazują przewozy na wszystkich liniach—za wyjątkiem linii do Hamburga, na której zanotowano nieznaczny spadek. Wywóz na 9 liniach wyniósł 198 650 t (168 102 t), przywóz 151 178 t (105 139 t) i tranzyt 71 885 t (40 840 t). Ogólny wzrost przewozów wyniósł 34,3%.

Wobec szczupłości własnego tonażu przedsiębiorstwo zmuszone jest wynajmować statki obce. Na statkach tych przewieziono w ub. r. 119 555 t, czyli 28% obrotów na liniach regularnych „Żeglugi”. W całym roku 1937 było dzierżawionych stale co najmniej 4, a w okresach wzmoczonego ruchu znacznie więcej statków obcych; przeciętnie dziennie dzierżawiono 2 266 nrt.

Polsko-Brytyjskie Towarzystwo Okrętowe S. A. zwiększyło swoje przewozy o 7 164 t (6,6%), przy niezminionej ilości oraz niezmiennym zasięgu obsługiwanych linii (3 linie).

Właściwie wzrost przewozu nastąpił tylko na liniach do Hull i do Le Havre i na tych liniach istnieją dalsze możliwości w tym zakresie, podczas gdy linia do Londynu jest w pełni wykorzystana (przynajmniej na wyjściu)—tak, iż bez uprzedniego powiększenia tonażu nie można tu liczyć na wzrost obrotów.

Przewozy pasażerów i emigrantów — bez wycieczek i ruchu przybrzeżnego oraz przewozów „Żeglugi Polskiej”—objęły 44 499 osób, a więc w porównaniu z 1936 r. (47 199) zmalały o 2 700 osób. Zostało to spowodowane dalszym bardzo znaczącym spadkiem frekwencji na linii palestyńskiej, podczas gdy na wszystkich innych liniach liczba pasażerów wykazuje tendencję rozwojową.

Na poszczególnych liniach przewieziono (w nawiasach—dane za 1936 r.): 1) do Ameryki Północnej 10 419 (7 752), w kierunku powrotnym—7 292 (7 101), wzrost o 2 858 osób (ponad 19%), 2) do Ameryki Południowej wyjechało 8 224 (5 106), przyjechało 1 244 (353), wzrost o 4 009 osób (ok. 72%), co znajduje swoje uzasadnienie w większej ilości odjazdów, o czym wspomnieliśmy przy omawianiu ruchu towarowego na tej linii, 3) do Palestyny (z Konstancy) 5 920 (14 509) i w kierunku powrotnym 4 462 (5 883), pomimo więc stosunkowego wzrostu frekwencji w kierunku do Konstancy—ogólne przewozy spadły na tej linii o 10 010 (ok. 50%).

Polsko-Brytyjskie Tow. Okrętowe przewiozło ogółem 6 938 pasażerów i emigrantów, a zatem o 1 779 osób więcej aniżeli w 1936 r.

Na poszczególnych liniach tego Towarzystwa przejechało: 4) do Le Havre (Londyn, Parkeston) 5 907 (4 249), w kierunku powrotnym 116 (208), 5) do Hull 256 (200) i z powrotem 227 (208), 6) do Londynu 218 (210) i z powrotem 214 (184).

Nadto „Żegluga Polska” na liniach regularnych przewiozła 958 pasażerów, przy czym największą frekwencją cieszy się linia do Antwerpii, na której przewieziono 523 pasażerów, następnie linia do Finlandii (Helsinki), na której zanotowano 314 pasażerów. Pozostałe linie na Bałtyku nie posiadają właściwych urządzeń dla pasażerów, toteż przejazdy pasażerów na tych liniach należy uważać raczej za przypadkowe. Natomiast, jak dotąd, nie wyzyskane są urządzenia pasażerskie na statkach, kursujących do portów Lewantu, a jest to trasa godna uwagi i poznania, czas przejazdu na tej trasie może być skrócony przez odbycie podróży w jednym kierunku na „Polonii” via Konstanca.

W ruchu przybrzeżnym „Żegluga Polska” przewiozła 210 422 pasażerów. Największe nasilenie tego ruchu przypada na miesiące letnie maj—sierpień, przy czym tylko w jednym miesiącu (lipcu) przejechało ponad 73 tys. pasażerów, w pozostałych miesiącach frekwencja waha się od 1 421 w lutym (najgorszy miesiąc pod względem warunków nawigacyjnych na Bałtyku, co zmusza czasami do zatrzymania statków) do 3 136 w październiku i 6 640 we wrześniu.

Liczba wycieczek morskich, organizowanych przez T-wo „Gdynia-Ameryka,” w okresie sprawozdawczym zmniejszyła się z 14 na 10, wobec czego i liczba turystów zmalała z 7 420 do 4 898. Liczby te nie obejmują wycieczek, organizowanych przez biura podróży na normalnych rejsach, oraz wycieczek, organizowanych w miesiącach zimowych na wodach amerykańskich.

Zmiany w tonażu omówiliśmy już w sprawozdaniu poprzednim. Efektywnie tonaż morski w 1937 r. wzrósł bardzo nieznacznie, nieco większym zmianom w tym zakresie uległ tonaż pomocniczy—portowy, o czym bliżej szczegółów podaliśmy w zesz. 9/1938, str. 370.

Stan zatrudnienia polskich przedsiębiorstw żeglugowych wynosił na dz. 1/I 1938 r. ok. 2 400 osób. W tym personel pływający 1 774, a personel lądowy w kraju i za granicą oraz portowy ponad 600 osób.

Nie możemy jeszcze podać dokładnej sumy wpływów polskiej floty handlowej, są one w 1937 r. o mniej więcej 25% wyższe aniżeli w 1936 r. i należy je szacować na okrągłą sumę zł 50 mln., z czego przeszło połowa stanowi czysty zysk dla naszego bilansu płatniczego, jest to zatem suma stosunkowo bardzo poważna. Zbędne byłoby dodawać, że suma ta może być kilkakrotnie zwiększona i to jest m. in. jeden z istotnych argumentów, wskazujących na potrzebę dalszej rozbudowy naszej bandery.

J. Korolkiewicz

PRACA PORTU GDYŃSKIEGO W LUTYM 1938 R.—Przy omawianiu wyników pracy portu gdyńskiego w lutym b. r. i porównywaniu ich z wynikami w styczniu należy zwrócić uwagę, że luty jest miesiącem o 3 dni krótszym od stycznia, co musiało wywrzeć wpływ na liczby, charakteryzujące obrót towarowy w tych miesiącach. Drugim ujemnym czynnikiem, cechującym warunki pracy w lutym, były niewątpliwie uciążliwe wpływy atmosferyczne, które zwykle w znacznym stopniu utrudniają w lutym żeglugę na Bałtyku.

Ruch statków w lutym również wyraża się liczbami, niższymi od styczniowych. Zawinęły, mianowicie, do Gdyni 452 statki (505) o łącznym tonażu 433 109 nrt (476 885), wyszło statków 438 (503) o łącznym tonażu 424 934 nrt. Średni tonaż statku, zawiązającego do Gdyni w lutym, nieco wzrósł, wynosząc 958,2 nrt (944,3). Średnia ilość statków, przebywających jednocześnie w porcie, zmalała do 51 (54), średni zaś postój statku w porcie nie wykazuje niemal żadnej różnicy—55,6 godz. w lutym wobec 55,5 godz. w styczniu. W kolejności bander na pierwszym miejscu utrzymała się Szwecja, na drugim—Polska, na dalszych zaś—Dania, Włochy, Finlandia, Niemcy i Grecja.

Ogólny obrót towarowy w lutym wyniósł 677 406 t (w styczniu—801 617 t), z czego na obrót zamorski przypada 674 258 t (801 574 t), na obrót drogą wodną z wnętrzem kraju—2 293 t (w styczniu—brak zupełny) i na obrót przybrzeżny—855 t (43 t).

W obrocie zamorskim daje się zaobserwować w lutym spadek zarówno importu, jak i eksportu. Import ten wyniósł w lutym 138 266 t (158 182 t), eksport zaś—535 992 t (643 392 t). Na liczby powyższe złożyły się w lutym następujące pozycje (w tonach):

Przywóz		Wywóz	
Nasiona różne	170	Zboże	2 575
„ oleiste	8 570	Strączkowe	66
Ryż surowy	27	Nasiona i rośliny	414
Owoce świeże	7 012	Mąka pastewna	380
„ suszone	1 217	Słód	1 070
Konserwy owocowe	9	Ziemniaki	33
Kawczy i migdały	181	Warzywa	1 682
Kawa	458	Owoce świeże	219
Herbata	103	Konserwy owocowe	23
Kakao	375	Szynki i inne peklowane	319
Korzenie	137	Bekony	1 594
Rośliny i mater. rośl.	58	Drób i ptactwo bite	5
Zywica	487	Jaja	757
Słedzie świeże	1 313	Masło	1 160
„ solone	2 422	Cement	2 458
Rudy różne i wypalki pił.	11 352	Sól kuch. i przemysł.	100
Piryty	—	Węgiel eksportowy	68 593
Olje	142	„ bunkrowy	62 553
Smola i smary	5	Koks	5 720
Asfalt	8	Smola i pak smołowy	2 468
Tłuszcze i oleje roślinne	367	Olje i parafina	2
„ zwierzęce surowe	1 061	Konserwy warzywne	186
Tran	381	Przetwory mięsne	3 534
Napoje alkoholowe i inne	113	Cukier	6 763
Tytoń	854	Napoje alkoholowe	14
Siarka	132	Makuchy	482
Przetwory chemiczne	122	Wyłoki buraczane	2 244
Farby	54	Przetwory chemiczne	137
Garbniki	520	Siarczan amonu	3 048
Fosforyty	11 471	Salmiak	39
Żuźle Thomasa	9 650	Karbid	15
Skóry	3 015	Farby	5
Wetna	3 052	Biel cynkowa	451
Odpadki wełniane	82	Saletra	19
Przędza wełniana	23	Skóry	91
Bawełna	7 388	Tkaniny	494
Odpadki bawełny	239	Bawełna i odpadki	249
Przędza bawełniana	136	Bale i słupy	5 190
Len, konopie, sisal i inne	24	Drewno tarte	23 375
Juta	1 227	Wyroby z drzewa	843
Szmaty	1 252	Kleпки	30
Kauczuk	799	Dykty i forniry	995
Wyroby gumowe	187	Meble gięte	339
Papier i makulatura	1 086	Wyroby koszykarskie	26
Papa i tektura	1	Papier	607
Celuloza	147	Papa i tektura	318
Żelazo surowe	446	Celuloza	105
Metale różne	220	Żelazo surowe	42
Złom żelazny	50 877	„ handlowe	4 940
Miedź	692	Blacha żelazna i stal.	1 673
Cyna	148	Metale różne	20
Cynk	1	Wyroby żelazne i metal.	842
Wyroby żelazne i metal.	675	Rury żeliwne i żelazne	1 308
Maszyny, aparaty i części	1 046	Naczynia emaliowane	207
Części wagon. i lokomot.	201	Cynk	908
Samochody, motocykle i	1 106	Blacha cynkowa	227
części	5 425	Różne	5 035
Różne	5 425		
Razem: 138 266		Razem: 535 992	

Po stronie przywozu największą różnicę można stwierdzić w pozycji złomu, którego w lutym przywieziono przez Gdynię o 25 tys. t mniej niż w styczniu (50 877 t—wobec 75 689 t). Poza złomem różnice na niekorzyść miesiąca sprawozdawczego wykazują również: ryż surowy (27 t—wobec 5 699 t), śledzie świeże (1 313 t—wobec 3 977 t), śledzie solone (2 422 t—wobec 3 149 t), fosforyty (11 471 t—wobec 16 410 t), bawełna (7 388 t—wobec 8 878 t), papier i makulatura (1 086 t—wobec 1 250 t), juta (1 227 t—wobec 1 452 t) i miedź (692 t—wobec 1 618 t). Wzrosły natomiast w lutym pozycje: nasion oleistych (8 570 t—wobec 3 894 t), owoców świeżych (7 012 t—wobec 3 794 t), owoców suszonych (1 217 t—wobec 565 t), rud różnych (11 352 t—wobec 10 018 t), tłuszczów zwierzęcych (1 061 t—wobec 874 t), żużli Thomasa (9 650 t—wobec braku zupełnego w styczniu), wełny (3 052 t—wobec 1 726 t), szmat (1 252 t—wobec 1 042 t), maszyn i aparatów (1 046 t—wobec 843 t), samochodów, motocykli i części (1 106 t—wobec 821 t) oraz „różne” (5 425 t—wobec 4 268 t).

Po stronie wywozu zmalały w lutym przede wszystkim pozycje: węgla, a mianowicie: węgla eksportowy (387 593 t—wobec 463 549 t), węgla bunkrowy (62 553 t—wobec 68 793 t) oraz koks (5 720 t—wobec 20 241 t). Spadek wykazują ponadto: zboże (2 575 t—wobec 2 875 t), cement (2 458 t—wobec 3 364 t), smola i pak (2 468 t—wobec 5 620 t), makuchy (482 t—wobec 1 112 t), bale i słupy

(5 190 t—wobec 10 383 t), drzewo tarte (23 375 t—wobec 26 450 t), dykty i forniry (995 t—wobec 1 212 t), żelazo handlowe (4 940 t—wobec 6 634 t), szyny kolejowe (brak zupełny—wobec 1 559 t w styczniu) i „różne” (5 035 t—wobec 6 960 t). Wzrosły natomiast w lutym pozycje: siodu (1 070 t—wobec 581 t), warzyw (1 682 t—wobec 1 430 t), masła (1 160 t—wobec 985 t), przetworów mięsnych (3 534 t—wobec 1 051 t), cukru (6 763 t—wobec 4 621 t), wyłoków buraczanych (2 244 t—wobec 276 t), siarczanu amonu (3 048 t—wobec zupełnego braku), blachy (1 673 t—wobec 408 t) oraz rur żelaznych i żelaznych (1 308 t—wobec 932 t).

W obrocie drogą wodną z wnętrzem kraju po stronie przywozu—z ogólnej ilości 957 t—figuruje 2 pozycje: 100 t mąki i 857 t cukru, po stronie wywozu (1 336 t) figuruje szereg drobniejszych pozycji oraz jed a poważniejsza, a mianowicie ryż—805 t. W styczniu tą drogą nie dokonano żadnego obrotu.

W obrocie przybrzeżnym przywieziono w lutym 150 t, wywieziono zaś 705 t; wszystkie pozycje danego zestawienia wyrażają się nikłymi liczbami. W styczniu w obrocie przybrzeżnym przywieziono jedynie do Gdyni 43 t ryb z własnych połowów.

Ruch pasażerów nie wykazał w lutym zmian: przyjechało 288 osób (w styczniu—324), wyjechało—2 065 (2 131).

()

RUCH W PORCIE GDAŃSKIM W STYCZNIU I LUTYM 1938 R.

Liczby ruchu okrętowego w porcie gdańskim w styczniu b. r. są co najmniej niższe aniżeli w grudniu 1937 r. Pojemność okrętów, które weszły do portu, zmniejszyła się w porównaniu z grudniem o 3·2%, pojemność okrętów, które wyszły—jest mniejsza o 7·6%. W porównaniu z analogicznym miesiącem ub. r. nastąpił wzrost, a mianowicie dla okrętów wchodzących o 21·7%, dla wychodzących o 12·1%. Ruch okrętowy w lutym był mniejszy w porównaniu z tym samym miesiącem 1937 r. przy okrętach wchodzących o 3·7%, gdy przy okrętach wychodzących zwiększył się o 4·6%. Porównując z sobą obydwie miesiące sprawozdawcze widzimy, że pojemność okrętów wchodzących i wychodzących była w lutym mniejsza aniżeli w styczniu, a mianowicie w pierwszym wypadku o 18%, w drugim o 20·7%.

Ruch okrętowy w porcie gdańskim w obydwóch miesiącach sprawozdawczych kształtował się następująco:

	Przybył o:		Odeszł o:	
	Styczeń	Luty	Styczeń	Luty
	statków	nrt	statków	nrt
Polska	27	20 288	24	18 003
Gdańsk	6	1 988	8	1 423
Niemcy	92	55 382	88	44 873
Finlandia	28	29 743	18	17 237
Z. S. R. R.	1	1 859	1	3 391
Estonia	25	16 320	17	12 446
Łotwa	12	15 203	6	6 820
Litwa	9	4 422	13	6 157
Szwecja	93	62 618	75	48 821
Norwegia	38	29 292	32	18 782
Dania	74	50 131	54	34 438
Anglia	19	22 958	17	24 441
Holandia	12	7 451	14	7 627
Belgia	1	724	—	—
Francja	2	3 320	2	3 320
Włochy	3	8 486	2	7 101
Grecja	5	8 936	8	23 308
Bulgaria	1	102	—	—
Panama	1	146	—	2 584
Islandia	1	676	1	435
Razem: 450	340 045	380	278 626	452
			341 077	383
				270 168

W styczniu na 20 bander, biorących udział w ruchu portowym, bandera polska zajmuje siódme miejsce—za Szwecją, która tym razem wysunęła się na pierwsze miejsce, Niemcami, Danią, Finlandią, Norwegią i Anglią, wyprzedzając Łotwę, Estonię i inne. W lutym na 18 bander—bandera polska zajmuje szóste miejsce—za Szwecją, przodującą nadal w ruchu okrętowym, Niemcami, Danią, Anglią i Grecją, wyprzedzając Norwegię, Finlandię, Estonię i szereg innych.

Obrót towarowy w styczniu wyniósł 580 663 t w porównaniu z 692 710 t w grudniu i 642 715 t w analogicznym miesiącu 1937 r.; w pierwszym wypadku był on więc mniejszy o 16·2%, w drugim—o 9·6%. Import wyniósł 119 640 t, zmniejszył się zatem w porównaniu z grudniem ub. r. o 14·4%, a w porównaniu ze styczniem 1937 r. wzrósł o 84·1%. Eksport (461 023 t) zmniejszył się zarówno w porównaniu z grudniem, jak i ze styczniem ub. r., a mianowicie w pierwszym wypadku o 16·6%, w drugim o 20·2%. W lutym obrót towarowy wyniósł 493 493 t, był więc mniejszy od styczniowego o 15%, natomiast przewyższył obrót towarowy w lutym 1937 r.

o 9-1%. Import zmalał w porównaniu ze styczniem nieznacznie (o 5-7%), a w porównaniu z analogicznym miesiącem ub. r. wzrósł aż o 170-2%. Eksport zmniejszył się w stosunku do obydwóch miesięcy porównawczych, a mianowicie w pierwszym wypadku o 17-4%, w drugim o 7-3%.

Poniższe zestawienie charakteryzuje rozwój ruchu towarowego w porcie gdańskim w pierwszych 2 miesiącach b. r. (w tonach):

Grupa towarowa	Przywóz		Wywóz	
	Styczeń	Luty	Styczeń	Luty
Produkty pochodzenia roślinnego	2 413	10 683	30 187	31 666
Produkty pochodzenia zwierzęcego	2 749	2 894	237	274
Produkty pochodzenia mineralnego	93 268	84 076	336 914	264 757
Tłuszcze, oleje itd.	10 701	1 007	—	2
Artykuły spożywcze, tytoń	390	1 037	14 698	14 530
Chemikalia	7 154	10 217	10 832	1 365
Skóry i wyroby	8	7	66	50
Surowce włókiennicze	138	162	24	79
Kauczuk i wyroby	495	358	3	—
Drzewo i wyroby	197	196	60 177	65 376
Papier i wyroby	396	681	77	41
Materiały budowlane	31	24	76	45
Metale i wyroby	1 559	1 303	7 475	2 364
Maszyny i aparaty	99	131	210	72
Pozostałe	42	19	47	77
Razem:	119 640	112 795	461 023	380 698

W styczniu pierwsze miejsce w imporcie zajmują produkty pochodzenia mineralnego; przywóz artykułów tej grupy zmniejszył się w porównaniu z grudniem ub. r. o 16%. Drugie miejsce przypadło tłuszczom i olejom z kwotą 10 701 t, podczas gdy w miesiącu poprzednim import tej grupy wyniósł zaledwie 349 t. Zwiększył się o 39-3% przywóz chemikalij, zajmujących trzecie miejsce. Przywóz następnych grup uległ zmniejszeniu, a mianowicie: produktów pochodzenia zwierzęcego o 72-5%, produktów pochodzenia roślinnego o 24%, oraz metali i wyrobów o 74-7%. Dalsze miejsca zajmują kauczuk i wyroby, papier i wyroby oraz inne artykuły, które w porównaniu z grudniem ub. r. nie wykazują poważniejszych zmian.

W lutym w imporcie pierwsze miejsce zajmują w dalszym ciągu produkty pochodzenia mineralnego z liczbą o 9-8% mniejszą niż w styczniu. Na drugim miejscu stoją produkty pochodzenia roślinnego, przywóz których przeszedł 4-krotnie przewyższa przywóz w styczniu, na trzecim—chemikalia (o 42-7% więcej niż w styczniu). Produktów pochodzenia zwierzęcego przywieziono o 5-2% więcej, metali i wyrobów o 16-3% mniej. Import tłuszczów i olejów, który w styczniu zwiększył się o 1 007 t. Inne grupy utrzymują się mniej więcej na poziomie miesiąca poprzedniego.

W eksporcie na pierwszym miejscu znajdują się produkty pochodzenia mineralnego, a więc w pierwszym rzędzie węgiel; wywóz artykułów tej grupy zmniejszył się w porównaniu z grudniem ub. r. o 7-7%. Eksport następnych grup również wykazuje zmniejszenie, a więc drzewa—o 43-9%, produktów pochodzenia roślinnego—o 17-2%, artykułów spożywczych i tytoniu—o 3-2%, chemikalij—o 30-8%, metali i wyrobów—o 39-2%.

W lutym w eksporcie pierwsze miejsce zajmują produkty pochodzenia mineralnego z liczbą o 21-4% mniejszą niż w styczniu. Eksport drzewa zwiększył się o 8-6%. Na trzecim miejscu stoją produkty pochodzenia roślinnego z liczbą o 4-8% większą. Przywóz grupy artykułów spożywczych i tytoniu utrzymał się prawie zupełnie ściśle na poziomie z miesiąca poprzedniego. Zmniejszył się przeszło 3-krotnie wywóz metali i wyrobów.

Przyjechało do portu gdańskiego w styczniu 26 pasażerów, wyjechało 39; w lutym przyjechało 23 pasażerów, wyjechało 46.

A. R.

M/S „OKSYWIE” W GDYNI.—W dn. 20 marca zawinął do Gdyni nowy statek „Żegluga Polskiej” m/s „Oksywie”, wykończony ostatnio przez fińską stocznnię „Crichton-Vulcan” w Abo.

M/S „Oksywie” przeznaczony jest w zasadzie do obsługi linii Gdynia—Hamburg, na razie jednak—do czasu wykończenia bliźniaczego statku „Rozewie”—będzie kursować pomiędzy Gdynią i Sztokholmem.

Nośność nowego statku sięga przeszło 1 tys. t (DW), rejestrowy tonaż netto wynosi ok. 500 t. Maksymalna długość „Oksywia” wynosi 59-5 m, szerokość—10-5 m, zanurzenie—przy pełnym obciążeniu—4-1 m. Do napędu statku służy 800-konny, pięciocylindrowy silnik Diesel, wykonany w Szwecji. Statek jest całkowicie zelektryfikowany i posiada 2 prądnice, napędzane również silnikami Diesel. Z urządzeń, poruszanych elektrycznością, wymienić należy: windy ładunkowe, windę kotwiczną, przekaźniki sterowe, napęd pomp i urządzeń pomocniczych, a nawet grzejniki w kabinach.

Na uwagę zasługuje doskonale rozwiązanie pomieszczeń dla załogi, które są bardzo wygodne i obszerne.

Statek posiada 3 ładownie z międzypokładami, z przeznaczeniem dla drobnicy, oraz jest uzbrojony w urządzenia przeciwładowe. Szybkość normalna przy pełnym ładunku wynosi ok. 10 węzłów.

M/S „Oksywie” stanowi niewątpliwie bardzo cenny nabytek dla naszej floty handlowej.

Z RYNKU FRACHTOWEGO.—We wszystkich ośrodkach załadowczych zapotrzebowanie na tonaż było minimalne. Oczekiwana poprawa nie tylko „nie materializuje się”, lecz wręcz przeciwnie—sytuacja z tygodnia na tydzień pogarsza się. Jest to spowodowane zmniejszaniem się obrotów zbożem i nic nie wskazuje na to, by zapotrzebowanie to wydłużało się zwiększyło. Odbiorcy europejscy poczynili w międzyczasie pewne zapasy, a ostatni rozwój wypadków politycznych nie zmusza do czynienia większych zakupów zboża.

Stabilizację warunków wykazywał dotychczas rynek w Ameryce Północnej, ale i tam ładunki zboża zdają się już wyczerpywać, a według ostatnich wiadomości zapotrzebowanie na tonaż pod te ładunki zmalało.

Jedynie bodaj godne zanotowania zainteresowanie istnieje w zakresie eksportu złomu, w szczególności do Japonii.

Pomijając inne ośrodki załadowcze, charakteryzujące się jednym słowem „martwota”, wypada kilka uwag poświęcić sytuacji na Bałtyku, który wobec uwolnienia się od lodów wchodzi właśnie w sezon eksportu drzewa. „The Timber Trades Journal” z dn. 19 b. m. ocenia tę sytuację raczej pesymistycznie. Zapotrzebowanie na tonaż jest nadal bardzo ograniczone, liczba zakontraktowanych ładunków—mała. Na statki, gotowe do załadunku, stawki są nieco mocniejsze, lecz należy mieć na uwadze, że stawki te były w ostatnich 2 miesiącach tak niskie, że szereg statków zostało unieruchomione.

W konsekwencji tego stanu podaż tonażu na marzec i kwiecień zmalała, wobec czego na najbliższe terminy stawki wzrosły ostatnio o ok. 2½ za std. Natomiast już na maj i późniejsze terminy sytuacja nie uległa zmianie. Właściciele statków poszukują ładunków na maj i pierwsze dni czerwca, lecz zapotrzebowanie załadowców jest minimalne. W dodatku załadowcy na każde żądanie otrzymują tak dużo ofert na warunkach stawek minimalnych, że pozwala to im sądzić, że uda się uzyskać stawki niższe. Właściciele statków, związani odnośną umową, nie są jednak skłonni zejść poniżej wspomnianych stawek. Chociaż ukazują się już pogłoski o kontraktach, zawartych na warunkach gorszych—to jednak pogłoski te nie znajdują dotąd potwierdzenia.

Biuletyn Dyrekcji Handlowej Rady Portu i Dróg Wodnych w Gdańsku z dn. 19 b. m. ocenia sytuację na frachtowym rynku drzewnym bardziej optymistycznie dla właścicieli statków, przepowiadając tendencję wzrostową. Przewidywania te motywuje następującymi okolicznościami: wzrostem kosztów, związanych z uruchomieniem tonażu, zwiększonym zapotrzebowaniem na tonaż wobec przewidywanej w krótkim czasie likwidacji wojny w Hiszpanii, zwiększonymi zbrojeniami w Anglii i Francji, wreszcie w związku z większymi transportami drzewa polskiego do Anglii, wobec odpadnięcia dla tego drzewa rynku niemieckiego, który będzie obecnie pokrywał swoje zapotrzebowanie drzewem austriackim.

Z wyluszczonej argumentów za istotny wzrost tendencji zbrojenionych we Francji i Anglii, co może wywrzeć swój wpływ na rynek frachtowy, natomiast pozostałe przemiany miałyby charakter lokalnych i nie wydaje się, by odegrały jakąkolwiek rolę w kształtowaniu się stawek frachtowych.

Dowodem tego jest szereg transakcyj, zawartych ostatnio przez Z.S.R.R., które zostały dokonane na dłuższe terminy 4÷6 miesięcy po stawkach minimalnych.

Zresztą i wymieniony powyżej biuletyn stwierdza, że wbrew nadziejom armatorów, gdańscy załadowcy drzewa spodziewają się obniżki stawek minimalnych i w związku z tym wstrzymują się od zawierania kontraktów.

Stawki na węgiel pozostają na poziomie dotychczasowym i tylko do portów Ameryki Południowej notują, minimalny zresztą, wzrost o 3 d na tonie.

POCZTA I TELEGRAF

RUCH POCZTOWY, TELEGRAFICZNY I TELEFONICZNY W LUTYM 1938 R. w ważniejszych miastach przedstawiał się w sposób następujący (w tys. jednostek, wzgl. zł):

Miejscowość	Przesyłki listowe:		Czasopisma	Listy wartościowe	Paczki:		Przesyłki za pobraniem	Zlecenia pocztowe	Wpłacone przekazy pocztowe i telegraficzne		Wpłaty P. K. O.		Rozmowy telefoniczne międzynarodowe	Telegramy	Rozmowy telef. miejscowe na stec. M.P. i T. i P.A.S.T.	Wpływy brutto		
	zwyczajne	po econe			bez podanej wartości	z podaną wartością			ilość	na kwotę	ilość	na kwotę					ilość	
																	kwota	
Warszawa	wysłane 39 627·2 otrzymane 10 085·0	319·3 518·3	7 002·6 117·0	6·3 13·9	198·5 139·5	12·0 3·6	78·9 16·9	21·2 12·6	161·4 239·7	21 850·9 15 845·9	310·3 90·8	47 840·5 5 610·8	229·6 264·3	47·2 67·1	17 199·5	2 425·5		
Łódź	wysłane 1 957·0 otrzymane 2 761·4	128·3 129·7	305·8 329·0	0·8 2·7	36·9 30·8	8·3 0·9	14·9 8·0	57·1 16·2	38·1 92·5	3 543·9 6 345·3	82·1 23·2	24 595·2 1 273·2	70·8 53·8	13·8 15·3	3 588·3	529·7		
Lwów	wysłane 6 371·6 otrzymane 3 079·6	142·1 152·3	1 287·3 301·9	2·0 4·6	47·9 37·1	4·3 7·6	15·8 1·5	5·4 1·8	41·2 109·6	5 113·4 5 720·0	68·1 24·8	11 919·6 1 780·3	35·2 41·1	13·3 14·0	1 936·0	530·6		
Poznań	wysłane 6 724·3 otrzymane 3 273·2	73·5 77·7	2 444·9 132·3	2·1 4·8	44·3 37·4	1·5 1·7	18·8 5·8	2·2 3·3	37·5 64·5	2 887·9 3 230·9	51·7 20·4	10 218·0 1 215·0	49·7 63·4	7·7 10·0	1 256·7	641·7		
Kraków	wysłane 2 665·1 otrzymane 3 442·9	127·9 149·0	1 328·7 244·3	2·3 3·1	51·1 39·6	7·9 6·9	17·3 3·4	5·8 1·8	49·4 68·8	4 243·3 3 594·9	73·3 22·4	13 415·9 1 419·9	58·3 64·5	10·0 17·2	1 859·2	742·8		
Wilno	wysłane 828·0 otrzymane 1 302·0	52·9 46·4	493·7 1141·4	1·3 4·0	14·5 17·6	2·9 1·2	6·6 3·2	4·2 2·7	19·0 46·2	2 549·5 2 830·6	29·0 15·6	4 063·6 810·4	11·3 14·8	5·9 6·1	1 744·4	246·5		
Katowice	wysłane 1 883·6 otrzymane 1 330·6	58·7 54·3	494·7 138·0	1·0 1·9	20·3 27·5	0·8 2·5	6·1 6·0	3·8 2·4	27·4 31·9	3 565·3 1 640·1	43·9 10·6	7 800·4 775·3	73·7 67·3	10·7 7·2	1 542·3	623·4		
Lublin	wysłane 514·1 otrzymane 826·5	30·7 31·6	35·2 741·0	1·2 0·2	9·5 8·9	1·0 1·4	1·8 1·8	1·8 1·5	14·1 18·4	1 505·2 1 894·3	22·2 9·2	4 529·5 729·2	12·9 28·9	3·1 2·5	245·8	95·7		
Bydgoszcz	wysłane 1 376·1 otrzymane 1 239·2	26·5 21·1	317·3 148·8	0·6 0·4	15·3 14·3	1·0 1·5	4·0 2·8	1·2 2·5	18·0 25·3	1 712·0 1 225·4	33·7 8·0	4 558·7 770·8	14·3 18·3	4·0 3·7	335·9	153·6		
Sosnowiec	wysłane 556·0 otrzymane 477·6	18·6 16·5	28·5 34·8	0·4 0·9	4·5 5·1	0·3 0·3	0·6 2·2	0·9 1·0	12·9 14·1	1 686·9 611·8	20·5 7·7	4 133·8 570·6	7·1 12·3	2·4 4·0	407·5	184·6		
Białystok	wysłane 505·9 otrzymane 428·3	29·1 21·4	23·7 98·6	0·2 1·2	4·6 4·7	0·5 0·5	1·2 1·8	2·4 1·4	9·7 11·7	900·9 1 145·3	19·7 4·6	3 671·0 404·9	7·4 8·8	2·6 2·2	473·3	79·3		
Chorzów	wysłane 575·2 otrzymane 651·2	14·0 15·1	251·2 743·0	0·3 0·4	7·1 7·2	0·3 0·4	1·4 1·9	1·2 1·7	9·7 9·3	882·5 341·1	18·7 4·4	3 775·6 389·6	6·8 —	1·1 1·4	437·0	189·3		
Toruń	wysłane 1 018·5 otrzymane 1 094·5	23·1 27·5	266·3 105·1	0·3 0·4	12·1 10·0	0·3 1·0	5·8 2·1	0·4 1·1	12·3 18·4	899·7 797·2	20·9 6·9	2 963·6 459·1	20·9 21·1	2·5 2·3	223·2	135·0		
Gdynia	wysłane 933·6 otrzymane 911·0	31·9 30·1	37·5 148·8	0·1 0·2	20·0 13·4	0·5 1·9	7·9 3·1	0·7 2·2	21·2 15·0	1 598·8 1 880·8	31·2 10·8	7 901·4 677·7	38·2 34·3	8·9 9·3	763·7	358·1		

Wekslu w lutym b. r. nadesłano do urzędów i agencji pocztowych 263 755 sztuk na kwotę zł 26 363 tys., z tego: zainkasowano 199 671 sztuk na kwotę zł 21 072 tys., zaprotestowano 29 992 sztuk na kwotę zł 2 965 tys.

OBROT PRZEKAZÓW POCZTOWYCH I TELEGRAFICZNYCH W ROKU 1937. — W obrocie krajowym wpłacono w roku 1938 przekazów pocztowych 19 304 443 szt. i przekazów telegraficznych 157 818 szt. na kwotę zł 1 648 471 061, wypłacono zaś przekazów pocztowych 19 251 424 szt. i przekazów telegraficznych 15 832 szt. na kwotę zł 1 647 139 706. W obrocie zagranicznym wpłacono przekazów pocztowych 13 868 szt. i przekazów telegraficznych 60 szt. na kwotę zł 1 519 718, wypłacono zaś przekazów pocztowych 13 532 272 szt. i telegraficznych 1 689 szt. na kwotę zł 67 894 671.

Obrót przekazów pocztowych i telegraficznych mieliśmy w roku 1937 z następującymi państwami:

K r a j	Wpłacone przekazy pocztowo-telegraficzne		Wypłacone przekazy pocztowo-telegraficzne	
	liczba	zł	liczba	zł
Argentyna	113	—	25 936	1 787
Austria	168	2	13 153	22 432
Belgia	1 283	7	183 131	57 525
Bulgaria	17	—	1 113	8
Chili	1	—	19	—

Chiny	93	—	24 565	76	—	3 354
Czechosłowacja	1 945	11	122 144	46 650	47	1 238 263
Dania	143	4	12 888	926	18	40 501
Egipt	448	—	72 560	1 415	—	46 186
Estonia	195	—	9 926	3 255	—	114 025
Finlandia	63	—	3 608	154	6	9 536
Francja	2 326	11	249 748	352 177	1 265	24 688 424
W. M. Gdańsk	91	1	8 087	10 711	29	378 083
Grecja	32	—	2 855	—	—	—
Hiszpania	2	—	135	—	—	—
Holandia	255	—	39 547	5 015	50	183 778
Japonia	12	—	916	70	—	4 259
Jugosławia	199	—	11 314	—	—	—
Kanada	206	—	53 798	45 695	—	2 444 158
Luksemburg	16	—	679	2 993	1	144 509
Lotwa	400	1	22 734	5	—	963
Niemcy	1 452	—	40 777	362 175	60	9 891 398
Norwegia	26	—	1 234	106	3	3 699
Portugalia	16	—	2 204	285	—	14 881
Rumunia	529	—	21 500	875	—	38 880
Stany Zjedn.	1 235	—	278 961	427 171	—	25 131 439
Szwajcaria	357	15	69 800	3	—	163
Szwecja	147	1	6 095	1 062	46	64 614
Tunis	3	—	300	245	1	18 604
Watykan	9	—	226	—	—	—
Węgry	85	—	3 691	1	—	73
W. Brytania	657	—	49 598	6 312	—	394 781
Włochy	1 344	7	188 486	4 151	—	53 441

KRONIKA TYGODNIOWA

PRZEGLĄD USTAW I ROZPORZĄDZEŃ

USTAWY:

Ratyfikacja porozumienia polsko-angielskiego w sprawie zmiany umowy handlowej polsko-angielskiej—ust. z dn. 12/III 1938 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr 17/1938, poz. 123).

Ratyfikacja porozumienia polsko-angielskiego, dotyczącego zniżek celnych na pewne artykuły chemiczne—ust. z dn. 12/III 1938 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr 17/1938, poz. 124).

Zmiana rozporządzenia o badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa — ust. z dn. 1/III 1938 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr 18/1938, poz. 132).

Ratyfikacja układu polsko-angielskiego, dotyczącego taryfikacji bieęgacy do maszyn przędzalniczych — ust. z dn. 12/III 1938 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr 18/1938, poz. 134).

Zatwierdzenie układu polsko-gdańskiego o ubezpieczeniu społecznym—ust. z dn. 16/III 1938 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr 18/1938, poz. 135).

Zmiana ustawy o opodatkowaniu piwa—ust. z dn. 16/III 1938 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr 18/1938, poz. 136).

Zmiana rozporządzenia o obniżeniu zadłużenia gospodarstw rolnych z tytułu należności Funduszu Obrotowego Reformy Rolnej—ust. z dn. 16/III 1938 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr 18/1938, poz. 137).

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ:

Tymczasowe wprowadzenie w życie postanowień porozumienia polsko-finlandzkiego, dotyczącego cienia oleju żywicznego—rozporz. z dn. 12/III 1938 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr 17/1938, poz. 126).

ROZPORZĄDZENIA MINISTRÓW:

Uzupełnienie wykazu przedsiębiorstw, korzystających z ulg dla przedsiębiorstw przemysłowych i komunikacyjnych—rozporz. Ministra Przemysłu i Handlu z dn. 7/III 1938 r., wyd. w poroz. z Ministrami: Spraw Wojskowych i Skarbu („Dz. Ust. R. P.” Nr 17/1938, poz. 130).

Gazowanie napojów—rozporz. Ministra Skarbu z dn. 7/III 1938 r., wyd. w poroz. z Ministrem Opieki Społecznej („Dz. Ust. R. P.” Nr 18/1938, poz. 138).

Obniżenie ceł wywozowych na niektóre artykuły gdańskiego przemysłu, gdańskich rękodzieł oraz gdańskiego rolnictwa—rozporz. Ministra Skarbu z dn. 9/III 1938 r., wyd. w poroz. z Ministrami: Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Ref. Roln. („Dz. Ust. R. P.” Nr 18/1938, poz. 139).

Podatek komunalny od budynków na obszarze gmin wiejskich—rozporz. Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 24/III 1938 r., wyd. w poroz. z Ministrem Skarbu („Dz. Ust. R. P.” Nr 18/1938, poz. 141).

Zmiana rozporządzenia o wykonywaniu czynności komiwojażerów i samodzielnych agentów handlowych—rozporz. Ministra Przemysłu i Handlu z dn. 14/III 1938 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr 18/1938, poz. 142).

TERMINY OGÓLNYCH ZEBRAŃ W SPÓLKACH AKCYJNYCH

4 kwietnia:

— Fabr. Asfaltu, Tektur Dach. i Przetw. Chem. „Safat”, S. A.—o g. 18 w kanc. Not. T. Baranieckiego w W-wie, Miodowa 1.

6 kwietnia:

— „Danziger Privat-Actien-Bank”—o g. 11 w lok. B-ku w Gdańsku, Langgasse 34.

— „Banque Franco-Polonaise”, S. A. — o g. 16½ w lok. S-ki w Paryżu, 15, rue des Pyramides.

7 kwietnia:

— T-wo Ubezp. „Orzeł”, S. A.—o g. 17 w lok. B-ku Dysk. Warsz. w W-wie, Fredry 8.

— T-wo Wyr. Wełn. i Gum. „F. W. Schweikerta”, S. A.—o g. 17½ w lok. T-wa w Łodzi, Piotrkowska 147.

8 kwietnia:

— Zakł. Roln.-Przem. „Solanum”, S. A.—o g. 10 w Tczewie, Za Dworcem 3/4.

— Zjedn. Fabr. Maszyn, Kotłów i Wagonów „L. Zielniewski i Fitzner-Gamper”, S. A.—o g. 15 w lok. Izby Hand.-Przem. w Krakowie, Długa 1.

— „E. Wedel”, S. A.—o g. 18 w lok. S-ki w W-wie, Zamoyskiego 28.

9 kwietnia:

— S. A. Mech. Wyr. Obuwia „Polus”—o g. 11 w W-wie, Nowogrodzka 43 m. 5.

— Biuro Bud. „F. Skąpski i S-ka Inż.”, S. A.—o g. 13 w lok. S-ki w W-wie, Topolowa 4.

11 kwietnia:

— „T-wo Bud. i Eksploat. Domów”, S. A. — o g. 18 w lok. T-wa w W-wie, Nowy Zjazd 1.

— Zjedn. Zakł. Włók. „K. Scheiblera i L. Grohmana”, S. A.—o g. 12 w lok. S-ki w Łodzi, Targowa 65.

— T-wo Przem. Tłuszcz. „Schicht-Lever”, S. A.—o g. 17 w lok. T-wa w W-wie, Nowy Zjazd 1.

— T-wo Akc. Fabr. Olówek „St. Majewski”—o g. 17 w W-wie, al. Jerozolimska 77.

12 kwietnia:

— Fabr. Maszyn „S. Waberski i S-ka”, S. A.—o g. 16 w kanc. Not. R. Jelnickiego w W-wie, Kapucyńska 6.

— „Steinhagen i Saenger” Fabr. Pap. i Celulozy, S. A.—o g. 10 w lok. S-ki w W-wie, Smolna 17.

— Warsz. Fabr. Wyr. Gum. „Wargum”, S. A.—o g. 19 w lok. S-ki w W-wie, Czerniakowska 84.

— Warsz.-Ryska Fabr. Wyr. Gum. „Rygawar”, S. A.—o g. 17 w lok. S-ki w W-wie, Gocławska 9.

— Zakł. Włók. „Rozen i Wiślicki”, S. A.—o g. 16 w lok. S-ki w Łodzi, Wólczńska 18.

— S. A. Przem. Kork. „Wicander i S-ka”—o g. 12 w lok. S-ki w W-wie, Marszałka Focha 9.

— „Pierwsze Pol. Zakł. Linoleum”, S. A.—o g. 12½ w lok. S-ki w W-wie, Marszałka Focha 9.

— „Kościńska Kolej Powiatowa”, S. A.—o g. 10¼ w lok. Wydz. Powiatowego w Kościanie.

13 kwietnia:

— Warsz. Fabr. Śrub i Drotu „J. Wolanowski”, S. A.—o g. 12 w lok. S-ki w W-wie, Gliniana 5.

— Fabr. Aparatów Elektr. „K. Szpotański i S-ka”, S. A.—o g. 17 w lok. S-ki w W-wie, Kałuszyńska 4.

— T-wo dla Hand. Tow. Aptecznymi i Perfum. „I. B. Segall”, S. A. — o g. 16½ w Wilnie, Wielka Pohulanka 5 m. 2.

14 kwietnia:

— „Górnośl. Hurt. Piwa i Wódek”, S. A.—o g. 16 w lok. S-ki w Katowicach, Głiwicka 1.

— Pol.-Włoska S. A. dla Przem. Naft. „Bonariva”—o g. 10 w lok. S-ki we Lwowie, Rutowskiego 1.

— T-wo Wyr. Dziańnych i Tkanych „R. Lipszyc”, S. A.—o g. 16 w lok. S-ki w Łodzi, Piramowicza 11/13.

— T-wo Inż.-Bud. „Rozbudowa”, S. A. — o g. 17 w lok. S-ki w W-wie, Mokotowska 46.

SKARBOWOŚĆ I FINANSE

BUDŻET

PLAN FINANSOWO - GOSPODARCZY POLSKICH KOLEI PAŃSTWOWYCH — p. str. 539.

AKCYZY I MONOPOLE

ZWALNIANIE OD PODATKU CUKRU, PRZEZNACZONEGO DO WYROBU WIN OWOCOWYCH.—W związku z postanowieniami art. 5 ust. 3 rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dn. 13/IX 1927 r. o opodatkowaniu cukru („Dz. Ust. R.P.” Nr 81, poz. 700) w brzmieniu rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dn. 23/VIII 1932 r. („Dz. Ust. R.P.” Nr 74, poz. 665) i z dn. 28/XII 1934 r. („Dz. Ust. R.P.” Nr 110, poz. 976) w sprawie zwalniania od podatku cukru, przeznaczanego do produkcji przemysłowej artykułów spożywczych, podlegających z mocy innych przepisów podatkom spożywczym—Ministerstwo Skarbu zarządziło okólnikiem z dn. 28/II 1938 r. L. D. VI 1135/338, co następuje: 1) zwolnienie cukru od podatku spożywczego może mieć miejsce tylko w odniesieniu do wyrobu win owocowych; 2) zwolnienie cukru od podatku mogą otrzymywać tylko przedsiębiorstwa, zasługujące na bezwzględne zaufanie, nie zalegające z żadnymi podatkami pośrednimi czy bezpośrednimi; 3) wspomniane zwolnienia mogą być wydawane tylko w odniesieniu do wytwórni o znaczących rozmiarach wyrobu; jako takie przyjmuje się wytwórnie, których ogólna produkcja napojów winnych przekraczała w jednym z ostatnich 3 lat kalendarzowych co najmniej 120 hl; 4) poszczególne sprawy należy załatwiać w porozumieniu z wojewódzką władzą administracji ogólnej; 5) każde zwolnienie może być wydane tylko na jeden rok kalendarzowy i na ściśle określonej ilości cukru, uzasadnioną rzeczywistą potrzebą wytwórni; 6) nowo powstające wytwórnie nie mogą korzystać ze zwolnień, o ile nie wykażą się co najmniej jednorocznym pełnym okresem pracy; 7) dotychczas wydane zwolnienia winny być poddane rewizji i w przypadku, gdyby nie odpowiadały powyższym warunkom, mają być bezzwłocznie odwołane.

NORMY SZACUNKU I CENY WYKUPU KRAJOWEGO SUROWCA TYTONIOWEGO.—W „Dz. Ust. R.P.” Nr 16/1938, poz. 112, zostało ogłoszone rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 19/II 1938 r. o normach szacunku i cenach wykupu krajowego surowca tytoniowego. Rozporządzeniem tym, wydanym na podstawie art. 9 ustawy z dn. 18/III 1932 r. o utworzeniu państwowego przedsiębiorstwa „Polski Monopol Tytoniowy” („Dz. Ust. R.P.” Nr 26, poz. 240), została ustanowiona taryfa wykupu tytoniu krajowego, wyprodukowanego w okresie kampanii uprawy tytoniu w roku 1938, określająca zasady klasyfikowania i ustalania cen liści tytoniowych, odstępujących przez plantatorów w myśl obowiązujących przepisów przedsiębiorstwu „Polski Monopol Tytoniowy”.

PIENIĄDZ I KREDYT

WYJAŚNIENIA KOMISJI DEWIZOWEJ.—Komisja Dewizowa zwróciła uwagę, że na wszystkich wnioskach o zezwolenie na przekaz lub wypłatę w kraju z rachunków zablokowanych winny banki umieszczać wzmiankę, stwierdzającą tytuł wpłaty na rachunek zablokowany sum, które są przedmiotem wniosku, a ponadto na wnioskach o zezwolenie na wypłatę w kraju lub przekaz sum z należności osób, mających siedzibę w Niemczech—również wzmiankę, stwierdzającą, czy odnośna wierzytelność niemiecka nie jest waloryzacyjna.

Obowiązek umieszczenia tej wzmianki odnosi się również do tych wszystkich wniosków, które banki załatwić mogą we własnym zakresie.

Komisja Dewizowa podkreśliła, że wnioski, nie zaopatrzone w powyższe wyjaśnienia, będzie uważać za niekompletne i będzie je zwracać celem uzupełnienia, wskutek czego załatwianie takich wniosków ulegnie zwłoce.

*

W związku z okólnikiem Związku Banków w Polsce oraz „Instrukcją Ministerstwa Przemysłu i Handlu z dn. 25/XI 1937 r. w sprawie czynności izb przemysłowo-handlowych, wykonywanych w związku z okólnikiem Komisji Dewizowej Nr 14¹⁾ Komisja Dewizowa, w porozumieniu z Ministerstwem Przemysłu i Handlu, podała do wiadomości i wykonania następującą uchwałę generalną:

I. Przekroczenie ceny przeciętnej, wynikającej z pozwolenia przywozu, nie wymaga poświadczenia ceny fakturowej w przypadkach: 1) gdy różnica cen przeciętnych nie przekracza 2%, a wysokość wynikającej stąd różnicy wartości nie przekracza sumy zł 100 na jedno

pozwolenie przywozu, które może być o tę kwotę przekroczone; 2) gdy ogólna wartość pozwolenia przywozu nie jest przekroczone, i przy czym: a) towar jest clony brutto za netto (wówczas w kwocie celnym waga, wymieniona w rubryce „waga wymiarowa”, jest identyczna z wagą, podaną w rubryce „waga brutto”) i cena fakturowa, przeliczona na jednostkę wagi brutto, podane w tejże fakturze, nie przekracza ceny, wynikającej z pozwolenia przywozu; b) gdy sprowadza się z zagranicy płatne za sztukę maszyny, części maszyn lub narzędzi, o ile ilość sprowadzonych sztuk, stwierdzona na podstawie kwitu celnego, zgadza się z ilością, wyszczególnioną w fakturze, i towar odpowiada zamówieniu.

II. Poświadczenia cen nie są wymagane przy towarach, sprowadzanych na podstawie ulgi celnej lub zwolnienia od cła (okólnik Nr 14, dział V cz. A, p. 1c)²⁾, jeżeli należność za towar nie przekracza równowartości zł 100.

III. Zaświadczenia, uprawniające do ubiegania się o przekaz przez osobę trzecią (okólnik Komisji Dewizowej Nr 14 dział V cz. A ust. 3)³⁾, mogą być wydawane również wówczas, gdy towar, nie przyjęty przez odbiorcę, został już po oceniu na podstawie pozwolenia przywozu tegoż odbiorcy sprzedany przez dostawcę innemu importerowi krajowemu.

PARCELACJA ZADŁUŻONYCH NIERUCHOMOŚCI ZIEMSKICH — p. str. 534.

RYNEK DEWIZ I PAPIERÓW PROCENTOWYCH

GIEŁDA WARSZAWSKA

za okres od 14 do 19 marca 1938 r.

Na rynku dewiz w okresie sprawozdawczym panował nastrój słaby; obroty były ograniczone. Poza zwykłymi o zł 0-03¹/₈ na \$ 1 dolarami (zarówno gotówkowymi, jak i telegraficznymi) oraz o zł 0-15 na 100 belgach belgami—pozostałe dewizy okres sprawozdawczy zamknęły stratą (w zł na 100 jednostkach): franki francuskie 0-31, franki szwajcarskie 0-60, korony czecosłowackie 0-04, floreny holenderskie 0-35, korony szwedzkie 0-55, korony duńskie 0-45 i korony norweskie 0-60; poza tym funty szterlingi straciły zł 0-11 na £ 1.

	Wartość nominalna (waluta)	Kurs najwyższy	Kurs najniższy	Ostatni kurs w tygodniu
Dolary St. Zjedn. . .	\$ 1	5-30 ¹ / ₄	5-28 ¹ / ₂	5-30 ¹ / ₄
„ „ „ „ telegr. . .	\$ 1	5-30 ¹ / ₂	5-28 ³ / ₄	5-30 ¹ / ₂
Funty szterlingi . . .	£ 1	26-39	26-32	26-33
Franki francuskie . .	100 fr.	16-60	15-95	16-40
Franki szwajcarskie .	100 fr.	122-15	121-50	121-80
Belgi	100 blg.	89-30	88-95	89-30
Marki niemieckie . .	100 RM	—	—	—
Korony czecosłow. . .	100 kor.	18-47	18-30	18-47
Liry włoskie	100 lir.	—	—	27-75
Floreny holenderskie	100 fl.	294-60	293-20	293-55
Guldeny gdańskie . .	100 guld.	100-00	100-00	100-00
Korony szwedzkie . .	100 kor.	136-00	135-60	135-60
Korony duńskie . . .	100 kor.	117-85	117-60	117-60
Korony norweskie . .	100 kor.	132-60	132-25	132-25

Również słaba tendencja cechowała rynek papierów lokacyjnych państwowych; obroty lekko wzrosły—głównie w dziale premiówek, które okres sprawozdawczy zamknęły stratą (w zł): sztuki I emisji 3% Poż. Inwestycyjnej 5-00, serie te same 5-50, sztuki II emisji te same pożyczki 5-25 i serie 5-00, 4% Poż. Dolarowa 2-00; pozostałe pożyczki obniżyły się (w % -ach nominalu): 4% Poż. Konsolidacyjna o 2-75, 4¹/₂% Poż. Wewnętrzna o 2-87, 5% Poż. Konwersyjna o 0-50 i 5% Poż. Konwers. Kol. o 0-75.

Na rynku papierów lokacyjnych prywatnych notowania zniżkowały; wzrosło się nieco zainteresowanie listami zastawnymi towarzystw kredytowych miast prowincjonalnych. Straty kursowe kształtowały się następująco (w % -ach nominalu): 4¹/₂% L. Z. Tow. Kred. Ziemińskiego 1-25, 4¹/₂% L. Z. Tow. Kred. m. Warszawy 2-00, —5%-owe (zwykle) —4-75, —5%-owe z 1933 r. (skonwertowane) —2-13, — z 1936 r. —2-50, 5% L. Z. Tow. Kred. m. Łodzi z 1933 r.—0-87 oraz 5% L. Z. Tow. Kred. m. Piotrkowa z 1933 r.—0-75.

¹⁾ P. „Polska Gospodarcza” zesz. 9/1938, str. 376.

²⁾ P. „Polska Gospodarcza” zesz. 16/1937, str. 564.

	Wartość nominalna (waluta)	Kurs naj-wyższy w zł	Kurs naj-niższy za sztukę	Ostatni kurs w tygodniu
<i>Papiery państwowe</i>				
3% Pożyczka Premiowa Inwestycyjna				
I emisja sztuki	zł w zł. 100	82:50	78:00	79:00
„ „ serie	„ „ „ „	91:25	88:00	89:00
II „ sztuki	„ „ „ „	82:00	77:00	78:00
„ „ serie	„ „ „ „			87:00
4% Pożyczka Premiowa Dolarowa	\$ ¹⁾	41:50	38:00	40:00 -39:75
		w %	% nominalu	
4% Pożyczka Konsolidacyjna	zł w zł.	67:25	63:75	64:50 -65:00 -64:00 ²⁾
4½% „ Wewnętrzna	zł	66:00	63:00	63:13
5% „ Konwersyjna	zł	69:50	69:00	69:25
5% „ Konwers. Kol.	zł	67:50	67:00	67:00

Listy zastawne i obligacje banków

		w %	% nominalu	
7%	L. Z. Państw. Banku Roln.	zł w zł. 1927	83:25	83:25 83:25
8%	„ „ „ „ „	zł w zł. 1927	94:00	94:00 94:00
7%	„ „ Banku Gosp. Kraj.	zł w zł. 1927	83:25	83:25 83:25
8%	„ „ „ „ „	zł w zł. 1924	94:00	94:00 94:00
7%	Obl. Kom. B. Gosp. Kraj.	zł w zł. 1927	83:25	83:25 83:25
8%	„ „ „ „ „	zł w zł. 1924	94:00	94:00 94:00
8%	Obl. Bud. B. Gosp. Kraj.	zł w zł. 1927	93:00	93:00 93:00
5½%	L. Z. „ „ „	zł w zł. 1924	81:00	81:00 81:00
5½%	„ „ „ „ „	zł w zł. 1927	81:00	81:00 81:00
5½%	Obl. Kom. B. Gosp. Kraj.	zł w zł. 1924	81:00	81:00 81:00
5½%	„ „ „ „ „	zł w zł. 1927	81:00	81:00 81:00

Listy zastawne i obligacje towarzystw kredytowych

8%	L. Z. Tow. Kred. Przem. Pol- skiego ³⁾	£			79:00
4½%	L. Z. Tow. Kred. Ziemińskiego	zł	62:00	59:75	61:00
4½%	„ „ Pozn. Ziem. Kredyt.	zł	61:00	60:00	60:00
4½%	„ „ „ „ „	zł w zł.			62:63
4½%	„ „ Tow. Kred. m. Warszawy	zł	71:00	69:00	69:00
5%	„ „ „ „ „	zł	75:00	71:00	71:00
5%	„ „ „ „ „	zł			68:00 -67:75 -68:50
5%	L. Z. Tow. Kred. m. Warszawy z 1936 r.	zł	72:00	70:00	70:00
5%	L. Z. Tow. Kred. m. Częstochowy z 1933 r.	zł			62:00
5%	L. Z. Tow. Kred. m. Łodzi z 1933 r.	zł	63:50	63:38	63:38
5%	L. Z. Tow. Kred. m. Piotrkowa z 1933 r.	zł			59:00

Obligacje miast

VII 5½%	Poż. Konw. m. Warszawy	zł			65:00
VI 6%	„ „ „ „ „	zł			73:00
VIII i IX 6%	„ „ „ „ „	zł	73:00	70:00	70:00
8%	Pożyczka Szkolna m. Warszawy	zł w zł.	75:00	75:00	75:00

POŻYCZKI POLSKIE NA GIEŁDACH ZAGRANICZNYCH⁴⁾

(maksimum—minimum—ultimo; w nawiasach—obroty)

	28/II ÷ 5/III	7 ÷ 12/III	14 ÷ 19/III
New York			
6% dolarowa			
1920	65—63 ³ / ₈ —65 (27 000)	65 ¹ / ₄ —60—60 (32 000)	60—44 ⁷ / ₈ —49 ¹ / ₂ (43 000)
8% Dillon			
1925	60 ³ / ₈ —59 ¹ / ₂ —60 ¹ / ₂ (99 000)	60 ¹ / ₂ —58 ¹ / ₈ — 58 ¹ / ₄ (23 000)	50—42—50 (68 000)

1) \$ 5 = zł 44:57.

2) Dotyczy drobnych odcinków.

3) Gwarantowane przez Skarb Państwa.

4) Kursy — w % — ach nominalu, obroty — w jednostkach walutowych danego kraju (w Mediolanie — w tysiącach).

7% stabilizac.	1927	81—80—80 (25 000)	80 ¹ / ₂ —78 ⁵ / ₈ — 78 ⁵ / ₈ (5 000)	73—60 ¹ / ₂ —63 (19 000)
7% Warszawy	1928	60—59—59 ¹ / ₂ (44 000)	59 ³ / ₄ —55 ³ / ₄ — 55 ³ / ₄ (24 000)	46 ¹ / ₈ —40 ³ / ₄ — 46 ¹ / ₈ (22 000)
7% Śląska	1928	60 ¹ / ₄ —59 ³ / ₄ —59 ³ / ₄ (31 000)	59—55 ³ / ₄ — 55 ³ / ₄ (33 000)	46 ¹ / ₈ —41 ⁷ / ₈ — 46 ¹ / ₈ (17 000)
7% Londyn	1927	62:03—60:28— 62:03	62:17—61:42— —61:67	—
7% stabilizac.	1927	—	—	—
7% Paryż ¹⁾	1927	56 98—55:65	56:24—54:86	54:62—53:00
7% włoska	1924	100:86—100:61— —100:81 (100)	101:57—100:72— —101:07 (150)	100:94—100:64— —100:64 (175)

Z BANKU POLSKIEGO

BANK POLSKI W LUTYM 1938 R.—W lutym 1938 r. obroty walutowe Banku—w związku głównie z wyraźnym ujemnym kształtowaniem się bilansu handlowego w ostatnich miesiącach i przy braku innych większych dopływów dewiz—wykazały deficyt, lecz stosunkowo nie tak wielki.

Ten deficyt obrotów walutowych wpłynął także na kształtowanie się rezerw walutowych Banku, które skurczyły się w środkowej i ostatniej dekadzie miesiąca, mianowicie w II dekadzie o zł 3·7 miln. i w III dekadzie o zł 3·4 miln. Ponieważ w I dekadzie rezerwy zwiększyły się o zł 1·5 miln., całomiesięczny ubytek rezerw wyniósł tylko zł 5·6 miln. W związku z tym jednak obniżyły się one poniżej poziomu sprzed roku. Gdy bowiem na ultimo stycznia przewyższały jeszcze poziom zeszłoroczny z tej samej daty (zł 32·1 miln. wobec zł 31·9 miln.), to na ultimo lutego wynosiły w b. r. już mniej niż na ultimo lutego ub. r. (zł 26·5 miln. wobec zł 36·1 miln.), bowiem gdy w lutym b. r.—jak widzieliśmy—rezerwy skurczyły się, to w lutym ub. r.—wzrosły (o zł 4·2 miln.).

Zato dopływ złota do Banku nie ustawał, utrzymując się na stosunkowo dość wysokim (choć niższym niż w ub. r.) poziomie; jak wiadomo, pochodził on z drobnego skupu, dokonywanego przez oddziały Banku. W I dekadzie lutego wyniósł zł 0·3 miln., w II dekadzie—zł 0·4 miln. i w III dekadzie—również zł 0·4 miln. Na ultimo lutego b. r. rezerwy złota wyniosły zł 437·1 miln., czyli były o zł 36·9 miln., tj. o 9% większe niż przed rokiem, a więc na ultimo lutego 1937 r.

Powyższe rezerwy złota, w stosunku do sumy obiegu biletów bankowych i części natychmiast płatnych zobowiązań, podlegającej pokryciu (przewyżki ich ponad zł 100 miln., uznane przez statut za pewne niezmiennie minimum tych zobowiązań)—stanowiły na ultimo lutego 35·75%, czyli nieco mniej niż na ultimo pierwszych 2 dekad lutego, natomiast więcej niż na ultimo stycznia i więcej niż na ultimo lutego ub. r. Te zmiany w procentowym pokryciu złotem obiegu i zobowiązań przedstawia liczbowo następujące zestawienie:

	%
31/I 1938	35:14
10/II „	35:85
20/II „	35:97
28/II „	35:75
28/II 1937	34:67

Spadek procentu pokrycia w ostatniej dekadzie lutego—mimo wzrostu sumy pokrycia, tj. rezerw złota—spowodowany był jednoczesnym zwiększeniem się podlegającej pokryciu sumy obiegu biletów bankowych i natychmiast płatnych zobowiązań (a właściwie ich części, uwzględnianej przy obliczaniu pokrycia), która podniosła się z zł 1 314·4 miln. do zł 1 322·8 miln. (względnie z zł 1 214·4 miln. do zł 1 222·8 miln.).

Właściwie zwiększył się tylko—jak zwykle na ultimo miesiąca—jeden składnik tej sumy, mianowicie obieg biletów bankowych (z zł 964·9 miln. do zł 1 015·9 miln.), natomiast drugi składnik—natychmiast płatne zobowiązania—skurczył się (z zł 349·5 miln. do zł 306·9 miln.).

Spadek zobowiązań w ostatniej dekadzie lutego spowodowany był głównie zniżką lokat żyrowych, które skurczyły się z zł 276·7 miln. do zł 241·8 miln. Lokaty kas państwowych zwyczajowo, natomiast lokaty pozostałe (P.K.O., banków państwowych i prywatnych) obniżyły

1) Notowania w stosunku do parytetu pożyczki w guldenach.

się. Lokaty kas państwowych, które przez długi czas utrzymywały się na bardzo niskim poziomie—tak, że np. przed rokiem ledwo przekraczały 1 miln., w II półroczu 1937 r. zaczęły coraz silniej zwyżkować i na ultimo stycznia b. r. osiągnęły już poważną kwotę przeszło 70 miln. W lutym jednak zniżkowały (z wyjątkiem III dekady) i w końcu miesiąca wykazały poziom o blisko 19% niższy niż w końcu stycznia. Lokaty pozostałe początkowo w lutym rosły, ale w końcu miesiąca wykazały normalny odpływ, obniżając się poniżej poziomu z końca stycznia; pozos aly jednak wyższe niż na ultimo lutego 1937 r. Liczbowo ruch lokat żyrowych ilustruje następujące zestawienie (w miln. zł):

		Lokaty żyrowe:	
		kas państwowych	pozostałe
31/I	1938	71·5	188·2
10/II	„	57·5	199·5
20/II	„	52·5	224·3
28/II	„	58·3	183·4
28/II	1937	1·3	180·2

Obieg biletów bankowych wzrósł na ultimo lutego o zł 51·0 miln., czyli niewiele silniej niż na ultimo stycznia (zł 50·7 miln.) i niż na ultimo lutego ub. r. (zł 48·8 miln.). W ciągu całego lutego obieg nieznacznie wzrósł, tak samo jak i w ciągu roku, w stosunku bowiem do stanu przed rokiem wykazuje poziom wyższy o 1½%. Ten ruch zwyżkowy obiegu—w liczbach absolutnych—przedstawia następujące zestawienie (w miln. zł):

31/I	1938	1 014·0
10/II	„	994·8
20/II	„	964·9
28/II	„	1 015·9
28/II	1937	1 000·2

Wzrost obiegu na ultimo miesiąca (o przeszło 5%) był przede wszystkim odpowiednikiem odpływu lokat żyrowych, poza tym jednak wiązał się ze wzrostem działalności kredytowej Banku. Portfel wekslowy zwiększył się na ultimo lutego tylko o zł 1·2 miln., a więc znacznie słabiej niż na ultimo stycznia b. r. (o zł 27·5 miln.) i niż na ultimo lutego ub. r. (o zł 22·3 miln.). Pożyczki zastawowe; po spadku w pierwszych 2 dekadach—w III dekadzie wykazały wzrost (o zł 5·5 miln.), z nadwyżką pokrywający uprzedni spadek. Portfel skupionych przez Bank biletów skarbowych, który w styczniu skurczył się niemal do zł 1 miln. i przez pierwsze 2 dekady lutego pozostawał na tym bardzo niskim poziomie, w III dekadzie podniósł się jednak o zł 9·2 miln.

W okresie całego lutego portfel wekslowy skurczył się o blisko 4%, suma pożyczek zastawowych nieznacznie wzrosła, a portfel biletów skarbowych zwiększył się niemal 10-krotnie—jak to widzimy z następującego zestawienia (w miln. zł):

	Wzrost (+) lub spadek (-)
Kredyty dyskontowe	- 22·4
Pożyczki zastawowe	+ 0·8
Bilety skarbowe	+ 9·3

W okresie rocznym—od końca lutego 1937 r. do końca lutego 1938 r.—nastąpił ogólny, i to dość znaczny, spadek kredytów Banku Polskiego. Najmniejszy był w zakresie portfela wekslowego, który skurczył się, o ok. 5%, natomiast pożyczki zastawowe obniżyły się więcej niż o połowę a skup biletów skarbowych skurczył się do niespełna 2/3 rozmiarów przed

rokiem. W liczbach absolutnych ten spadek kredytów w ciągu roku przedstawia poniższe zestawienie (w miln. zł):

	Spadek
Kredyty dyskontowe	39·3
Pożyczki zastawowe	33·8
Bilety skarbowe	7·2

Co się tyczy innych—poza powyżej omówionymi trzema rodzajami kredytów—operacyjnymi czynnymi Banku Polskiego, to wykazały one—z jednym wyjątkiem—na ultimo lutego tendencję zniżkową. Mianowicie, jedynie zapas skupionych przez Bank na własność monet srebrnych i bilonu z emisji skarbowej wzrósł nieznacznie—o zł 0·6 miln., natomiast portfel skupionych przez Bank papierów kredytu długoterminowego skurczył się o zł 1·2 miln., wykazując jednocześnie w stosunku do stanu przed rokiem zniżkę o zł 8·6 miln., a dług Skarbu Państwa (kredyt bezprocentowy, przewidziany w statucie do zł 100 miln.) i który w 1937 r.—po bardzo długim okresie stabilizacji na wysokość, zł 90 miln.—spadł do zł 80 miln., w ostatniej dekadzie lutego został znowu obniżony—o dalsze zł 5 miln.

Całe bankowe pokrycie obiegu, obejmujące rezerwy walutowe i wszystkie wyżej omówione formy działalności kredytowej Banku—przedstawiało się w lutym następująco (w tys. zł):

	31/I	20/II	28/II
Waluty i dewizy	32 060	29 893	26 492
Weksle krajowe	592 393	568 789	570 011
Bilety skarbowe	1 068	1 111	10 357
Polskie monety srebrne i bilon	50 628	48 243	48 795
Pożyczki zabezpieczone zastaw.	28 701	24 035	29 486
Papiery proc. własne	127 912	127 607	126 382
Dług Skarbu Państwa	80 000	80 000	75 000
Razem:	912 762	879 748	886 523

Obieg monet srebrnych i bilonu, emitowanych przez Skarb Państwa, wzrósł w ciągu lutego b. r. o zł 3·4 miln., tj., o 3/4%, a więc nieco silniej niż obieg biletów, emitowanych przez Bank Polski, który podniósł się jednocześnie o zł 2·1 miln., czyli o niecałe 1/4%. Zmiany w stanie i strukturze obiegu bilonowego w lutym b.r. przedstawia poniższe zestawienie (w miln. zł):

	31/I	28/II
Monety srebrne (10-, 5- i 2-złotowe)	338·5	340·9
Bilon niklowy i brązowy	81·0	81·2
Razem:	419·5	422·1

W sumie monet srebrnych na ultimo lutego b. r. było 10-złotówek za zł 166·8 miln. i 5-złotówek za zł 116·6 miln.

Całkowity obieg pieniężny, a więc obieg biletów Banku Polskiego łącznie z obiegiem monet srebrnych i bilonu, wynosił na ultimo lutego zł 1 438·0 miln., gdy na ultimo stycznia b. r. stanowił zł 1 433·5 miln., a na ultimo lutego ub. r.—zł 1 427·8 miln. (obieg biletów Banku Polskiego wzrósł w b. r., a obieg bilonowy skurczył się).

Biorąc sumę obiegu pieniężnego łącznie z sumą lokat żyrowych w Banku Polskim, stwierdzamy, że łącznie stanowią one na ultimo lutego b. r. kwotę zł 1 679·7 miln., gdy na ultimo stycznia b. r. ta łączna kwota wynosiła zł 1 693·2 miln., a na ultimo lutego ub. r.—tylko zł 1 609·3 miln.

PRZEGLĄD ZAGRANICZNY

„ANSCHLUSS” GOSPODARCZY

ZANIM przystąpimy do merytorycznego zobrazowania warunków i skutków tego olbrzymiego procesu gospodarczego, jaki wynikł na skutek dokonanej w dn. 13 marca b. r. zmiany politycznej mapy Europy, musimy powiedzieć choć kilka słów o ogólnym charakterze tej przemiany. Wiemy dobrze, iż była ona u źródeł swych i w całym swym rozwoju procesem wybitnie politycznym, którego skutki gospodarcze—jakkolwiek dobrze wiadome i z góry możliwe do przewidzenia—nigdy nie odgrywały w samym jądrze zagadnienia zasadniczej roli. Normalnie—kiedy jeden organizm gospodarczy (większy) wchłania drugi (mniejszy), jest to wynikiem albo pokojowej unii cel-

nej albo wojennego podboju. Zarówno w jednym jak i w drugim wypadku przesłanki gospodarcze odgrywają albo dominującą albo przynajmniej zupełnie czołową rolę. Przy normalnej unii celnej chodzi zazwyczaj o poprawę interesów gospodarczych obu stron, którą to poprawę mają na uwadze w równej mierze opinie obu kontrahentów. Przy podboju—cel, przyświecający zwycięscom, jest niczym innym jak mniejszą lub większą chęcią eksploatacji podbitego terytorium. Zespolenie się dwóch gospodarstw narodowych w obu tych wypadkach jest zagadnieniem i merytorycznie i technicznie stosunkowo prostym: w pierwszym—ułatwione jest ono przez organiczne ciążenie do siebie

obu organizmów, w drugim—dominujące interesy zwycięscy przechodzą względnie obojętnie ponad stratami zwyciężonego. Proces może być wielki w swych rozmiarach, brzemienny w skutkach, uzasadniony lub nieuzasadniony gospodarczo lub społecznie, ale w każdym razie jest on—stosunkowo prosty.

Inaczej zgoła w dziedzinie „anschlussu”, dokonanego w dn. 13 b. m. Nie jest to bowiem, gospodarczo biorąc, unia celna, wywołana wzajemnym ciążeniem ku sobie organizmów gospodarczych Niemiec i Austrii, ale też nie jest to i zwykły podbój Austrii przez Niemcy. Że oba organizmy nie wykazywały ku sobie żadnego specjalnego ciążenia—stwierdzić można od razu, rzuciwszy okiem na statystyki ich obrotu zagranicznego. Przywóz z Austrii stanowił nie więcej niż 1.5÷1.6% wartości ogólnego przywozu do Rzeszy, a wywóz do Austrii w ogólnym wywozie Rzeszy sięgał najwyżej 2÷2.5%. Jeśli nawet przywóz z Niemiec dochodził w ogólnym przywozie austriackim do jakichś 16÷17%, wywóz zaś austriacki do Niemiec stanowił mniej więcej takżę udział ogólnego wywozu Austrii, to i tak widoczne jest, że nawet po stronie słabszej Austrii nie widać było żadnego wyraźnego zaangażowania się w rynek niemiecki, skoro np. jej wywóz do Włoch ustępował jej wywozowi do Niemiec zaledwie o kilka-nastę procent. Jeśli więc, jak warunki przeprowadzania „anschlussu” politycznego to stwierdziły, istniała w Austrii pewna tendencja do zespolenia się z Rzeszą, to na pewno u źródeł jej nie stały rozumowania obiektywnie gospodarcze.

Toż samo powiedzieć można o drugiej ewentualności—ewentualności podboju gospodarczego Austrii przez Niemcy. Z jednej strony zyski bezpośrednie (o pośrednich i o wiele większych będziemy jeszcze mówili poniżej), jakie Rzesza wyciągnąć może z aneksji Austrii, nie uzasadniałyby na pewno przeprowadzenia „anschlussu”. Z drugiej—i to jest bodaj najważniejsze—wszystko zdaje się wskazywać na fakt, iż przewidywania, zgodnie z którymi Rzesza nie tylko nie zamierza Austrii eksploatować gospodarczo, ale nawet, wydaje się, gotowa jest na rzecz gospodarstwa austriackiego do pewnych ofiar—są słuszne. Zespolenie więc obu organizmów nie może być przeprowadzone łatwo i z pominięciem interesów słabszego partnera.

Cały nasz powyższy wywód zmierza do jednego: do stwierdzenia, iż gospodarcza strona „anschlussu” jest zagadnieniem niesłychanie skomplikowanym, delikatnym i wymagającym wielkiej ostrożności, aby w złożonym mechanizmie gospodarstw obu krajów nie połączyć niechcący żadnego z kółek czy trybów. I—mimo wielu oznak pośpiechu w przeprowadzaniu unifikacji obu krajów—wydaje się, iż strona gospodarcza jej będzie tą, na której ostateczne skryształizowanie czekać się będzie najdłużej.

*

Nie chcielibyśmy wobec konieczności zamknięcia się w stosunkowo szczupłych ramach artykułu podawać na wstępie liczb, które daje właściwie każdy dokładniejszy rocznik statystyczny gospodarstwa międzynarodowego. Ograniczymy się zatem tylko do najbardziej istotnych. Co „zyskuje” gospodarstwo niemieckie na zespoleniu się z Austrią? Zaczynać należy od strony Rzeszy—nie tylko z uwagi na jej dominującą rolę w całym „anschlusie”, ale i dlatego, że kierunek niemieckiej polityki gospodarczej będzie i nadal mianodajny dla całego zespolonego obszaru „Grossdeutschland”. Niewątpliwie, jest pewnym zyskiem zdo-

bycie w Austrii nowych złóż tak potrzebnych dla Rzeszy surowców. W dziedzinie takiej np. rudy manganowej Austria była przed kryzysem wcale poważnym producentem, gdyż chociaż w 1933 r. produkcja jej spadła do 5.5 tys. t, to jednak w 1928 r. sięgała 40 tys. t. Wprawdzie Rzesza przywoziła tego surowca z zagranicy w ub. r. aż 554 tys. t, ale w każdym razie silne rozwinięcie tej produkcji może jej w wykonaniu planu gospodarczego pomóc. Nie jest do pogardzenia również zasób austriacki w dziedzinie rudy żelaznej wysokoprocentowej, której wydobycie również nie jest w tej chwili bynajmniej na najwyższym poziomie. Energia wodna, skoncentrowana w Alpach austriackich, obliczana jest (potencjalnie) na ok. 6.5 miln. KM, podczas gdy same Niemcy posiadają jej zaledwie ok. 1.5 miln. KM. Wreszcie, bezsprzecznym zyskiem dla gospodarstwa Rzeszy są lasy austriackie (ok. 3 miln. ha)—zwłaszcza, skoro przypomni się, że Niemcy przywoziły z zagranicy w ub. r. ok. 1 270 tys. t drzewa.

Oczywiście, są w tym obrazie i ciemniejsze strony. Austria, na równi z Rzeszą, nie jest idealnie samowystarczalna żywnościowo. Wprawdzie, pewne ilości produktów rolniczych z okęgów, graniczących z Rzeszą, były wywożone na obszar Niemiec z uwagi na korzystne warunki zbytu, ale jednak tylko 2 grupy rolniczo-hodowlane—nierogaczna i zboża—stanowiły ostatnio powyżej 15% przywozu austriackiego z zagranicy. Niemcy nie otrzymują zatem w Austrii żadnej pomocy aprowizacyjnej, a, przeciwnie, będą musiały dbać dodatkowo jeszcze o zaaprowidowanie i tego kraju. Oba kraje są, niewątpliwie, organizmami o strukturze przeważająco przemysłowej. W wywozie niemieckim udział wyrobów gotowych wynosi prawie 80%, w wywozie austriackim wynosił on mniej więcej tyleż samo. Przy zespalaniu się obu organizmów gospodarczych zachodzi więc potrzeba zwracania szczególnej uwagi na ochronę przemysłu austriackiego, który—jako słabszy—łatwo mógłby zapłacić koszty tego związku celnego, i to w sposób dla ogólnej polityki gospodarczej Rzeszy bardzo niepożądany.

Jeśli więc przypominamy owe dane ogólnie znane, to tylko dlatego, aby tym silniej podkreślić najważniejszą, zdaniem naszym, korzyść, jaką Rzesza odnosi gospodarczo przez wcielenie do swego organizmu Austrii. Żadna unia celna, żadne porozumienie gospodarcze obu krajów (przy zachowaniu Austrii jako niepodległego organizmu politycznego)—nie mogłyby, mianowicie, stworzyć dla Niemiec takiego stanowiska wypadowego przy ekspansji gospodarczej na Europę naddunajską i półwysep Bałkański, jakie im daje wchłonięcie Austrii pod względem politycznym. Albowiem w tym właśnie rozwiązaniu i położeniu geograficzne i sytuacja komunikacyjna i wreszcie cały kapitał stosunków organizmu gospodarczego Austrii z Europą Południowo-Wschodnią dostaje się pod komendę naczelnej idei gospodarczej Rzeszy, posiadającej—nota bene—dla wykonania idei tej szanse zarówno obiektywno-gospodarcze, jak i organizacyjne.

Przy rozpatrywaniu ogólnych zagadnień gospodarczych, związanych z sytuacją Rzeszy, należy zawsze mieć na uwadze podstawy struktury gospodarczej tego państwa. Rzesza jest państwem przemysłowym i ze stosunkowo dużymi brakami surowcowymi, a przede wszystkim—niesamowystarczalnym aprowizacyjnie. Mechanizm przedwojennej gospodarki niemieckiej rozwijał się po drodze wciąż wzrastającego przywozu surowcowego, pokrywanego wywozem produktów go-

towych, który jednocześnie wystarczał na uzupełnianie przywozem zagranicznym braków aprowizacyjnych ludności w kraju. U podstaw tezy niemieckiej o niemożności płacenia obsługi swego zadłużenia powojennego leży zawsze twierdzenie o przeszkodach, jakie niemiecki wywóz przemysłowy napotyka w krajach zachodu europejskiego i zamorskich—czy to na skutek wysokiej ochrony celnej poszczególnych rynków (Stany Zjednoczone), czy systemu preferencyjnego pomiędzy poszczególnymi organizmami gospodarczymi (preferencje brytyjskie, systemy preferencyj kolonialnych itd.), czy wreszcie na skutek przeszkód kontyngentowych i in. Wydaje się, że tu właśnie szukać należy przyczyn wzmoczonego parcia wywozowego Niemiec na południo-wschód Europy, który od dawna już był dla nich częściowym dostawcą produktów rolniczych. Stworzywszy jednak *sui generis* autarkiczną gospodarkę poprzez „nowy plan” Dr Schachta z 1934 r., Niemcy z konieczności musiały sięgnąć głębiej jeszcze do swych kontaktów z południowo-wschodem Europy. Większość ich surowcowo-aprowizacyjnych dostawców zamorskich znalazła się w odrębnej zupełnie grupie ideologii gospodarczej, prowadząc politykę interwencjonizmu pieniężnego, a zachowując natomiast maksimum liberalizmu w obrotach zagranicznych. Ubogie w dewizy Niemcy nie mogły nadal pokrywać swych potrzeb surowcowych i aprowizacyjnych w Stanach Zjednoczonych, Brazylii, Argentynie, koloniach zamorskich innych mocarstw itd. itd. W dziedzinie surowcowej poczęły one zatem, gdzie mogły, przechodzić na rozrachunki z krajami mniejszymi lub nie będącymi poprzednio głównymi ich dostawcami poszczególnych surowców. W dziedzinie aprowizacyjnej—sięgnęły ku krajom Europy Południowo-Wschodniej, dla których rynek niemiecki musiał być zawsze atrakcyjny z uwagi na wysoki poziom cen produktów rolniczych, wywindowany w górę autarkiczną polityką odrywania się od poziomu cen światowych.

Krótki rzut oka na statystyki dobitnie odzwierciedla te przemiany. Wartość przywozu niemieckiego w 1936 r. wynosiła RM 4 218 miln., w 1935 r.—RM 4 159 miln. W obrębie tych właśnie 2 lat Niemcy zwiększyły swój przywóz: z Bułgarii o RM 16·4 miln., z Grecji—o RM 10 miln., z Węgier—o RM 15·5 miln., z Rumunii—o RM 11·4 miln., z Turcji—o RM 25·1 miln. i z Jugosławii—o RM 13·8 miln. W sumie zatem, podczas gdy ogólny przywóz niemiecki wzrósł w swej wartości w 1936 r. w stosunku do 1935 r. o ok. RM 58 miln., to przywóz ze wspomnianych 6 krajów, stanowiących—*nota bene*—w ogólnym niemieckim przywozie 1935 r. zaledwie niecałe 9%, wzrósł sam o przeszło RM 90 miln., czyli o przeszło $\frac{1}{4}$ swej wartości w ciągu jednego tylko roku.

Jasne jest, iż przywóz ten nie był i nie jest płacony w dewizach. Ani Niemcy nie chciałyby (i nie mogłyby) ponosić tego rodzaju dodatkowych obciążeń w ich obecnej sytuacji, ani nie byłyby one tak atrakcyjnym rynkiem zbytu dla rolnictwa wspomnianych krajów południowo-europejskich, gdyby rolnicy tamtejsi otrzymywali za swe wytwory ceny światowe. Clearingi niemiecko-naddunajskie i niemiecko-balkańskie nakładają, jak to powiedzieliśmy, wysokie ceny na produkty rolnicze, importowane do Niemiec pod warunkiem, że produkty te zostaną zapłacone wywozem artykułów przemysłowych niemieckich. *Nolens volens*, każdy z krajów naddunajskich decyduje się w interesie rentowności swego rolnictwa na przyjmowanie coraz to

większych ilości niemieckiego wywozu przemysłowego. We wspomnianym powyżej 2-leciu 1935-36 wywóz Rzeszy do Bułgarii wzrósł o RM 7·8 miln., do Grecji—o RM 4·4 miln., do Węgier—o RM 20·1 miln., do Rumunii—o prawie RM 40 miln., do Turcji—o RM 12·1 miln. i do Jugosławii—o RM 40·3 miln. Tam, gdzie wywóz niemiecki nie nadąza za przywozem do Niemiec, powstają kłopotliwe dla ubogich kapitałowo krajów naddunajskich i balkańskich zamrożenia towarowe w Niemczech, powodujące konieczność przyjęcia dodatkowego wywozu niemieckiego—w przyszłości, kiedy tylko to stanie się możliwe z punktu widzenia absorpcji rynku danego kraju.

Pozwoliliśmy sobie na tę stosunkowo długą dygresję dla wyjaśnienia roli, jaką inkorporowana do gospodarstwa narodowego Rzeszy Austria odegra w tym procesie. Kraj ten posiada, jak wiadomo, od dawna ustalone kontakty polityczno-handlowe i czysto komercyjne na południo-wschodzie Europy. Na ogólną wartość zagranicznych obrotów Austrii w 1936 r., w wysokości 1 875 miln. szyl., wspomniane 6 państw Europy naddunajskiej i balkańskiej uczestniczyło suma 565 miln. szyl., a więc w ok. 30%. Że obroty te nie były jeszcze większe—wynikało to, oczywiście, ze względnej słabości gospodarczej organizmu austriackiego oraz z poniekąd klasycyznego kierunku polityki gospodarczej tego kraju, który na ogół nie uznawał systemów forsowania wywozu wszelkimi możliwymi środkami.

Spójrzmy teraz na nowowytworzoną sytuację od strony krajów Europy Południowo-Wschodniej. W 1936 r. Bułgaria przywoziła z Niemiec za 1 940 miln. lew., z Austrii zaś—za 183·3 miln. lew. Owe przeszło 2 milj. stanowiły w jej ogólnym przywozie 66%. Po stronie wywozu odpowiednie liczby wynosiły: 1 860 miln. i 116·1 miln. lew., co znowu razem dawało powyżej 50%. Grecja przywoziła w 1936 r. z Niemiec 22% ogólnego swego przywozu, a z przywozem z Austrii—24%, wywoziła zaś do Niemiec 35% swego wywozu, do Austrii zaś—dalsze 2·5%. Dla Węgier w tymże okresie przywóz z Niemiec wynosił powyżej 25% ich ogólnego przywozu, a przywóz z Austrii—dalsze 16·5%, podczas gdy w wywozie węgierskim Niemcy uczestniczyły w 23%, Austria zaś—w 17%. Rumunia lokowała w Niemczech nieco mniej niż 25% swego wywozu, w Austrii zaś—prawie 10%, podczas gdy w przywozie rumuńskim Rzesza uczestniczyła w 40%, a Austria—w dalszych 16%. Turcja przywoziła z Niemiec 45% swego ogólnego przywozu (z Austrii—prawie 3%), wywoziła zaś do Niemiec 52% swego wywozu (do Austrii—1·5%). Wreszcie, udział Niemiec i Austrii w przywozie Jugosławii wynosił przeszło 25% i 10%, w wywozie zaś — przeszło 23% i 14%.

Z powyższego zestawienia (które—*nota bene*—należałoby właściwie uzupełnić danymi za 1937 r., wykazującymi prawdopodobnie dalszy wzrost obrotów pomiędzy omawianymi 2 krajami środkowo-europejskimi i krajami południowo-wschodnimi) widać, że niektóre z tych ostatnich popadną na skutek „*anschlusu*” w zupełnie wyraźną zależność gospodarczą od rynku „Wielkich Niemiec”. Co więcej, samo mechaniczne dodanie obu procentów udziału w obrotach danego kraju, jakie posiadały w nich Niemcy i Austria, nie odpowiadałoby realnej ocenie możliwości penetracyjnej Rzeszy na te obszary. Jasne jest, iż organizm austriacki, wciągnięty w orbitę nakręconej koniunktury Rzeszy,

da z siebie w ekspansji swej więcej, niż dawał dotychczas. Krótko mówiąc, należy się liczyć ze wzmożoną jeszcze dodatkowo falą parcia gospodarczego Niemiec na południo-wschód Europy.

*

Powiedzieliśmy dopiero co, że Austria wchodzi w orbitę nakręconej koniunktury Rzeszy. Wynika z tego problem dostosowania jej dotychczasowej polityki gospodarczej do podstawowych zasad gospodarki niemieckiej. Dotychczas, jak wiadomo, różnice pomiędzy politykami tymi były zasadnicze. Austria—popierana od czasu kryzysu w bardzo silnym stopniu przez finanse międzynarodowe—prowadziła ostatnio politykę, która w znacznej mierze odpowiadała tym teoriom, jakie zachodnio-europejski liberalizm nadal utrzymuje w stosunku do krajów słabych gospodarczo i finansowo, a znajdujących się pod działaniem skutków kryzysu. Austria, jako twór, odpowiadający przesłankom politycznym niektórych krajów Europy Zachodniej, była niejako „na utrzymaniu” tych krajów w sensie gwarantowania przez nie (zarówno przez pożyczki bezpośrednie jak i drogami pośrednimi w rodzaju wzmożonej turystyki zagranicznej na jej terytorium) równowagi bilansu płatniczego, co umożliwiło jej w rezultacie stopniowe rozkręcanie śruby ograniczeń dewizowych, stosowanych ostatnio już w sposób raczej liberalny. Ta pomoc zagranicy umożliwiała Austrii utrzymywanie anormalnego dla zwykłego kraju dłużniczego stałego i długotrwałego salda ujemnego w obrotach handlowych i niekłopotanie się o stosunkowo wysoki poziom cen wewnętrznych, który bezsprzecznie niejednokrotnie uniemożliwiał większy rozmach jej ekspansji handlowej na zewnątrz. Trzeba tu przypomnieć, iż pod względem cen Austria stanowiła jeden z najdroższych krajów Europy—zwłaszcza, o ile odrzucimy z porównań Niemcy i Włochy, jako prowadzące specyficzną i oddziałyującą szczególnie silnie na poziom cen politykę autarkii.

Ten stan rzeczy zmienia się z chwilą „anschlusu” całkowicie. Polityka austriacka podporządkowana zostaje całkowicie gospodarce kierowanej Trzeciej Rzeszy. Jedną z pierwszych ustaw niemieckich, rozciągniętych na obszar „Land Oesterreich”, jest ustawa o wykonaniu planu 4-letniego w gospodarstwie niemieckim. W związku z powyższym nasuwa się od razu szereg kapitałnych zagadnień, wynikających z zespalania obu obszarów gospodarczych w jeden. Przejdźmy pokrótce główne z nich.

Po pierwsze — zagadnienie waluty i cen. Powiedzieliśmy już, że Austria była krajem stosunkowo wysokich cen przy jednoczesnym względnie liberalnym stosowaniu ograniczeń dewizowych. Szyling austriacki był swobodnie wymienny za granicą na dewizy. Niemcy ze swą walutą manipulowaną i sztucznie utrzymanym kursem marki wewnątrz kraju były krajem cen jeszcze wyższych, ale związanych tym właśnie sztucznym kursem pieniądza. Jeśli dla obu krajów przyjmiemy jako wspólny wskaźnik cen hurtowych w złocie w 1929 r. = 100, to wskaźnik dla Niemiec za 1937 r. wyniesie 77, dla Austrii (po uwzględnieniu już spadku szylinga) — 68. Wynika stąd, iż, pragnąc obliczyć właściwy parytet siły nabywczej szylinga w markach, trzeba byłoby oficjalny kurs przeliczeniowy obu walut (2·14 szyl. za RM 1) poddać korekturze, wynikającej z różnic w poziomach cen obu krajów. Okaże się wówczas, iż właściwie marka jest „nadwartościowa” w stosunku do szylinga zaledwie o jakieś 10% (kurs,

wynikający z porównania cen hurtowych powinienby wynosić ok. 1·88 szyl. za RM 1). Niemniej jednak w gruncie rzeczy przed „anschlusem” banknoty markowe miały w Austrii kurs „czarnej giełdy” nie wyższy niż 1·35 szyl. za RM 1, co tłumaczy się normalnym poziomem kursowym marki za granicą. W sumie więc decyzja Kanclerza Hitlera, ustalająca dla banknotów markowych w Austrii przymusowy kurs 1·50 szyl. za RM 1, jest dla Austrii rozstrzygnięciem wybitnie korzystnym i zwalniającym tempo wzrostu cen (ku poziomowi niemieckiemu) — przynajmniej w pierwszym okresie zespalania się obu organizmów gospodarczych.

Zanim nastąpi ujednoczenie poziomów cen (oczywiście, jak powiedziano, na poziomie wyższych cen w Niemczech), granica celna pomiędzy obu krajami w gruncie rzeczy pozostaje. Jakkolwiek bowiem należy spodziewać się już w niedługim czasie (na skutek odpowiednich uprawnień, otrzymanych przez Ministra Finansów Rzeszy) znoszenia celi niemieckich w stosunku do przywozu austriackiego, ale z uwagi na fakt pozostawiania w dalszym ciągu clearingu austro-niemieckiego, gdzie kurs przeliczeniowy nadal utrzymany został na poziomie RM 1 = 2 szyl., penetracja austriackich produktów do Niemiec pozostanie nadal funkcją dotychczasowego niższego poziomu cen austriackich w stosunku do niemieckich (i to tylko w pewnych dziedzinach, jak np. w produktach rolniczych i drewnie). W miarę wyrównywania się cen austriackich i niemieckich i ten impuls po stronie wywozu austriackiego zniknie. Natomiast tam, gdzie premiowany wywóz niemiecki mógłby łatwo bez ochrony celnej zniszczyć przemysł austriacki, a więc w dziedzinie celi austriackich wobec reszty Rzeszy, droga ich znoszenia ma być o wiele dłuższa i uzależniana od odpowiednich uprzednich porozumień pomiędzy poszczególnymi gałęziami przemysłów obu krajów. I tu zatem interesy austriackie są w szczególny sposób chronione.

Likwidacja austriackiego Banku Narodowego (a nie jego fuzja z Reichsbankiem) dokonana została z uwagi na charakter aktywów tego banku w Austrii. W dn. 8/III b. r. wynosiły one w swych głównych 2 pozycjach: weksle — 184·6 miln. szyl., dług państwowy — 611·8 miln. Ponieważ obie te pozycje wynikają z operacji sanacyjnych w bankowości austriackiej w latach 1931–32 (chodziło wówczas o sanowanie wiedeńskiego Creditanstaltu i Niederoesterreichische Escomptegesellschaft), zadecydowano w Berlinie, iż lepiej sumy te stopniowo likwidować niż wprowadzać w drogę fuzji do Reichsbanku. Nie od rzeczy będzie zauważyć, że likwidacja Banku Narodowego przyniesie Niemcom dodatkowy zapas złota i dewiz w wysokości 243·26 miln. szyl. złota — po 5 976·3 szyl. za 1 kg, oraz 179·65 miln. szyl. dewiz.

*

Niesposób, rzecz prosta, wchodzić na tym miejscu w ten niesłychanie złożony kompleks zagadnień, wynikający ze stapiania się dwóch bardzo i tak już skomplikowanych organizmów gospodarczych — i to pod wpływem czynników wybitnie politycznych i w czasie stosunkowo bardzo krótkim. Postarajmy się z naszych ogólnych uwag wyciągnąć następujące, naszym zdaniem, najbardziej istotne wnioski:

a) zespolenie Austrii z Niemcami daje dla Rzeszy przede wszystkim gospodarcze korzyści pośrednie, nie zaś bezpośrednie; z rozwoju stosunków w przeciągu

2 tygodni, jakie nas dzielą od „anschlusu”, widać, iż—mówiąc po prostu—Niemcy raczej w pierwszym okresie do Austrii „dołożą”, niż na niej „zarobią”, jakkolwiek—oczywista—w wielu dziedzinach (dodatki wpływ złota i walut, niektóre potrzebne surowce itd. itd.) pewne zyski mogą uzyskać już obecnie;

b) dla Austrii utrata niepodległości gospodarczej spowoduje poważne skutki w jej rozwoju ekonomicznym; wejście na orbitę niemieckiej nakręconej koniunktury narzuca Austrii system autarkiczny ze wszystkimi jego wadami („zepsuta” waluta, niedostatki w wyżywieniu itd. itd.), daje jej natomiast chwilowe korzyści w postaci bardzo prawdopodobnej szybkiej likwidacji bezrobocia i wzrostu ogólnej siły nabywczej mas;

c) dla Europy zespolenie się Niemiec i Austrii, jak to wykazaliśmy powyżej, oznacza stworzenie się w centrum naszego kontynentu dużego kompleksu gospodarczego, który z natury rzeczy musi oddziaływać przez kierunek swej polityki na słabsze gospodarczo kraje sąsiednie; tyczy się to przede wszystkim krajów nadunajskich i bałkańskich; nie chcemy w ściśle rzeczowym artykule stawiać zbyt daleko idących tez historyczofizycznych, ale wydaje się, iż ideał gospodarczej „Mitteleuropy” otrzymał w austro-niemieckim „anschlusie” poważny sukces.

Dla Polski zagadnienie gospodarcze, wynikające z „anschlusu”, jest tak poważne, iż należy poświęcić mu osobne rozważania.

A. W-ski

POŁOŻENIE GOSPODARKI FRANCUSKIEJ

Ostatnie miesiące ub. r. przyniosły pewne odprężenie sytuacji finansowej i walutowej Francji. Spowodowane było ono częściowym powrotem zaufania do państwowej gospodarki finansowej, a także niepomyślnym kształtowaniem się koniunktur gospodarczych w Stanach Zjedn., w rezultacie czego w ostatnich miesiącach ub. r. powróciło do Francji zza Oceanu około 10 mld. fr. kapitałów francuskich.

Występująca na odcinku finansowo-walutowym poprawa była jednakowoż powierzchowna i nietrwała—wobec nieuchronnego narastania inflacji kredytowej, spowodowanej deficytowością gospodarki skarbowej. Zarówno sfery oficjalne, jak i coraz szersze sfery gospodarcze zdawały sobie ponadto sprawę, że klucz do rozwiązania występujących trudności znajduje się na odcinku produkcyjnym. Bez znacznego zwiększenia wytwórczości francuskiej nie może być mowy o koniecznym—dla uzdrowienia finansów—podniesieniu dochodu społecznego i o usunięciu niebezpieczeństw, grożących kapitalizacji i walucie od strony wysokiej deficytowości bilansu handlowego.

Stąd też wysiłek pierwszego gabinetu Premiera Chautempsa—niezależnie od równocześnie prowadzonych prac nad budżetem na rok 1938—skierowany był przede wszystkim ku przywróceniu i ożyszczeniu warunków produkcyjnych. Rząd wprowadził szereg wyjątków od ustawy o 40-godzinnym tygodniu pracy, a nadto powierzył całokształt zagadnienia produkcyjnego badaniu Komisji dla Badań Produkcji, mającej przedstawić wnioski co do podniesienia wytwórczości francuskiej. Pragnąc ponadto przeciwdziałać ujemnym skutkom często wybuchających strajków robotniczych oraz doprowadzić do trwałego unormowania stosunków pracy, Rząd rozpoczął prace nad tzw. kodeksem pracy, który miał uregulować stosunki pomiędzy pracodawcami i pracownikami, ustalając szereg kwestyj, dotyczących angażowania i zwalniania robotników, reprezentacji załóg robotniczych, akcji strajkowej itp.

Akcja Rządu spotkała się z kontrakcją polityczną, zwłaszcza ze strony ugrupowań, zarzucających Rządowi odstąpienie od programu gospodarczego Frontu Ludowego. Konflikt ten doprowadził do dymisji gabinetu P. K. Chautempsa w dn. 14/I b. r. W 5 dni później ukonstytuowany został nowy gabinet Premiera Chautempsa, w skład którego weszli wyłącznie przedstawiciele stronnictwa radykalnego. Linia polityki gospodarczej nowego gabinetu pozostała niezmienną. Wyrazem tego jest m. in. kontynuowanie prac nad ustaleniem „kodeksu pracy”.

Decydujący i trwały wpływ na kształtowanie się sytuacji finansowo-walutowej wywarły takie czynniki, jak położenie gospodarki budżetowej, operacje Skarbu francuskiego, oraz kształtowanie się bilansu handlowego i płatniczego. Położenie na odcinku budżetowym najlepiej charakteryzują liczby preliminarza budżetowego na rok 1938, uchwalonego przez Izby i opublikowanego z początkiem stycznia b. r. Wydatki wynoszą 54 739 miln. fr., a dochody—54 776 miln. fr. Uchwalona równocześnie z budżetem ustawa finansowa przewiduje szereg zmian technicznych w systemie podatkowym, a ponadto postanawia, iż maksymalna ilość bonów skarbowych, jakie Skarb francuski uplasować może w Banku Francji w ciągu b. r., wyniesie 20 mld. fr.

Poza budżetem zwyczajnym pozostają wydatki nadzwyczajne Skarbu, które będą musiały być pokryte bądź przy pomocy kredytu bezprocentowego Skarbu w Banku Francji, bądź przez pożyczki wewnętrzne. Ówczesny Minister Finansów Bonnet określił sumę tych wydatków na ok. 20 mld. fr., mianowicie 11 266 miln. fr. na cele obrony narodowej, 3 307 miln. fr. na roboty publiczne i inwestycyjne, 2 300 miln. dla kas pensyj wojennych i 1 600 miln. na zaliczki dla kredytu hipotecznego. W istocie rzeczy wydatki nadzwyczajne, które Skarb będzie musiał sfinansować bezpośrednio lub pośrednio, są znacznie wyższe. Zamknięcie rachunków za 1937 r. wykazało ponadto, że deficyt budżetu zwyczajnego wyniósł ok. 7 mld. fr. Przedstawiciele opozycji prawicowej w Izbie Deputowanych szacują ogólną sumę wydatków nadzwyczajnych w b. r. na 40 mld. fr.

Położenie Skarbu francuskiego charakteryzuje m. in. wzrost zaliczek bezprocentowych Skarbu w Banku Francji z końcem grudnia ub. r. o 5 mld. fr. do 9·8 mld. fr., a w dn. 3/III b. r. do 16·6 mld. fr. Ogólne krótkoterminowe zadłużenie Skarbu osiągnęło 42·4 mld. fr.—wobec 24·5 mld. w czerwcu ub. r., 20·9 mld. w grudniu 1936 r. i zaledwie 3·7 mld. w czerwcu 1936 r. Wzrost zadłużenia krótkoterminowego powstał m. in. na skutek spłacenia w grudniu przez Skarb krótkoterminowych bonów skarbowych na 5 mld. fr. oraz spłaty zaciągniętego w lutym ub. r. w Londynie kredytu w wysokości £ 40 miln., którego równowartość wynosiła 5·9 mld. fr. Spłatę tych zobowiązań ułatwiło zaciągnięcie przez Rząd francuski pożyczek w Szwajcarii na 200 miln. fr. szw. oraz w Holandii na 100 miln. flor. (łącznie na ok. £ 20 miln.), oraz repatriacja kapitałów z zagranicy. Ponadto w grudniu ub. r. rozpisana została subskrypcja 5%-owych bonów skarbowych na 3, 6 i 9 lat, która przyniosła w sumie 4·2 mld. fr.

W związku z odprężeniem, jakie spowodowała repatriacja kapitałów francuskich w jesieni ub. r. na francuskich rynkach kapitałowych i walutowych, Fundusz Stabilizacyjny przelał do Banku Francji w dn. 10/XI ub. r. złoto wartości 3 127 miln. fr. Ponowne trudności walutowe, jakie wystąpiły w ciągu stycznia b. r., spowodowały wyczerpanie zasobów Funduszu, który zmuszony był odwołać się o pomoc do Banku Francji. Bilans francuskiej instytucji emisyjnej za czas 27/I ÷ 3/II b. r. wykazuje zmniejszenie zapasu złota o takąż sumę 3 127 miln. fr. W rezultacie zapas kruszcu Banku Francji spadł z 58 993 do 55 806 miln. fr.

Utrzymanie chociażby chwiejnej równowagi finansowej i walutowej w ciągu b. r. nastręczać musi poważne trudności techniczne. Liczyć się bowiem należy z dalszymi postępami inflacji kredytowej. Minimalne granice wzrostu inflacji obracać się będą przypuszczalnie około 20 mld. fr. zaliczek bezprocentowych Państwa w Banku Francji, a ogólne jej rozmiary zależne będą od realności budżetu zwyczajnego, rzeczywistej wysokości wydatków nadzwyczajnych, oraz możliwości uplasowania skarbowych pożyczek wewnętrznych. Skarb rozpiął na dz. 16 lutego b. r. subskrypcję nowej transzy bonów skarbowych 5½%-owych, opiewających na 4, 8 i 12 lat na sumę 3 mld. fr., z której wpływy mają być obrócone na pokrycie bieżących wydatków skarbowych na zbrojenia oraz mają umożliwić konwersję dawniejszych emisji bonów.

Drugim czynnikiem, podważającym równowagę finansową, jest deficyt bilansu płatniczego. W 1936 r. przy deficycie bilansu handlowego, wynoszącym 11·7 mild. fr., wyniósł on ok. 4 mild. fr. W ub. r. szacować należy deficyt bilansu płatniczego co najmniej w podwójnej wysokości. Wzrost deficytu bilansu handlowego do 18·4 mild. fr. został w części zneutralizowany przez wzrost wpływów płatniczych z ruchu turystycznego. W tych warunkach jedynie intensywna repatriacja kapitałów francuskich, znajdujących się jeszcze za granicą, mogłaby przeszkodzić dalszej dekapitalizacji Francji.

Pod koniec swych rządów drugi gabinet P. Chautempsa zapisać może na swoje dobro pewne sukcesy. Do nich zaliczyć należy uchwalenie przez francuski Parlament ustawy o Autonomicznej Kasie Obrony Narodowej oraz ustawy o tzw. kodeksach pracy. Znaczenie pierwszej ustawy polega na tym, że stwarzając gwarancję, iż środki, uzyskane z pożyczki, obrócone zostaną istotnie na wzmocnienie siły obronnej Francji, umożliwia uzyskanie znacznie większych kapitałów, które wobec usztywnienia rynków kapitałowych Francji nie kwapiłyby się inaczej do lokat w pożyczkach państwowych.

Jeszcze donioślejsze—na dłuższą metę—znaczenie posiada ustawa o kodeksach pracy. Ustanawia ona przymusowy arbitraż konfliktów pracy i winna przeto przyczynić się do uspokojenia w tej dziedzinie. Zastrzeżenia ze strony przedsiębiorców budzą postanowienia ustawy, umożliwiające kontrolę rentowności przedsiębiorstwa przez delegatów robotniczych w razie odmowy podwyżki płac, a tym samym krepującą swobodę dyspozycji przedsiębiorców. Jednocześnie klauzula o „ruchomej skali płac”, w myśl której wysokość płac winna podlegać rewizji co ½ roku w razie zwyżki kosztów utrzymania co najmniej o 5%, a bezzwłocznie—o ile wskaźnik utrzymania wzrośnie więcej niż o 10%, stwarza możliwość automatycznego wzrostu kosztów produkcji w razie zwyżki kosztów utrzymania.

Załatwienie kwestii pożyczki na cele obrony narodowej, oraz kwestii kodeksów pracy nie zadowoliło Premiera Chautempsa. Zdawał on sobie sprawę, że bez uniezależnienia się od Parlamentu, tj. bez uzyskania dalekoidących pełnomocnictw gospodarczych nie będzie w możności przeprowadzić szeregu posunięć, bez których ani przywrócenie równowagi finansowej, ani podniesienie produkcji nie będzie możliwe. Ponieważ jednak uzyskanie takich pełnomocnictw—jak okazały przeprowadzone rozmowy—nie miało szans powodzenia, przeto Premier Chautemps podał się manifestacyjnie do dymisji, a spadek po nim objął gabinet Premiera Bluma.

Wytwórczość przemysłowa Francji spadła w ub. r. do najniższego poziomu w sierpniu—w związku z masowym wykorzystywaniem przez załogi robotnicze płatnych urlopów. Wskaźnik wytwórczości przemysłowej wynosił w tym miesiącu 91—wobec 101 w lipcu (podstawa: 1913 r.=100). Poczynając od września występuje powolna poprawa, doprowadzająca wytwórczość przemysłową w listopadzie ub. r. do poziomu sierpniowego. We wrześniu wskaźnik podnosi się do 97, w październiku do 100, w listopadzie do 101, a w grudniu do 102. Wskaźniki z pierwszych miesięcy b. r. wskazują znowu na ponowne osłabienie tempa wytwórczego.

Ewolucję szeregu gałęzi wytwórczości przemysłowej ilustrują poniżej podane wskaźniki, opracowywane obecnie przez Francuski Urząd Statystyczny na nowej podstawie (1928 r.=100):

	1936	I wrzesień	9 paźdz.	3 listopad	7 grudz.
Wskaźnik ogólny	85	84	88	91	91
Przemysł górniczy	85	87	94	100	99
„ chemiczny	95	96	100	105	107
„ papierniczy	178	178	177	189	183
„ włókienniczy	84	81	88	89	91
„ skórzany	81	70	70	68	68
„ metalurgiczny	69	83	88	90	87
„ samochodowy	85	81	83	85	87
„ budowlany	69	58	56	56	56
Gazownie i elektrownie	118	124	126	126	127
Obróbka metali	78	83	86	89	92
Różne	112	110	113	111	113

Jak z powyższego zestawienia wynika, sytuacja wytwórczości przemysłowej pod koniec 1937 r. nie przedstawiała się jednolicie. Zmniejszenie wytwórczości występuje w szczególności w górnictwie, w przemyśle papierniczym oraz w przemyśle metalurgicznym. Poprawę wykazują przemysły włókienniczy i samochodowy, przemysł chemiczny oraz obróbka metali.

Położenie francuskiego przemysłu samochodowego przedstawia się jednak—mimo poprawy w końcu ub. r.—krytycznie, w związku ze znacznym wzrostem kosztów produkcji. Wzrost kosztów robocizny oraz kosztów surowców zmusił francuski przemysł samochodowy do podniesienia cen sprzedaży o ok. 30%. Skutkiem tego wytwórczość samochodów znacznie obniżyła się i wynosiła w ub. r. 204 tys. wozów. Francuska wytwórczość samochodowa zajmuje obecnie trzecie miejsce—po wytwórczości brytyjskiej i niemieckiej, podczas gdy przez szereg lat zajmowała ona pierwsze miejsce w europejskim przemyśle automobilowym.

Zjawisko stosunkowego cofnięcia się produkcji francuskiej w porównaniu z produkcją innych krajów—jest typowe dla wszystkich niemal gałęzi wytwórczości francuskiej. Występuje to np. wyraźnie w przemyśle hutniczym—mimo, iż rozwój tej gałęzi produkcji był w ub. r. pomysłny. W ub. r. produkcja surowki osiągnęła we Francji 7 916 tys. t, tj. podniosła się w stosunku do 1936 r. o 27%, a produkcja stali—7 902 tys. t, tj. więcej o 19%. Ogólna liczba czynnych wielkich pieców wynosiła z końcem ub. r. 107, czyli była większa o 24 aniżeli przed rokiem. Równocześnie jednak światowa produkcja stali surowej osiągnęła 136 miln. t, przy czym większość krajów przekroczyła poziom z 1929 r., od którego wytwórczość francuska odbiegała jeszcze o ok. 20%. Wśród europejskich producentów stali Francja zajmowała czwarte miejsce, podczas gdy jeszcze niedawno znajdowała się na drugim miejscu, a udział jej w światowej produkcji stali obniżył się z 8% do 6%.

Przyczyn trudności, z jakimi walczył francuski przemysł hutniczy, szukać należy w braku dostatecznej liczby kwalifikowanych robotników, w niedostatku surowców, tj. koksu, węgla i rud, oraz we wzroście kosztów robocizny i cen surowców, co obniżyło rentowność produkcji, zwłaszcza na rynku wewnętrznym, gdzie ceny utrzymywały się na stosunkowo niskim poziomie. Ostatnie miesiące ub. r. przyniosły dość znaczny spadek zamówień—tak, iż wątpliwe jest nawet, czy hutnictwo francuskie zdoła w b. r. utrzymać się na zeszłorocznym poziomie wytwórczym.

Niepomyślnie kształtowała się w ub. r. sytuacja w kopalnictwie węglowym. Ogólne wydobycie węgla wyniosło we Francji w 1937 r. 45·3 miln. t, wykazując spadek o 0·8 miln. t, czyli o 1·8% w stosunku do 1933 r., oraz o 1·8 miln. t, czyli o 3·8% w stosunku do 1935 r. Na uwagę zasługuje, że rezultaty te osiągnięte zostały w ub. r. przy załodze górniczej zwiększonej w ciągu 1½ roku o przeszło 23 tys. osób, tj. o 10%. Ogólna konsumpcja węgla we Francji wyniosła w ub. r. 76·2 miln. t, tj. o 6·9 miln. t więcej aniżeli w 1936 r. Przywóz węgla do Francji wyniósł w ub. r. 30·9 miln. t. Zaznaczyć należy, że znaczny wzrost konsumpcji w ub. r. w części tylko był efektywny, a w dużej mierze—mniej więcej w połowie—spowodowany tworzeniem zapasów węgla.

Położenie francuskiej produkcji węglowej w ramach europejskiego przemysłu węglowego uległo znacznemu pogorszeniu, które odzwierciedla wzrost wydobywania węgla 5 głównych producentów europejskich (z wyjątkiem Francji) w ub. r. o 49 miln. t, czyli o 10%, a w ciągu ostatnich 2 lat—o 72 miln. t, tj. o 16½%.

„Problem węglowy” jest ponadto zagadnieniem, posiadającym pierwszorzędne znaczenie z punktu widzenia równowagi francuskich obrotów handlowych i płatniczych. Przywóz węgla do Francji przedstawiał bowiem w ub. r. wartość 4 850 miln. fr., tj. o 2 652 miln. fr., czyli o 120% więcej aniżeli w 1936 r. Ogółem import „energetyczny”—węgla, ropy i energii elektrycznej—wynosił przeszło 9 mild. fr., tj. połowę zeszłorocznego deficytu bilansu handlowego. W tych warunkach zastanawiają się we Francji nad środkami wzmoczenia wydobycia węgla, lub też zastąpienia węgla przez inne źródła energii. Pierwszy cel częściowo został już osiągnięty przez faktyczne przedłużenie

czasu pracy w kopalniach o 62 godziny w stosunku rocznym. Drugi cel ma być realizowany przez zwiększenie krajowej produkcji energii elektrycznej, co jest możliwe przy obecnych środkach produkcji—pod warunkiem lepszej ich organizacji technicznej oraz zmodernizowania środków przesyłania energii elektrycznej na odległość.

Całokształt zagadnienia produkcyjnego, stanowiącego—jak podkreślaliśmy—klucz obecnych trudności finansowych i gospodarczych Francji—rozpatrywany był niedawno przez Komisję Badania Wytwórczości, która rezultaty prac swych ujęła w formę memoriału, zawierającego szereg zaleceń. Badania Komisji wykazały, że wprowadzone przed rokiem w życie nowe ustawodawstwo socjalne przyczyniło się do spadku wydajności wytwórczej w poszczególnych gałęziach francuskiej produkcji. Komisja formułuje szereg zaleceń technicznych w dziedzinie usprawnienia organizacji kredytowej, zawodowej i technicznej, modernizacji aparatury przemysłowej, zmniejszenia obciążenia fiskalnego oraz należytej organizacji zbytu—zarówno na rynkach wewnętrznych, jak i zagranicznych.

W stosunku do zagadnienia pracy Komisja zaleca—celem podniesienia wydajności—stosowanie, o ile możliwości, pracy akordowej, oraz przedłużenia okresu płatnych urlopów. Co do zasady 40-godzinnego tygodnia pracy Komisja uważa za wskazane zastosowanie pewnych wyjątków, umożliwiających przedłużenie czasu pracy—w szczególności w przemyśle sezonowym, w przemyśle, pracującym na potrzeby obrony narodowej itp. Nadużyciom w tej dziedzinie miałyby przeszkodzić ograniczenie liczby godzin nadliczbowych, np. w przemyśle sezonowym w stosunku rocznym do 100, a w stosunku dziennym do 1. Poza zaleceniami natury ogólnej Komisja opracowała również konkluzje i zalecenia, dotyczące poszczególnych gałęzi gospodarki.

W ostatnich miesiącach występuje we Francji szybki wzrost bezrobocia całkowitego. W dn. 19/II b. r. ogólna liczba bezrobotnych wynosiła 409 770, tj. była zaledwie o 5 810 osób niższa aniżeli w analogicznym okresie ub. r. W związku z wprowadzeniem skróconego czasu pracy wzrósł natomiast stan ogólnego zatrudnienia, wynosząc z końcem ub. r. 2 311·5 tys. osób, tj. o 5·4% więcej aniżeli przed rokiem.

W związku z podniesieniem w ub. r.—zarówno osobowych, jak i towarowych—taryf kolejowych—wpływy kolejowe znacznie wzrosły i w ciągu pierwszych 7 tygodni b. r. wynosiły 1 743 miln. fr., tj. o 28·92% na 1 km więcej aniżeli w analogicznym okresie roku poprzedniego. Natomiast liczba załadowanych wagonów nie uległa poważniejszej zmianie.

Ostateczne rozmiary produkcji pszenicy w ub. r. okazały się nieco większe od 68 miln. q—pierwotnie zapowiadanych. Zeszłoroczne zbiory pszenicy wyniosły, mianowicie, 69 miln. q—wobec 69·2 miln. q w 1936 r., 77·5 miln. q w 1935 r., 92·1 miln. q w 1934 r. i 98·6 miln. q w 1933 r. Zasoby zbożowe będą w b. r. wystarczające. Do 69 miln. q pszenicy z nowych zbiorów doliczyć bowiem należy 3·1 miln. q zapasów oraz 2 850 tys. q zbóż z Afryki Północnej, tj. łącznie 74 950 tys. q. Zapotrzebowanie przemiałowe szacowane jest w b. r. na 60 258 tys. q, zasiewy pochłoną 9 524 tys. q, na konsumpcję dla bydła preliminaruje się 1 389 tys. q, a na zapasy rezerwowe—1 miln. q, tj. łącznie 72 171 tys. q. Nadwyżka produkcji ponad konsumpcję wyniosłaby przeto blisko 3 miln. q—oczywiście, pod warunkiem, że nowe zbiory odbęda się w normalnym okresie.

Ewolucję cen hurtowych we Francji w ostatnich kilku miesiącach podzielić można na 2 okresy. Po osiągnięciu najwyższego poziomu we wrześniu ub. r., kiedy wskaźnik osiągnął 618, obniżają się one następnie w końcu listopada do 595, ażeby z kolei wzrastać powoli—aż do 611 w dn. 19/II b. r. W istocie rzeczy stabilizacja cen hurtowych jest w ostatnich miesiącach wyraźna. W stosunku do poziomu z początku października wskaźnik cen produktów krajowych wzrósł z 636 do 654, podczas gdy wskaźnik cen produktów przywożonych obniżył się z 587 do 535. Ceny artykułów żywnościowych utrzymywały się niemal bez zmiany na poziomie 622, a ceny produktów przemysłowych nieco zmniejszały—z 617 do 603.

Niezbyt pomyślne położenie poszczególnych gałęzi życia gospodarczego znajduje odzwierciedlenie w kształtowaniu się kursów akcji.

Zmniejszały one w ciągu całego ub. r., mianowicie z 267 w styczniu do 211 w lipcu, 210 w listopadzie i 204 w grudniu. W styczniu i lutym b. r. zniżka trwała dalej, a odnośny wskaźnik w dn. 19/II wyniósł 195. Ostatnie miesiące niepomyślne były również dla papierów o stałym dochodzie. W styczniu b. r. wskaźnik kursów tych papierów wynosił 75·1—wobec 75·5 w grudniu ub. r., 76·4 w listopadzie ub. r. oraz 74·3 przeciętnie w 1936 r.

Ostatnie miesiące ub. r. przyniosły znaczne pogorszenie obrotów handlowych Francji z zagranicą. W IV kwartale ub. r. wartość przywozu francuskiego podniosła się do 12·2 mild. fr. wobec 9·8 mild. fr. w III kwartale, wartość zaś wywozu wzrosła tylko z 5·8 do 7·1 mild. fr.—tak, że saldo ujemne bilansu handlowego podniosło się z 4·0 do 5·1 mild. fr. W jednym tylko miesiącu grudniu ub. r. deficyt przekroczył 2 mild. fr.

Saldo ujemne bilansu handlowego za cały 1937 r. osiągnęło rekordową wysokość 18·4 mild. fr. Z kwoty tej 3 561 miln. fr. przypada na kolonie francuskie, a 14 820 miln. fr.—na kraje zagraniczne. Udział krajów zagranicznych w przywozie francuskim wzrósł w ub. r. do 75·5%—wobec 71·4% w 1936 r., a kolonij obniżył się z 28·6% do 24·5%. Również w wywozie udział krajów zagranicznych wzrósł z 66·7% do 71·7%, podczas gdy kolonij obniżył się z 33·3% do 28·3%. Ewolucja w handlu zagranicznym w ub. r. odbywała się przeto wyraźnie na niekorzyść kolonij, co jednak spowodowane jest w części przesunięciami czysto liczbowymi—wskutek deprecjacji franka.

Pierwsze 2 miesiące b. r. nie przynoszą poprawy w handlu zagranicznym. Co prawda, w styczniu wskutek spadku przywozu z 4 538 miln. fr. do 3 892 miln. fr. i wzrostu wywozu z 2 345 miln. fr. do 2 451 miln. fr. saldo ujemne bilansu handlowego obniżyło się do 1 441 miln. fr., tj. do poziomu, nie odbiegającego na ogół od przeciętnego miesięcznego deficytu w ub. r., ale już luty przyniósł wzrost przywozu do 4 288 miln. fr. i spadek wywozu do 2 319 miln. fr., a w konsekwencji i wzrost salda ujemnego do 1 969 miln. fr. W ciągu stycznia i lutego b. r. deficyt bilansu handlowego wynosił łącznie 3 409 miln. fr., podczas gdy w analogicznym okresie ub. r. 3 535 miln. fr.

Podkreślić należy, że pogorszenie na odcinku handlu zagranicznego nastąpiło w okresie, kiedy chłonność rynków zagranicznych na wytwory przemysłu francuskiego, zwłaszcza luksusowego, znacznie wzrosła, oraz przy stopniowym deprecjonowaniu kursu franka, co stwarzało dla eksportera francuskiego premie wywozową.

Rok ubiegły był okresem trudnym dla francuskiej polityki handlowej. Tym niemniej aktywność polityczno-handlowa była dość żywa, czego rezultatem jest zawarcie szeregu układów handlowych i turystycznych—zarówno z krajami, stosującymi ograniczenia dewizowe, jak i z prowadzącymi liberalną politykę handlową. Spośród układów handlowych i płatniczych, zawartych w ub. r. przez Francję, najważniejsze są układy z Niemcami, Polską, Jugosławią i Czechosłowacją. Otwierają one nowe możliwości dla wywozu typowo francuskich towarów, a równocześnie upraszczają wyrównywanie wzajemnych należności z tytułu obrotu towarowego. Pomyślną dla Francji jest również konwencja handlowa ze Szwajcarią z marca ub. r., w wyniku której wywóz francuski do Szwajcarii w ciągu pierwszych 10 miesięcy ub. r. wzrósł o 430 miln. fr., a nadwyżka bilansu handlowego na korzyść Francji przekroczyła 500 miln. fr.

Poza powyższymi układami Francja zawarła w ub. r. szereg handlowych bądź płatniczych układów o węższym lub szerszym zakresie, mianowicie z Włochami, Węgrami, Łotwą, Hiszpanią, Danią, Estonią, Z. S. R. R., Unią Belgijsko-Luksemburską, Finlandią, Norwegią, Szwecją, Unią Południowo-Afrykańską i Indiami Holenderskimi.

Na skutek zawarcia szeregu układów turystycznych, mających na celu umożliwienie cudzoziemcom zwiedzenia w r. ub. Wystawy Paryskiej, poszczególne kraje przydzieliły swym obywatelom potrzebne w tym celu ilości dewiz. Dzięki układom tym przybyło do Francji w ub. r. 80 tys. Niemców, 49 tys. Włochów, 36·5 tys. Czechosłowaków, 35 tys. Polaków, 15 tys. Rumunów, 12·5 tys. Węgrów, 12 tys. Jugosłowian i 6 tys. Bułgarów. W związku z napływem turystów zagranicznych dochody płatnicze z turystyki były w ub. r. znacznie wyższe, aniżeli w 1936 r.

KRONIKA ZAGRANICZNA

JUGOSŁAWIA

FINANSOWANIE PRZEMYSŁU.—Dane, dotyczące kredytów przemysłu jugosłowiańskiego, oświetlają zagadnienie o dużym znaczeniu dla całego gospodarstwa Jugosławii. Według nich w ostatnich latach (do 1935 r.) stosunek własnych i obcych środków przedsiębiorstw akcyjnych (które stanowią 85·4% wszystkich przedsiębiorstw przemysłowych) wahał się około 48:52. Ogólna suma własnych środków wynosiła w 1936 r. okragło 5420 miln. din., obcych zaś—6100 miln. din. Znaczenie tych liczb będzie tym jaśniejsze, gdy uwzględni się fakt, że wartość trwałych inwestycji przemysłu Jugosławii wykazana została w bilansach kwotą 6858 miln. din., czyli o 1438 miln. din. większą od sumy własnych środków. Tę sumę musiał przemysł jugosłowiański zacczerpnąć z kredytów. Z reszty—użyto 2830 miln. din. na wydatki produkcyjne (dniówki, place, surowce i materiały, ubezpieczenia itd.)—tak, że przeszło 1700 miln. din. pozostało na zaspokojenie zobowiązań z ub. roku. Oznacza to, że 25% użyto na finansowanie produkcji.

Według poszczególnych działów przemysłu dadzą się ustalić na podstawie bilansów towarzystw akcyjnych za 1935 r. następujące dane (w miln. din.):

Przemysły	Środki		Inwestycje
	własne	obce	
Drzewny . . .	473·2	1166·3	821·6
Kopalnictwo . .	1154·6	687·3	1215·5
Rolniczy . . .	364·0	530·9	653·1
Metalowo-prze- twórczy . . .	443·8	552·4	558·2
Chemiczny . . .	1122·9	596·8	1047·9
Włókienniczy . .	366·9	698·4	551·1
Skórzany i konfekcja . . .	192·2	232·5	189·0
Spożywczy . . .	795·3	722·8	946·0
Papierniczy . . .	73·8	73·5	96·9
Drukarski . . .	61·3	108·1	73·8
Elektrownie . . .	305·0	375·6	608·7
Budowlany i in. .	61·3	355·8	62·4
Razem:	5914·1	6100·4	6858·2

Z powyższych liczb wyprowadzić można przede wszystkim dwa charakterystyczne stwierdzenia: poważną rolę kredytów w zestawieniu ze środkami własnymi, którymi rozporządzają niektóre działy przemysłu, i wartość inwestycji w przeważnej ilości wypadków przewyższającą wartość własnych funduszy. W przemyśle drzewnym własne fundusze wynoszą jedynie 40% funduszy obcych i 54% wartości inwestycji, w kopalnictwie proporcja ta jest o wiele bardziej korzystna: w stosunku do obcych środków własne wynoszą 168%, a w porównaniu z inwestycjami—92%; w przemyśle rolnym odpowiednie liczby wynoszą: 68% i 56%, w metalowo-prze-twórczym—80% i 73%, chemicznym—188% i 105%, spożywym—110% i 83%, papierowym—100% i 76%, drukarskim—50% i 83%, elektrycznym—81% i 50%, w budowlanym—zaledwie 17% i 98%.

W celu dokładnej oceny znaczenia powyższych liczb byłoby rzeczą interesującą bliższe określenie kredytów, ustalonych wyżej w procentach. Niewątpliwie, wchodzą tu w grę zarówno kredyty długoterminowe, jak i średnio- oraz krótkoterminowe. Znaczny udział inwestycji w wykorzystaniu kredytów wskazuje, że niemalże znaczenie posiadają pożyczki długoterminowe w kredytowaniu jugosłowiańskiego przemysłu. W każdym razie rudną jest rzeczą ustalić pochodzenie tych

kredytów. Udział Państwowego Banku Hipotecznego i Banku Narodowego Królestwa Jugosławii w kredytowaniu przemysłu wyraża się zaledwie kwotą 610 miln. din. W każdym razie jest objawem charakterystycznym dla przemysłu jugosłowiańskiego, że finansowanie występuje w poważnej mierze w formie kredytów. Są to przeważnie kredyty długo-terminowe—nawet w tym wypadku, gdy formalnie nie mają tego charakteru. Trzecią grupę długoterminowych kredytów stanowią normalne kredyty tego rodzaju, udzielone przemysłowi ze strony instytucji bankowych—krajowych i zagranicznych. Suma wszystkich tych kredytów musi być minimalnie równa różnicy pomiędzy wartością inwestycji a kapitałami własnymi, tj. okragło 1440 miln. din. Resztę stanowiły w takim razie kredyty średnio- i krótkoterminowe.

Poważny udział kredytów w finansowaniu poszczególnych działów przemysłu jugosłowiańskiego świadczy, że rozmiary produkcji przemysłowej rosły w szybkim tempie i w ostatnich latach—mimo powszechnego kryzysu—występował tu pewnego rodzaju boom inwestycyjny. Wysoka stopa procentowa, utrzymująca się na terenie Jugosławii, nasuwa jednak wątpliwości, czy rentowność tej produkcji jest dostatecznie duża, aby pokryć koszty zatrudnionego w niej kapitału, a niewątpliwie wzrostowi produkcji nie towarzyszy równomiernie wzrost udziału kapitału krajowego we władaniu własnym aparatem produkcyjnym.

R.A.Ch.

Z RYNKÓW ZAGRANICZNYCH

ZE ŚWIATOWYCH RYNKÓW ZBOŻOWYCH.—Ceny w okresie 7÷19/III 1938 r. kształtowały się następująco (w walucie danego kraju, w Buenos Aires, Liverpoolu i Hamburgu—w \$—za 100 kg):

	7÷19/III		14÷19/III		Wzrost (+) lub spadek (-) %
Pszemica					
Berlin . . .	—	—	—	—	—
Praga . . .	169·80 ½	169·80 ½	—	—	—
Chicago . . .	3·50	3·42	—	2·3	—
Buenos Aires . .	3·78 ½	3·74	—	1·2	—
Liverpool . . .	4·72 ½	4·36	—	7·8	—
Wiedeń . . .	38·50	brak notowań	—	—	—
Hamburg . . .	—	—	—	—	—
Żyto					
Berlin . . .	—	—	—	—	—
Praga . . .	136·62 ½	136·62 ½	—	—	—
Chicago . . .	2·74	2·68	—	2·2	—
Wiedeń . . .	28·44	brak notowań	—	—	—
Hamburg . . .	4·60	4·55 ½	—	1·0	—
Owies					
Berlin . . .	—	—	—	—	—
Praga . . .	124·20	124·20	—	—	—
Chicago . . .	2·24	2·27 ½	+	1·5	—
Buenos Aires . .	2·32	2·32	—	—	—
Liverpool . . .	4·11 ½	3·99	—	3·1	—
Wiedeń . . .	28·12 ½	brak notowań	—	—	—
Hamburg . . .	2·77 ½	2·74 ½	—	1·1	—
Jęczmień browarowy					
Berlin . . .	—	—	—	—	—
Praga . . .	137·00	137·00	—	—	—
Chicago . . .	3·59	3·60	+	0·2	—
Wiedeń . . .	—	—	—	—	—
Hamburg . . .	—	—	—	—	—

METALE

ŻELAZO.—W I połowie marca stan światowego rynku żelaza nie uległ większym zmianom. W dn. 2÷3/III odbyło się w Brukseli zwykłe miesięczne zebranie członków międzynarodowego kartelu eksportu stali, na którym delegacja hutnictwa europejskiego zakomunikowała wyniki swych pertraktacji z hutnictwem amerykańskim. Przedstawiają się one następująco: celem uporządkowania rynków eksportowych i umożliwienia stosowania powyższych uchwał został utworzony w Londynie specjalny komitet europejsko-amerykański, zaopatrzony w bardzo szerokie pełnomocnictwa. Obecne ceny eksportowe zostały utrzymane, i obie grupy (europejska i amerykańska) postanowiły jednogłośnie, aby zarówno huty, jak i biura sprzedaży wyrobów hutniczych, wylamujące się z przyjętych zobowiązań, podlegały surowym karom. W Stanach Zjedn. położenie rynku żelaznego nie uległo żadnej poprawie. Stan zatrudnienia w hutach żelaznych utrzymał się na poprzednim poziomie 30% zdolności wytwórczej—wobec 87% przed rokiem. W styczniu b. r., w znacznym stopniu pod wpływem rokowań hut amerykańskich z europejskimi, eksport amerykański—w związku z częściową podwyżką cen—zwiększył się o 33·5% w porównaniu z grudniem ub. r.

Stan rynku żelaznego w poszczególnych krajach był następujący:

W Niemczech rynek żelaza wykazał wzmocnienie—wskutek przyłączenia Austrii. Bogate złoża syderytów styryjskich stanowią poważne uzupełnienie nieznacznych na ogół zapasów rud żelaznych w Niemczech. Również i duże zakłady hutnicze w Styrii zwiększają stan posiadania Niemiec w tym zakresie.

We Francji stan rynku żelaznego był w dalszym ciągu niepomyślny. Wielkie piece są wygaszane jeden za drugim. Napływ zamówień skurczył się do 50÷65% stanu przed rokiem. Większość hut jest zmuszona do ograniczenia pracy i zwalniania robotników. Najwięcej ucierpiała produkcja handlowej stali thomasowskiej. Na stal szlachetną i martenowską popyt jest lepszy. Większość walcowni pracuje 32 godziny na tydzień. Terminy dostaw są coraz bardziej skracane i wynoszą: dla stali martenowskiej 5÷7 tygodni i dla stali elektrycznej 10÷12 tygodni. Stosunkowo najlepszy jest stan rynku blachy, zarówno grubej (okrętowej), jak i cienkiej.

Na rynku belgijskim panował w dalszym ciągu zastój. Wytwórczość stali surowej w Belgii spadła z 344 tys. t w październiku 1937 r. do 172 tys. t w lutym b. r., czyli o 50%. W lutym b. r. „Cosibel” przydzielił hutom zaledwie 51 tys. t zamówień, a w pierwszym tygodniu marca ok. 10 tys. t—są to najniższe liczby, notowane od powstania tej organizacji. Połowa tych zamówień przypada na rynek wewnętrzny, a połowa na eksport. Tak znaczny spadek zbytu pociąga za sobą unieruchomienie coraz nowych hut i ograniczanie produkcji w innych. Ceny mają tendencję zniżkową, przy czym są udzielane bardzo znaczne rabaty. Nadzieja na pewną poprawę sytuacji jest przywiązywana do ostatnio zawartego porozumienia E. I. A. ze Stanami Zjedn.

Na rynku angielskim zaznaczało się w okresie sprawozdawczym pewne osłabienie, chociaż wytwórczość utrzymuje się na wysokim poziomie. Charakterystyczną oznaką nasycenia rynku stanowi wniosek o wprowadzenie cła na surowkę, który w pierwszych dniach marca został złożony w Komisji Celnej; wnio-

sek ten przewiduje wprowadzenie 33 1/3% cła przywozowego na wszelkie gatunki surówki, z wyjątkiem surówki, wytapianej całkowicie na węgla drzewnym, oraz stopów żelaza z wanadem i tytanem, wytwarzanych w piecach elektrycznych. Obowiązujące obecnie niższe cła zostały wprowadzone w marcu 1937 r., przy czym cło od surówki zostało zupełnie skasowane, a cło od wytworów walcowanych było obniżone z 33 1/3% ad valorem do 2 1/2% dla członków międzynarodowego kartelu eksportu stali (E. I. A.) i do 12 1/2% dla pozostałych krajów. Termin tych ulg upływa z końcem marca. Wniosek o ich uchylenie dotąd nie został złożony.

Ceny wywozowe żelaza większych wytworów europejskich: Anglii, Belgii wraz z Luksemburgiem i Francji — w £ zł. fob port — notowane były w dn. 11/III 1938 r., jak następuje:

	Wielka Brytania	Belgia i Luksemburg	Francja
	za 1 016 kg		za 1 000 kg
Surówka:			
odlewnicza Nr III (2.5-3.0% Si)	—	—	—
tomasowska	—	—	—
hematytowa	—	—	—
ferromangan	—	—	—
Półwytwór:			
kęsy	—	—	—
platyny	—	—	—
Wytwory gotowe:			
żelazo sztabowe	—	5. 5.0	5. 5.0
belki	—	4.17.6	4.17.6
kątowniki	—	4.18.0	4.18.0
blacha okrętowa, rezerwuarowa itp.	—	—	—
szyny stalowe	—	—	—
bednarka	—	6.10.0	6.10.0
drut-walcówka	—	—	—
blacha tomasowska	—	6. 2.6	6. 2.6
blacha czarna (24 gage)	—	—	—
drut ocynkowany	—	—	—
gwoździe druciane	—	—	—

METALE NIEŻELAZNE.—W I połowie marca nastroj na rynkach metali nieżelaznych był bardzo spokojny. Ceny utrzymały się mniej więcej na poziomie z II połowy lutego, z lekką tendencją ku wyższym w niektórych wypadkach. Klientela zachowy-

wała w dalszym ciągu wielką powściągliwość w zakupach metali, a i spekulacja nie dała się wyraźniej odczuć. Do podtrzymania kursów w Londynie przyczyniały się dosyć znaczne zakupy miedzi i ołowiu, dokonywane przez Japonię i Z. S. R. R.

Stan rynku poszczególnych metali w okresie sprawozdawczym był następujący:

Na rynku miedzi panował na ogół nastroj spokojny. Pewne ożywienie wywołały duże zakupy tego metalu, dokonane przez Japonię i Z. S. R. R. Zwłaszcza poważne były zakupy japońskie w Stanach Zjedn., gdyż z 18.8 tys. t ogólnego eksportu miedzi ze Stanów Zjednoczonych—aż 7.2 tys. t przypada na Japonię. Na ogół jednak produkcja miedzi przewyższa zbytnie, co się wyraziło we wzroście angielskich zapasów tego metalu o 1.3 tys. t w ciągu ostatniego tygodnia, przy czym zapasy miedzi rafinowanej stanowią 9 tys. t, a surowej—23 tys. t.

Na rynku cyny panował w I połowie marca zupełny zastój. Ujemny wpływ kryzysu amerykańskiego zaznaczał się tutaj jeszcze wyraźniej niż na rynkach innych metali. Silne zmniejszenie produkcji, zarządzone przez międzynarodowy komitet cynowy na II kwartał b. r., odbiło się najsilniej w krajach malajskich, gdzie wywołało znaczny wzrost bezrobocia wśród górników. Zapasy cyny w Londynie wzrosły z 2.4 tys. t na początku b. r. do 3.6 tys. t obecnie.

Rynek ołowiu wykazywał tendencję stałą, a nawet zlekką zwyżkową. Tłumaczy się to tym, że popyt na ołów poza Stanami Zjedn. jest zadowolający, a cena jego utrzymuje się na niskim poziomie. Na giełdzie nowojorskiej utrzymała się cena 4.5 cts za lb bez zmiany.

Rynek cynku również wykazał w okresie sprawozdawczym pewną poprawę. Nie można jednak liczyć na większą zmianę ku lepszeniu, dopóki nie poprawi się sytuacja na rynku amerykańskim, gdzie produkcja cynku znacznie przewyższa jego zbytnie, i gdzie zapasy wzrosły z 88.5 tys. sh t w końcu stycznia b. r. do 108 tys. sh t w końcu lutego, a cena utrzymała się na niskim poziomie 4.5 cts za lb.

Ruch cen poszczególnych metali w okresie sprawozdawczym przedstawiał się następująco (pierwsza liczba oznacza transakcje kasowe, druga—terminowe): miedź standard zyskała £ 1/2 wzgl. 3/16, miedź elektrolityczna i rafinowana zwyżkowały o £ 1/4, cyna zyskała £ 1/8 wzgl. 1/4, ołów podrożał o £ 13/8w zgl. 19/16, a cynk zwyżkował o £ 3/8 w obu wypadkach, srebro podrożało o d 1/4 na uncji

wzgl. pozostało bez zmiany, a złoto straciło sh 0.1 na uncji; cena innych metali nie uległa zmianie.

W poniższym zestawieniu podane są ceny wymienionych metali—w £ za 1 016 kg, z wyjątkiem: blachy białej, która notowana jest w sh za skrzynkę o 112 arkuszach o wym. 20"×14"×0.24 mm, platyny—w £ za uncję, złota—w sh za uncję i srebra—w d za uncję:

Metal	Poprzedni okres ultimo	Okres sprawozdawczy: maksimum	mini-mum	ultimo
Miedź standard:				
kasa .	40 3/4-7/8	41 3/8	39 5/16	41 1/4-3/8
term.	41-1/16	41 5/8	39 1/2	41 1/2-5/8
elektrol.	44 1/2-45 1/4	45 1/2	43	44 1/2-45 1/2
rafinow.	44-45 1/4	45 1/2	42 3/4	44 1/4-45 1/2
Cyna:				
kasa .	186 5/8-7/8	187	182 1/2	186 3/4-87
term.	186 1/2-3/4	187	182 1/2	187
Ołów:				
kasa .	15 1/2-9/16	16 15/16	15 1/4	16 7/8-13/16
term.	15 7/16-1/2	17 1/16	15 1/16	16 5/16-17 1/16
Cynk:				
kasa .	14 11/16-13/16	15 3/16	13 7/8	15 1/16-3/16
term.	14 13/16-7/8	15 1/4	14 1/8	15 3/16-1/4
Glin:				
dla kraju	100	100	100	100
„zagr.	100	100	100	100
Nikiel:				
dla kraju	180-185	185	180	180-185
„zagr.	180-185	185	180	180-185
Blacha				
biała . .	22 1/2-23	23	22 1/2	22 1/2-23
Platyna				
„spong” .	7 1/2	7 1/2	7 1/2	7 1/2
Srebro:				
kasa . .	21 1/2-3/4	22	21 1/2	21 1/2-22
term. . .	21-3/8	21 3/8	21	21 1/8-3/8
Złoto .	139.9 1/2	139.10	139.6 1/8	139.8 1/2

— Na rynku starych metali zaznaczyła się pewna zwyżka. Ceny hurtowe loco Paryż wynosiły w dn. 7/III 1938 r. (w nawiasie — ceny z dn. 14/II 1938 r.) — we fr. za 100 kg: miedź 475 (460), brąz 470 (445), mosiądz 270 (265), cynk 155 (145), ołów 205 (200).

PRZEDRUK DOZWOŁONY, LECZ Z PODANIEM ŹRÓDŁA

REDAKCJA I ADMINISTRACJA

ELEKTORALNA 2 (parter)

Telefony: 5 12 66 (Red.), 5 12 73 i 5 35 35 (Adm.), 5 12 50 (Druk.)

Biura czynne od godziny 9 do 3 po południu

KONTO CZEKOWE P. K. O. 701

PRENUMERATA W KRAJU: kwartalnie — zł 15, półrocznie — zł 30, rocznie — zł 60; **ZA GRANICĄ:** kwartalnie — zł 25, półrocznie — zł 50, rocznie — zł 100.

CENY OGŁOSZEŃ HANDLOWYCH (przed tekstem) w zeszytach zwykłych: IV str. okładki — zł 500; II i III str. okł. — zł 400; str. zwycz.: 1 str. — zł 300, 1/2 str. — 200, 1/4 str. — zł 125, 1/8 str. — zł 75. Przy ogłoszeniach kombinacyjnych, petitowych oraz tabelarycznych do cen powyższych dolicza się 30%.

CENY OBWIESZCZEŃ SPÓLEK AKCYJNYCH (za tekstem): 1 str. — zł 200, 1/2 str. — zł 110, 1/3 str. — zł 80, 1/4 str. — zł 70, 1/8 str. — zł 55, 1/16 str. — zł 40, 1/32 str. — zł 20. Za ogłoszenia liczbowe, tabelaryczne, bilanse itp. do cen powyższych dolicza się 50%.

Redaktor naczelny: CZESŁAW PECHE

Redaktor: WACŁAW SZURIG

Redaktor działu finansowo-skarbowego:
JERZY LUBOWICKI

Redaktor działu rolniczego:
CZESŁAW BOBROWSKI

Redaktor działu komunikacyjnego:
BOLESŁAW KACZMARKIEWICZ

Wydawca: Sp. Wyd. z ogr. odp. „PRZEMYSŁ I HANDEL”

OBWIESZCZENIA SPÓŁEK AKCYJNYCH

II OGŁOSZENIE

Zarząd Towarzystwa Akcyjnego Fabryk Ołówków „St. Majewski” SPÓŁKA AKCYJNA

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że w dn. 11 kwietnia 1938 r. o godz. 17 w Warszawie przy ul. Al. Jerozolimskie 77 odbędzie się

DOROCZNE ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW SPÓŁKI

z następującym porządkiem obrad:

1) Zagajenie i wybór przewodniczącego; 2) Rozpatrzenie sprawozdań Zarządu i Komisji Rewizyjnej oraz zatwierdzenie sprawozdania, bilansu i rachunku zysków i strat za rok sprawozdawczy 1937 i udzielenie Zarządowi pokwitowania; 3) Uchwała o podziale zysków; 4) Wybory członków Zarządu; 5) Wybory członków Komisji Rewizyjnej i wyznaczenie wynagrodzenia.

PP. Akcjonariusze, mający zamiar wziąć udział w Walnym Zgromadzeniu, winni złożyć swoje akcje albo kwity depozytowe lub zastawne banków i instytucyj kredytowych najpóźniej do dn. 4 kwietnia b. r. w biurze Zarządu Spółki w Pruszkowie, w godzinach od 8 do 13 z wyjątkiem niedziel i świąt.

358

I OGŁOSZENIE

Zarząd Zjednoczonych Zakładów Włókienniczych K. Scheiblera i L. Grohmana, Spółka Akcyjna w Łodzi

zawiadamia niniejszym PP. Akcjonariuszów, że w **poniedziałek dn. 11 kwietnia 1938 r. o godz. 12 przed poł.** w gmachu Zarządu przy ul. Targowej Nr 65 w Łodzi odbędzie się

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW

z następującym porządkiem obrad:

1) Wybór przewodniczącego;
2) Sprawozdanie Zarządu, Rady Nadzorczej i Komisji Rewizyjnej;
3) Zatwierdzenie sprawozdania Zarządu, bilansu i r-ku zysków i strat za rok operacyjny 1937 oraz pokwitowanie władz Spółki z wykonania przez nie obowiązków;

4) Powzięcie uchwały w sprawie podziału zysku względnie pokrycia straty za 1937 r.;

5) Ustalenie planu działalności na 1938 r.;

6) Wybory ustępującego członka Zarządu, jednego członka Rady, 5 członków Komisji Rewizyjnej i określenie wynagrodzenia Rady i Komisji Rewizyjnej oraz zawarcie umowy z Naczelnym Dyrektorem;

7) Wolne wnioski.

PP. Akcjonariusze, życzący sobie przyjąć udział w Walnym Zgromadzeniu lub zgłosić dodatkowe sprawy na porządek dzienny, winni zastosować się do art. art. 394, 399 i 405 Kodeksu Handlowego („Dz. Ust. R. P.” poz. 502/1934 r.).

Stosownie do § 13 statutu, Zgromadzenie powyższe będzie prawomocne, o ile przybędą na nie akcjonariusze lub ich pełnomocnicy, reprezentujący łącznie co najmniej 1/2 kapitału akcyjnego.

W razie niedojścia do skutku Walnego Zgromadzenia w powyższym dniu, takowe — na zasadzie § 14 statutu — odbędzie się w tymże lokalu i z tymże programem w **poniedziałek dn. 25 kwietnia 1938 r. o godz. 12 rano w drugim terminie** a wtedy Walne Zgromadzenie będzie ważne bez względu na ilość reprezentowanego na nim kapitału akcyjnego. Dodatkowych ogłoszeń i zawiadomień o wyznaczeniu nowego terminu Walnego Zgromadzenia — na zasadzie § 15 statutu — nie dokonuje się.

343-13-14

II OGŁOSZENIE

Zarząd Krakowskiego Towarzystwa Ubezpieczeń „Florianka” Spółka Akcyjna w Krakowie

w wykonaniu uchwały Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy z dn. 12 lutego 1938 r.

w sprawie obniżenia kapitału zakładowego wzywa wierzycieli Spółki, aby, jeżeli nie zgadzają się na obniżenie, wnieśli swe sprzeciwy zgodnie z art. 441 K. H.

248-11-13-14

I OGŁOSZENIE

Zarząd Browaru i Fabryki Kwasu Węglowego Sukc. K. Anstadta Spółka Akcyjna w Łodzi

ma zaszczyt zawiadomić, że w **sobotę dn. 23 kwietnia 1938 r. o godz. 17** w lokalu Zarządu przy ul. Pomorskiej Nr 34/36 odbędzie się

50 ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW

Porządek dzienny:

1) Zagajenie Zgromadzenia i wybór przewodniczącego;
2) Sprawozdanie Zarządu i Komisji Rewizyjnej;
3) Zatwierdzenie bilansu oraz rachunku zysków i strat za 1937 r. i w związku z tym udzielenie pokwitowania Zarządowi z dopełnionych czynności;

4) Wybór 2 członków Zarządu;

5) Wybór Komisji Rewizyjnej;

6) Wyznaczenie stałych poborów dla członków Zarządu i określenie wynagrodzenia dla członków Komisji Rewizyjnej za 1938 r.;

7) Wolne wnioski.

PP. Akcjonariusze, pragnący wziąć udział w Walnym Zgromadzeniu, winni złożyć w biurze Zarządu swoje akcje lub zaświadczenie, wydane na dowód ich złożenia u notariusza lub w instytucji kredytowej krajowej, z wyszczególnieniem posiadanych numerów akcji, nie później jak na 7 dni przed terminem Walnego Zgromadzenia.

334-13-15

I OGŁOSZENIE

Zarząd Spółki Akcyjnej „Warszawska Fabryka Guzików” SPÓŁKA AKCYJNA

zawiadamia, że w **dn. 23 kwietnia 1938 r. o godz. 16** w lokalu Zarządu Spółki w Warszawie, przy ul. Radzymińskiej 7, odbędzie się

DOROCZNE ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW SPÓŁKI

z następującym porządkiem obrad:

1) Zagajenie Zebrania i wybór przewodniczącego; 2) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania Zarządu i Komisji Rewizyjnej, bilansu oraz rachunku zysków i strat za rok sprawozdawczy 1937; 3) Powzięcie uchwały w przedmiocie podziału zysków; 4) Udzielenie władzom Spółki pokwitowania z wykonanych w roku sprawozdawczym czynności; 5) Ustalenie liczby członków Zarządu na 1938 r.; 6) Ustalenie wynagrodzenia członków Zarządu i Komisji Rewizyjnej; 7) Wybory do Zarządu i Komisji Rewizyjnej.

PP. Akcjonariusze, pragnący wziąć udział w Walnym Zgromadzeniu, winni złożyć w Spółce przynajmniej na tydzień przed terminem Zgromadzenia swe akcje względnie zaświadczenia, wydane na dowód złożenia akcji u notariusza albo w instytucji kredytowej krajowej.

332-13-15

II OGŁOSZENIE

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW

Spółki Akcyjnej Fabryki Maszyn i Narzędzi Rolniczych M. Wolski i S-ka w Lublinie

odbędzie się w Lublinie, ul. 1 Maja 16, w **dn. 9 kwietnia 1938 r. o godz. 18 min. 30** z następującym porządkiem obrad:

1) Sprawozdanie Zarządu i Komisji Rewizyjnej za rok 1936/37;
2) Rozpatrzenie i zatwierdzenie bilansu oraz rachunku strat i zysków za rok 1936/37 oraz sposób pokrycia strat za 1934/35 rok operacyjny;

3) Zatwierdzenie budżetu i planu działalności oraz wynagrodzenia Zarządu i Komisji Rewizyjnej na rok 1937/38;

4) Wybór dodatkowych 2 członków Zarządu;

5) Wolne wnioski.

265-11-13

Towarzystwo Kopalń i Zakładów Hutniczych Sosnowieckich

SPÓŁKA AKCYJNA

Siedziba: Warszawa, ul. Kapucyńska Nr 3

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE

Zarząd Towarzystwa Kopalń i Zakładów Hutniczych Sosnowieckich, Spółki Akcyjnej, ma zaszczyt zawiadomić PP. Akcjonariuszów, że — zgodnie z § 20 statutu — zwołuje Zwyczajne Walne Zgromadzenie na **dz. 20 kwietnia 1938 r. o godz. 11** w siedzibie Spółki w Warszawie, przy ul. Kapucyńskiej Nr 3.

Porządek dzienny:

- 1) Otwarcie Walnego Zgromadzenia i mianowanie przewodniczącego Zgromadzenia;
- 2) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania Zarządu, Komisji Rewizyjnej i Rady Nadzorczej za okres operacyjny 1937;
- 3) Zatwierdzenie bilansu, rachunku strat i zysków i podział zysków;
- 4) Udzielenie władzom Spółki absolutorium co do wypełnienia powierzonych im obowiązków;
- 5) Mianowanie członków Rady Nadzorczej i Komisji Rewizyjnej na miejsce ustępujących z powodu upływu czasu trwania ich mandatów;
- 6) Mianowanie członka Rady Nadzorczej;
- 7) Ustalenie poborów członków Rady Nadzorczej i Komisji Rewizyjnej;
- 8) Sprawy, których umieszczenia na porządku dziennym żądają akcjonariusze, zgodnie z § 394 Kodeksu Handlowego.

Zwołane Zgromadzenie będzie mogło ważnie obradować, jeżeli ilość akcji reprezentowanych wyniesie co najmniej piątą część kapitału zakładowego.

Właściciele akcji imiennych mają prawo uczestniczenia w wymienionym wyżej Zgromadzeniu; złożenie przez nich akcji nie jest wymagane.

Właściciele akcji na okaziciela, życzący sobie wziąć udział w wymienionym powyżej Zgromadzeniu lub też być zastąpionymi przez pełnomocnika winni złożyć swoje akcje **najpóźniej dn. 11 kwietnia 1938 r.:**

we Francji: w Banku „Sté Gle de Crédit Industriel et Commercial” w Paryżu, 66, rue de la Victoire, i w jego oddziałach, a na prowincji — we wszystkich bankach miejscowych, należących do jego grupy;

w Banku „Banque de l'Union Parisienne” w Paryżu, 6 et 8, Boulevard Haussmann;

w Banku „MM. de Neuflyze et Cie” w Paryżu, 31, rue Lafayette;

w banku „Banque Franco-Polonoise” w Paryżu, 15, rue des Pyramides;

w Szwajcarii: w Banku „Banque Darier et Cie” w Genewie, 4, Boulevard du Théâtre;

i najpóźniej dn. 12 kwietnia 1938 r.:

w Polsce: w siedzibie Spółki w Warszawie, ul. Kapucyńska Nr 3;

w Banku Handlowym w Warszawie,

w Banku Dyskontowym Warszawskim w Warszawie;

w Banku Francusko-Polskim w Warszawie, ul. Czackiego 4.

Akcje, złożone w ten sposób, pozostaną w depozycie aż do rozwiązania Walnego Zgromadzenia.

Każda akcja daje prawo do jednego głosu.

333

Zarząd

Spółka Akcyjna Handlu Ziemiopłodami K. Grabowski i Spółka w likwidacji

na zasadzie § 7 statutu ma zaszczyt zawiadomić PP. Akcjonariuszów, że w **dn. 8 kwietnia 1938 r. o godz. 11 rano** odbędzie się w lokalu Spółki w Poznaniu przy ul. Fr. Ratajczaka 40

WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW

z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Zagajenie i wybór Przewodniczącego;
- 2) Sprawozdanie likwidatorów, Komisji Rewizyjnej i Rady Nadzorczej Spółki za okres 1/I 1937 r. — 31/XII 1937 r.;
- 3) Zatwierdzenie sprawozdania, bilansu oraz rachunku zysków i strat za okres 1/I 1937 r. — 31/XII 1937 r.;
- 4) Wybór likwidatorów;
- 5) Wybór członków Rady;
- 6) Wybór Komisji Rewizyjnej;
- 7) Wolne wnioski.

Każdy akcjonariusz, pragnący uczestniczyć w Zgromadzeniu, winien złożyć na siedem dni przed Walnym Zgromadzeniem w lokalu Spółki aż do zakończenia Walnego Zgromadzenia akcje wzgl. kwity tymczasowe lub też zaświadczenie o ich zdeponowaniu u notariusza polskiego, albo w Banku Zachodnim S. A. Oddział w Poznaniu. W zaświadczeniu wymienić należy liczbę akcji i stwierdzić, że nie będą one wydane przed ukończeniem Walnego Zgromadzenia.

Wnioski akcjonariuszów mogą być złożone nie później jak na 14 dni przed Walnym Zgromadzeniem. 267-11-13

I OGŁOSZENIE

Zarząd Spółki Akcyjnej

Spadkobiercy Juliusza Jarischa

Fabryka Śrub i Wyrobów Tłoczonych, Spółka Akcyjna w Łodzi

zawiadamia, że w **dn. 26 kwietnia 1938 r. o godz. 17** odbędzie się w lokalu Zarządu Spółki w Łodzi przy ul. Wodnej 11/13

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE

AKCJONARIUSZÓW SPÓŁKI

z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Wybór przewodniczącego; 2) Sprawozdanie Zarządu i Komisji Rewizyjnej, oraz rozpatrzenie i zatwierdzenie bilansu i rachunku strat i zysków za rok operac. 1937 i udzielenie Zarządowi absolutorium; 3) Podział zysku; 4) Wybór Zarządu;
- 5) Wybór Komisji Rewizyjnej; 6) Wolne wnioski.

PP. Akcjonariusze, życzący sobie wziąć udział w Walnym Zgromadzeniu, zechcą — stosownie do art. 399 Kodeksu Handlowego — złożyć swoje akcje na 7 dni przed terminem Walnego Zgromadzenia w biurze Zarządu. 344

II OGŁOSZENIE

Zarząd Tomaszowskiej Fabryki Dywanów, Chodników i Wyrobów Kokosowych Aleksander Müller, Sp. Akc. w Tomaszowie Mazowieckim

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że w **dn. 9 kwietnia 1938 r. o godz. 18** w lokalu Zarządu Spółki w Tomaszowie Mazowieckim, ul. Rolanda 2, odbędzie się

ZWYCZAJNE ROCZNE WALNE ZGROMADZENIE
AKCJONARIUSZÓW

z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Zagajenie posiedzenia; 2) Wybór przewodniczącego; 3) Sprawozdanie Zarządu i Komisji Rewizyjnej za okres operacyjny; 4) Zatwierdzenie bilansu oraz rachunku strat i zysku za okres sprawozdawczy, podział zysku i udzielenie pokwitowania Zarządowi Spółki; 5) Wybór członków Zarządu i Komisji Rewizyjnej; 6) Wolne wnioski.

Uczestniczyć w Walnym Zgromadzeniu mogą akcjonariusze, którzy prawo swoje w tym względzie ustalą, stosownie do przepisów Statutu Spółki.

W razie niedojścia do skutku Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia w powyższym terminie z powodu niezgłoszenia przez akcjonariuszów dostatecznej ilości akcji, Walne Zgromadzenie odbędzie się w tym samym miejscu i z tymże porządkiem dziennym w **drugim terminie dn. 23 kwietnia 1938 r. o godz. 18.**

270-11-13

Zarząd Spółki Akcyjnej Przemysł Bawełniany „Adam Osser“

SPÓŁKA AKCYJNA

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że w dn. 22 kwietnia 1938 r. o godz. 16 po poł. odbędzie się w biurze Zarządu w Łodzi, przy ul. Kilińskiego Nr 222

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE
AKCJONARIUSZÓW

z następującym porządkiem dziennym:

1) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania, bilansu i rachunku zysków i strat za 1937 r. operacyjny, jako też wniosków Komisji Rewizyjnej; 2) Podział zysków za 1937 r.; 3) Budżet na 1938 r.; 4) Wybory do Zarządu i wybór członków Komisji Rewizyjnej; 5) Określenie wynagrodzenia członków Zarządu i Komisji Rewizyjnej; 6) Wolne wnioski.

PP. Akcjonariusze, pragnący uczestniczyć w Walnym Zgromadzeniu, winni złożyć swoje akcje — w myśl art. 59 Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 22 marca 1928 r. o prawie o Spółkach Akcyjnych. 335-13-15

I OGŁOSZENIE

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE
AKCJONARIUSZÓW

Spółki Akcyjnej Gospodarstwa Krajowego „Ekonomia“

odbędzie się w dn. 23 kwietnia 1938 r. o godz. 16 w Warszawie przy ul. Gdańskiej 2 m. 56 z następującym porządkiem dziennym:

1) Wybór przewodniczącego; 2) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania, bilansu oraz rachunku zysków i strat za 1937 r.; 3) Podział zysków; 4) Udzielenie władzom Spółki pokwitowania z wykonania przez nie obowiązków; 5) Wybór władz Spółki; 6) Zmiana art. 5 statutu odnośnie wysokości akcji. Kapitał zakładowy Spółki, podzielony dotychczas na 600 akcji na okaziciela po zł 500 każda, proponuje się podzielić na 2500 akcji na okaziciela po zł 120; 7) Wolne wnioski.

PP. Akcjonariusze, pragnący przyjąć udział w Walnym Zgromadzeniu, winni przynajmniej na tydzień przed terminem Zgromadzenia złożyć w biurach S-ki w Warszawie, ul. Gdańska 2 m. 56 lub w Skarżysku-Kamiennej swoje akcje względnie kwity depozytowe. 342-13-15

II OGŁOSZENIE

WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW

Spółki Akcyjnej Budowy Domów „Osada“ w Gnieźnie

odbędzie się w sobotę dn. 9 kwietnia 1938 r. o godz. 17 w lokalu Hotelu Centralnego w Gnieźnie, ul. Mieczysława 7.

Porządek dzienny:

1) Zagajenie i wybór przewodniczącego Zebrania; 2) Przedłożenie bilansu oraz rachunków strat i zysków za rok obrachunkowy 1937, tudzież sprawozdania Zarządu, Rady Nadzorczej i Komisji Rewizyjnej; 3) Zatwierdzenie sprawozdań oraz bilansu i rachunków strat i zysków, tudzież uchwała, dot. podziału zysków; 4) Wybór 3 członków Rady Nadzorczej w miejsce ustępujących; 5) Wolne wnioski akcjonariuszów.

PP. Akcjonariusze, chcący wziąć udział w Zebraniu, winni złożyć swoje akcje wzgl. dowody, zastępujące posiadanie akcji, na 7 dni przed terminem Zebrania w biurze Spółki w Gnieźnie, ul. Mieczysława 7.

(—) T. Łyskowski
Prezes Rady Nadzorczej

261-11-13

Sąd Okręgowy w Gdyni jako Sąd Rejestrowy

Do rejestru handlowego dział B Nr 353 przy firmie:

Gdyńskie Targi Owocowe, Spółka Akcyjna

w dn. 22 grudnia 1937 r. dopisano:

Likwidator Teodor Arbużow ustąpił.

Uchwałą Zgromadzenia spółników z dn. 27 września 1937 r. ograniczono liczbę likwidatorów do jednego.

Likwidatorem jest Oskar Szefer.

339

Zarząd Towarzystwa Schlösserowskiej Przędzalni Bawełny i Tkalni

w Ozorkowie, Spółki Akcyjnej

zawiadamia, że

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE
AKCJONARIUSZY

odbędzie się w dn. 7 kwietnia 1938 r. o godz. 15.30 w lokalu Stowarzyszenia Techników w Łodzi przy ul. Piotrkowskiej Nr 102.

Porządek obrad:

1) Otwarcie Walnego Zgromadzenia i wybór jego przewodniczącego;

2) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania Rady Nadzorczej za 1937 rok operacyjny;

3) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania Zarządu, bilansu oraz rachunku strat i zysków za 1937 rok operacyjny;

4) Powzięcie uchwały o pokryciu strat;

5) Udzielenie władzom Spółki pokwitowania z wykonania przez nie obowiązków w 1937 roku operacyjnym;

6) Ustalenie liczby członków Zarządu i Rady Nadzorczej oraz określenie ich wynagrodzeń;

7) Wybór: a) członków Zarządu, i b) członków Rady Nadzorczej;

8) Uchwalenie preliminarza Spółki na 1938 rok operacyjny;

9) Uchylenie uchwały Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy z dn. 13 maja 1937 r., powziętej odnośnie p. 9 porządku obrad tegoż Zgromadzenia;

10) Udzielenie Zarządowi Spółki pełnomocnictw: a) do wprowadzania zmian w umowie z firmą „M. Fogel i S-ka, Dzierżawa zakładów fabrycznych firmy „Towarzystwo Schlösserowskiej Przędzalni Bawełny i Tkalni w Ozorkowie Spółka Akcyjna“ w przedmiocie dzierżawy zakładów fabrycznych,

b) do sprzedaży niektórych nieruchomości Spółki,

c) do zaciągania pożyczek i hipotecznego zabezpieczania ich na nieruchomościach Spółki;

11) Wolne wnioski.

W razie niedojścia do skutku Walnego Zgromadzenia w terminie dn. 7 kwietnia 1938 r. dla braku kompletu — Zwyczajne Walne Zgromadzenie odbędzie się w drugim terminie w dn. 20 kwietnia 1938 r. o godz. 15.30 w tym samym miejscu i z tymże porządkiem obrad, przy czym Zwyczajne Walne Zgromadzenie w drugim terminie będzie prawomocne bez względu na ilość reprezentowanych na nim akcji.

Dodatkowe ogłoszenia i zawiadomienia o drugim terminie Walnego Zgromadzenia dokonane nie będą.

Ozorków, dn. 15 marca 1938 r.

338

II OGŁOSZENIE

Zarząd Spółki Akcyjnej

Fabryka Wyrobów Szamotowych i Fajansowych, Spółka Akc.

w S k a w i n i e

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE

odbędzie się w Krakowie w biurze P. Dra Ludwika Merza przy ul. Starowiślniej L. 1 w dn. 9 kwietnia 1938 r. o godz. 17 z następującym porządkiem dziennym:

1) Sprawozdanie Zarządu z czynności za 1937 r. i przedłożenie bilansu oraz rachunku strat i zysków;

2) Rozpatrzenie sprawozdania Komisji Rewizyjnej — ewt. udzielenie Zarządowi absolutorium;

3) Powzięcie uchwały w przedmiocie rozdziału zysku bilansowego i oznaczenie tantiemy dla Zarządu i Komisji Rewizyjnej;

4) Zmiana paragr. 29 statutu w tym kierunku, aby podpisywanie firmy Spółki odbywać się mogło także łącznie przez dwóch prokurentów;

5) Budowa domu mieszkalnego w Krakowie.

U w a g a:

PP. Akcjonariusze, chcący wziąć udział w Zgromadzeniu, winni złożyć akcje na 7 dni naprzód w Kasie Spółki w Skawinie.

336

Sierszańskie Zakłady Górnicze, Spółka Akc. w Sierszy**XXX ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE
AKCJONARIUSZÓW NASZEJ SPÓŁKI AKCYJNEJ**

odbędzie się we wtorek dn. 5 kwietnia 1938 r. o godz. 17 w sali Związku Przemysłowców w Krakowie przy ul. Szpitalnej L. 15.

Porządek dzienny:

- 1) Wybór Przewodniczącego Walnego Zgromadzenia;
- 2) Sprawozdanie Zarządu z działalności Spółki za rok 1936;
- 3) Sprawozdanie Rady Nadzorczej i Komisji Rewizyjnej;
- 4) Powzięcie uchwał co do bilansu i rachunku strat i zysków na dz. 31/XII 1936 r. oraz co do sposobu pokrycia strat;
- 5) Wnioski w sprawie pokwitowania władz Spółki, tj. Zarządu, Rady Nadzorczej i Komisji Rewizyjnej z wykonania przez nie obowiązków;
- 6) Ustalenie wysokości marek obecności, diet dla członków Rady Nadzorczej;
- 7) Wynagrodzenie Komisji Rewizyjnej na rok 1937;
- 8) Ustalenie wynagrodzenia dla delegatów Rady Nadzorczej do Zarządu (według art. 386 § 3 K. H.);
- 9) Wnioski Zarządu w sprawie zbywania nieruchomości Spółki;
- 10) Uzupełniające wybory do Rady Nadzorczej Spółki — w myśl § 10 Statutu Spółki;
- 11) Wybór Komisji Rewizyjnej;
- 12) Dotacje na cele społeczne i humanitarne.

PP. Akcjonariusze, którzy chcą wykonać prawo głosu na tym Zwyczajnym Walnym Zgromadzeniu, winni akcje, które mogą być bez kuponów, złożyć najpóźniej do dn. 29/III 1938 r., godz. 12 w południe, w siedzibie Spółki w Sierszy koło Trzebini. Zamiast akcji mogą być złożone zaświadczenia, wydane na dowód złożenia akcji u notariusza względnie w jednej z krajowych instytucji kredytowych albo w Wiedniu, w „Mercurbanku”, S. A., Wien I., Wollzeile 1—3. Zaświadczenia te powinny zawierać liczby (Nr Nr) akcji oraz stwierdzenie, że złożone akcje nie będą wydane przed ukończeniem Walnego Zgromadzenia.

350

II OGŁOSZENIE

Komisja Likwidacyjna

Spółki Akc. Mechanicznego Wyrobu Obuwia Polus w likwidacji

zawiadamia, iż w dn. 9 kwietnia 1938 r. o godz. 11 w lokalu Nowogrodzka 43 m. 5 odbędzie się

**ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE
AKCJONARIUSZÓW**

z porządkiem dziennym:

- 1) Wybór przewodniczącego; 2) Sprawozdanie Komisji Likwidacyjnej; 3) Rozpatrzenie i zatwierdzenie bilansu za 1937 rok oraz rachunku zysków i strat; 4) Wynagrodzenie Komisji Likwidacyjnej; 5) Wolne wnioski.

Celem uczestniczenia należy złożyć akcje lub właściwe zaświadczenie najpóźniej na dni siedem przed terminem w kancelarii członka Komisji, Senatorska 22 m. 20, godz. 18—20.

279-11-13

II OGŁOSZENIE

Zarząd Stoczni Gdynskiej, Spółka Akcyjna w Gdyni

zawiadamia, że w dn. 4/IV 1938 r. o godz. 12 odbędzie się w biurach Stoczni w Gdyni, przy ul. Waszyngtona 3

**ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE
AKCJONARIUSZÓW**

z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Sprawozdanie władz Towarzystwa;
- 2) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania, bilansu oraz rachunku strat i zysków za 1937 r.;
- 3) Udzielenie pokwitowania władzom Spółki;
- 4) Wolne wnioski.

Do uczestnictwa w Walnym Zgromadzeniu uprawnieni są PP. Akcjonariusze, zapisani do księgi akcyjnej Spółki na tydzień przed terminem zebrania.

348

**Zarząd firmy Pierwsze Polskie Zakłady Linoleum
SPÓŁKA AKCYJNA**

zawiadamia, że

**ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE
AKCJONARIUSZÓW**

odbędzie się w dn. 12 kwietnia 1938 r. o godz. 12 min. 30 w siedzibie Spółki, Warszawa, ul. Marszałka Focha 9, z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Zagajenie Zebrania i wybór przewodniczącego; 2) Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej; 3) Sprawozdanie Zarządu, roztrzymanie i zatwierdzenie bilansu za 1937 r.; 4) Upoważnienie członka Zarządu do kupna, sprzedaży i obciążenia nieruchomości, w szczególności do sprzedaży należącej do Spółki nieruchomości pod nazwą „Osada fabryczna Hilbrandtowo” powiatu warszawskiego (księga hipoteczna 67/H); 5) Upoważnienie członka Zarządu do kredytowania się w instytucjach państwowych i prywatnych; 6) Udzielenie członkowi Zarządu prawa samodzielnego podpisywania w imieniu Spółki oraz występowania w imieniu Spółki we wszystkich instancjach sądowych; 7) Wybór członków Zarządu na miejsce ustępujących; 8) Wybór Komisji Rewizyjnej; 9) Wolne wnioski.

PP. Akcjonariusze, pragnący uczestniczyć w powyższym Walnym Zebraniu, winni złożyć Zarządowi Spółki swoje akcje lub dowody zdeponowania takowych na 7 dni przed Zebraniem.

297-12-13

II OGŁOSZENIE

Młyny Parowe „Hermanka”, Spółka Akcyjna w Poznaniu

podają niniejszym do wiadomości PP. Akcjonariuszów, że w czwerek dn. 21 kwietnia b. r. przed poł. o godz. 10 odbędzie się w biurze Spółki w Poznaniu ul. Fabryczna 22/23

**ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE
AKCJONARIUSZÓW**

z następującym porządkiem obrad:

- 1) Sprawozdanie Zarządu i Rady Nadzorczej, oraz przedłożenie bilansu i rachunku zysków i strat per 31/XII 1937 r.; 2) Zatwierdzenie bilansu oraz rachunku zysków i strat per 31/XII 1937 r.; 3) Udzielenie pokwitowania Zarządowi i Radzie Nadzorczej za rok 1937; 4) Powzięcie uchwały odnośnie wyników za rok 1937; 5) Wybór Rady Nadzorczej; 6) Uchwała, dotycząca zmiany pism publikacyjnych (§ 3 statutu spółki).

Akcjonariusze, pragnący uczestniczyć w powyższym Zebraniu, winni do dn. 14 kwietnia b. r. włącznie złożyć akcje swoje w biurze Spółki w Poznaniu lub u notariusza.

Poznań, dn. 9 marca 1938 r.

Z A R Z A D:

Grandkowski, Neumann

286

II OGŁOSZENIE

Zarząd Spółki Akcyjnej Przemysłu Korkowego Wicander i S-ka

zawiadamia, że

**ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE
AKCJONARIUSZÓW**

odbędzie się w dn. 12 kwietnia 1938 r. o godz. 12 w siedzibie Spółki, Warszawa, ul. Marszałka Focha 9, z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Zagajenie Zebrania i wybór przewodniczącego; 2) Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej; 3) Sprawozdanie Zarządu, rozpatrzenie i zatwierdzenie bilansu za 1937 r.; 4) Upoważnienie Zarządu do kupna, sprzedaży i obciążenia nieruchomości warszawskiej Nr hip. 476 lit. B., jak również kredytowania się w instytucjach państwowych i prywatnych, tudzież upoważnienie członka Zarządu do przelewu należności hipotecznej łódzkiej Nr hip. 381 i 494 Rep. hip. 366 w kwocie zł 40 000/00; 5) Udzielenie każdemu z członków Zarządu prawa samodzielnego podpisywania w imieniu Spółki, powierzenie członkowi Zarządu mandatu Dyrektora Zarządzającego; 6) Udzielenie członkowi Zarządu prawa samodzielnego występowania w imieniu Spółki we wszystkich instancjach sądowych; 7) Wybór członków Zarządu; 8) Wybór Komisji Rewizyjnej; 9) Wolne wnioski.

PP. Akcjonariusze, pragnący uczestniczyć w powyższym Walnym Zebraniu, winni złożyć Zarządowi Spółki swoje akcje lub dowody zdeponowania takowych na 7 dni przed Zebraniem.

296-12-13

Zarząd Towarzystwa Przemysł Tłuszczowy Schicht-Lever

Spółka Akcyjna w Warszawie

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, iż w dn. 11 kwietnia 1938 r. o godz. 17 odbędzie się w siedzibie Zarządu Towarzystwa w Warszawie przy ul. Nowy Zjazd 1

WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW SPÓŁKI

z następującym porządkiem obrad:

- 1) Wybór przewodniczącego; 2) Sprawozdanie Zarządu; 3) Zatwierdzenie bilansu oraz rachunku strat i zysków za rok operacyjny 1937; 4) Zatwierdzenie sprzedaży nieruchomości w Brześciu n/B.; 5) Udzielenie absolutorium Zarządowi; 6) Ustalenie wynagrodzenia dla członków władz Spółki; 7) Wybór 2 członków Zarządu i 6 członków Rady Nadzorczej; 8) Wolne wnioski.

PP. Akcjonariusze, życzący wziąć udział w powyższym Zgromadzeniu, winni najpóźniej do dn. 4 kwietnia 1938 r. włącznie złożyć w Zarządzie Towarzystwa Przemysł Tłuszczowy Schicht-Lever Spółka Akcyjna w Warszawie, przy ul. Nowy Zjazd 1, akcje lub świadectwa depozytowe instytucji finansowych.

329-12-13

Zarząd

II OGŁOSZENIE

Zarząd Zakładów Rolniczo-Przemysłowych „Solanum“

SPÓŁKA AKCYJNA

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że w dn. 8 kwietnia 1938 r. o godz. 10 przed poł. odbędzie się w Tczewie, przy ul. Za Dworcem 3/4

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW SPÓŁKI

z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Zagajenie i wybór przewodniczącego; 2) Sprawozdanie Zarządu i Rady; 3) Zatwierdzenie bilansu i rachunku strat i zysków za 1936/37 r. oraz uchwała o pokryciu strat; 4) Udzielenie pokwitowania władzom Spółki; 5) Wybór członków Rady w miejsce ustępujących; 6) Wnioski akcjonariuszów.

PP. Akcjonariusze, pragnący uczestniczyć w Walnym Zgromadzeniu, winni na 7 dni przed terminem Zgromadzenia złożyć w biurze Zarządu Spółki w Tczewie, ul. Za Dworcem 3/4, swoje świadectwa tymczasowe lub świadectwa depozytowe, wydane na dowód złożenia świadectw tymczasowych u notariusza, albo w instytucji kredytowej lub takiej zagranicznej, na którą zezwolił Minister Skarbu. W świadectwach depozytowych należy wymienić numery świadectw tymczasowych i stwierdzić, że świadectwa tymczasowe nie będą wydane przed ukończeniem Walnego Zgromadzenia.

300-12-13

II OGŁOSZENIE

ZARZĄD

Towarzystwa Wyrobów Wełnianych i Gumowych „F. W. Schweikerta“

SPÓŁKA AKCYJNA

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE

odbędzie się w dn. 7 kwietnia 1938 r. w czwartek o godz. 17.30 w siedzibie Towarzystwa przy ul. Piotrkowskiej Nr 147 z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Wybór przewodniczącego; 2) Sprawozdanie Zarządu i Rady Nadzorczej za rok operacyjny 1937, rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdań Spółki oraz bilansu i rachunku strat i zysków na dz. 31 grudnia 1937 r. oraz pokwitowanie władz Spółki z czynności w 1937 r.; 3) Zatwierdzenie budżetu na rok 1938; 4) Wybór członków Rady Nadzorczej; 5) Wolne wnioski.

Akcjonariusze, pragnący uczestniczyć w Walnym Zgromadzeniu, winni — stosownie do § 15 statutu Spółki — najpóźniej na 7 dni przed terminem Zgromadzenia złożyć swoje akcje bądź odnośne dowody posiadania akcji w Zarządzie Spółki.

284-12-13

Zarząd Spółki Akcyjnej Fabryki Aparatów Elektrycznych K. Szpotański i S-ka w Warszawie

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że w dn. 13 kwietnia 1938 r. o godz. 17 odbędzie się w siedzibie Spółki w Warszawie przy ul. Kaluszyńskiej Nr 4

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW

z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Wybór przewodniczącego; 2) Zatwierdzenie sprawozdania Zarządu i Komisji Rewizyjnej, bilansu oraz rachunku zysków i strat za 1937 r., z powzięciem uchwały o podziale zysków oraz pokwitowanie Zarządu z działalności; 3) Wybory dwóch członków Zarządu w miejsce ustępujących — stosownie do par. 7 statutu Spółki; 4) Sprawa wynagrodzenia władz Spółki oraz Komisji Rewizyjnej;

5) Podwyższenie kapitału akcyjnego o zł 800 000; 6) Zmiana par. 4 statutu Spółki, który otrzyma następujące brzmienie: „Kapitał zakładowy Spółki wynosi zł 2 000 000/00, podzielonych na 20 000 sztuk akcji po zł 100 każda akcja”;

7) Zmiana par. 5 statutu Spółki, który otrzyma brzmienie: „Akcje są imienne, lub na okaziciela”;

8) Wolne wnioski.

PP. Akcjonariusze, pragnący wziąć udział w powyższym Zgromadzeniu, winni — w myśl art. 399 Kodeksu Handlowego — złożyć akcje swoje w biurze Zarządu Spółki co najmniej na tydzień przed terminem Zgromadzenia.

328-12-13

II OGŁOSZENIE

Zarząd Spółki Akcyjnej

Zakłady Włókiennicze Rozen i Wislicki

zawiadamia PP. Akcjonariuszy, że w dn. 12 kwietnia 1938 r. o godz. 16 odbędzie się

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE

w lokalu Zarządu Spółki w Łodzi, przy ul. Wólczańskiej Nr 18 z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Zagajenie i wybór przewodniczącego; 2) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania Zarządu i Komisji Rewizyjnej, bilansu i rachunku zysków i strat za 1937 r. oraz podziału zysków; 3) Udzielenie absolutorium władzom Spółki; 4) Wybór Komisji Rewizyjnej na 1938 r.; 5) Uchwalenie preliminarza wydatków za 1938 r.; 6) Przyznanie renty wdowiej dla P. Chaney Rozen na 1938 i 1939 r.

PP. Akcjonariusze, pragnący uczestniczyć w Zwyczajnym Walnym Zgromadzeniu, winni najpóźniej 7 dni przed Zgromadzeniem złożyć swoje akcje w biurze Zarządu.

309-12-13

II OGŁOSZENIE

Zarząd firmy E. Wedel, Spółka Akcyjna

ma zaszczyt zawiadomić PP. Akcjonariuszów, że

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE

odbędzie się w dn. 8 kwietnia 1938 r. o godz. 6 po poł. w siedzibie Spółki w W-wie, przy ul. Zamoyskiego 28, z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Wybór przewodniczącego; 2) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania Zarządu, bilansu oraz rachunku zysków i strat za rok ubiegły i pokwitowanie Zarządu i Rady Nadzorczej z wykonania obowiązków; 3) Podział zysków; 4) Wybór członków Zarządu i Rady Nadzorczej i uchwalenie wynagrodzenia; 5) Wolne wnioski.

PP. Akcjonariusze korzystają z prawa głosu na Walnym Zgromadzeniu, o ile na 7 dni przed terminem Zgromadzenia złożą akcje lub kwity depozytowe w biurze Zarządu Spółki.

264-11-13

Pamiętaj o Pomocy Zimowej!!

Zarząd Towarzystwa Ubezpieczeń Polonia

SPÓŁKA AKCYJNA

zaprasza PP. Akcjonariuszów na

NADZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE
AKCJONARIUSZÓW

Towarzystwa Ubezpieczeń Polonia S. A., odbyć się mające w dn. 21 kwietnia 1938 r. o godz. 12 w poł. w siedzibie Spółki w Warszawie, Plac Dąbrowskiego 1, z następującym porządkiem obrad:

1) Zagajenie i wybór przewodniczącego;
2) Połączenie Towarzystwa Ubezpieczeń POLONIA Spółka Akcyjna, jako spółki przejmującej, z Towarzystwem Ubezpieczeń PORT Spółka Akcyjna, jako spółką przejmowaną, i ustalenie warunków tego połączenia.

Obniżenie kapitału akcyjnego o zł 1 350 000, tj. do zł 650 000, przez wydanie za każde 40 sztuk akcji dotychczasowych 13 sztuk akcji nowych. Podwyższenie kapitału akcyjnego o zł 1 850 000, tj. do zł 2 500 000 przez emisję 18 500 akcji na okaziciela, po zł 100 nominalnej wartości. Z 18 500 nowych akcji przeznaczają się 12 500 akcji dla akcjonariuszów Towarzystwa Ubezpieczeń PORT S. A. w związku z połączeniem z tym Towarzystwem przez zamianę akcji Towarzystwa Ubezpieczeń PORT S. A. na akcje nowej emisji Towarzystwa Ubezpieczeń POLONIA S. A. w stosunku 1:1, pozostałe zaś 6 000 akcji będą przydzielone po cenie nominalnej Towarzystwu Assicurazioni Generali Dyrekcja na Polskę z wyłączeniem prawa ich poboru przez innych akcjonariuszów.

Zmiana brzmienia firmy.

Przejęcie portfela rzeczowych ubezpieczeń Dyrekcji na Polskę Assicurazioni Generali;

3) Zmiany statutu:

dotychczasowe brzmienie:

§ 1. Istniejąca od roku 1917 w Warszawie Spółka Akcyjna Towarzystwo Ubezpieczeń „Polonia”, Spółka Akcyjna, będzie nadal działała pod tą samą firmą Towarzystwo Ubezpieczeń „Polonia” Spółka Akcyjna.

§ 3. Spółka ma na celu prowadzenie działalności ubezpieczeniowej:

- 1) bezpośredniej w działach ubezpieczeń:
  - a) od ognia,
  - b) od kradzieży z włamaniem,
  - c) od odpowiedzialności cywilnej,
  - d) od gradobicia,
  - e) transportów,
  - f) szyb,
  - g) samochodów (auto - ca - sco),

2) pośredniej we wszystkich działach ubezpieczeń.

§ 7. Kapitał akcyjny Spółki wynosi zł 2 000 000/00 pełnowpłaconych. Kapitał ten jest podzielony na 20 000 akcji, po 100 zł nominalnej wartości każda.

§ 22. Zarząd składa się najwyżej z 8 członków, wybranych przez Walne Zgromadzenie z pośród akcjonariuszy lub z poza ich grona. Zarząd kieruje interesami Spółki we wszystkich sprawach, które nie należą do kompetencji Walnego Zgromadzenia i sto-

proponowane brzmienie:

§ 1. Istniejące od roku 1917 Towarzystwo Ubezpieczeń „Polonia” Spółka Akcyjna, po połączeniu z istniejącym od roku 1919 Towarzystwem Ubezpieczeń „Port” Spółka Akcyjna, będzie nadal działało pod firmą: Generali-Port - Polonia Zjednoczone Towarzystwo Ubezpieczeń Spółka Akcyjna.

§ 3. Spółka ma na celu prowadzenie działalności ubezpieczeniowej:

- 1) bezpośredniej w działach ubezpieczeń:
  - a) od ognia,
  - b) od kradzieży z włamaniem,
  - c) od odpowiedzialności cywilnej,
  - d) od gradobicia,
  - e) transportów,
  - f) szyb,
  - g) samochodów (autokasko),
  - h) od nieszczęśliwych wypadków,
  - i) maszyn,

2) pośredniej we wszystkich działach ubezpieczeń.

§ 7. Kapitał akcyjny Spółki wynosi zł 2 500 000/00 pełnowpłaconych. Kapitał ten jest podzielony na 25 000 akcji, po zł 100/00 nominalnej wartości każda.

§ 22. Zarząd składa się najwyżej z 3 członków, wybranych przez Walne Zgromadzenie spośród akcjonariuszów lub z poza ich grona. Walne Zgromadzenie może upoważnić Zarząd do kooptacji dalszych członków Zarządu spośród akcjonari-

uje się do instrukcji, uchwalonych przez Walne Zgromadzenie.

§ 29. Dla wykonywania stałego nadzoru nad gospodarką Spółki, dla zbadania zamknięć rachunkowych i sprawozdania rocznego, tak co do zgodności z księgami, jak i stanem faktycznym, wybiera się na lat 3 Radę Nadzorczą, złożoną z 6-ciu członków, wybranych przez Walne Zgromadzenie zwykłą większością oddanych głosów. Walne Zgromadzenie uchwałą swą może powiększyć liczbę członków Rady.

- 4) Wybory do Zarządu i Rady Nadzorczej;
- 5) Upoważnienie członków władz Spółki do uczestnictwa we władzach innych Zakładów Ubezpieczeń. 341

I OGŁOSZENIE

Zarząd Spółki Akcyjnej

Łódzka Fabryka Kapeluszy dawniej Herman Schlee

Spółka Akcyjna w Łodzi

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że w sobotę dn. 23 kwietnia 1938 r. o godz. 16 w siedzibie Spółki w Łodzi przy ul. Targowej Nr 2 odbędzie się

42 ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE
AKCJONARIUSZÓW

Porządek dzienny:

- 1) Zagajenie Zgromadzenia i wybór przewodniczącego;
- 2) Sprawozdanie Zarządu i Komisji Rewizyjnej;
- 3) Zatwierdzenie bilansu oraz rachunku zysków i strat za 1937 rok i w związku z tym udzielenie pokwitowania Zarządowi z dopełnionych czynności;
- 4) Budżet na 1938 r.;
- 5) Wybór dwóch członków Zarządu na miejsce ustępujących oraz 5 członków Komisji Rewizyjnej;
- 6) Wolne wnioski.

Akcjonariusze mają prawo zgłaszać dodatkowe sprawy do porządku dziennego najpóźniej do dn. 9 kwietnia 1938 r.

Akcjonariusze, pragnący wziąć udział w Walnym Zgromadzeniu, winni złożyć Zarządowi Spółki swe akcje lub kwity depozytowe najpóźniej do dn. 16 kwietnia 1938 r.

355-13-15

I OGŁOSZENIE

Zarząd Towarzystwa Wyrobów Trykotowych i Działnych
Jakób Hirsberg i Wilczyński w Łodzi, Spółka Akcyjna

zawiadamia niniejszym PP. Akcjonariuszów, iż w dn. 23 kwietnia 1938 r. o godz. 12 odbędzie się w lokalu Zarządu w Łodzi, przy ul. Al. Kościuszki Nr 23/25

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE
AKCJONARIUSZÓW

z następującym porządkiem obrad:

- 1) Wybór przewodniczącego; 2) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania, bilansu i rachunku strat i zysków za rok 1937, powzięcie uchwały w sprawie zysku oraz udzielenie absolutorium Zarządowi Spółki; 3) Wybory członków Zarządu i Komisji Rewizyjnej; 4) Zatwierdzenie instrukcji dla Zarządu; 5) Określenie wynagrodzenia dla Zarządu i Komisji Rewizyjnej; 6) Wolne wnioski akcjonariuszów.

Do uczestnictwa w Walnym Zgromadzeniu będą uprawnieni akcjonariusze, którzy złożą w Spółce swe akcje na 7 dni przed terminem Walnego Zgromadzenia. 352-13-15

Zarząd Spółki Akcyjnej Warszawskie Towarzystwo Handlu Herbatą A. Długocki, W. Wrześniewski

na zasadzie § 7 statutu zawiadamia PP. Akcjonariuszów, iż
ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE

odbędzie się w dn. 9 kwietnia 1938 r. w sobotę o godz. 6 po poł. w domu własnym przy ul. Al. Jerozolimskie 119 z następującym porządkiem obrad:

1) Wybór przewodniczącego, sekretarza i asesorów; 2) Sprawozdanie Zarządu za 1937 r.; 3) Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej; 4) Podział zysków za 1937 r.; 5) Budżet na 1938 r.; 6) Określenie wysokości kredytu, z którego ma korzystać Spółka; 7) Wybory: 1 członka Zarządu, 2 zastępców członków Zarządu, 3 członków Rady i 5 członków Komisji Rewizyjnej; 8) Określenie wynagrodzenia członków Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej; 9) Wnioski.

Na zasadzie § 8 statutu, Akcjonariusze, pragnący uczestniczyć w Walnym Zgromadzeniu, winni najpóźniej na siedem dni przed Walnym Zgromadzeniem, tj. do dn. 2 kwietnia 1938 r., złożyć w kasie biura Zarządu Spółki (Al. Jerozolimskie 119) między godziną 10 a 1 swoje akcje bądź zaświadczenia depozytowe lub zastawowe banków lub instytucji kredytowych z wykazem numerów akcji i adnotacją, że akcje nie będą wydane przed odbyciem Walnego Zgromadzenia.

Niniejsze ogłoszenie jest, zgodnie z wymaganiem Statutu, drugim z kolei przed Zwyczajnym Walnym Zgromadzeniem.

382

I OGŁOSZENIE

Zarząd Spółki Akcyjnej Budowy Transmisji i Maszyn i Odlewni Żelaza J. John w Łodzi

podaje do wiadomości PP. Akcjonariuszów, że w dn. 23 kwietnia 1938 r. o godz. 11 przed poł. odbędzie się w lokalu Zarządu Spółki w Łodzi, ul. Piotrkowska Nr 217

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW

z następującym porządkiem dziennym:

1) Wybór Przewodniczącego; 2) Sprawozdanie Zarządu i Rady Nadzorczej za rok 1937; 3) Zatwierdzenie bilansu oraz rachunku strat i zysków za rok operacyjny 1937 i powzięcie uchwały odnośnie wyników tegoż roku; 4) Uchwała, dotycząca udzielenia absolutorium członkom Zarządu i Rady Nadzorczej za rok 1937; 5) Wybór członków Zarządu na miejsce ustępujących; 6) Wybór członków Rady Nadzorczej; 7) Ustalenie wynagrodzenia członkom Zarządu i Rady Nadzorczej; 8) Ustalenie instrukcji dla Dyrektora Zarządzającego; 9) Zatwierdzenie wniesionego do hipoteki oświadczenia Zarządu, wydanego Magistratowi m. Łodzi w sprawie przedłużenia ul. Al. Kościuszki przez terytorium fabryki; 10) Wolne wnioski.

Prawo głosowania na Walnym Zgromadzeniu przysługuje — w myśl § 43 statutu — tym akcjonariuszom, którzy przynajmniej na 7 dni przed Walnym Zgromadzeniem zdeponują swe akcje lub świadectwa depozytowe w Zarządzie Spółki.

Akcjonariusze, reprezentujący co najmniej 1/10 kapitału akcyjnego, mogą na 14 dni przed Walnym Zgromadzeniem zgłosić do Zarządu na piśmie wnioski, dotyczące uzupełnienia porządku dziennego.

368-13-15

II OGŁOSZENIE

Zarząd Spółki Akcyjnej Towarzystwa Teatrów Stołecznych w Warszawie

podaje do wiadomości PP. Akcjonariuszów, że

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW

odbędzie się w dn. 5 kwietnia 1938 r. o godz. 9 rano w siedzibie Spółki Bielańska 5, z następującym porządkiem dziennym:

1) Wybór Przewodniczącego; 2) Sprawozdanie Zarządu i Komisji Rewizyjnej; 3) Zatwierdzenie bilansu oraz rachunku zysków i strat; 4) Udzielenie władzom Spółki pokwitowania; 5) Wybory członków Zarządu i Komisji Rewizyjnej; 6) Wolne wnioski.

Właściciele akcji na okaziciela korzystają z prawa głosu na Walnym Zgromadzeniu o ile na 7 dni przed terminem Zebrania złożą akcje lub kwity depozytowe w biurze Zarządu w godz. 10—14.

378

II OGŁOSZENIE

Zarząd Fabryki Mydeł i Perfum Warszawskie Laboratorium Chemiczne, Spółka Akcyjna

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że w dn. 7 kwietnia 1938 r. o godz. 17 w lokalu Zarządu Spółki w Warszawie przy ul. Złotej 61 odbędzie się

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE

z następującym porządkiem dziennym:

1) Zağajenie i wybór przewodniczącego; 2) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania, bilansu i rachunku strat i zysków za 1937 r. oraz pokwitowanie władz Spółki z działalności tegoż roku; 3) Powzięcie uchwały o pokryciu straty 1937 r.; 4) W związku z przeszacowaniem majątku Spółki, dokonany przez komisję szacunkową z ramienia Ministerstwa Przemysłu i Handlu, oraz stratami, poniesionymi w 1937 r., uchwała o obniżeniu kapitału akcyjnego o zł 500 000, a to przez zmniejszenie nominalnej wartości akcji z dotychczasowej wartości zł 750 na zł 500 za akcję. W związku z tym dotychczasowe brzmienie § 5 statutu: „Kapitał zakładowy Spółki wynosi zł 1 500 000 i jest podzielony na 2 000 akcji zwykłych na okaziciela po zł 750 każda” — ulegnie zmianie na: „Kapitał zakładowy Spółki wynosi zł 1 000 000 i jest podzielony na 2 000 akcji zwykłych na okaziciela po zł 500 każda”; 5) Wybór członków Zarządu i Komisji Rewizyjnej na miejsce ustępujących; 6) Określenie wynagrodzenia członków Zarządu i Komisji Rewizyjnej; 7) Upoważnienie Zarządu do uzupełnienia swej listy drogą kooptacji na 1938 r. (§ 15 statutu); 8) Wolne wnioski.

Walne Zgromadzenie będzie ważne bez względu na ilość przedstawionych akcji.

PP. Akcjonariusze, pragnący uczestniczyć w Zgromadzeniu, winni na 7 dni przed terminem złożyć Zarządowi swe akcje lub odnośne kwity depozytowe.

373

I OGŁOSZENIE

Syndykat Rolniczy Ciechanowski, Spółka Akc. w Ciechanowie

zawiadamia PP. Akcjonariuszy, że w dn. 20 kwietnia 1938 r. o godz. 3 po poł. odbędzie się w lokalu Okręgowego Towarzystwa Organizacji i Kółek Rolniczych w Ciechanowie

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE

z następującym porządkiem obrad:

1) Zağajenie oraz wybór przewodniczącego i asesorów; 2) Odczytanie protokołu z poprzedniego zebrania; 3) Sprawozdanie Zarządu z działalności za 1937 r. i odczytanie protokołu Rady Nadzorczej; 4) Zatwierdzenie bilansu i rachunku strat i zysków za 1937 r.; 5) Powzięcie uchwały co do wykazanego zysku; 6) Powzięcie uchwały co do pozostającego w bilansie zysku netto za 1935 r.; 7) Upoważnienie Zarządu do wydatkowania z kapitału zapasowego; 8) Zatwierdzenie budżetu na 1938 r.; 9) Wybory uzupełniające do Rady Nadzorczej i Zarządu; 10) Wnioski, zgłoszone Zarządowi na 14 dni.

U w a g a. — Właściciele akcji na okaziciela, którzy zechcą uczestniczyć w Zgromadzeniu, winni — stosownie do ustawy — na 7 dni przed terminem Zgromadzenia złożyć Zarządowi swe akcje lub odpowiednie dowody bankowe z wymienieniem numerów akcji.

366

I OGŁOSZENIE

Zarząd Spółki Akcyjnej

Fabryk Chemicznych i Huty Szklanej „Kijewski, Scholtze i S-ka”

zawiadamia, że

DOROCZNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW

odbędzie się w lokalu Spółki (Warszawa, Siarczana 6) w dn. 28 kwietnia 1938 r. o godz. 17.30 z następującym porządkiem obrad:

1) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdań, bilansu, oraz rachunku strat i zysków za 1937 r.;

2) Ustalenie liczby, wynagrodzenia i okresu urzędowania oraz wybór członków Zarządu i Komisji Rewizyjnej;

3) Upoważnienie Zarządu do korzystania z kredytu i jego zabezpieczenia.

351-13-14

Zarząd Spółki Akcyjnej pod firmą

Tomaszowska Fabryka Sztucznego Jedwabiu, Sp. Akcyjna

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że

DOROCZNE ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE

odbędzie się w dn. 25 kwietnia b. r. w poniedziałek o godz. 12 w biurze Zarządu, Wilcza 9a z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Zagajenie i wybór przewodniczącego;
- 2) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania Zarządu, bilansu, rachunku zysków i strat za rok 1937, jak również sprawozdania Rady Nadzorczej i Komisji Rewizyjnej;
- 3) Pokwitowanie władz Spółki ze sprawowanych czynności;
- 4) Projekt podziału zysków;
- 5) Zatwierdzenie kupna gruntów w Tomaszowie;
- 6) Zatwierdzenie kupna terenu pod budowę domu w Łodzi;
- 7) Wybór członków Rady Nadzorczej (§§ 44 i 45 Statutu);
- 8) Wynagrodzenie członków Rady Nadzorczej (§ 52 Statutu);
- 9) Wybór członków Komisji Rewizyjnej;
- 10) Wynagrodzenie członków Komisji Rewizyjnej;
- 11) Sprawy, które — zgodnie z § 17 Statutu — zostaną zgłoszone przed dn. 10 kwietnia b. r. i będą zamieszczone w następnym ogłoszeniu.

PP. Akcjonariusze, pragnący uczestniczyć w Walnym Zgromadzeniu, winni złożyć w biurze Zarządu przynajmniej na 7 dni przed terminem Walnego Zgromadzenia (§ 22 statutu) akcje lub kwity depozytowe krajowej instytucji kredytowej względnie jednej z następujących instytucji zagranicznych: Banca Commerciale Italiana w Mediolanie, S. Japhet & Co. Ltd. w Londynie, Crédit Lyonnais w Paryżu, Banque de Bruxelles w Brukseli, Bankers Trust w New-Yorku, Hallgarten & Co. w New-Yorku.

385

Ministerstwo Przemysłu i Handlu
L. OA. VIII. 502

POSTANOWIENIE

Ministra Przemysłu i Handlu w sprawie zatwierdzenia zmiany statutu Spółki pod firmą

„Łódzkie Wąskotorowe Elektryczne Koleje Dojazdowe“

Spółka Akcyjna z siedzibą w Łodzi

Na zasadzie art. 310 § 1 i 2 Kodeksu Handlowego z dn. 27 VI 1934 r. i art. LXVI przepisów wprowadzających Kodeks Handlowy („Dz. Ust. R. P.” Nr. 57 poz. 502 i 503) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 20/XII 1928 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr 13, poz. 918) zatwierdzam zmianę statutu Spółki pod firmą „Łódzkie Wąskotorowe Elektryczne Koleje Dojazdowe Spółka Akcyjna” z siedzibą w Łodzi, polegającą:

na obniżeniu kapitału zakładowego Spółki, wynoszącego czternaście milionów pięćset tysięcy złotych (14 500 000'00) o sto sześćdziesiąt pięć tysięcy złotych (165 000'00) drogą umorzenia trzystu trzydziestu sztuk akcji na okaziciela po złotych pięćset (500) nominalnej wartości każda.

W związku z powyższym skreśla się § 5 statutu Spółki i zastępuje się nowym paragrafem o następującym brzmieniu:

„§ 5. — Kapitał akcyjny Spółki wynosi zł 14 335 000'00 (złotych czternaście milionów trzysta trzydzieści pięć tysięcy) i jest podzielony na 28 670 (dwadzieścia osiem tysięcy sześćset siedemdziesiąt) sztuk akcji.

Wartość nominalna każdej akcji wynosi pięćset (500) złotych”.
Warszawa, dn. 13 grudnia 1937 r.

MINISTER PRZEMYSŁU I HANDLU

(—) Antoni Roman

364

**PODRÓŻUJ CIE
SAMOLOTAMI****Sukcesorowie Lebrechta Müllera, Spółka Akcyjna**

Ruda Pabianicka

Podajemy do wiadomości, że

**DOROCZNE ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE
AKCJONARIUSZÓW**

naszej Spółki Akcyjnej odbędzie się w dn. 23 kwietnia 1938 r. o godz. 15 w lokalu Spółki z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Zagajenie i wybór przewodniczącego;
- 2) Odczytanie protokołu z poprzedniego Walnego Zebrania;
- 3) Sprawozdania: a) Zarządu, b) Komisji Rewizyjnej;
- 4) Zatwierdzenie bilansu i rachunku zysków i strat za 1937 r.;
- 5) Zatwierdzenie budżetu na rok bieżący;
- 6) Wybory: a) 1 członka Zarządu, b) członków Komisji Rewizyjnej;
- 7) Wolne wnioski.

PP. Akcjonariusze, pragnący wziąć udział w Walnym Zgromadzeniu, powinni — w myśl par. 20 statutu — złożyć akcje lub dowody depozytowe w biurze Zarządu na 7 dni przed terminem Zgromadzenia.

Wnioski należy zgłaszać do dn. 6 kwietnia 1938 r.

Z a r z ą d
Sukcesorowie Lebrechta Müllera
Spółka Akcyjna

363

**Książnica-Atlas Zjednoczone Zakłady Kartograficzne i Wydawnicze
T. N. S. W., Spółka Akcyjna**

zawiadamia PP. Akcjonariuszy, że w dn. 23 kwietnia 1938 r. o godz. 18 odbędzie się w sali posiedzeń Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego we Lwowie, ul. Kopernika 4, I p.

**CZTERNASTE ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE
AKCJONARIUSZY**

z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Przyjęcie protokołu ostatniego Walnego Zgromadzenia;
- 2) Sprawozdanie i bilans za rok administracyjny 1937;
- 3) Sprawozdanie biegłych rewidentów z rewizji bilansu zamknięcia za 1937 r.;
- 4) Uchwała w sprawie rozdziału zysku 1937 r.;
- 5) Wybór członków Rady Nadzorczej w miejsce ustępujących;
- 6) Wnioski dodatkowe akcjonariuszy.

Celem wykonania prawa głosowania należy akcje, uzasadniające prawo głosowania, wraz z odpowiednimi niepłatnymi kuponami złożyć najpóźniej na 7 dni przed Walnym Zgromadzeniem, tj. do dn. 16 kwietnia 1938 r., w kasie Spółki we Lwowie (ul. Czarnieckiego 12) lub w Warszawie (ul. Nowy Świat 59). Zamiast samych akcji mogą być złożone zaświadczenia depozytowe notariusza albo krajowej instytucji kredytowej.

Z a r z ą d:

Dr Jan Piątek m. p. Jan Treter m. p. Emil Zychiewicz m. p.
384

Zarząd Towarzystwa Budowy i Eksploatacji Domów

Spółka Akcyjna, Warszawa, Nowy Zjazd 1

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, iż w dn. 11 kwietnia 1938 r. o godz. 18 odbędzie się w siedzibie Zarządu Towarzystwa w Warszawie przy ul. Nowy Zjazd 1

WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW SPÓŁKI

z następującym porządkiem obrad:

- 1) Wybór przewodniczącego;
- 2) Sprawozdanie Zarządu;
- 3) Zatwierdzenie bilansu oraz rachunku strat i zysków za rok operacyjny 1937;
- 4) Udzielenie absolutorium Zarządowi;
- 5) Ustalenie wynagrodzenia dla członków władz Spółki;
- 6) Wybór 4 członków Zarządu i 5 członków Rady Nadzorczej.

PP. Akcjonariusze, życzący wziąć udział w powyższym Zgromadzeniu, winni najpóźniej do dn. 4 kwietnia 1938 r. włącznie złożyć w Zarządzie Towarzystwa Budowy i Eksploatacji Domów S. A. w Warszawie, Nowy Zjazd 1, akcje lub świadectwa depozytowe instytucji finansowych.

375-13-14

Z a r z ą d

XXX ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE
AKCJONARIUSZÓWZjednoczonych Fabryk Maszyn, Kocioł i Wagonów
L. Zieleniewski i Fitzner-Gamper, Spółka Akcyjna

odbędędzie się w dn. 8 kwietnia 1938 r. o godz. 15 w lokalu Izby Handlowo-Przemysłowej w Krakowie, przy ul. Długiej L. 1/Ip. Porządek dzienny:

- 1) Sprawozdanie Zarządu i Rady Nadzorczej z czynności za ubiegły okres administracyjny 1936/37 oraz przedłożenie bilansu i rachunku strat i zysków;
  - 2) Powzięcie uchwały o pokryciu strat z lat ubiegłych i rozdziale czystego zysku za rok sprawozdawczy;
  - 3) Udzielenie władzom Spółki pokwitowania z wykonania przez nie obowiązków;
  - 4) Zatwierdzenie kooptacji członka Rady Nadzorczej;
  - 5) Oznaczenie terminu wymiany starych akcji.
- Uprasza się wszystkich PP. Akcjonariuszów, uprawnionych do głosowania, a chcących brać udział w Walnym Zgromadzeniu, aby złożyli swe akcje wraz z niepłatnymi kuponami do dn. 1 kwietnia 1938 r.:

a) w Krakowie: w kasie fabrycznej przy ul. Grzegórzeckiej L. 69, w likwidaturze Filii Banku Gospodarstwa Krajowego, w likwidaturze Filii Banku Handlowego w Warszawie S. A., w likwidaturze Filii Banku Dyskontowego Warszawskiego S. A.;

b) we Lwowie: w likwidaturze Filii Banku Gospodarstwa Krajowego, w likwidaturze Filii Banku Handlowego w Warszawie S. A., w likwidaturze Filii Banku Dyskontowego Warszawskiego S. A.;

c) w Warszawie: w likwidaturze Banku Gospodarstwa Krajowego, w likwidaturze Banku Handlowego w Warszawie S. A., w likwidaturze Banku Dyskontowego Warszawskiego S. A.;

d) w Wiedniu: w likwidaturze Austriackiego Zakładu Kredytowego — Wiedeńskiego Banku Związkowego, w likwidaturze „Mercurbank”.

Kraków, dn. 8 marca 1938 r.

371

Zarząd

I OGŁOSZENIE

Zarząd firmy Zakłady Przemysłowe „Sitkówka”, Spółka Akc.

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że w dn. 22 kwietnia 1938 r. o godz. 19 w lokalu firmy w Warszawie, przy ul. Zielnej Nr 6 odbędzie się

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE
AKCJONARIUSZÓW SPÓŁKI

z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Wybór przewodniczącego;
- 2) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania Zarządu, bilansu oraz rachunku zysków i strat za 1937 r.;
- 3) Sprawozdanie Rady Nadzorczej;
- 4) Udzielenie pokwitowania władzom Spółki za 1937 r.;
- 5) Powzięcie uchwały w sprawie wyniku bilansowego;
- 6) Zatwierdzenie preliminarza na 1938 r.;
- 7) Wybór władz Spółki;
- 8) Wolne wnioski.

PP. Akcjonariusze, pragnący wziąć udział w Walnym Zgromadzeniu, winni złożyć akcje w biurze Zarządu na 7 dni przed terminem Walnego Zgromadzenia.

356

I OGŁOSZENIE

Zarząd Manufaktury Bawełnianej F. Eisenbraun, Sp. Akc. w Łodzi

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, iż w dn. 22 kwietnia b. r. o godz. 5 po poł. odbędzie się w biurze Zarządu przy ul. Piotrkowskiej Nr 68

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE
AKCJONARIUSZÓW

z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Zagajenie i wybór przewodniczącego;
- 2) Odczytanie protokołu Komisji Rewizyjnej i sprawozdanie Zarządu za rok 1937;
- 3) Rozpatrzenie i zatwierdzenie bilansu oraz rachunku strat i zysków za rok 1937 i udzielenie absolutorium Zarządowi;
- 4) Podział zysku;
- 5) Ustalenie wynagrodzenia członków Zarządu i Komisji Rewizyjnej;
- 6) Wybór Komisji Rewizyjnej;
- 7) Wolne wnioski.

Zgłoszenia ewent. przez PP. Akcjonariuszów dodatkowych spraw na porządek dzienny skutecznie należy pisemnie na ręce Zarządu do dn. 7 kwietnia 1938 r. włącznie.

354

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE
AKCJONARIUSZÓW

Polskiego Banku Komunalnego, Spółka Akcyjna

odbędzie się we wtorek dn. 26 kwietnia 1938 r. o godz. 14 w lokalu Banku w Warszawie (Plac Napoleona 7), z następującym porządkiem obrad:

I. Zagajenie i wybór Prezydium;

II. Sprawozdanie za 1937 r.:

- a) sprawozdanie Zarządu, bilans, rachunek zysków i strat oraz podział zysków,
- b) sprawozdanie i wnioski Komisji Rewizyjnej,
- c) sprawozdanie i wnioski Rady Nadzorczej;

III. Budżet na 1938 r.;

IV. Wnioski, zgłoszone zgodnie z § 47 statutu;

V. Wybory: a) 4 członków Rady Nadzorczej,

b) 5 członków Komisji Rewizyjnej.

Walne Zgromadzenie, zwołane na dz. 26 kwietnia 1938 r., będzie ważne bez względu na ilość obecnych na Zgromadzeniu delegatów Akcjonariuszów i ilość reprezentowanych przez nich akcji (§ 48 statutu).

Każdy akcjonariusz, który jest zapisany do księgi akcyjnej przynajmniej na 7 dni przed terminem Zgromadzenia, może uczestniczyć na Walnym Zgromadzeniu w osobie upoważnionego do tego na piśmie delegata, wyznaczonego spośród członków swego organu wykonawczego (§ 51 statutu).

Upoważnienie dla delegata, stwierdzające, że jest on członkiem organu wykonawczego i posiada prawo reprezentowania i głosowania w imieniu akcjonariusza, winno być zaopatrzone pieczęcią i podpisami jak dla zobowiązań oraz opłacone stemplem w kwocie nominalnej zł 5. Upoważnienie to uprasza się nadesłać do Banku do dn. 21 kwietnia 1938 r.

Akcjonariusze, posiadający łącznie co najmniej 1/10 część kapitału zakładowego Banku, mają prawo zgłosić Zarządowi na piśmie, w terminie nie później niż na 14 dni przed Walnym Zgromadzeniem, dodatkowe sprawy na porządek dzienny (§§ 45 i 47 statutu).

359

Zarząd

I OGŁOSZENIE

Zarząd Towarzystwa Ubezpieczeń PORT, Spółka Akcyjna

zaprasza PP. Akcjonariuszów na

NADZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE
AKCJONARIUSZÓW

Towarzystwa Ubezpieczeń PORT Spółka Akcyjna, odbyć się mające w dn. 21 kwietnia 1938 r. o godz. 12 w poł. w siedzibie Spółki w Warszawie przy ul. Krakowskie Przedmieście 59, z następującym porządkiem dziennym:

1) Zagajenie i wybór przewodniczącego;

2) Połączenie Towarzystwa Ubezpieczeń PORT Spółka Akcyjna z Towarzystwem Ubezpieczeń POLONIA Spółka Akcyjna i przejęcie przez połączone Towarzystwo portfela ubezpieczeń rzeczowych Assicurazioni Generali, Dyrekcja na Polskę, przy czym Akcjonariusze Towarzystwa Ubezpieczeń PORT Spółka Akcyjna za jedną akcję Towarzystwa Ubezpieczeń PORT Spółka Akcyjna otrzymają jedną akcję połączonego Towarzystwa; ustalenie warunków połączenia.

347

Roman Groniowski, Spółka Akcyjna w Warszawie

Bilans na dz. 31 grudnia 1937 r.

STAN CZYNNY. — Kasa, banki i weksle zł 77 625'73; Surowce i półfabrykaty zł 401 607'70; Maszyny, narzędzia i ruchomości zł 107 385'41; Zaliczki zł 61 247'55; Kaucje zł 5 867'80; Odbiorcy zł 213 098'34; Papiery wartościowe zł 16 226'85; Inwestycje zł 38 104'21; Razem zł 921 163'59.

STAN BIERNY. — Kapitał akcyjny zł 500 000'00; Kapitał zapasowy zł 80 052'83; Kapitał rezerwowy zł 80 052'83; Dostawcy zł 105 150'20; Rach. rozliczeniowy zł 17 063'35; Sumy przechodnie zł 20 437'31; Zysk zł 118 407'07; Razem zł 921 163'59.

Rachunek strat i zysków za 1937 r.

WINIEN. — Koszty fabrykacji i koszty handlowe zł 222 980'49; Robocizna, pensje i prowizje zł 514 579'87; Koszty ekspedycji i podróży zł 22 733'14; Amortyzacja urządzeń zł 68 011'06; Zysk zł 118 407'07; Razem zł 946 711'63.

MA. — Zysk brutto na produkcji zł 946 711'63; Razem zł 946 711'63.

370

„Polskarob“ Polsko-Skandynawskie Towarzystwo Transportowe, Spółka Akcyjna

Bilans za 1937 r.

AKTYWA		PASywa	
zł	zł	zł	zł
I.—Majątek stały:		I.—Kapitały własne:	
Statki morskie	9 633 690 75	Kapitał akcyjny	1 000 000 00
Urządzenia przeładunkowe na molo w Gdyni	4 286 191 55	Kapitał zapasowy	350 000 00
Grunty w Gdyni	170 834 85	Fundusz rezerwowy	8 179 476 90
Budynki:		II.—Kapitał amortyzacyjny:	
a) administracyjne	616 365 15	Saldo z roku ubiegłego	6 199 743 28
b) mieszkalne	88 221 12	Dopisano w roku sprawozdaw- czym	1 309 032 40
Ruchomości	180 372 14	III.—Zobowiązania:	
II.—Majątek płynny:		Wierzyciele:	
Gotówka w kasie	11 718 59	a) odbiorcy	7 135 73
„ w bankach	598 588 59	b) dostawcy	1 771 061 27
Papiery procentowe:		c) różni	172 045 11
Pożyczki inwestyc. i konsol.	100 830 00		
Akcje i udziały w innych przedsiębiorstwach	1 025 674 18		
Materiały:			
na składzie zwykłym	102 838 36		
„ „ wolnoctowym	6 730 62		
Dłużnicy:			
a) odbiorcy	2 078 247 44		
b) dostawcy	17 243 37		
c) różni	70 947 98		
	<u>2 166 438 79</u>		
	<u>18 988 494 69</u>		<u>18 988 494 69</u>
Kaucje udzielone	48 200 00	Kaucje	48 200 00

Zobowiązania zagraniczne wynosiły w dn. 31/XII 1937 r. zł 88 545 74

Rachunek zysków i strat za 1937 r.

STRATY		ZYSKI	
zł	zł	zł	zł
Koszty administracji	1 265 063 29	Wpływy za przeładunek	2 355 542 89
Świadczenia publiczne	277 608 15	Wpływy z eksploatacji statków morskich	3 160 197 26
Koszty przeładunku	1 563 655 23	Wpływy za trymerkę i inne	1 642 896 25
Koszty eksploatacji statków morskich	2 635 411 99	Wpływy maklerki okrętowej	663 846 95
Wydatki maklerki okrętowej	220 182 58	Wpływy działu bunkrowego	506 612 96
Wydatki działu bunkrowego	621 616 77	Prowizje komis.	261 317 91
Odsetki wypłacone	9 293 08	Odsetki otrzymane	27 909 74
Różnice kursowe	8 318 22	Różnice kursowe	6 014 87
Utrzymanie nieruchomości	1 328 79	Wpływy z nieruchomości	840 00
Wydatki jadalni robotniczej	24 840 58	Wpływy jadalni robotniczej	24 840 58
Strata na papierach procent.	20 910 00	Odszkodowanie za skondemno- wane statki morskie	11 868 00
Zlikwidowane obiekty:		Kapitał amortyzacyjny:	
Statki morskie	21 300 00	Amortyzacja zlikwid. obiektów:	
Ruchomości	20 444 60	statki morskie	21 299 00
Fundusz rezerwowy	706 625 33	ruchomości	22 444 60
Amortyzacja	1 309 032 40		
	<u>8 705 631 01</u>		<u>8 705 631 01</u>

Rada Nadzorcza: (—) Alfred Falter, Prezes

Zarząd: (—) Inż. Napoleon Korzón

365

Warszawska Fabryka Biskoptów Stanisław Fuchs

Spółka Akcyjna w Warszawie

Bilans na dz. 31 grudnia 1937 r.

STAN CZYNNY. — Budynki zł 995 424 00; Ruchomości zł 1 00; Gotówka w kasie zł 1 456 88; Gotówka w banku zł 16 710 72; Gotówka w P. K. O. zł 26 34; Papiery procentowe zł 14 327 44; Dłużnicy różni zł 5 956 47; Kaucje zł 1 01; Razem zł 1 033 903 86.

STAN BIERNY. — Kapitał zakładowy zł 810 000 00; Kapitał zapasowy zł 96 708 21; Kapitał amortyzacyjny zł 99 704 80; Zobowiązania: a) zaległe należności zł 3 276 86, b) różni wierzyciele zł 1 634 75, c) niewypłacona dywidenda zł 6 75, d) Ubezpieczalnia Społeczna zł 79 09, razem zł 4 997 45; Pozostałość

zysku z 1936 r. zł 49 56; Zysk za 1937 r. zł 22 443 84; Razem zł 22 493 40; Razem zł 1 033 903 86.

Sumy pozabilansowe. — Depozyty zł 49 500 00.

Rachunek strat i zysków

Koszty ogólne zł 48 092 10; Zysk zł 22 493 40; Razem zł 70 585 50.

Pozostałość z 1936 r. zł 49 56; Dochód brutto z nieruchomości zł 66 296 87; Procenty uzyskane zł 691 22; Kupony od papierów procentowych zł 1 144 00; Należności odzyskane zł 903 85; Odstąpienie używalności ściany zł 1 500 00; Razem zł 70 585 50.

Zarząd: Karol Olszowski, Stanisław Fuchs, Stefan Brun, Aleksander Kozłowski, Andrzej Rotwand, Komisja Rewizyjna: Melanja Dobięcka, Jerzy Fuchs, Marcin Mikucki, Adolf Ramisch, Ad. Sturm.

367

Towarzystwo Zgierskiej Manufaktury Bawełnianej, Spółka Akc.

Bilans na dz. 31 grudnia 1937 r.

STAN CZYNNY. — I. Majątek stały. Grunty zł 309 377'81; Budynki: a) fabryczne zł 1 034 278'93, b) gospodarcze zł 126 311'35, c) mieszkalne zł 281 550'64, razem zł 1 442 140'92; Urządzenia techniczne: Maszyny zł 4 108 683'42; Inwentarz zakładowy i biurowy: a) żywy zł 3 027'00, b) martwy zł 103 730'92, razem zł 106 757'92; II. Majątek płynny: Gotówka w kasie zł 12 984'41, Czeki w kasie zł 11 125'36, Gotówka w bankach zł 420 561'32, razem zł 444 671'09; Papiery wartościowe zł 51 086'74, Kupony zł 1 419'00, razem zł 52 505'74; Weksle w portfelu zł 58 374'86, Weksle inkasowe w bankach zł 12 000'56, Weksle protestowane zł 1 123'33, razem zł 71 498'75; Akcje i udziały w innych przedsiębiorstwach zł 23 000'00; Materiały: a) surowe zł 275 208'48, b) pomocnicze i pędne zł 38 145'82, c) zarekwirowane zł 1'00, razem zł 313 355'30; d) materiały w drodze zł 389 381'13; Półfabrykaty zł 112 963'60, Gotowa przędza zł 370 787'21, razem zł 483 750'81; Dłużnicy: a) odbiorcy zł 204 448'19, b) dostawcy zł 41 664'86, c) różni zł 113 981'22, d) należności zabezp. hipot. zł 87 535'70, e) wtpliwe zł 37 196'88, f) należności w postępow. rewind. zł 84 806'47, razem zł 569 633'32; Należności hipoteczne zł 190 304'06; Różnice kursowe przejściowe zł 34 056'79; Sumy przechodnie zł 20 283'85; **Ogółem zł 8 559 400'91.**

Różni za depozyty zł 20 000'00.

STAN BIERNY. — I. Kapitały własne: Kapitał zakładowy zł 2 485 800'00, Kapitał zapasowy zł 264 282'67, Rezerwa specjalna zł 73 153'47, razem zł 2 823 236'14; II. Kapitał amortyzacyjny: a) saldo z roku ubiegłego zł 3 312 609'53, b) zwrot amortyzacji na sprzedanych ruchomościach zł 200 256'33, razem zł 3 112 353'20, c) spisano w roku 1937 na umorzenie budynków, maszyn i samochod. zł 415 853'25, razem zł 3 528 206'45; III. Zobowiązania: Długoterminowe wkłady akcjonariuszów zł 846 559'92, Zobowiązania długoterminowe zł 345 202'43; Dług hipoteczny zł 227 248'16, razem zł 1 419 010'51; Akcepty zł 179 069'60; Wierzyciele: a) dostawcy zł 31 901'00, b) odbiorcy zł 4 185'74, c) różni zł 71 506'10, razem zł 107 592'84, d) dostawcy za materiały w drodze zł 389 381'13; Różnice kursowe przejściowe zł 55 924'78; Sumy przechodnie zł 41 826'40; Przeniesienie pozostałości zysku z 1936 r. zł 4 037'39, Ogólny zysk w 1937 r. zł 426 968'92, Na umorzenie budynków, maszyn i samochodów zł 415 853'25, razem zł 11 115'67; Zysk do podziału zł 15 153'06; **Ogółem zł 8 559 400'91.**

Złożone depozyty zł 20 000'00; Obligo wekslowe zł 5 806'30; Ogólna kwota zobowiązań zagranicznych zł 1 343 487'70.

Rachunek strat i zysków za rok 1937

WINIEN. — Koszty administracji ogólnej zł 320 816'15; Koszty fabrykacji zł 1 056 378'77; Koszty sprzedaży zł 15 995'05; Koszty kredytów zł 101 164'45; Świadczenia socjalne zł 74 771'23; Świadczenia społeczne zł 10 909'45; Podatki państwowe i komunalne zł 162 226'32; Prowizja bankowa zł 15 027'17; Koszty ubezpieczeń zł 19 056'93; Strata na dłużnikach zł 135 195'41; Strata na sprzedanych maszynach zł 55 928'47; Strata na zniesionych budynkach zł 80 726'98; Odpisy amortyzacyjne zł 415 853'25; Zysk z roku 1936 zł 4 037'39, zysk z roku 1937 zł 11 115'67, razem zł 15 153'06; **Ogółem zł 2 479 202'69.**

MA. — Zysk z roku 1936 zł 4 037'39; Dochody z fabrykacji zł 2 446 942'51; Dochody z dzierżawy zł 12 055'00; Zysk na maszynach zł 194'67; Różnice kursowe zł 13 018'83; Wpływy z sum spisanych w latach ubiegłych zł 123'42; Wpływy z sum zabezpieczonych hipotecznie zł 988'97; Wpływ kosztów sądowych zł 1 841'90; **Ogółem zł 2 479 202'69.**

Podział zysku: Dotacje na kapitał zapasowy zł 4 000'00; Dotacje na rezerwę specjalną zł 9 892'55; Przeniesienie zysku na r. 1938 zł 1 260'51; Razem zł 15 153'06. 337

II OGŁOSZENIE

Zarząd Fabryki Maszyn S. Waberski i S-ka, Spółka Akc.

w W a r s z a w i e

zwołuje na dz. 12 kwietnia b. r. na godz. 4 po poł. w kancelarii notariusza R. Jelnickiego przy ul. Kapucyńskiej 6

WALNE ZEBRANIE AKCJONARIUSZÓW

z następującym porządkiem dziennym:

1) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania, bilansu oraz rachunku zysków i strat za 1937 r.; 2) Kwitowanie władz Spółki z wykonania przez nie obowiązków; 3) Wybór jednego członka Zarządu w miejsce ustępującego; 4) Wybór Komisji Rewizyjnej. 298-12-13

Fabryka Wyrobów Celuloidowych i Metalowych „Kosmes”

Spółka Akcyjna w Częstochowie

Bilans na dzień 31 grudnia 1936 r.

AKTYWA. — Kasa zł 2 194'94; Dłużnicy zł 99 809'53; Weksle zł 1 002'24; Surowce i materiały pomocnicze zł 42 852'73; Towary zł 90 687'28; Papiery wartościowe zł 3 313'00; Udziały w bankach zł 2 250'00; Maszyny, ruchomości, nieruchomości i urządzenia techniczne zł 470 813'45; Straty zł 53 263'83; Razem zł 766 187'00.

PASYWA. — Kapitał akcyjny zł 250 000'00; Kapitał amortyzacyjny zł 175 455'11; Podatki zł 18 876'63; Wierzyciele zł 124 031'28; Akcepty zł 105 975'42; Kapitał zapasowy zł 1 172'32; Pożyczka Tow. Kred. m. Częstochowy zł 60 000'00; Zyski: za rok 1935 zł 21 034'05 i za rok 1936 zł 9 642'19; Razem zł 766 187'00.

STRATY. — Koszty handlowe zł 74 063'90; Odsetki zł 22 705'98; Prowizja zł 17 079'74; Podatki zł 18 640'99; Odpisy na dłużnikach zł 11 004'82; Zysk zł 9 642'19; Razem zł 153 137'62.

ZYSKI. — Towary zł 153 137'62; Razem zł 153 137'62. 353

II OGŁOSZENIE

Zarząd Towarzystwa Przemysłu Włókienniczego w Zgierzu „Lana”

SPÓŁKA AKCYJNA

zawiadamia PP. Akcjonariuszów Spółki, że w dn. 3 kwietnia 1938 r. o godz. 14 w lokalu własnym przy ulicy Berka Joselewicza Nr 12 odbędzie się

ZWYCZAJNE ROCZNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW

z następującym porządkiem obrad.

1) Wybór Przewodniczącego; 2) Rozpatrzenie i zatwierdzenie bilansu oraz rachunku strat i zysków za 1937 r.; 3) Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej i udzielenie absolutorium Zarządowi; 4) Wybór członków Zarządu i Komisji Rewizyjnej; 5) Wnioski Zarządu i Akcjonariuszów.

PP. Akcjonariusze, pragnący uczestniczyć w powyższym Zgromadzeniu, winni, stosownie do Statutu Spółki najpóźniej do dn. 26 marca r. b. złożyć swoje akcje złotowe, świadectwa tymczasowe lub odpowiednie kwity depozytowe, albo zastawowe w biurze Spółki Akcyjnej w Zgierzu, ul. Berka Joselewicza Nr 12. 331

I OGŁOSZENIE

Zarząd Warszawsko-Ryskiej Fabryki Wyrobów Gumowych

„RYGAWAR”, Spółka Akcyjna

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że

WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW SPÓŁKI

odbędzie się w dn. 12 kwietnia 1938 r. o godz. 17 w lokalu Spółki (Warszawa, Gocławska Nr 9) z następującym porządkiem obrad:

1) Zagajenie i wybór przewodniczącego; 2) Reasumcja i uchylene uchwał Walnych Zgromadzeń z dat: 8/X 1931 r., 14/XII 1932 r., 12/XI 1933 r., 17/XI 1934 r., 9/XI 1935 r. i 22/XII 1936 r. — w przedmiocie zatwierdzenia bilansów oraz r-ków strat i zysków za lata operacyjne 1930/31 — 1935/36 włącznie oraz w przedmiocie strat; 3) Zatwierdzenie bilansów i r-ków strat i zysków na dz. 30/VI lat od 1931 do 1936 włącznie; 4) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania za 1936/37 r., bilansu oraz r-ku zysków i strat na dz. 30/VI 1937 r.; 5) Udzielenie władzom Spółki pokwitowania z wykonania przez nie obowiązków; 6) Pokrycie strat do wysokości zł 2 750 000 w drodze obniżenia kapitału akcyjnego o zł 2 750 000 przez umorzenie 27 500 akcji po zł 100 każda i w związku z tym zmiana § 6 statutu; 7) Wybory do Zarządu i Rady Nadzorczej; 8) Wynagrodzenie członków Zarządu.

Stosownie do art. 392 § 2 K. H., Zarząd zawiadamia, że proponowana zmiana statutu polega jedynie na zmianie wysokości kapitału zakładowego, który zamiast zł 7 350 000, wynosić będzie zł 4 600 000 i podzielony będzie na 4 600 akcji po zł 100.

PP. Akcjonariusze, chcący wziąć udział w Walnym Zgromadzeniu, winni złożyć swe akcje w biurze Spółki (Warszawa, Gocławska 9) do dn. 5 kwietnia 1938 r. Zamiast akcji mogą być złożone zaświadczenia, określone w art. 399 § 2 K. H. 361-13-14

Dobrzechowskie Zakłady Ceramiczne, Spółka Akcyjna

w Dobrzechowie

Bilans zamknięcia za 1937 r.

AKTYWA	zł
1. Gotówka w kasie	561 89
2. Rymesy w portfelu	749 80
3. Papiery wartościowe	500 00
4. Dłużnicy	81 336 62
5. Towary	113 539 93
6. Grunty	43 780 68
7. Budynki fabryczne . . . . . zł 598 322 02	
8. Budynki mieszkalne . . . . . zł 102 718 74	701 040 76
9. Maszyny i narzędzia	220 548 23
10. Urządzenia pom. i komunikac.	102 479 15
11. Urządzenia biurowe	5 610 03
12. Konie, wozy i uprzęże	7 793 76
13. Magazyn, płody rolne, smary itp.	17 110 26
14. Sumy przechodnie	2 303 82
15. Strata nierozdzielona z 1935 r.	15 853 44
	<hr/>
	1 313 208 37
	<hr/>
PASYWA	zł
1. Wierzyciele	264 798 64
2. Kapitał akcyjny	425 000 00
3. Kapitał rezerwowý	14 014 52
4. Fundusz amortyzacyjny	591 668 33
5. Sumy przechodnie	13 259 90
6. Zysk w 1937 r.	4 466 98
	<hr/>
	1 313 208 37
	<hr/>

Rachunek strat i zysków

STRATY	zł
1. Amortyzacja maszyn, bud. i nieruchom.	23 678 56
2. Asekuracja od ognia	2 034 33
3. Świadczenia socjalne	10 847 99
4. Podatki	21 006 65
5. Koszty administracyjne	12 282 16
6. „ handlowe	7 733 67
7. „ produkcji	110 890 39
8. „ opału	59 543 88
9. Konserwacja maszyn	4 512 21
10. „ budynków	2 246 55
11. „ toru	370 32
12. Utrzymanie koni	2 322 39
13. Odsetki	23 154 09
14. Strata bieżąca: kradzież got. i pap. wart., wybrakowane konie	14 460 15
15. Odpisy	103 33
16. Zysk w 1937 r.	4 466 98
	<hr/>
	299 653 65
	<hr/>
ZYSKI	zł
1. Rachunek sprzedaży	297 357 20
2. Gospodarstwo rolne	2 296 45
	<hr/>
	299 653 65
	<hr/>

Dobrzechów, dn. 24 stycznia 1938 r.

369

I OGŁOSZENIE

Zarząd Spółki Akcyjnej

Zakłady Elektromechaniczne Rohn Zieliński, Spółka Akcyjna
Licencja Brown Boveri

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że przystępuje

do wymiany dotychczasowych akcji

wartości imiennej zł 25, przerachowanej na zł 40 każda, na akcje wartości imiennej zł 100 każda, tj. w stosunku 5 akcji dotychczasowych na 2 akcje nowe.

Wymiana na nowe dokonywana będzie w okresie od 1 kwietnia od 31 maja 1938 r. w biurze Centrali Spółki w Warszawie, ul. Bielańska 6 w godz. 9.30—11.30 codziennie, z wyjątkiem sobót, po przednim złożeniu akcji dotychczasowych wraz z talonem. 377

Angielska Spółka Akcyjna

Zjednoczona Korporacja Bałtycka—United Baltic Corporation Limited

Rachunek strat i zysków na dz. 31 grudnia 1937 r.

WINIEN. — Strata na papierach wartościowych zł 326'65; 5% amortyzacja ruchomości biurowych zł 373'69; Koszty handlowe zł 51 399'10; Razem zł 52 099'44.

MA. — Procenty zł 330'25; Dochód z ekspertyz towarowych zł 80'70; Różnice kursowe zł 240'58; Strata za 1937 r. zł 51 447'91; Razem zł 52 099'44.

Bilans zamknięcia na dz. 31 grudnia 1937 r.

STAN CZYNNY. — Dłużnicy zł 13 432'06; Gotówka w kasie zł 1 492'08; Gotówka w banku zł 13 602'84; 4% Pożyczka Konsolidacyjna zł 431'75; Ruchomości biurowe zł 5 186'96; Specjalna różnica kursowa zł 22 842'87; Świadcstwo przemysłowe 1938 r. zł 3 700'00; Strata za 1937 r. zł 51 447'91; Razem zł 112 136'47.

STAN BIERNY. — Kapitał zakładowy zł 100 000'00; R-k Centrali w Londynie (£ 430.11.2) zł 11 351'01; Bilety okrętowe, sprzedane na 1938 r. zł 103'79; Opłaty stemplowe od biletów okrętowych zł 129'36; Podatek dochodowy od uposażeń zł 370'99; Świadczenia socjalne zł 160'17; Pomoc Zimowa zł 21'15; Razem zł 112 136'47.

Zatwierdzamy niniejszym powyższy rachunek strat i zysków i bilans za rok, zakończony 31 grudnia 1937 r., naszego oddziału, działającego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej pod nazwą Angielska Spółka Akcyjna Zjednoczona Korporacja Bałtycka (United Baltic Corporation Ltd.). Londyn 21 marca 1938 r. Chr. Larsen Dyrektor, A. L. Weir Dyrektor, C. H. Higginson Sekretarz. 379

Towarzystwo Budowlano-Parcelacyjne „Dynasy“, Spółka Akcyjna

Bilans na dz. 31 grudnia 1937 r.

AKTYWA. — Ruchomości zł 230'00; Gotówka w kasie i banku zł 4 386'75; Papiery procentowe zł 768'00; Dłużnicy zł 402 383'94; Należności wątpliwe zł 10 330'82; Strata za lata ubiegłe zł 178 329'61; Strata za 1937 r. zł 15 702'42; Razem zł 612 131'54.

PASYWA. — Kapitał akcyjny zł 600 000'00; Sumy przechodnie zł 12 131'54; Razem zł 612 131'54.

Rachunek strat i zysków za 1937 r.

WYDATKI. — Koszty administracji zł 19 839'68; Koszty parcelacji zł 14 644'17; Koszty utrzym. nieruch. zł 1 020'76; Koszty konserwacji zł 263'05; Podatki zł 3 283'02; Procenty zł 2 292'95; Różne zł 64 727'43; Razem zł 106 071'06.

WPLYWY. — Różne wpływy zł 88 760'00; Procenty zł 227'55; Amortyzacja zł 1 381'09; Strata zł 15 702'02.

Bilans na dz. 15 marca 1938 r.

AKTYWA. — Ruchomości zł 230'00; Gotówka w kasie i banku zł 2 382'92; Papiery procentowe zł 768'00; Dłużnicy zł 380 290'00; Należności wątpliwe zł 26 299'76; Strata za lata ubiegłe zł 194 032'03; Strata za okres operac. zł 1 859'82; Razem zł 609 862'53.

PASYWA. — Kapitał akcyjny zł 600 000'00; Sumy przechodnie zł 9 862'53; Razem zł 609 862'53.

Rachunek strat i zysków na dz. 15 III 1938 r.

WYDATKI. — Koszty administracji zł 2 016'92; Podatki zł 69'90; Razem zł 2 086'82.

WPLYWY. — Różne wpływy zł 227'00; Strata zł 1 859'82; Razem zł 2 086'82. 380

I OGŁOSZENIE

Zarząd I Polskiego Towarzystwa Kąpieli Morskich

SPÓŁKA AKCYJNA W GDYNI

zawiadamia, że

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE
AKCJONARIUSZÓW

odbędzie się w Warszawie w dn. 28 kwietnia 1938 r. o godz. 18 w lokalu ul. Świętokrzyska Nr 23 sala T-wa Przejorność.

Porządek dzienny:

1) Sprawozdanie Zarządu; 2) Zatwierdzenie bilansu; 3) Wybór władz; 4) Wolne wnioski. 372-13-15

Przemysł Mydlarski i Perfumeryjny Fryderyk Puls

Spółka Akcyjna w Warszawie

Bilans zamknięcia na dz. 31 grudnia 1937 r.

AKTYWA. — Majątek stały: Grunty zł 1 187 379'52; Budynki zł 793 505'78; Urządzenia techniczne zł 139 329'39; Ruchości zł 135 124'34; Majątek płynny: Gotówka w kasie zł 8 266'26; Banki — rachunki bieżące zł 138 572'33; Bank — rachunek depozytowy zł 6 813'93; Własne papiery procentowe zł 20 816'00; Weksle w portfelu zł 36 653'97; Weksle w inkasie zł 19 949'05; Materiały i surowce zł 279 476'03; Materiały pomocnicze zł 115 438'35; Półfabrykaty zł 120 913'00; Wyroby gotowe zł 107 187'45; Dłużnicy-Odbiorcy zł 658 882'72; Dostawcy zł 485'50; Różni zł 9 350'00; **Razem zł 3 778 143'62.**

PASYWA. — Kapitał zakładowy zł 2 160 000'00; Kapitał zapasowy zł 676 356'85, dopisano w 1937 r. zł 18 222'52, razem zł 694 579'37; Kapitał amortyzacyjny zł 473 174'26, dopisano w 1937 r. zł 37 923'41, razem zł 511 097'67; Zobowiązania: Odbiorcy zł 24 058'08; Dostawcy zagraniczni zł 72 839'34; Prywatni zł 48 354'46; R-k depozytowy w Banku zł 6 813'93; Niezapłacony podatek przedstawicieli zł 747'25; Dywidenda niepodnieśniona zł 16 810'50; Pozostałość zysku z 1936 r. zł 792'86; Zysk za rok sprawozdawczy zł 242 050'16; **Razem zł 3 778 143'62.**

Sumy pozabilansowe. — Depozyty Zarządu zł 60 000'00; Depozyty różne zł 58 017'54; Żyra na wekslach w obiegu zł 77 479'76; **Razem zł 195 497'30.**

Rachunek strat i zysków za 1937 r.

WINIEN. — Koszty fabrykacji zł 2 653 046'17; Koszty administracji ogólnej zł 382 452'26; Koszty sprzedaży zł 407 724'96; Koszty kredytów zł 8 876'71; Podatki i świadczenia socjalne zł 195 692'90; Reklama i ogłoszenia zł 186 563'36; Odpisy: Amortyzacja zł 37 923'41; Inne odpisy zł 22 495'02; Nadwyżka dochodu nad rozchodem zł 242 050'16; **Razem zł 4 136 824'95.**

MA. — Za sprzedaż fabrykatów własnych zł 4 102 875'55; Czysn z nieruchomości zł 13 405'00; Z odpisanych strat na rachunku odbiorców zł 6 075'41; Z procentów bankowych i kuponów zł 2 439'55; Na sprzedaż placu na Wolskiej zł 7 374'74; Na różnicę kursu własnych papierów procentowych zł 4 654'70; **Razem zł 4 136 824'95.**

Dywidendę za kupon 1937 r. w wysokości zł 7 wypłaca Sp. Akc. Fryderyk Puls, w Warszawie przy ul. Wierzbowej Nr 11 od dn. 21 marca b. r. 340

Schneider & Zimmer, Młyn Parowy, Spółka Akc. w Lesznie (Wlkp.)

Bilans per 31 grudnia 1937 r.

AKTYWA. — Majątek stały: Grunty zł 133 376'00; Domy mieszkalne zł 148 500'00; Budynki fabryczne i gospodarcze zł 383 200'00; Urządzenia techniczne zł 4 701'00; Inwentarz zakładowy i biurowy zł 148 208'05; Majątek płynny: Kasa, banki, P. K. O. zł 457 947'95; Weksle zł 1 574'68; Papiery wartościowe zł 76 132'62; Akcje i udziały zł 73 512'40; Surowiec zł 65 294'50; Gotowe wyroby zł 69 533'49; Artykuły pastewne zł 2 581'40; Materiał zł 52 785'65; Dłużnicy zł 1 675 747'62; Sumy przechodnie zł 18 881'00; **Ogółem aktywa zł 3 311 976'36.**

PASYWA. — Kapitał akcyjny zł 2 500 000'00; Fundusz rezerwowy zł 179 780'28; Fundusz rezerwy nadzwyczajnej zł 123 332'66; Fundusz automobilowy zł 11 038'00; Fundusz dyspozycyjny zł 5 116'30; Fundusz wyrównawczy różnic kursowych zł 240'59; Fundusz amortyzacyjny zł 325 179'05; Wierzyciele zł 27 496'76; Sumy przechodnie zł 769'71; Zysk — pozostałość z lat ubiegłych zł 4 204'09; Zysk zł 134 818'92; **Ogółem pasywa zł 3 311 976'36.**

Rachunek strat i zysków per 31 XII 1937 r.

DEBET. — Surowiec zł 2 392 828'73; Koszty opakowania zł 66 885'96; Koszty administracji ogólnej zł 53 540'73; Koszty fabrykacji zł 94 305'88; Koszty transportowe zł 39 596'31; Koszty różne zł 5 946'92; Koszty sprzedaży zł 14 498'89; Podatki państwowe i inne zł 56 625'56; Koszty asekuracyjne zł 11 681'67; Odpisy nieściągalnych pretensyj zł 1 977'45; Odpisy amortyzacyjne zł 19 546'10; Zysk zł 134 818'92; **Ogółem zł 2 892 253'12.**

KREDYT. — Produkty zł 2 815 834'97; Handel artykułami pastewnymi zł 1 267'29; Wynagrodzenie za przemiał zł 23 509'71; Wynagrodzenie administracji budynków zł 432'02; Koszty kredytu zł 48 344'70; Wynagrodzenie za ryflowanie zł 2 173'84; Różnice kursowe zł 690'59; **Ogółem zł 2 892 253'12.**

Powyższy bilans oraz rachunek strat i zysków został zatwierdzony przez Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów w dn. 16 marca 1938 r.

Za zgodność Zarząd (---) Dr Schneider

349

Bank Amerykański w Polsce, Spółka Akcyjna

Bilans netto na dz. 31 grudnia 1937 r.

STAN CZYNNY. — Kasa i sumy do dyspozycji zł 2 013 201'50; Bilety skarbowe zł —; Waluty zagraniczne zł 44 917'63; Papiery wartościowe zł 246 666'16; Papiery wartościowe ustawowego kapitału zapasowego zł 4 100'00; Udziały konsorcjalne zł 100'00; Banki krajowe zł 99 237'31; Banki zagraniczne zł 161 854'64; Dyskonto zł 1 769 134'60; Protesty zł 273 753'50; Kredyty w rachunkach bieżących zł 3 217 375'52; Pożyczki terminowe zł 7 056 461'61; Kredyty akcept. i remburs. zł —; Należności z tyt. transakcyj dewiz. n. termin i report. zł —; Nie-ruchości zł 1 106 383'05; Różne rachunki zł 53 498'36; Długoterminowe pożyczki hipoteczne zł —; **Suma bilansowa zł 16 046 683'88.**

Dłużnicy z tytułu gwarancji zł 992 732'10; Inkaso zł 1 569 154'55.

STAN BIERNY. — Kapitał zakładowy zł 5 000 000'00; Kapitały rezerwowe zł 5 118'55; Fundusz amortyzacyjny nieruchomości zł 16 936'90; Wkłady zł 9 232 282'13; Rachunki bieżące zł 918 442'55; Różne natychmiast płatne zobowiązania zł 22 187'70; Banki krajowe zł 99 595'00; Banki zagraniczne zł 13 420'00; Redyskonto weksli zł —; Dyskonto akceptów Banku Akceptacyjnego zł —; Zastaw walorów zł —; Wierzyciele hipoteczni zł 95 304'28; Zobow. z tyt. kredytów akcept. i remburs. zł —; Zobow. z tyt. transakcyj dewiz. n/termin i report. zł —; Różne rachunki zł 565 269'53; Listy zastawne zł —; Zysk zł 78 127'24; **Suma bilansowa zł 16 046 683'88.**

Zobowiązania z tytułu udzielonych gwarancji zł 992 732'10; Różni za inkaso zł 1 569 154'55.

Rachunek strat i zysków za 1937 r.

WINIEN. — Procenty i prowizje wypłacone zł 288 144'08; Koszty handlowe zł 612 954'47; Podatki zł 40 156'35; Amortyzacja zł 8 468'45; Odpisy na dłużnikach zł 19 820'88; Zysk zł 78 127'24; **Razem zł 1 047 671'47.**

MA. — Pozostałość zysków z lat ubiegłych zł 52 108'33; Procenty i prowizje pobrane zł 888 979'34; Różnice kursowe zł 36 285'65; Dochody z nieruchomości zł 18 887'60; Zwrot sum, dawniej odpisanych zł 398'22; Zysk na sprzedanych nieruchomościach zł 51 012'33; **Razem zł 1 047 671'47.** 346

„Persil“, Polska Spółka Akcyjna, Bydgoszcz

Bilans na dz. 31 grudnia 1937 r.

STAN CZYNNY. — Grunty zł 84 000'00; Budynki fabryczne, administracyjne i mieszkalne zł 814 932'59; Maszyny i aparaty zł 971 896'44; Inwentarz biurowy i fabryczny zł 95 848'32; Tabor samochodowy zł 21 900'00; Gotówka w kasie i w bankach zł 64 264'35; Papiery procentowe zł 12 760'00; Surowce, półfabrykaty i gotowe wyroby zł 1 399 883'22; Dłużnicy zł 603 492'55; Sumy przechodnie zł 18 781'92; **Ogółem zł 4 087 759'39.**

Sumy pozabilansowe zł 20 000'00.

STAN BIERNY. — Kapitał zakładowy zł 1 000 000'00; Kapitał zapasowy zł 200 000'00; Kapitał specjalnej rezerwy zł 500 000'00; Rezerwa na dubiosa zł 200 000'00; Kapitały amortyzacyjne zł 916 989'55; Wierzyciele zł 853 431'89; Sumy przechodnie zł 8 918'07; Specjalny rachunek przejściowy różnic kursowych zł 74 285'98; Zysk z 1936 r. zł 34 569'04; Zysk z 1937 r. zł 299 564'86; **Ogółem zł 4 087 759'39.**

Sumy pozabilansowe zł 20 000'00.

Rachunek zysków i strat na dz. 31 grudnia 1937 r.

WINIEN. — Koszty administracji, fabrykacji oraz koszty sprzedaży i reklamy zł 4 600 782'86; Koszty przewozów zł 249 201'00; Koszty kredytów zł 28 332'02; Podatki państwowe i komunalne zł 410 339'38; Świadczenia socjalne zł 35 769'93; Odpisy amortyzacyjne zł 205 171'52; Czysty zysk zł 299 564'86; **Ogółem zł 5 829 161'57.**

MA. — Ogólne wpływy zł 5 707 246'03; Różnica kursowa zł 121 915'54; **Ogółem zł 5 829 161'57.**

Zatwierdzone przez Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów w dn. 10 marca 1938 r. „Persil“ Polska Sp. Akc. Bydgoszcz.

345

„Zabłocie” Zakłady Chemiczne, Spółka Akc., Żywiec

Bilans zamknięcia na dz. 31 grudnia 1937 r.

STAN CZYNNY. — Nieruchomości zł 52 610'00; Ruchomości zł 148 308'09; Gotówka zł 857'08; Efekty zł 800'00; Rymesy zł 6 440'12; Zapasy zł 135 241'60; Dłużnicy zł 67 345'69; Straty z lat poprzednich zł 28 403'37; **Razem zł 440 205'95.**

Sumy pozabilansowe. — Obligo z żyr odbiorców zł 26 917'59.

STAN BIERNY. — Kapitał zakładowy zł 150 000'00; Fundusz amortyzacyjny zł 61 325'76; Wierzyciele zł 159 025'74; Specjalny rachunek przejściowy dla różnic kursowych zł 57 858'25; Akcepty zł 383'74; Zysk za rok gospodarczy 1937 zł 11 612'46; **Razem zł 440 205'95.**

Sumy pozabilansowe. — Zobowiązania za żyra na wekslach zł 26 917'59.

Ogólna kwota zobowiązań zagranicznych zł 54 044'46.

Rachunek strat i zysków za rok gospodarczy 1937

WINIEN. — Koszty fabrykacyjne i handlowe zł 140 369'95; Odsetki zł 3 140'26; Surowce zł 211 602'36; Opakowania zł 47 307'00; Straty z powodu sprzedaży i ubytku ruchomości fabrycznych zł 6 249'97; Odpisy pretensyj nieściągalnych zł 6 425'50; Amortyzacja zł 15 211'29; Zysk za rok gospodarczy 1937 zł 11 612'46; **Razem zł 441 918'79.**

Ma. — Nadwyżka na rachunku towarów zł 441 626'68; Sumy zreaktywowane zł 156'03; Różnice kursowe zł 136'08; **Razem zł 441 918'79.** 362

I OGŁOSZENIE

Zarząd Fabryki Wyrobów Sukiennych Ch. Rubin, Spółka Akcyjna w Tomaszowie Maz.

zawiadamia, że w środę dn. 20 kwietnia 1938 r. o godz. 5 po poł. w lokalu Zarządu Spółki przy ul. Limanowskiego Nr 32/34 odbędzie się

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW

z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Zagajenie i wybór przewodniczącego;
  - 2) Sprawozdanie Zarządu z działalności Spółki za 1937 r. oraz Rady Nadzorczej;
  - 3) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania, bilansu, rachunku zysków i strat za czas od dn. 1 stycznia do dn. 31 grudnia 1937 r.;
  - 4) Powzięcie uchwały o rozdziale zysków;
  - 5) Kwitowanie władz Spółki z wykonania przez nie obowiązków;
  - 6) Przyznanie wynagrodzenia członkom Zarządu;
  - 7) Uchwalenie budżetu na 1938 r.;
  - 8) Wybór Zarządu;
  - 9) Wybór Rady Nadzorczej;
  - 10) Wolne wnioski.
- 374-13-15

Akcyjne Towarzystwo Krawieckie „Ameryka”, Spółka Akcyjna

w Warszawie, Żąbkowska 40

Bilans na dz. 31 grudnia 1937 r.

STAN CZYNNY. — Nieruchomość zł 390 901'89; Lokatorzy zł 7 031'99; Dłużnicy zł 162'90; Zapas węgla zł 686'58; Sumy przechodnie zł 217'50; R-k zysków i strat: Strata zł 28 904'95; **Razem zł 427 905'81.**

STAN BIERNY. — Kapitał akcyjny zł 250 000'00; Kapitał zapasowy zł 97 171'41; Kapitał amortyzacyjny zł 20 529'02; Bank Gospodarstwa Krajowego zł 29 000'00; Wierzyciele zł 22 609'93; Sumy przechodnie zł 8 595'45; **Razem zł 427 905'81.**

Rachunek zysków i strat za 1937 r.

Utrzymanie domu zł 15 354'01; Koszty handlowe zł 6 435'41; Amortyzacja zł 3 369'02; Strata na wyprzedaniu maszyn i ruchomości zł 3 238'77; **Razem zł 28 397'21.**

Komorne zł 27 888'00; Centralne ogrzewanie zł 74'17; Strata zł 435'04; **Razem zł 28 397'21.** 376

I OGŁOSZENIE

Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy w dn. 15 marca 1938 r. uchwaliło likwidację

Towarzystwa Budowlano-Parcelacyjnego Dynasy, Spółka Akcyjna

Warszawa, ul. Krak.-Przedmieście 13

Niniejszym wzywa się wierzycieli Spółki do zgłoszenia swych roszczeń w ciągu sześciu miesięcy od daty ostatniego ogłoszenia.

Likwidatorzy: Adam Tarnowski i Seweryn Czetwertyński. 381

I OGŁOSZENIE

Zarząd Grodzieckiego Towarzystwa Kopalń Węgla i Zakładów Przemysłowych, Spółka Akcyjna

niniejszym ma zaszczyt zaprosić PP. Akcjonariuszów na

XXXVIII ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE

mające się odbyć w dn. 22 kwietnia 1938 r. o godz. 11 przed poł. w Warszawie, przy ul. Czackiego Nr 14, mieszkania Nr 2.

Porządek dzienny Zgromadzenia następujący:

- 1) Wybór przewodniczącego zebrania;
- 2) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdań Zarządu i Rady Nadzorczej, bilansu, rachunku zysków i strat — wszystko za 1937 r. — oraz powzięcie odnośnych uchwał;
- 3) Udzielenie władzom Spółki pokwitowania z wykonania obowiązków w 1937 r.;
- 4) Wybór jednego członka do Rady Nadzorczej na miejsce ustępującego;
- 5) Uchwalenie wynagrodzenia Rady Nadzorczej;
- 6) Wolne wnioski akcjonariuszów, o ile będą zgłoszone Zarządowi z zachowaniem art. 394 Kodeksu Handlowego.

PP. Akcjonariusze, życzący sobie uczestniczyć w Walnym Zgromadzeniu, obowiązani są złożyć w Zarządzie Spółki w Grodźcu, powiatu będzińskiego swoje akcje lub zaświadczenia z zachowaniem art. 399 Kodeksu Handlowego. 383

R. Draft i S-ka, Fabryka Maszyn Rolniczych i Odlewnia Żelaza Spółka Akcyjna w Chełmie

Bilans na dz. 31 XII 1937 r.

STAN CZYNNY. — Kasa zł 3 942'70; Materiały zł 67 052'93; Wyroby gotowe zł 90 743'75; Dłużnicy zł 114 932'48; Papiery % zł 684'00; Nieruchomości zł 212 473'09; Maszyny i narzędzia zł 128 093'51; Ruchomości zł 7 873'10; **Razem suma bilansowa zł 625 795'56.**

STAN BIERNY. — Kapitał zakładowy zł 260 000'00; Kapitał zapasowy zł 1 651'77; Kapitał amortyzacyjny zł 180 987'45; Wierzyciele zł 79 123'96; Sumy przechodnie zł 8 404'88; Zysk netto za 1937 r. zł 95 627'50; **Razem suma bilansowa zł 625 795'56.**

Rachunek zysków i strat

WINIEN. — Wyплаты z zysków zł 28 415'34; Odpisy z r/ku dłużników zł 23 594'48; Koszty handlowe zł 27 143'39; Prowizje i % zł 2 346'96; Podatki zł 12 984'73; Amortyzacja za 1937 r. zł 17 142'66; Zysk netto za 1937 r. zł 95 627'50; **Razem zł 207 255'06.**

MA. — Przeniesiona rezerwa zł 28 415'34; Zysk na sprzedanych obrabiarkach, ekspedycji i inn. zł 1 694'35; Zysk brutto na produkcji zł 177 145'37; **Razem zł 207 255'06.** 360

SPROSTOWANIE

W ogłoszeniu

Towarzystwa Akcyjnego Przemysłu Metalurgicznego w Polsce

zamieszczonym w zesz. 8 tygodnika na str. III wydrukowano omyłkowo: 1) po stronie pasywów „razem zł 720 326'01” — winno być: „razem zł 720 326'61”, 2) na rachunku zysków i strat „zyski za rok operacyjny 1936/37 zł 21 335'02” — winno być: „zyski za rok operacyjny 1936/37 zł 21 355'02” i 3) datę zatwierdzenia bilansu „28 grudnia 1937 r.” — winno być: „22 grudnia 1937 r.”. 357

Administracja

tygodnika „POLSKA GOSPODARCZA”

poleca

ROCZNIKI PISMA Z LAT UBIEGŁYCH

po cenie zniżonej zł 30 za rocznik

280 STRON DRUKU

8 ILUSTRACJ WIELOBARWNYCH

48 ILUSTRACJ JEDNOBARWNYCH

JANINA ORYNŻYNA

PRZEMYSŁ
LUDOWY
W POLSCE

NAKŁADEM
TYGODNIKA „POLSKA GOSPODARCZA”
WARSZAWA

Cena zł 10'00, z przesyłką pocztową zł 11'00

Do nabycia w Administracji tyg. „Polska Gospodarcza” w W-wie,
Elektoralna 2, oraz w księgarniach, bazarach przemysłu ludowego itp.

POLMIN

PAŃSTWOWA FABRYKA
OLEJÓW MINERALNYCH
CENTRALA LWÓW AKADEMICKA 7

DOSTARCZA BENZYNY

MOTOROWE, FRAKCYJNE, EKSTRAKCYJNE,
WYSOKOOKTANOWE, ETYLIZOWANE.

NAFTĘ OŚWIETLENIOWĄ,
PRYMUSOWĄ I SILNOPŁO-
MIENNĄ, ETER NAFTOWY.

OLEJE

ŁOŻYSKOWE, CYLINDROWE,
SILNIKOWE, GARBARSKIE,
TRANSFORMATOROWE, TURBINOWE,
SAMOCHODOWE, BEZBARWNE.

SMARY

STĄKIE I PŁĘPYNNE, OLEJE I SMARY PRZYSTO-
SOWANE DO WSZYSTKICH TYPÓW MASZYN.

PARAFINĘ I CEREZYNE,
ASFALTY PRZEMYSŁOWE,
PAPOWE, IZOLACYJNE, DROGOCIE

KOPALNIE WŁASNE.

RAFINERIA W DROHOBYCZU

ODDZIAŁY HANDLOWE W CAŁEJ POLSCE.

STACJA BUNKROWA W GDYNI.

STACJE BENZYNOWE
W CAŁEJ POLSCE.

Labst. Ekwionin Pol. Z.
Polmar